

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET.
UNGARISCHES INSTITUT FÜR
VERWALTUNGSWISSENSCHAFT.

No. 36. szám.

DIREKTOR
MAGYARY ZOLTÁN
IGAZGATÓ.

A NÉMET KÖZSZÓLGÁLATI JOG

IRTÁK

BENÁRD AURÉL ÉS KARCSAY SÁNDOR

BUDAPEST 1942.

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET.
UNGARISCHES INSTITUT FÜR
VERWALTUNGSWISSENSCHAFT.

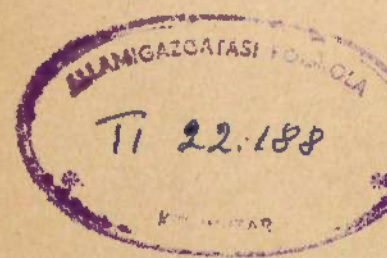
No. 36. szám.

DIREKTOR
MAGYARY ZOLTÁN
IGAZGATÓ.

A NÉMET KÖZSZOLGÁLATI JOG

IRTÁK

BENÁRD AURÉL ÉS KARCSAY SÁNDOR

1986 R

1995
Szigmundia Annotat.
hiveli nevvel
Karcsay Sándor

2003 M-k

BUDAPEST 1942.

TARTALOM.

Előszó. <i>Magyary Zoltán</i>	5
A német tisztviselőtörvény alapelvei. <i>Karcsay Sándor</i>	7
A német tisztviselők kiválasztása. <i>Karcsay Sándor</i>	24
A német tisztviselők fegyelmi joga. <i>Benárd Aurél</i>	38
A német hivatali vagyoni felelősség. <i>Benárd Aurél</i>	53
Szerződéses alkalmazottak a német közigazgatásban. <i>Benárd Aurél</i>	64
Függelék:	
I. Irodalom	77
II. A fontosabb német közzolgálati jogszabályok	77
III. Jogforrások. (Fordították <i>Karcsay Sándor</i> és <i>Benárd Aurél</i>)	78
A német tisztviselőtörvény	78
A birodalmi közzolgálati fegyelmi rendtartás	110

A KIADÁSÉRT FELEL: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT
A nyomdaiért felelős: Mészáros József igazgató.

A NÉMET TISZTVISELŐTÖRVÉNY ALAPELVEI.

A német hivatásos közzolgálat történetének jelentős állomása 1937 január 26. napja. Ezen a napon hirdette ki a birodalmi kormány a német tisztviselők egységes szolgálati alaptörvényét, a *német tisztviselőtörvényt*.¹

A törvény két okból tarthat számot különös érdeklődésre. Elsősorban azért, mert egyike a kontinens azon kevés számú jogalkotásainak, amelyek a közigazgatási jog egyik nagyfontosságú területén, a közzolgálati, vagy másképen köztisztviselői jog területén hajtották végre az eddig szétszóró állapotban lévő joganyag rendszerbefoglalását, ill. ezen jogterület alapvető kérdéseinek a legszélesebb alkalmazási körre kiterjesztett kódexszerű összefoglalását. Másodsorban azért, mert nagyon figyelemreméltó példát mutat a pozitív jogalkotás és a közigazgatás szervezési szükségleteinek az uralkodó politikai és erkölcsi felfogás alapelveivel való összehangbáhozatalára és együttes érvényesülésére.

I.

Jelen tanulmányban a német tisztviselőtörvényt két szempontból vesszük beható vizsgálat alá, gyakorlati és elvi szempontból. Megvizsgáljuk először, hogy a német tisztviselőtörvény milyen módon hajtotta végre a közzolgálati jog egységesítésének és rendszerbefoglalásának feladatát, majd pedig, hogy melyek azok a világnézeti és elvi alappillérek, amelyekre a törvény felépül.

A törvény egyik legfőbb jelentősége abban van, hogy a köztisztviselői jog anyagát a német birodalom közigazgatásának szolgálatában álló minden tisztviselőre egységesen kiterjedő hatállyal foglalta össze, függetlenül attól, hogy az illető tisztviselő magával a birodalommal, vagy pedig a közigazgatás feladatainak ellátásával megbízott egyéb közjogi jogi személlyel, területi, vagy területi közülettel áll-e szolgálati jogviszonyban. A német tisztviselőtörvény ezzel a közzolgálat egységes felfogásának ad legalis megnyilvánulást, egyben pedig egységes tisztviselőtípus kialakulását indítja meg.

1. A német birodalom közigazgatása régóta nélkülözötte már az egységes tisztviselőtörvény megalkotását. Magának a birodalom közvetlen igazgatása tisztviselőinek jogviszonyait már 1873 óta a sikerült alkotásnak mondható *Reichsbeamtengesetz* szabályozta. E törvényt az 1907 május 18-i és a már nemzetiszocialista felfogást tükröző 1933 június 30-i törvények módosították lényegesen, ezenfelül pedig egész sereg részlettörvény, végrehajtási és egyéb rendelet egészíti ki, melyek közül a legfontosabb az 1907 május 17-i

¹ Deutsches Beamtengesetz vom 26. 1. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 39.) Magyar fordítását l. e kötet 78. s köv. oldalain.

Beamtenhinterbliebenengesetz és az 1901 június 18-i *Unfallfürsorgegesetz für Beamten*.

Már a weimari alkotmány 128 §-a szükségesnek mondta ki az általános tisztviselőtörvény megalkotását. Az alkotmány ezen szakasza alapján el is készült 1927-ben egy hivatalos tervezet, amelyből azonban a parlamenti, politikai és csoportérdekellentétek miatt sohasem lett törvény. A birodalom egyes részei eközben saját maguk számára jórészt megalkották köztisztviselői pragmatikájukat. Tisztviselőtörvénye volt például Bajorországnak, Szászországnak, Württembergnek, Thüringiának, mely utóbbi állam tisztviselőtörvénye egyike volt a legkiválóbb ilyenirányú törvényeknek. Érdekes ezzel szemben, hogy a német, sőt mondhatni az egész európai hivatásos közszolgálat bölcsője, Poroszország, nem rendelkezett köztisztviselői pragmatikával. A porosz tisztviselők jogviszonyait a számos részletszabályozás mellett alapvetően még a legutóbbi időkben is a 18. század végéről való porosz *Allgemeines Landrecht* szabályozta.

Az új német tisztviselőtörvény megalkotóinak célja az volt, hogy a törvények és egyéb jogszabályok ezen rengetegében egységes rendet teremtsenek. A törvény ezért nem tesz különbséget birodalmi, országos, vagy községi tisztviselő között, a törvény szempontjából minden német közszolgálatban álló tisztviselő a birodalom tisztviselőjének tekintendő.

A törvény második szakasza azonban mégis némi különbséget tesz a tisztviselők között aszerint, hogy a birodalommal szemben fennálló szolgálati viszonyuk közvetlen, vagy közvetett-e. Az esetben, ha a tisztviselőnek maga a birodalom a közvetlen szolgálatadója, akkor közvetlen birodalmi tisztviselővel (*unmittelbarer Reichsbeamter*) állunk szemben, ha pedig más közület a szolgálatadó, akkor a tisztviselő közvetett birodalmi tisztviselő (*mittelbarer Reichsbeamter*).

Közvetlen birodalmi tisztviselők tehát mindazok, akik a volt *Reichsbeamtenengesetz* értelmében tisztviselőknél voltak tekintendők. A német tisztviselőtörvény alkalmazása, magyarázata, valamint a tudományos irodalom szempontjából még mindig vitás elvben az, hogy az egyes országok (*Land*) tisztviselői közvetlen vagy közvetett birodalmi tisztviselők-e?¹ Az 1934 január 30-ii „*Gesetz über den Neuaufbau des Reichs*” tudvalévőleg a Landok felségjogait megszüntette és mindazok a birodalomra szálltak át, mint amely az állami szuverénitás egyedüli hordozója. Kézenfekvő tehát az, hogy ezen törvénnyel a *Land* megszűnt tisztviselőjének legfelsőbb szolgálatadója lenni és a *Landesbeamterrel* szemben csupán közvetlen szolgálatadói viszonya maradt meg, a legfelsőbb szolgálatadó a birodalom lett. A *Landesbeamter* tehát a birodalom közvetett tisztviselője. Más felfogás szerint azonban a *Landesbeamter* is közvetlen birodalmi tisztviselő, mert miután az 1939 május 7-i törvény a birodalmi felségjogokat átruházott hatáskörben gyakorló országos hatóságokból (*Landesbehörde*) kifejezetten bi-

¹ Lásd mindezen kérdésekről: Fischbach: *Deutsches Beamtenengesetz*. 2. Auflage. Berlin. 1940. 1390. és köv. 1121 o. és köv.

rodalmi hatóságokat (*Reichsbehörde*) csinált, úgy ezen birodalmi hatóságok szolgálatában álló *Landesbeamterek* is csak birodalmi tisztviselők lehetnek. A *Landesbeamter* közvetett birodalmi tisztviselői minősége mellett szól azonban az, hogy a tisztviselők ellátása a Landot, mint területi köztestületet terheli.

Vitán felül közvetett birodalmi tisztviselők azonban a községek, valamint a közbizleti testületek, intézetek és alapítványok szolgálatában álló tisztviselők. Azt, hogy adott esetben ki tekinthető a tisztviselő közvetlen szolgálatadójának, a közigazgatás felépítéséből következik. (Német tisztviselőtörvény, továbbiakban T. 2 § 2. bek.)

Figyelemreméltó és nagyjelentőségű újítás a német tisztviselőtörvényben, hogy közszolgálatban álló tisztviselőknél nem csak az állam, vagy a területi köztestületek (*pl. Land, Gemeinde, Gemeindeverbände*) tisztviselőit tekinti, hanem a közigazgatási jogban legújabban fellépett és egyre nagyobb jelentőséghez jutó nem területi közbizleti testületek (*Körperschaften des öffentlichen Rechts*) közintézetek (*Anstalten des öff. R.*) és közalapítványok (*Stiftungen des öff. R.*) ilyen minőségű alkalmazottait is. Itt domborodik ki a legszembetűnőbb módon a közszolgálat egységéről vallott legkorszerűbb felfogásnak a német tisztviselőtörvényben való érvényesülése.

Természetesen azonnal felmerül a kérdés, hogy ki lehet szolgálatadó (*Dienstherr*)? A területi köztestületeknél (*Gebietskörperschaften*) a szolgálatadói minőségre való képesség (*Dienstherrnfähigkeit*) fennforgása nem vitatott, az a területi köztestületek történelmi fejlődésében már adva volt. Kérdés azonban az, hogy a nem területi közbizleti testületek, intézetek és alapítványok mind kivétel nélkül rendelkeznek-e ezzel a képességgel? A német tisztviselőtörvény elemzése nem ad választ erre a kérdésre és ezen a téren bizonyos alkotmányjogi és közigazgatási jogi hiányosság és homályosság észlelhető. Némi útmutatást csak a T. 148 §-a nyújt, amikor akként rendelkezik, hogy „*Stellen für Beamte dürfen nur eingerichtet werden, soweit sie die Wahrnehmung obrigkeitlicher Aufgaben in sich schließen*” (1. bek.) Ugyanezen szakasz második bekezdése értelmezése szerint a területi köztestületek akkor is szolgálatadói képességgel bírnak, ha nem is töltenek be közbizleti jogkört (*obrigkeitliche Befugnisse*). Ebből a német tisztviselőtörvény magyarázóit azt következtetik, hogy ezen feltételnek a szolgálatadói képességhez való fennforgása csupán a nem területi közbizleti testületek stb. számára szükséges, amely felfogás erősen vitatható.

A német tisztviselőtörvénynek és általában az egész német közszolgálati jognak nagy hiányossága ennek a fontos kérdésnek a rendezetlensége, mert ez a közszolgálat egységéről alkotott felfogás kódexbefoglalásának a gyakorlati államéletben való megfelelő érvényesülését meglehetősen hátráltatja. Ezen véleményünket támasztja alá azoknak az egyes német tételes jogszabályoknak vizsgál-

gálata, amelyek bizonyos köztisztviselőknek szolgálatadói képességét teljesen öletszerűen adott esetben elismerik, másokban nem.²

Közvetett szolgálatadó természetesen csak a birodalom lehet, amióta az egyes Landok közvetett szolgálatadói képessége a *Neu-aufbaugesetz* óta megszűnt.

A német közzolgálat egységes felfogásának legfontosabb hatását a jogegység mellett gyakorlatilag a szolgálati idők kölcsönös beszámításában (65, 81 §§) és az áthelyezhetőség lehetőségében látjuk. (35 § 2. bek.) Ezen törvényhely szerint az élethosszig kinevezett közvetett birodalmi tisztviselőt (tehát pl. a polgármestert már nem, mert az meghatározott időre van kinevezve) az illetékes birodalmi miniszter más szolgálatadó hatáskörébe tartozó közzolgálati területre is áthelyezheti, ha az eddigi és az új szolgálatadó abba beleegyeznek.

Az összes német tisztviselők jogviszonyainak a német tisztviselőtörvényben történt egységes szabályozása természetesen nem zárja ki azt, hogy egyes közzolgálati ágakra a törvényt kiegészítően külön rendelkezések ne legyenek. Maga a törvény 151-155 §§ eltéréseket állapítanak meg a közvetett birodalmi tisztviselők számára. Ezenfelül külön jogszabályok rendelkeznek pl. a közszolgálati tisztviselők, bírói tisztviselők, felsőoktatási tanárok, tanárok, rendőrtisztviselők stb. és több más különleges tisztviselői csoport speciális jogviszonyairól.

2. A törvény, tartalmát tekintve, a tisztviselői jogviszonynak csupán sarkalatos alaptételeit fekteti le. Az egyes részletkérdéseket vagy külön törvények, vagy pedig végrehajtási és egyéb rendeletek szabályozzák. Részletekbemenően van azonban a törvénybe bedolgozva a tisztviselők ellátásáról szóló rész, az ú. n. *Versorgungsrecht*.

A törvény 14 fejezetre és 184 szakaszra oszlik. Alkotmányjogi és elvi alapvetés szempontjából a legfontosabb az I. Fejezet a bevezető szavakkal (*Preamble*). Ez a fejezet két szakaszt tartalmaz, melyből a 2. §-t fentebb ismertettük következményeire is kiterjedően, míg az 1. § elemzésére tanulmányunk második szakaszában kerül sor.

A német tisztviselőtörvény a nemzetiszocialista felfogásnak megfelelően a tisztviselő kötelességeit és a kötelességszegés következményeit helyezi előtérbe. Ezért a II. és III. Fejezet már ezt szabályozza húsz szakaszban. Az egyes tisztviselői kötelességek nincsenek a törvényben taxative felsorolva, a 3. § ezirányban általános klauzulát tartalmaz. A III. fejezet egyben a fegyelmi és kártérítési felelősségi jog anyagi részét tartalmazza. A III. fejezetben foglal helyet a 21. §, mely érdekes újításként kimondja, hogy a tisztviselőtől a fizetési fokozatokban való előlépés két évi időtartamra megvonható, ha a tisztviselő a tőle méltányosan megkövetelhetőnél alacsonyabb teljesítményt mutat fel.

A köztisztviselői jogviszony megalapításáról a IV. fejezet rendelkezik. A kinevezés előfeltételeit a 24-31 §§ csupán általános-

¹ 1. az egyes ilyen tételes rendelkezéseket Fischbach: id. m. 1106 és köv. A kérdés elvi részére u. o. 1105, 1121 o.

ságban határozzák meg. A feltételeket a fajtisztaság közös feltételétől eltekintve a törvény két részre bontja, úgymint a közzolgálatba való belépés és az élethosszig való kinevezés feltételeire. Élethosszig csak azt lehet kinevezni, aki 27. életévét már betöltötte. A kinevezés részletes előfeltételeiről, az előképzettségről és az esetleges vizsgákról külön jogszabályok rendelkeznek.¹

Az V. fejezet rendelkezik a tisztviselő jogállásának biztosítékairól. Ide tartozik az ellátás és védelem általános elvi jelentőségű biztosítása (36 §), a hivatali címekről való rendelkezés (37 §), továbbá a szolgálati és ellátási illetményekhez való jogról való alapvető intézkedés. Ebben a fejezetben foglal helyet, nem tudni mi okból, a tisztviselő és az előljáró egymáshoz való viszonyáról szóló szakasz is (42. §).

A VI. fejezet a várakozási állomány kérdéseiről rendelkezik. Figyelemreméltó a 44. §-a, melynek értelmében a Vezér és birodalmi kancellár bármikor várakozási állományba helyezhet bizonyos politikai és bizalmi állásokat betöltő tisztviselőket. A várakozási állomány a tisztviselői jogviszonyt nem szünteti meg.

A tisztviselői jogviszony megszüntetésének eseteit tartalmazza a VII. fejezet. A német tisztviselőtörvény a halál esetét kivéve a tisztviselői jogviszony megszűnésének következő eseteit ismeri: 1. kiválás, 2. elbocsátás, 3. nyugállományba helyezés, 4. szolgálatból való eltávolítás. Ez utóbbi csak a birodalmi szolgálati fegyelmi rendtartásban² meghatározott esetekben és módon következhetik be.

A kiválás és elbocsátás között a különbség az, hogy a kiválás valamilyen kizáró ok fennforgása miatt (pl. birodalmi polgárjog elvesztése 51. §; lakóhely külföldre helyezése 52. §; bírói ítéletben kiszabott bizonyos büntetések) önmagától, *ipso iure* következik be és a szolgálati főhatóság azt csupán észleli, addig az elbocsátást meghatározott okok miatt a kinevezésre illetékes szerv mondja ki (66. §). Ilyen okok pl., ha valaki az esküt letenni vonakodik, ha tisztviselőről vagy házastársáról kiderül, hogy az előírt faji kellékeknek nem felel meg (ha ez vétkessége nélkül történt, úgy nyugdíjazandó) ha az elbocsátást a tisztviselő maga kéri, ha a visszavonásig kinevezett tisztviselő (*Beamter auf Wiederruf*) megbízatását visszavonják, ha a nő tisztviselő házasságra lép, feltéve, hogy anyagi ellátása a család jövedelme után ítélve tartósan biztosítottnak látszik. (63. §) stb. Ugy a kiválás, mint elbocsátás esetén a tisztviselő elveszti a tisztviselői jogviszonyból származó mindennemű igényét és hivatali címeit.

¹ Fontosabb kiegészítő jogszabályok a tisztviselői jogviszony megalapításáról:

a) Erlass des Führers und Reichskanzlers über die Ernennung der Beamten usw. vom 10. 7. 1937 (Reichsgesetzblatt I. 769) a végrehajtási utasításokkal és azok módosításaival.

b) Reichsgrundsätze über Einstellung, Anstellung und Beförderung der Reichs- und Landesbeamten vom 14. 10. 1936 (RGBl. I. 893) és kiegészítő rendeletei.

c) Verordnung über die Vorbildung und die Laufbahnen der deutschen Beamten vom 28. 2. 1939 (RGBl. I. 371).

² Reichsdienststrafordnung vom 26. 1. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 71.)

Érdekessége a német tisztviselőtörvénynek az, hogy a nyugállományba lépés szintén a tisztviselői jogviszony megszűnésének esetei között van felsorolva. (67. §). Ezzel a rendelkezéssel ugyanis éles ellentétben állanak a 132, 133, 137 §§-ban foglaltak, miszerint a nyugállományú tisztviselő, sőt hátramaradottjai is elvesztik a volt tisztviselői jogviszonyból származó minden jogukat, ha törvény 1. §-ában meghatározott hűségi kötelezettségüket megszegik, sőt a Reichsdienststrafordnung 1. §-a értelmében a fegyelmi jog reájuk is kiterjed még, tehát bizonyos vonatkozásokban még továbbra is tisztviselői viszonyban állanak.

A tisztviselő nyugdíjazandó, ha a korhatárt (65 év) elérte, a meghatározott időre kinevezett tisztviselő, ha szolgálati ideje letelik, az a tisztviselő aki kinevezésekor saját vagy házastársa faji származása felől jóhiszeműen tévedésben volt, akinek szolgálatképtelensége a 74-75 §§-ban meghatározott eljárás során igazolást nyert, végül pedig az a várakozási állományba helyezett tisztviselő, aki már ötévi időt várakozási állományban töltött. Nyugdíjazható saját kérelmére szolgálatképtelenség nélkül is a tisztviselő, ha 62. életévét már betöltötte, a várakozási állományba helyezett tisztviselő pedig bármikor. Figyelemre méltó a 71. §, melynek értelmében a Vezér és birodalmi kancellár nyugállományba helyezheti azt a tisztviselőt, akinek személye már nem nyújt biztosítékot arra nézve, hogy bármikor kész a nemzetiszocialista államért síkra szállni.

A nyugállományba ill. várakozási állományba helyezett tisztviselők és hátramaradottjaik ellátását a VIII. fejezet szabályozza, mely a maga 62 szakaszával az egész törvény egyharmadát teszi ki. A már említett régi *Beamtenhinterbliebenengesetz* mellett ebbe a fejezetbe nyert bedolgozást a tisztviselők baleseti ellátásáról szóló egykori *Unfallfürsorgegesetz für Beamten* és kiegészítő jogszabályai egész anyaga is. A fejezet aprólékos részletességgel szabályozza az ellátással összefüggő kérdéseket, ami a törvény egységes szerkezetének rovására megy. A levonható kodifikációs tanulság az, hogy alapvető elvi kérdéseket magában foglaló törvényben nincsen helye részletekbe menő rendelkezéseknek, mert az egyrészt a törvény egységét, másrészt pedig időállását veszélyezteti, és hamar novelláris változásokra csábít.

Fontos rendelkezéseket tartalmaz a IX. fejezet, amely a vagyoni igények érvényesítésének módját szabályozza. A tisztviselői jogviszonyból származó mindennemű anyagi igény fölött támadt jogvita kizárólag a közigazgatási bíróságok elé tartozik. (142. §) Az illetékes közigazgatási bíróság döntése ellen egyfokú fellebbezésnek van helye a *Birodalmi Közigazgatási Bírósághoz*. (N. B. A német közigazgatási bíróságok, még a régi Landok szerint vannak jórészt szervezve. A legfőbb birodalmi Közigazgatási Bíróság még nincsen megszervezve; annak felállításáig a régi rendelkezések vannak érvényben. T. 182 §).

A X. fejezet a tisztviselői állások szervezéséről szól. Fontos rendelkezés itt, hogy tisztviselői állások csak annyiban szervezhetők, amennyiben hatósági feladatok ellátásáról van szó és az

állam biztonsága és a közzolgálat érdekei nem engedik meg a munkakörnek magánjogilag alkalmazott tisztviselő vagy munkás által való ellátását. Pusztán gazdasági, vagy technikai (irodai) jellegű munkák elvégzése nem tekinthető hatósági feladatnak. A XI. fejezet a *tiszteletbeli tisztviselőkről*, a XII. fejezet a *közvetett birodalmi tisztviselőkre* fennálló eltérésekről, a XIII. fejezet pedig a *birodalmi miniszterről* rendelkezik.

A birodalmi miniszterek ugyanis szintén tisztviselők, kik a vezérrel és a Birodalommal közjogi hivatali viszonyban állanak és a törvény rendelkezései a XIII. fejezetben meghatározott eltérésekkel reájuk is alkalmazandók.

A XIV. fejezet az átmeneti és zárórendelkezéseket tartalmazza. A törvény utolsó szakasza a hatályon kívül helyezett törvényeket felsorolja, egyebekben pedig akként rendelkezik, hogy hatályon kívül helyezettnek mindazok a jogszabályok, melyek jelen törvénynek megfelelnek vagy ellentmondanak. A törvény felhatalmazza továbbá a birodalmi belügyminisztert és pénzügyminisztert, hogy rendeleti úton jelöljék meg részletesen a hatályon kívül helyezett jogszabályokat, a hatályban maradókat pedig az *ellentmondások kiküszöbölésével az új jogállapothoz hozzáadomítva, rendszerbefoglalják és új összeállításban közzétegyék*.

A törvényt több végrehajtási utasítás kiadása követte. Megjelenése óta lényegtelen módosításokat csupán az 1939. március 25-i *Gesetz zur Änderung des Deutschen Beamtengesetzes* rövid négy szakaszos törvénye tartalmaz.

II.

A német tisztviselőtörvény bevezető szavai ünnepélyes formában jelentik ki, hogy a „német népben gyökerező és a nemzetiszocialista világnézettől áthatott hivatasos tisztviselői kar, melyet a német nép és birodalom Vezéréhez, Hitler Adolfhoz hűségi kötelek fűz, egyik alappillére a nemzetiszocialista államnak”.

Ritkán találunk olyan jogalkotásra, amelynek eszmei beállítottsága és elvi alapjai olyan világosan volnának egy mondatban összesűrítve, mint ezt a német tisztviselőtörvénynél látjuk.¹ Ha ennek alkotmányjogi alapelveit, erkölcsi és politikai megalapozását ismerteni akarjuk, nem is kell egyebet tennünk, mint e bevezető szavakat elemeznünk.

1. A törvény bevezető szavaiban kifejezetten és határozottan állást foglal a *hivatasos közzolgálat* gondolata mellett és azt az új német állam alappillérenek tekinti. A legrégebbi porosz-német hagyomány alapjain álló kiváló intézmények a nemzetiszocialista államrendbe való beillesztése hosszú és változatos fejlődés záróköve. A német hivatasos közzolgálat fejlődése szoros kapcsolatban áll magának a német államiságnak történetével. Találón illik rá

¹ V. ö. a Deutsche Gemeindeordnung bevezetésével. 1935. január 30.

Lorenz von Stein megjegyzése: „*der Prinzip des Staatsdienstes ist immer mit der Entwicklung der Staatsidee verflochten*“.²

A német hivatásos közsolgálat az abszolút állam teremtménye. Már megelőzőleg is voltak a „Landesherr“-nek tisztviselői, akik vele állottak személyi kapcsolatban, mintegy a fejedelem szolgálói voltak. Az abszolút állam kialakulása a tisztviselők szerepét egyre növelte, és egyben az intézmény célját és szellemét is meghatározta.

Az abszolút állam közjóléti célokat szolgáló tisztviselője nélkülözhetetlenségével és ezáltal befolyásának növekedésével lassan megszűnt a fejedelem magánalkalmazottja lenni. Ahogy magának a fejedelemnek a személye is mindinkább háttérbe szorult és az államszerv jellegét öltötte magára, úgy lett a tisztviselő is a fejedelem szolgájából az állam szolgája, a hűségi kötelek már nem csak a fejedelemhez, hanem az államhoz, az állam eszméhez, a „*Staatsidee*“-hez is fűzi.

Ez a folyamat a mai Német Birodalom országai közt különösen Poroszországban jutott kifejezésre. Bismarck kijelentése szerint rossz törvényekkel, de jó tisztviselőkkel lehet kormányozni, de megfordítva nem. A második német császárság biztos támaszra és nélkülözhetetlen segítőtársra talált a hivatásos tisztviselői karban és az a német államélet egyik alapintézményévé vált.

A komoly veszély a *Berufsbeamtentum* gondolatát a háború utáni korszakban fenyegette. A német állam belső válsága maga után vonta a hivatásos közsolgálat válságát is. A doktriner demokrata felfogás féltékenyen nézett a császári időkből visszamaradt tisztviselői karra, azt reakciónak tartotta és félt hatalmától, a parlamentarizmus politikai túlzásai pedig eszmei gyökereit támadták meg. Maga az állam azonban nem nélkülözhetette az egész állami életnek és közigazgatásnak ezt a jól bevált tartóoszlopát, nem lehetett meg annak szaktudása és szervezett munkája nélkül. Az állami feladatoknak a huszadik század elejétől kezdődőleg mértani arányokban való megnövekedése a hivatásos közsolgálat szerepét csak növelte. A politikai befolyás ezért a keretek meghagyása mellett a lényegét akarta megváltoztatni. Ebben akaratlanul is segédkezett nyújtott a tudományos irodalom is, amelynek egyes képviselői meglátván a kialakuló gazdasági nagyüzemek személyzeti kérdései és a közigazgatási tisztviselőprobléma között több vonalon fennálló hasonlóságot, hajlandók voltak a közsolgálatban, a közsolgálati jogviszonyban is az általános munkaviszonyok, munkajog és szolgálati viszony egyik sui generis alfaját látni. Jellemző ennek a felfogásnak a jogalkotásban való érvényre jutására a weimari kor több közsolgálati jogszabálya, melyeknek tendenciája a tisztviselői jogviszonynak a közjog területéről az általános munkajog szférájába való átvitele. A politikai felfogás a tisztviselők régebbi jogállásában a „rabszolgaság“ egy fajtát látta és azt a maga szigorú fegyelmi és erkölcsi szabályaival a liberális demokrácia elveivel ellentétben állónak tekintette. A tisztviselőt ezért épen úgy fel akarták „szabadítani“ az állammal szemben,

² L. v. Stein: Verwaltungslehre. II. kiad. 345 o.

mint a munkavállalót a munkaadóval szemben. Ebből a szellemből születtek meg Németországban a tisztviselői szakszervezetek és a tisztviselőknek a munkabeszüntetéshez (sztrájk) való joga elérését célzó mozgalmak.

Nem célja jelen tanulmánynak részletesebben reámutatni a tisztviselő fogalom túlzott technikai vagy magánjogias és szociális színezetű felfogásának hibáira és tévedéseire. Elég utalni arra, hogy a német szakirodalom nagyrészenek egykorú és visszapillantó véleménye szerint ez a felfogás a hivatásos közsolgálat végpusztulását idézhette volna elő. A saját egyéni „szerzett jogaiért“ küzdő tisztviselői kar tekintélyes része számára a hűség, áldozat, szolgálat és kötelesség fogalmi értéktelenekké váltak és az írók nagy része azon a véleményen van, hogy ennek az az oka, hogy a tisztviselői jogviszony elvesztette korábbi erkölcsi tartalmát, a pusztán „*Staatsidee*“ fikciója pedig nem nyújtott már szilárd bázist annak új alapokra helyezésére.¹ Hozzájárult a tisztviselői kar szellemének leromlásához az is, hogy a weimari kor nem volt képes megoldani a tisztviselői fegyelem és a tisztviselők politikai felfogásának kollíziós kérdését. Nem tudta keresztülvinni a kormányzat a tisztviselői hivatás és a képviselői tiszt összeférhetetlenségének kimondását sem. Így a tisztviselő-képviselőnek a megjelenése a politikai pártok befolyásának nyitott utat az addig zárt tisztviselői karba. A politikai pártok befolyásának növekedését előmozdította még az is, hogy a weimari korszak kormányai mind több és több állást jelentettek ki „politikai“ természetűnek és töltötték be azokat rendszerint szakképzetlen, nem hivatásos bizalmi tisztviselőkkel. A laikus, és tisztét nem élethivatászerűen ellátó, tiszteletbeli és nem tiszteletbeli tisztviselők is elszaporodtak, ami a tisztviselő fogalom megváltozását, míg a tisztviselői minőség széleskörű értelmezése a keretek felhígítását és a szellem megromlását vonta maga után.

El lehet mondani, hogy az 1931. évi súlyos gazdasági és állami válság a német tisztviselői kart szellemében megingatva, tradíciójában megtámadva találta, és állapota azzal fenyegette, hogy a hivatásos közsolgálat ez a „*schröer zu ersetzendes Erbgut des monarchischen Staates*“² nem lesz többé képes a német államéletben eddigi szerepét és hivatását betölteni.

A nemzetiszocialista forradalom hatalomrajutásakor az állam új vezetői azonnal a kérdés megoldásához fogtak. Kezdetben nagy és komoly kérdés gyanánt állott a nemzetiszocializmus előtt az a probléma, hogy vajjon a hivatásos közsolgálat, amely lényegében az abszolút állam alkotása, beilleszthető-e az új népi állam belső strukturájába.

A nagymúltú német tisztviselői kar azonban még a weimari korszaktól megtépzva is elég súlyosnak találtatott ahhoz, hogy az új állam azt átvegye, sőt a nemzetiszocialista állam egyik legelőkelőbb helyet elfoglaló intézményeképpen tovább fejlessze.

¹ Így Huber: Verfassungsrecht des Grossdeutschen Reiches II. kiadás 442. o.

² Köttgen: Beamtenrecht. Breslau 1929. 20. o.

Ehhez az elhatározáshoz nagy mértékben hozzájárult az a felismerés is, hogy a modern állam közigazgatása szakképzett, hivatásos tisztviselők nélkül elképzelhetetlen lenne. Ezért a német tisztviselőtörvény ünnepélyesen hitet tesz a hivatásos tisztviselői kar intézménye mellett, mint ahogyan az a törvény idézett bevezető szavaiból és a törvény indokolásából kitűnik.

Az új rendszer haladéktalanul hozzálátott a legsürgősebb tennivalókhoz, melyek három irányban ágaztak szét. Az első volt az, hogy a tisztviselői kar felemeltessék abból az állapotból, ahová döntötte a weimari politika, visszanyerje hivatástudatát és szellemét és megtisztíttassék részint a „*Volksfremd*”, részint pedig a rendszer számára politikai okokból megbízhatatlannak tekintett elemektől. A második a hivatásos közszolgálatnak a nemzetiszocialista államberendezés feltétlen eszköze és támasztékként való megszervezése volt, végül a harmadik feladatot a német tisztviselők jogállásának egységes szabályozása alkotta.

Az első feladat jórészt, így különösen a tisztogatást, az 1933. április 7-i „*Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*” hajtotta végre. A második feladat céljait szolgáló elvi megállapításokat és követelményeket először ugyanez a törvény foglalja össze, majd tovább fejleszti az 1933 június 30-án kibocsátott törvény¹ hogy végleges kodifikációját a német tisztviselőtörvényben találja meg. A harmadik feladatot, vagyis olyan jogi kódexnek a létrehozatalát, amely megalkotja a német nemzetiszocialista tisztviselő típusát és annak jogállását egységesen szabályozza, a német tisztviselőtörvény valósította meg.

2. A törvény második jellegzetessége az annak egész elvi felépítésén és tételes rendelkezésein végigvonuló erkölcsi jellegű felfogás. Így már a törvény bevezető szavai a hivatásos közszolgálat eszméjének elfogadása mellett a német tisztviselő és a Vezér személye között fennálló *hűségi* kötelekre utalnak. Ez a kötelek, az a közjogi természetű szolgálati és hűségi viszony, amely a német tisztviselőt a Vezérhez és a Birodalomhoz fűzi (T. 1. §), alkotja tartalmát a *tisztviselői jogviszonynak*. A tisztviselői jogviszony fogalma köré van viszont felépítve az egész törvény.

A *hűségi viszony*nak, mint a tisztviselői jogviszony legfőbb alkatelemének, a szereplése megfelel a nemzetiszocialista államjogi felfogásnak. A német jogintézmények vizsgálatánál általában sohasem szabad megfeledkeznünk arról, hogy azok alapelveiket tekintve nem rendszertelenül létrejött alkotások, hanem a nemzetiszocialista világnézetnek megfelelő elvi és logikai felépítésű zárt egészet alkotnak. Különösen áll ez a tisztviselői jogra, amely a mai német felfogás szerint a közigazgatási jog központi részét, mintegy *szívét* alkotja.² A mai német jogalkotó igen nagy fontosságot tulajdonít a tisztviselői jognak, mert szerinte az egész nemzetiszocialista közigazgatás csak a kialakítandó új német tisztviselőtípus kezében válhatik élő valósággá. Ezért az új tisztviselőtörvényt is azzal a szándékkal alkotta meg, hogy az ne a tisztviselők külön jogállását legyen csupán hivatva biztosítani, hanem a nemzetiszocialista állam közigazgatásának szolgáljon biztos alapjául.³ Érthető tehát, hogy a törvényben kifejezett gondoskodás történt arról, hogy a tisztviselőt külön, személyi hűségi kötelekkel fűzzék az állam legfőbb vezetőjéhez.

Ez a hűségi kötelek, jogi jellegét és tartalmát tekintve, minőségileg lényegesen különbözik a minden német állampolgárt általában terhelő hűségi kötelezettségtől. Ennek a minőségbeli különbségnek a megállapításához, általában a tisztviselői jogviszony magvát képező „*Dienst und Treueverhältnis*” fogalmi elhatárolásához a közszolgálatról, az *öffentlicher Dienst*-ről alkotott mai német felfogásból kell kiindulnunk.

A nemzetiszocialista népi állam erkölcsi oszlopaiként az irodalomban és a politikai életben a *Treue und Ehre*, a hűség és becsület eszmével találkozunk. A népi államban minden munka és teljesítmény a közösség céljait szolgálja és ezért még a magánosok közötti munka és szolgálati viszonyt is a hűség és a becsület gondolatának kell áthatnia. A hűségeszmével tehát az általános német munkajogban találkozunk.

Az általános munkajogban létesített szolgálati jogviszony magánjogi jellegű, az a fennálló jogszabályok, valamint a becsület és hűség által szabott keretek között a felek szabad egyezkedése által jön létre, tartalmát a felek e keretek között szabadon határozzák meg és a jogviszonyt szabadon is szüntetik meg. A magánjogi szolgálati jogviszonnyal szemben áll a *közszolgálati jogviszony* (*öffentliches Dienstverhältnis*). A közszolgálati jogviszony fogalma német értelmezés szerint nem azonos a *köztisztviselői jogviszonnyal* (*Beamtenverhältnis*). A közszolgálati jogviszony fogalmi köre a közszolgálatban állók sokkal szélesebb körére terjed ki, mint a tisztviselői jogviszonyé, így magában foglalja különösen a véderő és a munkaszolgálat kereteiben fennálló közszolgálati jogviszonyokat is.

A közszolgálati jogviszonyt a magánjogi szolgálati jogviszonytól legjobban a magánjogi elem teljes hiánya különbözteti meg. A jogviszonyt nem szerződés és a felek konszenzusa, hanem egyoldalú közhatalmi aktus alapítja meg és a különleges hűségi kötelezettség jelképe, az eskü erősíti meg.

Nagy különbség van a magánjogi szolgálati viszonyban és a közszolgálati jogviszonyban szereplő hűség fogalmak között is. Mint fentebb mondtuk a közönséges szolgálati jogviszonyban is a hűség és a becsület eszméi az uralkodók a nemzetiszocialista jogi felfogás szerint. A magánjogi hűség a néptárs hűsége a néptársal szemben a népi szolidaritás jegyében és a népi termelő munka érdekében. *Huber* találóan nevezi a magánjogi szolgálati

¹ Gesetz zur Änderung von Vorschriften auf dem Gebiete des allgemeinen Beamten-, des Besoldungs- und des Versorgungsrechts vom 30. 6. 1933. (Reichsgesetzblatt I.433.)

² Köttgen: Deutsche Verwaltung: „Das Beamtenrecht ist in einem gewissen Sinne stets das Herzstück des Verwaltungsrechts.“ 124. o.

³ Köttgen u. o.: „Das neue Beamtenrecht hat in diesem Sinne nicht ein Sonderrecht für die Beamten bringen wollen, sondern die Basis für eine nationalsozialistische Verwaltung geschaffen.“

jogviszonyban szereplő hűséget szociális, közösségi hűségnek (*soziale Gemeinschaftstreue der volksgenössischen Arbeit*). A közszolgálati jogviszonyban szereplő hűségfogalom ennél magasabbrendű. Ez a hűség már nem a néptársat köti a néptárshoz, hanem a közszolgálatban állót köti a nép akarat megtestesítőjéhez. Ez a hűség nem a közösségi harmóniát, hanem az állami vezetés céljait szolgálja. Ezért ez politikai hűség és a hűségi jogviszonyban állót meghatározott személyhez köti elsősorban. A nemzetiszocialista jog ezzel a középkori *Gefolgsschaft* kötelekében állókat terhelő hűségi viszonyt újjította fel, ezért Huber a közszolgálati jogviszony hűségfogalmát „*politische Gefolgsschaftstreue des öffentlichen Dienstes*” szavaival határozza meg.¹

A politikai hűség a közszolgálatban állót a Vezér személyéhez köti és jelképe az eskü (Eid). Az eskü a közszolgálati jogviszony megalapításánál konstitutív erővel bír. A német közszolgálat minden ágában leteendő eskü lényegesen különbözik a nemzetiszocialista államot megelőző idők u. n. institucionális alkotmányi esküjétől (*Verfassungseid*). A nemzetiszocialista államjogban szereplő eskü nem valamely jogintézményhez, vagy absztrakt jogi fogalomhoz való kötöttséget eredményez, hanem közvetlen személyi viszonyt alapít meg a Vezér és a felesküdt (Gefolgsmann) között.

A tisztviselőt a magánalkalmazottól a német jogban a fentebb előadottak alapján könnyű megkülönböztetni. A főkülönbség már azáltal adva van, hogy a tisztviselő a közszolgálati jogviszonyban állók csoportjába tartozik. Jogviszonyaik nem magánjogi szerződésen, hanem közjogi természetű hatalmi helyzeten alapulnak. Az egyoldalú hatalmi viszony a szolgálatadó javára áll fenn, akivel szemben a tisztviselő hűséggel tartozik, de viszont ennek védelmét is élvezzi. Nehezebb azonban a tisztviselőt elhatárolni az *öffentlicher Dienst* többi megjelenési formáitól, így különösen a véderőszolgálattól (*Wehrdienst*) és a munkaszolgálattól (*Arbeitsdienst*). A német szakirodalom a megkülönböztető vonást főleg abban véli megtalálni, hogy a véderőszolgálat és munkaszolgálat közjogi *kényszerkötelezettség* által keletkezik, ezzel szemben a tisztviselői jogviszonyba való belépés ezen egyoldalú hatalmi viszonynak való *önkéntes alávetés* útján történik.

A német tisztviselőtörvény szintén az önkéntesség elvét fogadta el, mint a tisztviselői jogviszony ismertetőjegyét. Erre mutat a törvény 60. §-a, mely olyképen rendelkezik, hogy a tisztviselő a szolgálatból való elbocsátást bármikor kérheti és a hatóság ennek a kérelemnek köteles eleget tenni, feltéve, hogy annak azonnali teljesítése nem ütközik a szolgálat érdekébe.

Összegezve a fent előadottakat, a német tisztviselői jogviszony jellemzését a német tisztviselőtörvény alapján a következőkben foglalhatjuk össze:

a) A tisztviselői jogviszony *közjogi viszony*. Létesítése ezért egyoldalú közhatalmi aktussal (*Staatshoheitsakt*), a kinevezéssel történik. Ezzel a közhatalmi aktussal a tisztviselői jogviszony már

¹ Huber id. m. 406. o.

létrejön, de még csonka, mert még hiányzik a hűségi viszony megerősítését szolgáló eskü letétele. Azt lehet mondani tehát, hogy alkotmányilag a jogviszonyt az eskü letétele alapítja meg véglegesen. A tisztviselői jogviszony ment minden magánjogi elemről.¹

b) A tisztviselői jogviszony *szolgálati és hűségi viszony*. A hűség személyében köti a tisztviselőt elsősorban a Vezérhez és a Birodalomhoz, másodsorban szolgálatadójához. (T. 1. §). A hűségi kötelezettséget a tisztviselő a törvény 4. §-ában meghatározott esküforma letételével erősíti meg. A hűségi kötelezettség a tisztviselőt élete végéig köti, még akkor is, ha tisztviselői jogviszonya időközben megszűnt volna. Így a nyugállományú tisztviselő is elveszti a volt tisztviselői jogviszonyából származó minden jogát, ha ezt a hűségi kötelezettséget megszegi. A hűségi kötelezettség még a tisztviselőnek ellátásában részesülő hátramaradottjait is terheli. (22, 132, 133, 137 §§). A német közszolgálati jogi felfogás szerint a szolgálati köteletség megsértése a Vezérrel szemben fennálló személyes hűségi kötelezettség megsértését is jelenti.

c) A tisztviselői jogviszony *egyoldalú hatalmi jogviszony*. Tartalma nem kétoldalú szerződés tárgya, hanem a szolgálatadó által egyoldalúlag van megállapítva és bármikor a tisztviselő hátrányára is megváltoztatható. Mégsem közjogi kényszerviszony azonban, mert önkéntes alávetésen alapul és a 60. § alapján a tisztviselő által bármikor megszüntethető. A tisztviselő az egyoldalú hatalmi viszony alapján azonban nincsen kiszolgáltatva a szolgálatadó önkényének, mert a hűségi kötelezettség mindkét felet terheli. Az elbocsátás joga, szemben az abszolút állam tisztviselői rendszerével — a szolgálatadót csak nagyon korlátozott mértékben illeti meg (T. 57—66 §§). A hűségi viszony alapján ezenfelül az állam a tisztviselő életfenntartását biztosítja (T. 1. § 3. bek.) a Vezér pedig különösen védelmében részesíti (T. 3. § 1. bek.) Az életfenntartás céljait szolgáló juttatások tehát a német felfogás szerint nem a végzett munkának a *do ut des* elv alapján járó ellenértékei, hanem a szolgálatadónak ebből a különös viszonyból származó köteletségének teljesítése.

Mint a három felsorolt pontból láthatjuk, a tisztviselői jogviszony a német tisztviselőtörvény szellemében nem kötelmi jogviszony, hanem *személyjogi* és erkölcsi kötelek. A szolgálatadó és a tisztviselő nem két ellentétes érdekű fél, hanem a hűségi kötelek által vannak elválaszthatatlanul egybefűzve. A tisztviselői jogviszony nem kölcsönös „szubjektív jogok” rendszere, hanem olyan életviszony, mely az egyént személyében, *totálisan* köti.² A totális lekötöttségéből származó felfokozott erkölcsi és jellembeli magatartás kötelezettségét hangsúlyozza ki a törvény 3. szakasza.

A tisztviselői jogviszonynak ilyen különleges személyjogi, kissé misztikus, szinte a hűbéres kapcsolathoz hasonló felfogása nem új a német tudományos irodalomban. Így különösen Laband látta a tisztviselői jogviszony analogiáját a hűbérúr és a vazallus

¹ Lásd a Német tisztviselőtörvény indoklását az 1. §-hoz. Deutscher Reichsanzeiger 1937 No. 22.

² Huber: id. m. 415. o.

között létrejött hűbéri szerződésben.¹ Köttgen a német lovagrend szervezetében látja a hivatásos közszolgálat erkölcsi elemeinek előképét.² Max Weber a római katolikus egyház személyzeti ügyintézésében vél a tisztviselői jogviszonyhoz hasonlót felfedezni és a kettőt, *Bürokratie und Kaplanokratie*, egymás mellé állítja.³ Alfred Weber pedig a tisztviselői jogviszonynak olyan lényeges elemét látja a pusztán technikai ügyintézésen felül fennálló személyes odaadásban, hogy a tisztviselő „transzsubstanciálizálásáról” beszél.⁴

Megállapítván a német tisztviselői jogviszony jellegét és a német közszolgálati jogban való szerepét, felmerül az a kérdés is, hogy van-e a német tisztviselőtörvényben olyan meghatározás, amely magának a tisztviselőnek a fogalmi definíciója lehetne. Vizsgálatunk eredménye negatív lesz, mert a német tisztviselőtörvény nem tartalmaz idevonatkozó legalis definíciót.

A német tudományos irodalom a tisztviselői jogviszony fentebb említett elemeinek együttes fennforgásán kívül a tisztviselő fogalom ismertetőjegyét abban látja, hogy a tisztviselő, az „*Amsträger*” a birodalom közigazgatásában és igazságszolgáltatásában tevékenykedjék.

Ezen ismertetőjegy, valamint a törvény 1. §-ában foglaltak alapján Huber a tisztviselőfogalmat a maga részéről a következőképpen határozza meg:

„Tisztviselőnek tekintendő az a személy, aki a Vezérrel és a Birodalommal közjogi szolgálati és hűségi viszonyban áll és a Birodalom, vagy annak alárendelt intézet vagy köztisztület közigazgatásában, vagy igazságszolgáltatásában a vezéri akarat végrehajtásával van megbízva és e minőségében őt különös felelősség terheli, de egyben gazdasági és jogi védelemben is részesül.”

A tisztviselőfogalmak meghatározása mindig heves tudományos vitákra adott alkalmat. A német tisztviselőtörvény alkotói ezért eleve lemondtak arról, hogy a tudományos vitát a törvény szavával döntsék el. A törvény célját tartották csupán szemük előtt és ezért a tisztviselő fogalmat csak a törvény szempontjából határozták el mintegy technikai természetű segédeszköz igénybevételével. A törvény elgondolása az, hogy miután az 1. §-ban a tisztviselői jogviszony kellően meg van határozva, elegendő a tisztviselői minőség megállapíthatóságához az, ha valamely személyre ezen jogviszony hatálya kiterjed, ha valakit ebbe a jogviszonyba a közhatalom befogad. A befogadásról okirat szól és így kézenfekvő az a megoldás, hogy tisztviselőnek tekintendő a törvény szempontjából mindenki, aki ilyen okirat birtokában van. (T. 27. § 1. bek.). A 27. §-ban meghatározott és „a tisztviselői jogviszonyba való befogadás mellett” szavakat tartalmazó okiratot a tisztviselő

¹ Laband: Das Staatsrecht des Deutschen Reiches. Idézve Mártonffy: A köztisztviselők szolgálati pragmatikája. Különlenyomat a „Fejezetek a közjog és közigazgatási jog köréből” c. kötetből. 5 o.

² Köttgen: Beamtenrecht. 8. o.

³ Idézve u. o.

⁴ A. Weber: Ideen zur Staats- und Kultursoziologie. 1927. 93. o.

⁵ Huber: id. m. 447. o.

csak első kinevezésekor kapja meg, még az esetben is, ha a szolgálatadó időközben megváltozik.

A tisztviselőtörvényben meghatározott tisztviselőfogalom irányadó az összes többi jogterületeken, kivéve a büntetőjogot és az államnak a tisztviselőiért való felelősségét szabályozó jogvidéket. E két jogvidék szempontjából a tisztviselőfogalom szélesebb kört ölel fel, mint egyébként.

3. A nemzetiszocialista államfelfogás a tisztviselői kart nem valami zárt, a népi étellel és a politikai vezetéssel szembenálló kasztnak tekinti, hanem világnézeti beállítottságának megfelelően azt a népi államba illeszti be és tagjaitól a nemzetiszocialista világnézet feltétlen igenlését követeli meg.

Ebből következik a német tisztviselőtörvény következő két alapelve, melyekre a törvény bevezető szövegének az a kifejezése utal, hogy „a német népben gyökerező és a nemzetiszocialista világnézettől áthatott hivatásos tisztviselői kar...” az, amit a nemzetiszocialista állam elfogad.

A nemzetiszocialista állam a német irodalom egyhangú meghatározása szerint vezéri elvire felépített népi állam, (*völkischer Führerstaat*). Ezért a mai német tisztviselő is a nemzetiszocialista felfogás szerint nem a néppel szemben álló valaki, hanem abból származó és abban gyökerező személy. Köttgen szerint „*der Beamter ist ein unlöslicher Teil des Volksganzen*”, a nép elválaszthatatlan alkotóeleme.¹ Ezért a német tisztviselőtörvény céljainak egyike a „*volksverbundenes Beamtentum*” megteremtése.

A tisztviselőnek a néppel való egységéről alkotott felfogása tükröződik a T. 3. § 1. bekezdésének abból a mondatából, hogy a „*tisztviselő néptársai* előtt mindig a hű kötelességteljesítés mintaképe legyen.” A tisztviselő tehát szintén néptárs és így a néptársi kötelességek is terhelik őt, sőt elsősorban ezek terhelik.

A tisztviselőnek a népben való gyökerezését a törvény ezenfelül negatív irányban akarja elérni, vagyis azáltal, hogy a tisztviselői jogviszonyba nem fogadja be a népen kívülálló, népidegen (*volksfremd*) elemeket. A már közszolgálatban állott ilyen személyeket a már említett „*Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*” eltávolította. Az új törvény tehát csak azt igyekszik meggátolni, hogy ilyen elemek tisztviselők lehessenek.

A törvény 25. §-a akként rendelkezik, hogy „*tisztviselő csak az lehet, aki német vagy rokonvérű*”, ill., ha házastársa is megfelel ezeknek a követelményeknek. Házasságra is csak német vagy rokonvérű személlyel léphet a tisztviselő. Rokonvérűnek a birodalmi állampolgársági törvény és az annak alapján kiadott rendeletek alapján általában minden európai nép és azoknak más világrészekbe elszármazott tisztavérű egyedei értendők a zsidók és cigányok kivételével.

A német jogalkotó a faji tisztaság kellékeire olyan nagy súlyt helyez, hogy a kinevezés általános előfeltételei közül ezt a követelményt első helyre helyezi.

¹ Köttgen: Deutsche Verwaltung. 123. o. és Fischbach: Deutsches Beamten-gesetz. Berlin. 1940. 53. o.

Azt a tisztviselőt, akiről kinevezése után megállapítást nyer, hogy ő vagy házastársa nem német vagy rokonvérből származik, vagy aki kinevezése után engedély nélkül nem német vagy rokonvérből származó személlyel házasságot kötött, a T. 59. §-a értelmében el kell a tisztviselői jogviszonyból bocsátani. Ha pedig a tisztviselő kinevezésekor saját vagy házastársának származása felől jóhiszemű tévedésben volt, akkor elbocsátás helyett nyugállományba helyezendő. (72. §).

4. A német tisztviselőtörvény megszüntette a jogállamnak politikailag semleges tisztviselőjét. A törvénynek hivatalos indoklása szerint a német tisztviselő nem csupán az állam és a nép, hanem a nemzetiszocialista gondolat szolgálója is. Ezért szükséges, hogy a tisztviselő a nemzetiszocialista világnézetet magáévá tegye és a nemzetiszocialista párttal, mint „a német államgondolat hordozójával” (T. 1. § 2. bek., 3. § 2. bek.) szemben is hűséggel viseltessék. Ezzel a hivatásos közzolgálat, a tisztviselői jogviszony különleges jogi-erkölcsi felfogása és a faji gondolat érvényesülése mellett eljutottunk a német tisztviselőtörvény negyedik elvi alappillérehez, a tisztviselő politikai és világnézeti életfelfogása és a tisztviselői jogviszony egymáshoz való viszonyának szabályozásához.

A jogállam elvi állásfoglalása a tisztviselők politikai magatartásával szemben az volt, hogy a szabad vélemény és politikai akaratnyilvánítás a tisztviselőnek a demokrácia és a jogállam elveiből következő emberi és polgári joga, amelyet korlátozni még a tisztviselői szolgálati viszony alapján sem szabad. Ez az elv a maga tisztaságában természetesen ritkán érvényesült, mert a gyakorlati közzolgálatban a törekvés az volt, hogy a tisztviselőket legalább az olyan politikai magatartástól visszatartsák, amelyet olyan eszme vagy párt érdekében fejtett ki, mely a fennálló alkotmányos államrend forradalmi uton való megváltoztatását tűzte ki maga elé célul. Tilos ezenfelül a jogállamban a tisztviselő politikai pártállásának a hivatalos ügyintézés közben való kinyilvánítása, különösen pedig az ügyintézése érdekének az egyéni politikai eszmék vagy rokon és ellenszenvék által való befolyásolása. Németországban a weimari korszak a tisztviselők politikai magatartása tekintetében a jogállam álláspontjára helyezkedett. Az alkotmány 130. §-a kimondta, hogy a „*tisztviselő a közösség szolgálója és nem valamely párté*”. Ez az elvi kijelentés csupán a tisztviselő hivatalon belüli magatartására értendő, a weimari állam csupán ott követelt meg politikai „semlegességet” tisztviselőitől, hivatalon kívül elvileg elismerte a szabad politikai véleményalakítás és nyilvánítás jogát. Az 1922 évi július 21-i „*Reichsgesetz über die Pflichten der Beamten zum Schutz der Republik*” (Reichsgesetzblatt I. S. 500) mindazonáltal az állam és társadalom fennálló rendjével szemben pozitív és lojális magatartást követelt meg a tisztviselőktől. A fegyelmi bíróságok e törvényt elég szigorú értelemben magyarázták és nagyon sok magát nemzetiszocialistának valló tisztviselővel szemben szabtak ki súlyos fegyelmi büntetést.

A nemzeti szocialista politikai felfogás, eszmei tartalmából következően, nem fogadhatta el a politikailag „semleges” tisztviselőt. A tisztviselői jogviszonynak mai német értelmezése az egyént

totálisan fogja meg és totálisan köti a hűségi kötelezettség szálai-
val a Vezérhez és Birodalomhoz, mint legfőbb szolgálatadóhoz. Elképzelhetetlen tehát a nemzetiszocialista államrendszer szempontjából az, hogy a tisztviselője a hivatalos nemzetiszocialista világnézettel ellentétes álláspontot foglaljon el. Sőt a német tisztviselőtörvény ezen is túlmegy. Nem elegendő csupán az, hogy a tisztviselő nem foglal el ellentétes politikai álláspontot, nem elegendő ez a lojális passzív magatartás, hanem ezenfelül a tisztviselőtől az uralkodó állameszmével szemben kifejezetten pozitív magatartást követel meg. A tisztviselőnek tehát magáévá kell tennie a nemzetiszocialista gondolatvilágot és azért bármikor síkra kell szállnia. A nemzetiszocialista világnézetre mindenkit már ifjúságától kezdve nevelni kell. Ezért a német közzolgálatban számos belső rendelet írja elő, hogy a tisztviselői állásokra pályázók lehetőleg olyanok legyenek, akik ifjúkorukban a nemzetiszocialista ifjúsági mozgalmakban résztvettek.

Az előadottak gyakorlati következményét tartalmazza a törvény 26. §-a, mely kimondja, hogy tisztviselő csak az lehet, akinek személye biztosítékot nyújt arra, hogy a nemzetiszocialista államért bármikor fenntartás nélkül síkra száll. Azt a tisztviselőt, akinek személye már nem nyújt ilyenirányú biztosítékot, a Vezér és birodalmi kancellár a szolgálati főhatóság előterjesztésére bármikor nyugállományba helyezheti. (T. 71. §) A német közzolgálati jognak egyéb jogszabályai, így pl. az első részben már idézett *Reichsgrundsätze über Einstellung stb.* a politikai megbízhatóság kellékét az előléptetéshez is megkívánják.

A politikai megbízhatóság tekintetében a kinevező hatóság a Vezér helyettese által kijelölt és véleményadásra feljogosított szervet kérdezi meg.¹

A német tisztviselőtörvény hasonló pozitív magatartást követel meg nem csupán a nemzetiszocialista eszmével, hanem magával a német nemzetiszocialista munkáspárttal szemben is. Kifejezetten a törvény nem írja elő sehol sem, hogy a tisztviselőnek a párt tagjának kell lennie. Későbbi jogszabály azonban kifejezetten előírja, hogy csak az nevezhető ki tisztviselőnek, aki a párt tagja, vagy pedig az volt.²

A törvény egyes szakaszainak alkalmazásakor a Vezér helyettesét, aki tudvalévőleg az állam és a párt közötti összekötő szerepét viszi, meg kell kérdezni.

A tisztviselő kinevezése semmis, ha kinevezése időpontjában nem volt ismeretes, hogy a pártból kizárták vagy kutasztották.

¹ L. a törvény végrehajtási utasítását. Idézve *Fischbach* id. m. 541. o.

² L. a kérdést illető jogszabályok felsorolását u. o. 457. o.

A NÉMET TISZTVISELŐK KIVÁLASZTÁSA.

I. A közsolgálati jognak egyik legfontosabb kérdése a köztisztviselők helyes kiválasztása. A legalaposabban felépített közsolgálati szervezet sem tud boldogulni, rátermett és megfelelően kiválasztott köztisztviselők nélkül és minden szolgálati pragmatika hiányos, ha nem tartalmazza a kiválasztás korszerű szabályozását.

A közsolgálati alkalmazottak kiválasztása alatt azt a folyamatot értjük, ami a végleges minőségben való alkalmazást megelőzi, vagyis mindazoknak az eljárásoknak az összességét, melyek által a szolgálatadó az alkalmazásra kiszemelt személynek a betöltendő munkakörre való jellembeli, erkölcsi, értelmi és gyakorlati alkalmasságáról meggyőződést szerezhet. — A kiválasztás tehát rendszerint nem egy mozzanathból áll csupán, hanem az a fentebb körülírt célnak megfelelő, egymással logikusan összefüggő és folyamatos rendszert alkot. Minden helyes irányban fejlődő közsolgálati jognak főtörekvése az, hogy ez a rendszer lehetőleg pontos, megbízható legyen és a kiválasztás alatt álló személy közvetlen tapasztalaton alapuló megismerésének hatásos eszközét nyújtsa.

A kiválasztás a kinevezéstől lényegesen különbözik. A kinevezés alkotmányjogi jelentőségű tény, az állami főhatalom akaratnyilvánítást tartalmazó aktusa, amellyel a kinevezett személy pontosan szabályozott, közjogi viszonyba kerül. — A kinevezés ténye vonja maga után mindazokat a joghatásokat, melyeknek az összessége a közsolgálati jogviszony tartalmát kiteszi. A kiválasztás ezzel szemben közigazgatási eljárás. A kiválasztási eljárás egyrészt megállapítja azt, hogy a kiszemelt személy megfelel-e azoknak a feltételeknek, melyeknek a fennforgása a kinevezettséghez szükséges, — másrészt pedig különböző eljárásokkal a kinevezendő, vagy ideiglenesen kinevezett személynek a közsolgálati hivatásra való alkalmasságát és rátermettségét vizsgálja. Ez utóbbi vizsgálat eszközei részint a szónak szoros értelmében vett vizsgák, — másrészt a próbaidő, vagy előkészítési idő és az annak során lehetségessé váló közvetlen megismerés.

Minden modern állam közsolgálati joga tartalmaz a kiválasztásra vonatkozó jogszabályokat. — Bátran állíthatjuk, hogy a kritika serpenyőjében éppen az erről szóló fejezetek teszik a legnagyobb súlyt. — Természetes tehát, hogy a közsolgálati jognak ezt az egyik legfontosabb részét az új német jogalkotás sem hanyagolta el. Kétségtelen az, hogy a nemzetiszocialista német állam ezen a téren is régi és kiváló hagyományokra támaszkodhatott, hiszen a porosz tisztviselői kar kiválasztása mintaszerűen történt, mégis nagy az érdeme az új jogalkotásnak abban, hogy a régi partikuláris közsolgálati jogszabályokat ezen a téren

is egységesítette és azokat a változott időknek és körülményeknek megfelelően új gondolatokkal megtöltve, korszerűvé tette.

II. 1. A kinevezésről és a kinevezés feltételeiről általában a német tisztviselőtörvény 24—28. §§-ai rendelkeznek. A 24. §. értelmében a tisztviselőket a Vezér és birodalmi kancellár nevezi ki, ha kinevezési jogának gyakorlását más szervre át nem ruházta, vagy ha külön törvény mást nem ír elő. A tisztviselők kinevezéséről részleteiben az ezen törvényszakasz alapján kibocsátott rendeletek¹ szólnak. Tüzetesen meghatározzák, hogy melyik fizetési osztálytól felfelé nevezi ki a Vezér és kancellár személyesen a tisztviselőket. Átruházott hatáskörben a kinevezés jogát a birodalmi miniszterek gyakorolják.

A kinevezés feltételei között a német tisztviselőtörvény különbséget tesz aszerint, hogy olyan feltételekről van-e szó, amelyek kivétel nélkül minden német tisztviselőt köteleznek, vagy pedig olyanokról, amelyek csupán a végleges minőségben való, élethossziglanra szóló kinevezésnek az előfeltételei. — A mindennemű tisztviselőkre nézve elengedhetetlen általános kinevezési feltételek között a német tisztviselőtörvény első helyen emeli ki azt, hogy tisztviselő csak az lehet, aki német, vagy rokonvérű és akinek házassági kötelékben élő házastársa is német, vagy rokonvérből származik. — Ezen előfeltétel betartása mellett is csak az lehet tisztviselő, aki: a) birodalmi állampolgár, b) aki a hivatali pályához az előírt, vagy szokásos előképzettséggel rendelkezik, c) akinek személye biztosítékot nyújt arra, hogy a nemzetiszocialista álláért bármikor fenntartás nélkül sikrasszáll.

A törvény végrehajtási utasítása előírja azt, hogy a kinevezés előtt meg kell vizsgálni a pályázót egészségi szempontból és ki kell puhatolni azt, hogy rendezett anyagi viszonyok között él-e. Ez utóbbi intézkedést olyképpen kell értelmeznünk, hogy az a pályázó, aki saját hibájából, esetleg szenvedélyei folytán eladósodott, nyilván jellembeli okokból nem lehet alkalmas a tisztviselői hivatásra. — A kinevezendő személynek büntetlen előéletűnek kell lennie, ezért a kinevezés előtt a kinevező hatóság beszerzi a büntügyi nyilvántartó kivonatát. A kinevezés feltételei közé kell vennünk a később ismertetendő *Reichsverordnung über die Vorbildung und die Laufbahnen der Deutschen Beamten* — azt a rendelkezését is, miszerint tisztviselői kinevezésre csak az pályázhat, aki a német nemzetiszocialista párthoz, vagy annak valamelyik tagozatához tartozik. A korhatár tekintetében maga a törvény rendelkezéseket nem tartalmaz, — de a fentebb említett *Reichsverordnung* tartalma alapján a német tisztviselők alsó korhatárát 21 évre tehetjük.

A német tisztviselőtörvény 28. §-a ezzel szemben már kifejezetten meghatározza az alsó korhatárt az *élethossziglan*, végleges

¹ Erlaß des Führers und Reichskanzlers über die Ernennung der Beamten... vom 10. VII. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 767.)
Durchführungsvorschriften über die Ernennung der Beamten und die Beendigung des Beamtenverhältnisses vom 12. VII. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 771) und vom 23. III. 1938. (Reichsgesetzblatt I. 323.)

minőségben kinevezett tisztviselő számára. Élethossziglanra ugyan is csak az a tisztviselő nevezhető ki, aki — a) életének 27. évét már betöltötte (nőtisztviselőknél 35 év az alsó korhatár), b) aki az előírt, vagy szokásos előkészítő vagy próbaszolgálatot megállotta és az előírt vizsgákat letette és rendszeresített állásra van vagy lesz kinevezve.

A fentebb ismertetetteken kívül a német tisztviselőtörvény a kinevezés előfeltételeire nézve egyéb rendelkezést nem tartalmaz. Nem tartalmaz így különösen semmit sem a kiválasztási eljárásra és módra, a próbaszolgálat, illetve előkészítőszolgálat tartamára és a vizsgák minőségére, megszervezésére és anyagára sem. A törvény 164. §-a csupán annyit mond, hogy a birodalmi kormány — amennyiben a kérdés törvényi szabályozást nem nyer, — rendeleti úton bocsáthat ki a tisztviselők előképzettségét és hivatali pályafutását illető rendelkezéseket. — Ilyen rendelet hiányában, illetve annak kibocsátásáig az egyes miniszterek a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben saját hatáskörben is szabályozhatják ezt a kérdést.

2. A német tisztviselők kiválasztása szempontjából két ilyen rendeletnek van alapvető fontossága. Az egyik rendelet a közigazgatási „felső szolgálat” tisztviselőinek kiképzéséről, a másik a német tisztviselők státusairól és előképzettségéről általában szól.¹

Bár időrendben később keletkezett, mégis ez utóbbival kell először foglalkoznunk. Ez a rendelet ugyanis épen a német tisztviselőtörvény idézett 164. §-a alapján általános érvennyel, minden német tisztviselőre kiterjedő hatállyal szögezi le a kiválasztás alapelveit. A rendelet négy csoportba, státusba (*Laufbahn*) osztja a német tisztviselőket. Ezek az egyszerű szolgálat (*einfacher Dienst*), középszolgálat (*mittlerer Dienst*), magasabb szolgálat (*gehobener Dienst*) és felsőszolgálat (*höherer Dienst*). — A tisztviselők kiválasztásának egységes elgondolása hármastagozatú. — A tisztviselői jogviszonyba lépni akarónak az elfoglalni szándékolt állásra előírt és szükséges elő- és szakképzettséggel kell rendelkeznie. Ezt a tisztviselő, vagy megfelelő bizonyítvánnyal, vagy külön vizsgálóval igazolja. — A tisztviselői hivatás folytatásához szükséges részletes ismereteket ellenben már a szolgálat tartama alatt szerzi meg és ismereteiről bizonyos idő elmultával szakvizsgán számol be. — A két vizsga közé ékelődik az ú. n. előkészítő szolgálat, melynek során a fiatal tisztviselő alaposan felépített és átgondolt kiképzési rendszer segítségével szerzi meg a szükséges részletes szakképzettséget. — A szolgálati előjárók is az előkészítő szolgálat során ismerik és ítélik meg jövőendő végleges munkatársukat és alárendeltjüket. — A rendelet ezt az elgondolást az egyes tisztviselői csoportok tagjainak műveltségi fokához és betöltendő munkakörének minőségéhez képest csoportonként bizonyos módosítással viszi keresztül.

¹ Verordnung über die Ausbildung für den höheren Dienst in der allgemeinen und inneren Verwaltung vom 29. Juni 1937. (Reichsgesetzblatt I. 666) és Verordnung über die Vorbildung und die Laufbahnen der deutschen Beamten vom 28. Februar 1939. (Reichsgesetzblatt I. 371.)

Az egyszerű szolgálatba csak azok vehetők fel, akik életük 21. évét már betöltötték, de 40 évnél még nem idősebbek. — Előkészítettséggel valamelyik német népiskolának kielégítő eredménnyel való elvégzését kell igazolni, de a szolgálati hatóságok az egyes szolgálati ágakban külön felvételi vizsgát írhatnak elő. Azok a pályázók, akik műszaki jellegű szolgálatban kívánnak alkalmazáshoz jutni, emellett igazolni kötelesek szakképzettségüket (segéd- v. mestervizsga) is. — Az egyszerű szolgálatban előkészítő idő nincs, helyette próbaszolgálat van, amelynek tartama 6 hónap, de egy évre meghosszabbítható. — Az egyszerű szolgálat megfelel a magyar altiszt és hasonló állásúak státusának.

A középszolgálatban a felvételi alsó korhatár 21, a felső 31 év. A középszolgálatba vagy közvetlenül, pályázat útján, vagy pedig az alsószolgálatból lehet bejutni. — Azok a rátermett tisztviselők, akik az előmenetelük során a középszolgálati csoportba szeretnének emelkedni, ugyanúgy kötelesek az előkészítő szolgálatban résztvenni és az előírt vizsgát letenni, mint a közvetlenül oda pályázók.

A középszolgálatba való közvetlen kinevezéshez előképzettségként, valamely német népiskolának jó eredménnyel (mit gutem Erfolg) való elvégzése szükséges, de felvételi vizsgát a szolgálati hatóság itt is elrendelhet. Figyelemreméltó az, hogy miként az egyszerű szolgálatban, úgy a középszolgálatban is csupán népiskolai végzettséget követelnek meg a német jogszabályok. A különbség csupán az, hogy középszolgálatban kifejezetten jó eredménnyel végzettséget kíván a rendelet. Ezenfelül az előkészítés és szakvizsga teszik a középszolgálatot igényesebbé. — Az ipari, vagy technikai szakképzettséget a műszaki szolgálatban külön igazolni kell. A középszolgálat egyes csoportjaiban a szolgálati hatóság a gyors- és gépírás ismeretét is megkövetelheti. A középszolgálatba felvett tisztviselőgyakornok már nem próba, hanem előkészítő szolgálatot (*Vorbereitungsdienst*) teljesít. Az előkészítő szolgálatra bocsátott tisztviselő természetesen már rendes tisztviselő, a szónak a német tisztviselőtörvényben foglalt jogi értelmében, vagyis a köztisztviselői jogviszonyba már befogadást nyert. Hivatali címét „várományos” (*Anwärter*) toldattal viseli. Az előkészítőszolgálat egy évig tart. Az előkészítő szolgálat befejeztével a tisztviselő szakvizsgát köteles tenni, amely ha ismétlés után is sikertelen marad, a várományost a szolgálatból elbocsátják. — A szakvizsgák anyagát és letételének módját a szolgálati hatóságok külön szabályozzák. A vizsga sikerült letétele után a tisztviselőt még nem nevezik ki azonnal rendszeresített állásra, hanem még három évig mint „*außerplanmäßiger Beamter*” teljesít szolgálatot. Ezen idő eltelté után a várományosokat a szakvizsga időpontjának eredménye és az előkészítőszolgálatba való felvétel időpontjának figyelembevétele mellett nevezik ki a kezdő állásra. — A német középszolgálat a magyar kezelői, segédhivatali és hasonló állásúak státusával mutat rokon képet.

A „magasabb” szolgálati státusba a felső korhatár 30 évben van megállapítva. A magasabb szolgálatba a bejutás szintén vagy közvetlenül, vagy pedig a középszolgálatból előmenetel útján le-

hetséges. A közpénzügyi szolgálatból a magasabbra azok a tisztviselők juthatnak, akik már négy év óta jó minősítéssel teljesítenek szolgálatot és feltételezhető, hogy a rendes előkészítő idő elteltével a magasabb szolgálatban előírt vizsgákat le tudják tenni.

A magasabb szolgálatba való közvetlen felvételhez a rendelet valamely német középiskola végbizonyítványát (*Abschlußzeugnis*) kívánja meg. — Figyelemreméltó, hogy a rendelet nem érettségi bizonyítványról (*Reifezeugnis*), hanem kifejezetten végbizonyítványról beszél. (26. §. 1. bek.). A műszaki jellegű magasabb szolgálatba való felvételhez ellenben valamely német felsőbb műszaki tanintézet érettségi bizonyítványának megszerzése szükséges. — A felvétel után a tisztviselő előkészítőszolgálatot teljesít, melynek tartama két év. — Az előkészítőszolgálat sikeres eltelte után teendő le a szakvizsga.

A magasabb szolgálat vizsgát tett tisztviselőjének jogi helyzete egyebekben hasonló a közpénzügyi szolgálatba tartozó vizsgázott tisztviselőéhez, vagyis a vizsga után bizonyos ideig mint ú. n. „außerplanmäßiger Beamter“ teljesít szolgálatot. — A német magasabb szolgálat hasonló a magyar számvevőségi, rendőrfelügyelői és hasonló státusokhoz.

A felsőszolgálat tisztviselőinek kiválasztásáról a rendelet úgy szólván semmi lényeges rendelkezést nem tartalmaz. — A felsőszolgálatba felvehető tisztviselők felső korhatárát 32, illetve a műszaki szolgálatban 35 évben állapítja meg. Egyebekben kimondja, hogy amennyiben ilyenirányú jogszabályok még nem volnának, a saját ügykörükre nézve a szolgálati hatóságok állapítják meg a leteendő vizsgák rendszerét és az előkészítőszolgálat eltöltésének a módját.

Minden kiválasztási rendszernek a legfontosabb részei azok, amelyek a közpénzügyi apparátus legfelső rétegének, a vezető tisztviselői karnak kiválasztásáról és utánpótlásáról szólnak, mert hiába van a legkorszerűbben szabályozva az alsóbb tisztviselői kategóriák pártatlan és helyes kiválasztása, ha ugyanez a legfelsőbb csoportban nem történik meg. — Az, hogy a fentebb ismertetett rendelet erre vonatkozólag részletesebb utalásokat nem tartalmaz, nem jelenti azt, mintha a német jogalkotás ezt a kérdést elhanyagolta volna. — Ellenkezőleg, a német közpénzügyi szolgálatának a kiválasztásáról már jóval előzően keletkezett jogszabályok rendelkeznek, úgyhogy a fentebb ismertetett jogalkotás tulajdonképpen nem egyéb, mint a felsőszolgálat kiválasztásánál már bevált rendszernek az egész közpénzügyi szolgálatra, annak valamennyi kategóriájára való kiterjesztésének kísérlete.

A legmagasabb tisztviselői kategória kiválasztását illetően az első utalásokat a Vezér és Kancellárnak egy még a német tisztviselőtörvény megalkotása előtt kibocsátott rendeletében találhatjuk. — A rendelet a birodalmi és országos tisztviselők kinevezésére és előléptetésére vonatkozó alapelveket foglalja össze.¹

A rendeletnek 4. §-a kimondja azt a fontos tételt, hogy a felsőszolgálat bármelyik várományosa, tehát nemcsak a jogi, hanem

¹ Reichsgrundsätze über Einstellung, Anstellung und Beförderung der Reichs- und Landesbeamten vom 14. Oktober 1936. (Reichsgesetzblatt I. 893.)

a mérnöki, orvosi stb. előképzettségű tisztviselők is, csak akkor nevezhetők ki végleges minőségben, ha a státusuk számára előírt államvizsgákat letették. — Ez a rendelkezés igen figyelemreméltó. — Több állam közpénzügyi rendszerében, így a magyarban is, gyakorlati közpénzügyi vizsgát csak a jogi képzettségű tisztviselőktől követelnek, az egyéb, műszaki, gazdasági, orvosi, pedagógiai stb. közigazgatási tisztviselőktől nem. — Így az a helyzet áll elő, hogy míg a jogi doktori diplomát szerzett fiatal tisztviselőjelölt, aki az igazságügyi, vagy közigazgatási közpénzügyi szolgálatban keres elhelyezkedést, három évi gyakorlati idő eltelte után komoly és nagyfelkészültséget igénylő gyakorlati vizsgákat (egységes bírói és ügyvédi vizsga, illetve gyakorlati közigazgatási vizsga) köteles letenni, addig az ugyancsak a közpénzügyi szolgálatban alkalmazott egyéb főiskolai képzettségűek, csekély kivételtől eltekintve, külön gyakorlati közpénzügyi vizsgát tenni nem kénytelenek. Ez a rendszer egyrészt méltánytalanul egyenlőtlen, másrészt pedig a tisztviselők egy jelentékeny részének ki nem elégítő képzettségét eredményezheti. — Vitán felül áll ugyan az, hogy a szakszolgálatban a legfontosabb a megfelelő szakképzettség, de a közpénzügyi szolgálatnak és a közigazgatásnak számos egyéb olyan szempontja van, amelyeknek ismerete és gyakorlati elsajátítása egyetlen egy magasabb állást betöltő tisztviselő számára sem engedhető el. — Az idézett német rendelet sikerrel oldotta meg ezt a kérdést.

III. 1. A közölt vázlatos áttekintés után a német kiválasztási rendszer szellemét, rendszerét és eljárási módozatait úgy ismerhetjük meg leginkább, ha egy tisztviselői kategória egy szakcsoportjának kiválasztását részletesebben megvizsgáljuk. Erre legalkalmasabbnak a közigazgatási felsőszolgálat jogi képzettségű tisztviselői kiválasztásának vizsgálata látszik. — Az általános közigazgatásban tevékenykedő főiskolai képesítésű tisztviselők igen nagy részét, és főleg az ügydöntő hatáskörrel rendelkező közigazgatási szervek vezető személyzetének túlnyomó részét a jogi képzettségű tisztviselők teszik ki Németországban is és így az ő kiválasztásuk rendszerének ismertetése a legtanulságosabb.

Már jeleztük, hogy a német közigazgatás magasabb tisztviselőinek kiválasztása és kiképzése régi hagyományokon alapul. Nem célja a tanulmánynak az, hogy ezekre a hagyományokra jogtörténeti távlatokba visszamenőleg reámutasson, elég utalni az egyik 1906. évi porosz képesítési törvényre,¹ amelyikben már a mai rendszer körvonalai bontakoznak ki.

Ez a törvény kimondja azt, hogy a magasabb közigazgatási szolgálatba tartozó állások betöltéséhez a képesítési kellek két vizsgának a letétele. A vizsgák közül az egyiket, az elsőt, legalább három évi egyetemi jog- és államtudományi tanulmánynak kell megelőznie. Már itt kell megjegyezni azt, hogy nem tudori oklevélet kíván a törvény, csupán abszolutoriumot, és a vizsgát már a közigazgatási hatóságok előtt kell a kiválasztás alkalmával letenni. A második vizsga már gyakorlati szakvizsga, amelyet a közpénzügyi meg szervezett vizsgabizottság előtt kellett letenni.

¹ Gesetz über die Befähigung zum höheren Verwaltungsdienst vom 10. August 1906. (Preussische Gesetzsammlung 378. o.)

— A két vizsga között a törvény eredetileg négy, de később három esztendőre módosított *előkészítő szolgálatot* írt elő. A három esztendőből egy évet minden fogalmazó-gyakornoknak (*Regierungsreferendar*) bírósági szolgálatban kellett eltöltenie. A törvényt több végrehajtási utasítás és kisebb jelentőségű módosító jogszabály követte, nagyjában azonban a német tisztviselőtörvény életbeléptéig, sőt egyes részeiben később is hatályban maradt. Az alább ismertetendő legújabb német szabályozás pedig szemmel láthatóan ezen törvény rendszerére épült fel.

A mai német állam magasabb közigazgatási tisztviselőinek kiválasztásáról és kiképzéséről két alapvető jogszabály szól. — Az egyik a fentebb már tüzetesen idézett „Verordnung über die Ausbildung für den höheren Dienst in der allgemeinen und inneren Verwaltung” — a továbbiakban röviden *Reichsausbildungsordnung*, a másik pedig az ú. n. *Justizausbildungsordnung*.¹

Mindkét jogalkotás a nemzetiszocialista felfogást tükrözi vissza, amely a közszolgálatban, annak bármely ágában, nem elvont, a való élettől és a néptől eltávolodott gondolkozású tisztviselőket akár látni, hanem jól képzett, amellet gyakorlatias, áldozatkész és a népért dolgozó munkaerőket.²

2. A felsőszolgálat tisztviselőjének kiképzési rendszere két részre bontható, úgymint a főiskolai kiképzésre és az előkészítő szolgálatra. A főiskolai tanulmány az első államvizsgálattal (*erste juristische Staatsprüfung*), az előkészítő szolgálat a második államvizsgálattal (*Große Staatsprüfung*) végződik.

Annak a német ifjúnak, aki hivatást érez arra, hogy közszolgálatba lépjen, arra már az *egyetemi tanulmányai alatt kell előkészülnie*. Így, aki a közigazgatási pályát választotta élethivatásául, annak az egyetemen az általános jogi ismereteken felül különösképen foglalkoznia kell a nemzetiszocialista államjog, alkotmány és közigazgatási jog, pénzügyi jog, gazdasági jog (vele együtt az ú. n. közgazdaságtan), a német parasztság és szociálpolitika kérdéseivel. A felsorolt szaktárgyakból *intezeti munkaközösségi, vagy szemináriumi* működést kell igazolnia.

A „*Reichsausbildungsordnung*” azt is kívánatosnak tartja, hogy a közigazgatási pályára készülő a szünidők alatt a gyakorlati közigazgatás, vagy a gazdasági élet területén tevékenykedjék. — Mindezeknek a megtörténtéről a pályázó akkor számol be, amikor közigazgatási gyakornoki felvételét kéri. Ez az egyik legfigyelemreméltóbb a német kiválasztási rendszerben, hogy már az egyetemi és főiskolai tanulmányok ideje alatt céltudatosan irányítja a leendő tisztviselő tanulmányainak folytatását és így, amikor a tényleges kiválasztásra kerül a sor, a közszolgálat olyan

¹ Vom 4. April 1939. (Reichsgesetzblatt I. 727.)

² V. ö. a Reichsausbildungsordnung végrehajtási utasításának előszavával: „Die Ausbildung zum Beamten des höheren Dienstes in der allgemeinen und inneren Verwaltung hat zum Ziel, Verwaltungsfachleute heranzubilden, die Blick für das praktische Leben und die Notwendigkeiten des Augenblicks besitzen, die Zusammenhänge der Verwaltung kennen, die ausgestattet mit reichen Kenntnissen zu schöpferischer, volksnaher Verwaltungsführung befähigt sind. Regierungsreferendare müssen deshalb nationalsozialistisch ausgerichtet, charakterfest, verantwortungsbewußt und fachlich wertvoll sein.”

egyedek közül válogathat, akik az általános studiumok elvégzése mellett már a jövődő élethivatásukban szükséges szaktárgyakban is elmélyültek.

A német felsőszolgálat minden tisztviselője (kivéve természetesen a műszaki, orvosi stb. szakszolgálatokat) közszolgálati pályáját kivétel nélkül *bírósági szolgálattal* kezdi. — Csak 7 hónapi bírósági szolgálat kitöltése után vehető át a bírósági joggyakornok közigazgatási gyakornokká. Ezért alkalmazandók a közigazgatási pályára készülő számára is kezdetben a *Justizausbildungsordnung* rendelkezései.

A német jogi kiképzés célja a fiatal jogásznemzedéknek (*Rechtswahrer*) erős jelleművé, szellemi és testi harmóniában való nevelése.¹ A jogi kiképzés vezetője a birodalmi igazságügy-miniszter.

A kiképzés a fiatal jogásznak bírósági joggyakornokká (*Gerichtsreferendar*) való kinevezésével kezdődik. Joggyakornokká kinevezni csak azt lehet, aki az első jogi államvizsgát letette. Az első jogi államvizsga célja annak megállapítása, hogy a közszolgálatba pályázó rendelkezik-e annyi jogi képzettséggel és gyakorlati érzékkel, amely szükséges ahhoz, hogy az előkészítő szolgálatra alkalmasnak ítéltessék.²

Annak, aki az első jogi államvizsgára jelentkezik, már munkaszolgálatot és véderőszolgálatot kellett teljesítenie, de testi képését később sem szabad elhanyagolnia.

Az államvizsgára legalább hat félévre terjedő egyetemi tanulmányok után lehet jelentkezni. Az egyetemi tanulmányok közép-pontjában az alapos szakkiképzés áll, de annak ki kell terjednie a német szellem és kultúra alapos megismerésére is („*Allgemeine völkische Bildung*”). A *Justizausbildungsordnung*-nak az egyetemi tanulmányokat illető részei egyébként inkább elvi kijelentéseket és eszmei célkitűzéseket, mint konkrét rendelkezéseket foglalnak jogszabályalakba.³

Az első jogi államvizsgát a közszolgálatba lépni akarók a ke-

¹ A Justizausbildungsordnung a kiképzés célját többek között így határozza meg:

„Die Ausbildung muß den ganzen Menschen ergreifen, Körper und Geist zu gutem Einklang bringen, den Charakter festigen und den Willen stärken, die Volksgemeinschaft im jungen Menschen zum unverlierbaren Erlebnis gestalten, ihm eine umfassende Bildung vermitteln und auf dieser Grundlage ein gediegenes fachliches Können aufbauen.”

² V. ö. A Justizausbildungsordnung 2. §-ának szó szerinti szövegével: „Die erste juristische Staatsprüfung hat die Aufgabe, festzustellen, ob der Bewerber rechtswissenschaftlich so weit vorgebildet ist und so viel praktisches Verständnis besitzt, daß er unter Berücksichtigung seiner gesamten geistigen Haltung für den Vorbereitungsdienst geeignet erscheint.”

³ V. ö. ezzel kapcsolatban az 5. §. 4. bekezdését, amely a jogi kiképzés fő célkitűzéseit az alábbiakban foglalja össze:

„Gediegene und verarbeitete Kenntnisse sind die unentbehrliche Grundlage der Ausbildung, ihre Krönung aber ist der klare Überblick über das ganze Recht, der praktische Blick für die Erscheinungen des Lebens, das geschulte Gefühl für Gerechtigkeit und Billigkeit und damit die Fähigkeit richtiger Rechtsanwendung.”

rületi ítélőtáblák (*Oberlandesgericht*) mellett szervezett vizgabizottságok (*Justizprüfungsämter*) előtt teszik le.

Itt kell ismételtén utalni arra a fontos tényre, hogy a főiskolai végzettséget igénylő közzolgálati állások elnyerésére nem a főiskolán, ill. egyetemen tett vizsgák, vagy ott nyert diplomák és doktori fokozatok képesítenek, hanem egyedül és kizárólag a közzolgálat keretében szervezett és a közzolgálat érdekeinek megfelelően működő vizgabizottságok előtt kiállott államvizsga.

A vizgabizottság elnöke és helyettese az igazságügyi közzolgálat bírói képesítésű tagjai közül kerül ki. Tagjai bírák, ügyészek, és ügyvédek, egyetemi jogtanárok, bírói, vagy magasabb közigazgatási szolgálatra való képesítéssel rendelkező tisztviselők és a tudományos gazdasági és közélet egyéb kiváló képviselői. A vizgabizottság tagjait, beleértve az elnököt is, a birodalmi igazságügyminiszter jelöli ki.

Az első jogi államvizsgára való jelentkezésnek az utolsó lehallgatott egyetemi félév bezárását követő két hónapon belül kell megtörténnie.

A vizsga írásbeli és szóbeli. Az írásbeli rész szintén két feladatsoportot ölel fel. Az írásbeli feladatok egy részét ugyanis zárt helyen, felügyelet mellett, másik részét házi feladatként kell kidolgozni. A zárt helyen, felügyelet alatt történő írásbeli vizsga a jelölttel szemben nagyon komoly követelményeket támaszt. Őt írásbeli dolgozatot kell készítenie, öt napon át. Az öt feladat megoszlik az állam- és közigazgatási jog, a magánjog, a büntetőjog, a munka-, gazdaság-, paraszt-, vagy faji jog és végül a történelem között. — A jogi feladatok kitűzésénél követendő alapelv az, hogy a feladatok jogilag és ténybelileg lehetőleg egyszerű jogeseteket öleljenek fel, amelyek azonban a vizsgázónak mégis alkalmat nyújtanak arra, hogy jogkérdések tárgyalására való képességét bebizonyíthassa.

A házilag kidolgozandó írásbeli feladatot valamelyik jogi studium köréből választják ki, amelyben a feldolgozandó jogi probléma megítélésénél a jelölt a tudományos szakirodalom megállapításait is felhasználhatja. A házidolgozatot a jelöltnek négy hét alatt kell elkészítenie.

Minden vizsgának a koronája a szóbeli vizsga. A szóbeli vizsga folyamán nyerhet a vizsgázató legalaposabban bepillantást a vizsgázó ismereteibe és győződhet meg szellemi képességeiről. A vizgabizottság elnöke a pályázót még a vizsga előtt megbeszélésre hívja meg, ezáltal már a vizsga előtt megismerheti a leendő tisztviselő személyiségét és szellemi színvonalát. — A vizsga egyébként is nem szorítkozik csupán a jogi elméleti ismeretek számonkérésére, hanem a jelölt általános műveltség fokának megállapítására is nagy súlyt vet.¹

¹ V. ö. Justizausbildungsordnung 20. §. 4. bek.

„Die Prüfung erstreckt sich auf die Prüfungsfächer und soll außerdem den Stand der Allgemeinbildung des Prüflings feststellen. Als juristische Fachprüfung soll sie in erster Linie eine Verständnisprüfung sein.“

A szóbeli vizsga is nagy követelményeket támaszt pszichikailag és fizikailag a vizsgázóval szemben, amennyiben a szóbeli vizsga kis szünettel öt órán keresztül tart.

A vizsgateljesítmények értékelése és így az egész államvizsga végső eredménye felett a vizgabizottság elnöke dönt és pedig kizárólagos hatáskörrel. Ez megfelel a német „Führerprinzip” logikus érvényesülésének. A bizottság tagjainak elvben nincsen szavazó, csupán véleményezési jogkörük. — Az egyes vizsgateljesítményeket az elnök hét jeggyel értékeli. Ha az összes teljesítmények együttes értékelése alapján a vizsgázó az előkészítőszolgálatba való belépésre elengedőképpen érettnak mutatkozik, akkor az elnök a vizsgát „kitűnő”, „dicséretes”, „jó”, „kielégítő” vagy „elégséges” minősítéssel kiállottnak jelenti ki és erről bizonyítványt ad.¹

3. Az első államvizsga letétele után a pályázó bírósági joggyakornokká (*Gerichtsreferendar*) nevezhető ki. A kinevezési kérelem felett átruházott hatáskörben a kerületi tábla elnöke dönt. A kinevezés után a tisztviselő előkészítő szolgálatot teljesít. Az előkészítőszolgálat első részét úgy a bírói, mint a közigazgatási pályára készülőnek valamely kis járásbíróháznál (*kleines Amtsgericht*) kell eltölteniük.

Itt kell megjegyezni azt, hogy a Justizausbildungsordnung szerint a német tisztviselői előkészítő szolgálat egyetlen és legfőbb célja a kiképzés, és nem a tisztviselőgyakornok munkaerejének hasznosítása. Kizárólag ez a cél határozza meg a gyakornokra ruházott munkakör minőségét és mennyiségét.

A „kis” járásbíróháznál a Justizausbildungsordnung olyan járásbíróházt ért, melynél legfeljebb négy bíró van beosztva és lehetőleg vidéki kerülete van. Az ilyen járásbíróházon tud a joggyakornok legjobban beletámaszkodni a vidéki járásbíró nehéz és felelősségteljes munkájába és sajátíthatja el a néppel legközvetlenebb állandó érintkezésben lévő igazságszolgáltatás munkarendszerét és módszereit. — A járásbíróházi szolgálat alatt a bírósági iroda és segédhivatal munkájával is meg kell ismerkednie.

Öt hónapi bírósági szolgálat után kérheti a joggyakornok a közigazgatási szolgálatba való átvételét a birodalmi belügyminiszternél, vagy az általa kijelölt más közigazgatási hatóságnál. A kérelem kedvező elintézése után, a hét hónapi bírósági előkészítőszolgálat letelével, a „Gerichtsreferendar”-ból „Regierungsreferendar” lesz. Ez az a pont, ahol a bírósági pályára készülő kiképzésének útja végleg elválik a közigazgatási gyakornokok továbbbi pályájától és az eddigi együttes vizsgák és előkészítés rend-

¹ Figyelemreméltók a 24. §. rendelkezései a vizsga egyes mozzanatainak és teljesítményeinek mikénti értékeléséről. Eszerint:

kitűnő: az egészen szokatlan kiválóságú teljesítmény,

dicséretes: a különösen elismerésreméltó munka,

jó: az átlagon felül emelkedő teljesítmény,

kielégítő: az átlagos követelményeknek megfelelő teljesítmény,

elégséges: az átlagot éppen, hogy elért teljesítmény,

elégtelen: hiányos, már nem használható munka,

elfogadhatatlan: teljesen használhatatlan munka.

szere megszűnik. Figyelemmel tanulmányunk szűk kereteire, a bírósági joggyakornokok további kiképzésének folyamatát nem követhetjük.

A közigazgatási gyakornok további előkészítő szolgálata két évig és öt hónapig tart. Az előkészítés a tüzetesen megjelölt kiképzőhatóságoknál (*Ausbildungsbehörde*) történik. Ezek az ú. n. kiképzőhatóságok rendszerint a legmagasabb közigazgatási hatóságokkal azonosak.¹

A kiképzést a birodalmi belügyminiszter által minden kiképzőhatóságánál kijelölt, arra alkalmas személy (*Ausbildungsleiter*) irányítja. Ő ügyel fel a közigazgatási gyakornokok munkájára és tevékenységére, a székhelyen beosztott gyakornokokkal kéthetenként szemináriumszerű összejöveleteket tart, ahol a gyakorlati közigazgatási kérdések mellett a fontos politikai, szociális és közgazdasági problémákba való elmélyedést is előmozdítja. Figyelemreméltó az, hogy a német kiképzési politika a gyakornokoknak a pénzügyi jog, pénzügyi politika és költségvetési jog kérdéseivel való beható foglalkozására is nagy súlyt fektet, függetlenül attól, hogy a tisztviselő esetleg nem a szorosán vett pénzügyi szolgálatban kíván elhelyezkedni. A *Reichsausbildungsordnung* végrehajtási utasítása azt is kívánatosnak tartja, hogy a kiképzés vezetője a tisztviselő-gyakornokokkal szolgálaton kívül is jó, bajtársi viszonyt tartson fenn.

Az előkészítő szolgálat vázlatos menete a következő: A kiképzés a kiképzőhatóság székhelyén való egy hónapi szolgálattal kezdődik. Utána 11 hónapi szolgálat következik valamelyik *Landrat* (főszolgabíró) mellett, aki lehetőleg valamelyik nagyobb területi önkormányzatnak a vezetője. Ezt a szolgálatot tartja a német rendszer a legfontosabbnak annak a megítélése szempontjából, hogy a gyakornok rátermett-e a közigazgatási tisztviselői hivatásra. A tizenegy hónap letelte után a közigazgatási gyakornok öt hónapot községi szolgálatban tölt el, lehetőleg valamelyik közép nagyságú városban. Itt külön figyelmet fordít a kiképzés arra, hogy a gyakornok a községi háztartás és a községi üzemek alapkérdéseivel tisztába jöjjön. — A községi szolgálat után egy hónapi rendőrhatalósági, majd három hónapi szakigazgatási szolgálat következik. A szakigazgatás köréből elsősorban a szociális és gazdasági közigazgatás szervei jönnek számításba. A kiképzés menetét végül nyolc havi szolgálat zárja be, ismét a kiképzőhatóság székhelyén.

A kiképzés menete jól átgondolt és mindenre kiterjedő figyelemmel szerkesztett rendszerű. A kiképzést a feljebb vázlatosan ismertetett egyes állomásokon a rendeletekben részletesen kifejtett alapelvek szerint irányítják. — A terjedelmes végrehajtási utasítások lényege és főtörekvése az, hogy megvalósítsák az egész előkészítőszolgálat célját, a leendő közigazgatási tisztviselő alapos gyakorlati és elméleti szakkiképzését.

¹ A kiképzőhatóságok tüzetes felsorolását l. a *Reichsausbildungsordnung*hoz kibocsátott „Durchführungs- und Überleitungsvorschrift vom 31. 12. 1937.” 4. §. 2. részében.

Az előkészítő szolgálat lezáródásával a kiképzés irányítója és az egyes érintett munkahelyek vezetői tapasztalataikról, megfigyeléseikről részletes véleményt adnak. A véleményes jelentést a kiképzőhatóság vezetőjének láttamozása mellett csatolni kell a gyakorlati szakvizsga irataihoz. A közigazgatási gyakornoknak az előkészítő szolgálatot lezáró gyakorlati szakvizsgára (ú. n. *Große Staatsprüfung*) való bocsátása ugyanis a kiképző hatóság javaslata alapján történik. — A szakvizsgára bocsátás előtt a tisztviselőnek azonban még részt kell vennie valamelyik birodalmi tisztviselőtáborban szervezett háromhónapos világnézeti tanfolyamon is.

Az előkészítő szolgálatra bocsátott gyakornok jogi helyzetét tekintve tisztviselő a szónak a német tisztviselő törvény szerinti értelmében. Espedig visszavonásig kinevezett tisztviselő, *Beamter auf Wiederruf*, így tehát a szolgálatból bármikor, alakszerű fegyelmi eljárás nélkül is elbocsátható. Illetményei nincsenek, csupán bizonyos segélyezésben (*Unterhaltungszuschuß*) részesül. Ez a nőtlen gyakornokok részére havi 135 márkában, a családosok részére havi 200 márkában van megállapítva.

4. A gyakorlati közigazgatási államvizsgát minden német tisztviselő a központilag szervezett birodalmi vizsgabizottság (*Reichsprüfungsamt für den höheren Verwaltungsdienst*) előtt teszi le. A bizottság közvetlenül a birodalmi belügyminiszter felügyelete és rendelkezése alatt áll.

A második államvizsga szintén szóbeli és írásbeli részből áll. A vizsga anyaga kiterjed a nemzetiszocialista állam tanára, a német nép történetére, az alkotmányra, közigazgatásra, a pénzügytanra, a német paraszti jogra, a német munka- és gazdasági jogra, a német kulturális jogra, végül a magánjog és büntető jog elemeire.

A második államvizsgára vonatkozólag a fentebbi két bekezdésben közöltek felül a *Reichsausbildungsordnung* más rendelkezést nem tartalmaz. Az ezen részre vonatkozó végrehajtási utasítások szerint a vizsga letételének módjára, a központi vizsgabizottság szervezetére és működésére vonatkozólag külön jogszabályok rendelkeznek. — A rendeletben foglalt felhatalmazás alapján azonban a már fentebb idézett 1906. évi porosz képesítési törvény alapján történő kiképzések tovább folytatandók, így alkalmaztatók különösen a törvénynek a második államvizsgára vonatkozó rendelkezései.

Megállapítható az, hogy nagyjában a második államvizsga menete és anyaga is az első jogi államvizsgához hasonló, azzal a természetszerű különbséggel, hogy itt a vizsga különösképpen a részletes és gyakorlati szakismeretek számonkérésére terjed ki és hogy elsősorban közigazgatási kérdéseket ölel fel.

Az a *Regierungsreferendar*, aki a vizsgát letette, *Regierungsassessor*ra nevezhető ki. Az assessorokat a birodalmi belügyminiszter nevezi ki, rendszerint élethossziglanra, feltéve, hogy az élethossziglanra szóló kinevezés előfeltételeinek megfelelnek.

Azok a tisztviselők, akik a bírói képesítést nyújtó államvizsgát letették, szintén kérhetik közigazgatási szolgálatba való átvételüket. Külön vizsgát tenniük nem kell, ellenben egyévi próbaszolgálat teljesítésére kötelesek.

IV. A német tisztviselők kiválasztása, mint láttuk, minden ízében átgondolt, alaposan kiépített és korszerű rendszer szerint történik. A német kiválasztási rendszer két célt igyekszik megvalósítani. Az egyik az, hogy a tisztviselők megfelelő kiválasztása már közvetlenül a közzolgálatba való belépésnél történjék, a másik pedig az, hogy a szelekciós eljárásan megfelelt egyedek megfelelő szakképzésben részesüljenek. A rendszer súlypontja ennél fogva szemmel láthatólag az első államvizsga és az előkészítőszolgálat részleteibe menő szabályozásán fekszik.

Az első jogi államvizsga egyúttal felvételi vizsga jellegű. Főbbször hangoztatott véleményünk szerint a korszerű közzolgálat megszervezése nem képzelhető el a felvételi vizsga intézménye nélkül. A felvételi vizsga ellenzőinek legfőbb argumentuma rendszerint abban áll, hogy ez az intézmény az érettségi bizonyítvány és főiskolai diplomák mellett egy harmadik, felesleges erőpróbát követel az elhelyezkedni kívánó fiataloktól. Az érvelők elfelejtik azt, hogy a közzolgálati alkalmazottak kiválasztását irányító szempontok lényegesen mások, mint a tanulmányi vizsgáztatás szempontjai. Ott a vizsgáztató a tanulók szorgalmát és könyvszerű tudását veszi elsősorban figyelembe, amivel szemben a közzolgálat olyan tulajdonságokat követel meg leendő tisztviselőitől, amelyek a tanulmányi vizsgákból ki nem tűnnek. A mai államvezető tisztviselőinek széles látókörű, jól képzett és nagy műveltségű egyéneknek kell lenniök, akik nemzetüknek és népüknek sorskérdéseit is mélyen átérzik, mert csak az ilyen tisztviselőkből válhatnak az állami gépezetnek jó vezetői és irányító főnökei. Az egyetemi diplomából nem tűnnek ki azok a képességek, amelyek nélkül valaki használható tisztviselő nem lehet.

A német kiválasztási rendszerben szereplő első jogi államvizsga a felvételi vizsgának ezen céljait követi, de a mellett szerencsés megoldással a többszöri vizsgázás terhét is leveszi a fiatalok válláról, mert mint láttuk, az egyetemen szerzett elméleti jogi ismereteiről is itt ad a pályázó számot.

Ennek kettős előnye mutatkozik. Az egyikre már utaltunk akkor, amikor azt mondtuk, hogy a tanulmányi vizsgáztatás szempontjai különböznek a közzolgálati kiválasztás szempontjaitól. Ha tehát a közzolgálatba való felvétel olyan vizsgához van kötve, amely a közzolgálat kereteiben szervezett vizsgabizottság előtt teendő le, akkor biztosítva van az, hogy a vizsgák a közzolgálat szempontjainak és a kiválasztás céljának megfelelően történnek. A másik előnye a német államvizsga rendszernek abban mutatkozik, hogy elkerüli az egyetemi tudományos fokozatok fogalmi elértéktelenedésének veszélyét. A német közigazgatási felsőszolgálatnak jogi képzettséghez kötött állásaiba való bejutáshoz szükséges képesítési kellék a jogi államvizsga és semmi több. Nem szükséges tehát doktori diploma, az államvizsgára csupán az abszolutóriummal kell jelentkezni. Ezáltal az egyetemi

fokozatok, így különösen a doktori fok, megmaradnak a maguk eredeti jelentősége szerint magas tudományos rangnak, amelynek eléréséhez nagy áldozattal és szellemi erőfeszítéssel párosult tudományos munkálkodás szükséges. Ezzel szemben azokban az államokban, így különösen Magyarországon, ahol a jogi doktori diploma a közzolgálat fogalmazói karába való felvételnél elengedhetetlen kellékként szerepel, a külföldön komoly jelentőséggel bíró egyetemi tudományos fokozatok fogalmi elértéktelenedése állott be.

A német kiválasztási rendszer másik súlypontját az előkészítőszolgálat megszervezése képezi. Igen nagy fontosságúnak tartjuk azon követelménynek jogszabály formájában való leszögezését, hogy az előkészítőszolgálat célja nem a gyakornok munkaerejének hasznosítása, hanem a kiképzés. Az előkészítőszolgálat időbeosztása és rendszere ennek a célnak állandó szem előtt tartásával van összeállítva. Ezáltal a német kiválasztási politika megakadályozza annak a visszás helyzetnek a bekövetkezését, hogy a kezdő tisztviselőt pályája kezdetén munkával túlhalmozzák, úgyhogy a szó szoros értelmében a fától az erdőt nem látja meg. Az észszerű munkakiosztás, a munkahelyeknek tervszerű változtatása által a német rendszer eléri azt, hogy az előkészítőszolgálat végére jutott közigazgatási tisztviselő a közigazgatás munkájának majd minden fázisán keresztülment, közelről látta a hatalmas apparátus legfelsőbb és legalsó szerveinek működését, sőt abban ő maga is tevékenyen résztvett. Különösen helyesnek mondható a német előkészítési rendszernek az az inézkedése is, amely előírja, hogy minden közigazgatási pályára készülő gyakornoknak az első államvizsga után héthónapos bírósági szolgálatot kell teljesítenie.

A tisztviselők kiválasztására vonatkozó német jogszabályok hiányául róható fel az, hogy az előkészítőszolgálatot lezáró második államvizsgáról, amely a gyakorlati szakvizsga szerepét volna hivatva betölteni, aránylag kevés és hézagos rendelkezéseket tartalmaznak. Ennek oka egyrészt abban keresendő, hogy a kiválasztás súlypontja főleg a felvételi vizsga céljait szolgáló első államvizsgán és az előkészítőszolgálaton nyugszik, másrészt abban, hogy a második államvizsga terén a régebbi jogszabályok már alapos szabályozást nyújtottak.

Az ismertetett és kritikával kísért német jogszabályoknak, mint általában minden jogszabálynak, az értéke attól függ, hogy a jogszabályformába öntött elveknek a gyakorlati megvalósítása milyen fokban sikerül. Ez jelenleg a közben beállott rendkívüli körülmények, valamint a közvetlen tapasztalat hiánya miatt meg nem állapítható.

Kétségtelen azonban az, hogy a német tisztviselők kiválasztásának az egész Birodalomra kiterjedő hatályú egységes szabályozása a német közzolgálat közismert kiválóságának további fenntartását teljes mértékben biztosítani fogja és mint ilyen, más államok hasonló jogalkotásai számára is tanulságos példa lehet.

A NÉMET KÖZTISZTVISELŐK FEGYELMI JOGA.

I. A fegyelmi jog a hivatásos tisztviselői kar intézményességével egyidős fontos területe a közszolgálati jognak, — a korszerű, igazságos és gyakorlatias felépítésű fegyelmi jog a közszolgálat megfelelő működésének egyik alapfeltétele.

Az egyéb jogvidékek között a fegyelmi jog a legközelebbi rokonságot a büntetőjoggal tartja: mindkettő elvileg közérdek védelmében jár el — tehát közjogi jellegű, — mindkettőnek célja, hogy a bűnösséget megtorolja s a jövőre nevelő, visszatartó hatású legyen s e cél érdekében a helytelennek ítélt cselekmény elkövetőjét büntetéssel sújtja.

Az egyezések nyilvánvalóak, de ép így a különbségek is, amelyek a büntetőjog és a fegyelmi jog területeit élesen elválasztják:

1. A büntetőjog az állampolgárok és még ezen felül is az állami hatalom alatt állók nagy körét vonja rendezése alá, a fegyelmi jog az állampolgároknak aránylag kisebb körére, a tisztviselőkre terjed ki.

2. A fegyelmi jog viszonya a büntetőjoghoz inkább kiegészítő, szubszidiárius: a tisztviselő — az állam bizalmának letéteményese — a közönséges polgárnál magasabb felelősség alatt áll, a büntetőjog szempontjából semleges magatartása fegyelmi tekintetből már elítélendő, — amennyiben pedig a büntetőtörvényekkel kerül súlyosabb összeütközésbe, ennek nyomán megindul ellene a fegyelmi felelősségrevonás is. S jöllehet ebben az esetben ugyanazon tényállás alapján kettős felelősség érvényesül, ez — ép a fegyelmi és büntetőjog különállósága folytán — nem ütközik a „ne bis in idem“ elvébe.

3. A tisztviselő fogalma a büntetőjogban nem ismeretlen: a valódi hivatali bűncselekmények (pl. a passzív hivatali megvesztegetés, a hivatalos hatalommal való visszaélés, stb.) tettese csak tisztviselő lehet, míg más — ú. n. nemvalódi — hivatali bűncselekményeknél (pl. a sikkasztás, hűtlen kezelés, stb. minősített esetei) a tettes tisztviselői volta minősítő körülmény. A tisztviselő büntetőjogi fogalma azonban korántsem fedi a közszolgálati jogi, s különösképen a fegyelmi jogi szempontú tisztviselő-meghatározást. A büntetőjog fogalomköre egyrészt jelentősen bővebb, mert a közszolgálati jog, — különösen az újabb német jogszabályalkotás — élesen különböztet tisztviselő és egyéb közszolgálati alkalmazott között, míg a büntetőjog a tisztviselői fogalomnak a közszolgálati alkalmazottak minél tágabb körére való kiterjesztésére törekszik.¹ Másfelől a fegyelmi felelősség kiterjed a nyugállományú tisztviselők körére is — szolgálati vétségnek tekintendő cselekményt a

¹ Ebből a célból javasolja Köttgen (Beamtenrecht, 1929, Breslau, 115 l.) a büntetőjogszempontrú tisztviselőkre a „Beamter“ helyett az „Amtsträger“ kifejezést.

nyugállományú tisztviselő is elkövethet, — jöllehet a német közjogi felfogás a nyugállományú tisztviselőt általában nem tekinti tisztviselőnek.

4. A büntetőjogi szempontból a tisztviselői minőség tényálladási elem (a valódi hivatali bűncselekményeknél), illetve minősítő körülmény (a nemvalódiaknál), — fegyelmi szemszögből azonban a fegyelmi jog alkalmazhatóságának, a büntethetőségnek elsőrendű feltétele. Fegyelmi eljárás csak tisztviselő, vagy a fegyelmi jog értelmében tisztviselőnek tekintendő nyugállományú tisztviselő ellen indítható s azt a tisztviselői, illetve nyugállományi viszony megszűnte után meg kell szüntetni.

5. A német büntetőjog a „nulla crimen sine lege“ elvet a büntetőjog reformjával² meghaladta ugyan, de a büntetőjog felépítése a mai helyzet szerint is a törvényes bűncselekmény-fogalom s az ehhez kapcsolódó szubszumpción alapul. A fegyelmi jog jellemzője ezzel szemben az, hogy csak elenyésző csekély számú fegyelmi jogi tényállás van egyedesítve, az elbírálandó magatartás fegyelmi jogi értékelése szinte kizárólag a fegyelmi bíróság mérlegelésének a feladata, amelynek a törvény ebben a vonatkozásban csak néhány igen tág keretjogszabállyal segít.

6. A főkülönbséget a büntetőjog ma általánosan elfogadott állapota és a fegyelmi jog között abban látjuk, hogy az előbbiben elvként az officialitás, míg az utóbbiban az opportunitás érvényesül.

A büntetőjog célja elsősorban a bűnös megbüntetése s csak azután a társadalmi prevenció. Ehhez az alapgondolathoz simul a tételes büntetőjogok — köztük a német büntetőjog — egész felépítése, a büntethetőség vizsgálata s az egyes cselekményekről a bűnösség szemszögből való értéktétele-alkotás.

A fegyelmi jog — elnevezéséből is kitűnően — a tisztviselői kar fegyelmét hivatott őrizni: célja, hogy a közszolgálat magas erkölcsi színvonalon, credményesen teljesítse hivatását. Ha a közszolgálat tagja kötelessége ellen vét, a fegyelmi hatóság mindenképp azt vizsgálja, vajjon a tisztviselő cselekménye, illetve magatartása az egész tisztviselői kar tekintélyén, fegyelmen ütött-csorbát³ s csak ezután vizsgálja az egyéni bűnösség fokát.⁴

Az opportunitásnak a fegyelmi jogban általánosan elismert érvényesülése több büntetőjogi intézmény ellenképét feleslegessé teszi. Így nem találjuk a fegyelmi jogban az elévülés mását és abban a tekintetben sincs egységes állásfoglalás, hogy az újrafelvételi eljárásnak helye van-e a fegyelmi jogban.

² Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuchs v. 28. 6. 1935. (Reichgesetzblatt I. 839. l.) I. cikk.

³ Így az állandó német fegyelmi gyakorlat súlyosabban ítéli meg a kisvárosban elkövetett házasságtörést, mint a nagyvárosban élő tisztviselőét.

⁴ Köttgen (i. m. 93. l.) a fegyelmi jog hiányáról rója fel, hogy a bűnösség kérdését csak másodsorban vonja vizsgálat alá. — véleményünk szerint azonban ép a fegyelmi jog sajátos célkitűzéseinek az opportunus felfogás felel meg s ez nem a büntetőjog magasabbrendűségét, csak másncműségét jelenti.

II. Jogalkotás-technikai szempontból szokásos volt, hogy a fegyelmi jogot, és pedig annak mind anyagi, mind pedig alaki fejezeteit, mint a tisztviselők joghelyzetének integráns részét, a közszolgálati pragmatikában szabályozták.

A korábbi német jogalkotás ezt a megoldást választotta mind a birodalmi jogalkotás terén,⁵ mind pedig a tagállamok törvényhozásában.⁶ Ezzel szemben a porosz országos szabályozás a fegyelmi eljárásjogot a közszolgálati pragmatikától elválasztva önálló eljárásjogi kódexet alkotott.⁷

A tisztviselői jog porosz szabályozása a német közszolgálati egységesítésének példaképe volt. Az új, birodalmi érvényű jogalkotás ebben a vonatkozásban is követi a porosz példát: a fegyelmi jog anyagi részét a német tisztviselőtörvény szabályozza, az eljárásjogot viszont a német tisztviselőtörvényvel egyidőben keletkezett Birodalmi szolgálati fegyelmi rendtartás⁸ foglalja össze egységes kódex-szé.

A szétválasztás gyakorlati kívánalmakat követ. A Német Tisztviselőtörvény amúgy is igen nagy jogszabály-tömegét nem kívánta a törvényhozó a fegyelmi eljárási jog szintén tekintélyes mennyiségű szakaszaival növelni. Az elválasztott fegyelmi rendtartás könnyebben is kezelhető. A szabályok szétválasztása nem volt nehéz feladat: a fegyelmi rendtartás tárgya kizárólag eljárásjogi szabályokat foglal magában. Végül — analógiaképpen — a fegyelmi eljárásjog szétválasztása mellett volt érvként felhozható, hogy egyéb jogvidékek — büntetőjog, magánjog — eljárásjogi vonatkozású kérdései szintén önálló kódexekben, perrendtartásokban kerültek szabályozásra. A fegyelmi rendtartás (Dienststrafordnung) elnevezés is a perrendtartásokkal rokon elképzelésre utal.

III. 1. A fegyelmi jog rendszere a fent (I. 5. alatt) kifejtettek szerint kizárja, hogy az egyes fegyelmi elítélés alá eső cselekmények és magatartások kizáró felsorolással — taxációval — a büntetőjog módjára egyedesítve legyenek s ehhez képest a fegyelmi jog egész anyagi része tulajdonképpen egyetlen általános meghatározásból áll.

A weimari korszak tett arra kísérletet, hogy politikai fegyelmi vétségi tényállásokat alkosson, a büntetőjog példájára kötött, illetve határok közé szorított büntetési nemmel és mértékkel,⁹ ennek az indoka azonban az volt, hogy a törvényalkotó bizalmatlan volt a fegyelmi bíróságok iránt és a politikai jellegű fegyelmi ügyeknél meg kívánta kötni a fegyelmi bíró addig kötetlen mérlegelését.

⁵ Reichsbeamten-gesetz von 31. 3. 1873.

⁶ Pl. Bayrisches Beamten-gesetz v. 15. 8. 1908.

⁷ Dienststrafordnung v. 27. 1. 1932., amely új szövegezésben és korszerű újításokkal foglalja össze az 1851. és 1852. évi porosz fegyelmi eljárásjogi törvényeket.

⁸ Reichsdienststrafordnung v. 26. 1. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 71. 1.)

⁹ Reichsgesetz über die Pflichten der Beamten zum Schutz der Republik v. 21. 6. 1922. (Reichsgesetzblatt, I. 590. 1.)

2. A német tisztviselői fegyelmi jog anyagi részét tulajdonképpen egyetlen törvényszakasz: a német tisztviselőtörvény 22. §-a tartalmazza. Ez határozza meg a szolgálati vétség, illetve a szolgálati vétségnek tekintendő magatartás fogalmát. A rendelkezés nem hoz elvi újítást, a szolgálati vétség meghatározása nagyjából megfelel az eddigi birodalmi és országos jogokban kialakult meghatározásnak.

Szolgálati vétséget követ el az a tisztviselő, aki a reá háramló köteleességét vétkeesen megszegi. (Német tisztviselőtörvény 22. §.)

a) A szolgálati vétség elkövetője tehát csak tisztviselő lehet. Itt figyelemmel kell lennünk arra, hogy a német közszolgálati jog szerint csak a tényleges tisztviselő tekintendő tisztviselőnek. A tisztviselő-fogalomnak ez a megszorítása tette szükségessé a német tisztviselőtörvény 22. §. 1. bek. 2. mondatának rendelkezését, amelynek értelmében — az alább kifejtendők szerint — a nyugállományú tisztviselőt is terheli fegyelmi felelősség. Ez a jogszabály a porosz fegyelmi rendtartásnak a már nemzetiszocialista időkben történt legújabb megreformálásával¹⁰ merült fel először abban a formában, hogy a nyugállományú tisztviselő is felelős volt fegyelmileg a tényleges tisztviselői minőségében elkövetett szolgálati vétség miatt.

A mai joghelyzet szerint a szolgálati vétség megállapításához szükséges tisztviselői minőségnek mind a vétség elkövetésekor, mind a felelősségrevonás alkalmával fenn kell állnia. Amennyiben a cselekmény elkövetésének időpontjában a terhelt még nem volt tisztviselő, vagy tisztviselői minősége időközben bármily okból (halál, kiválás, ill. eltávolítás a tisztviselői jogviszonyból, a német állami illetőség elvesztése, önkéntes lemondás) megszűnik, az eljárást a fegyelmi rendtartás 52. §-ához képest meg kell szüntetni.

b) A szolgálati vétség másik alkotó eleme a köteleességszegés, és pedig a vétkező köteleességszegés.

A korábbi birodalmi jog és az országos jogok javarésze különbséget tett a tisztviselő szolgálati köteleességének és a tisztviselői állásból folyó általános köteleességek megsértése között. A német tisztviselőtörvény ezt a megkülönböztetést mellőzi mégpedig annak a megfontolásnak az alapján, hogy a tisztviselőnek hivatásából folyó köteleességei a szoros értelemben vett szolgálati köteleességeket amúgy is magukban foglalják. A megkülönböztetésnek gyakorlati értéke különben sincsen, mert a fegyelmi hatóságok azt a körülményt, hogy a tisztviselő szolgálati, vagy szolgálaton kívüli, de állásából folyó köteleességét sértette-e meg, a büntetési nem megválasztásánál s annak mértékénél amúgy is mérlegelni tudják.

c) A német tisztviselőtörvény 22. §-a még irányelveket sem állít fel a tisztviselőre háramló köteleességek körére és fogalmára. A törvény egyéb rendelkezései e köteleességek sorából néhányat kiemelnek, így az engedelmisségi kötelezettséget, a hivatali titoktartást, az ajándékok elfogadásának tilalmát stb. Ez azonban csak kiemelés és nem felsorolás. A köteleességek körét elvi éllel a

¹⁰ Az 1934. évi aug. 18-i novella.

német tisztviselőtörvény 3. §-a határozza meg, amelyik a tisztviselőtől az állam beléjehelyezett bizalmának megfelelő magasabb kötelességtudatot, hazaszeretetet, áldozatkészséget, odaadó munkásságot, engedelmességet és bajtársiasságot követel. A tisztviselőnek szolgálatában s azon kívül tisztviselői állásához méltóan kell viselkednie; de még vele élő családtagjai magaviseletére is kényes gonddal kell vigyáznia.

A tisztviselői kötelességek ilyen általános meghatározása mellett azok részletesebb kifejtésére a fegyelmi hatóságok joggyakorlata hivatott, amely az egyedi eset elbírálásánál annak összes körülményeire figyelemmel hozza meg döntését abban, hogy a terhelt cselekménye a szolgálati vétség tényálladékát megvalósítja-e.

d) Vizsgálatot igényel még a vétkesség kritériuma, amely alait a tevésben vagy nemtevésben megnyilvánuló szándékos, vagy gondatlan kötelességszegést egyképp kell érteni. Szükséges azonban, hogy a tisztviselő cselekménye kötelességsértő voltának tudatában legyen, vagy legalábbis ennek a tudatnak a meglétét joggal meg lehessen követelni.

A szolgálati vétség korábbi meghatározásai a vétkesség fogalmát a definícióba nem vették be, a német tisztviselőtörvény új fogalmazása ebből a szempontból a meghatározásnak inkább csak elméleti megszorítása és szabatosabb tétele, hiszen vétkes cselekmény a fegyelmi eljárásra a korábbi joghelyzetben sem szolgált alapul.

A vétkesség kérdésénél a ténybeli és jogi tévedés, beszámíthatóság stb. fennforgását az általános büntetőjogi jogszabályok alapján kell vizsgálni, amire a fegyelmi rendtartás 20. §-a módot is ad.

e) A német tisztviselőtörvény 22. §. 1. bekezdésének 2. mondata szerint szolgálati vétségnek tekintendő az is, ha nyugállományú tisztviselő államellenes tevékenységet fejt ki, vagy hivatalos titoktartási kötelezettségét megszegi, vagy végül az ajándékok elfogadásának tilalma ellen vét.

E cselekmény elkövetőinek köre a nyugállományú tisztviselőkre korlátozódik. Tényleges állományú tisztviselő hasonló cselekménye a 22. §. 1. bekezdésének nem 2., hanem 1. mondata szerinti szolgálati vétség. A minősítés szempontjából a cselekmény elkövetésekor fennállott állapot irányadó, a fegyelmi büntethetőséghez a nyugállományi jogviszony épügy szükséges, mint a fentebb tárgyalt esetben a tisztviselői jogviszony fennállása.

A szolgálati vétségnek tekintendő magatartások tényállása jóval korlátozottabb, mint a szolgálati vétségé, jóllehet a két egyedi dicsített tényállás mellett a törvény az államellenes tevékenység jogszabályilag meg nem határozott tényállását is szolgálati vétségnek tekintendő cselekménnyé nyilvánítja. A nyugállományú tisztviselők fegyelmi felelősségének korlátozottabb volta azon a megfontoláson alapul, hogy a tisztviselői kötelességeknek csak egészen durva megsértése jelenti a közszolgálat tekintélyének akkora csorbulását s a tisztviselői fegyelem oly nagy sérelmét, ami a bűnösse-

szemben a fegyelmi eljárás megindítását indokoltá teszi, hiszen az a vád alapossága esetén nyugállományú tisztviselővel szemben — akire a kisebb, ú. n. rendbírságok ki nem szabhatók — csak a legsúlyosabb fegyelmi büntetések kimondására vezethet.

A német tisztviselőtörvény 22. §-ának 2. bekezdése az eljárási jogi rendelkezések tekintetében a fegyelmi rendtartásra utal.

IV. A fegyelmi jog leggondosabban kiművelt területe — érthetően — a *fegyelmi eljárás*. Egyfelől a korszerű közigazgatás kívánalma, hogy a fegyelmi ügyek lehetőleg hamar befejeződjenek, az ártatlan ne maradjon sokáig bizonytalanságban, a vétkes pedig oly időben nyerve el büntetését, hogy az ne csak rá jelent sen joghátrányt, hanem — épen gyorsasága által — alkalmas legyen a közszolgálati fegyelem helyreállítására. Másfelől az eljárás gyorsasága nem szabad, hogy az anyagi igazság érvényesülésének a kárára essék s a terheltnek is meg kell adni a lehetőséget jogainak védelmére s igazának bizonyítására.

E két szempont figyelembevételével mellett még egy harmadik megfontolásra is tekintettel kellett lenni: A fegyelmi jog anyagi részének általános volta a fegyelmi bírótól igen magasfokú judiciumot követel s a fegyelmi bíróságok által kimondott súlyosabb ítéletek az elítélt egész existenciáját semmisítik meg. Ehhez képest igen nagyfontosságú a fegyelmi bíróságok személyzetének megválasztása, a fegyelmi bíróságok összetétele és a jogorvoslati lehetőség biztosítása.

A fegyelmi rendtartás megalkotását megelőző időkben a Német Birodalom területén Poroszország rendelkezett a leggondosabb felépítésű, mintaszerű, modern fegyelmi eljárásjoggal. Az új fegyelmi rendtartás nem is kívánta mellőzni az így elért eredményeket, hanem az új törvény felépítésében és gondolatokban szorosán követi a porosz mintaképet. Lényeges újjáépítésnek tekinthetjük, hogy az olyan tisztviselő elleni fegyelmi eljárásban, aki a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt tagja, a párt is részt vesz. A pártot a Vezér állandó helyettese (azóta újabb néven: pártkancellár) képviseli s őt az eljárás minden jelentősebb mozzanatáról értesíteni kell.¹¹

Az alábbiakban a fegyelmi rendtartás rendszerében ismertetjük a fegyelmi eljárásjog fontosabb intézményeit.

1. Az I. fejezet a törvény alkalmazási körét határozza el. A birodalmi fegyelmi rendtartást kell alkalmazni valamennyi tisztviselőre és nyugállományú tisztviselőre, akikre a német tisztviselőtörvény hatálya kiterjed, tehát a Birodalom és az országok valamennyi közvetett vagy közvetlen tisztviselői jogviszonyban álló — szoros közszolgálati értelemben vett — tisztviselőjére. A törvény személyi hatálya tekintetében érvényesülő szempontokat fentebb (III. 2. a) alatt) már kifejtettük.

Annak a szabálynak, hogy a tisztviselők a korábbi és időköz-

¹¹ Reichsdienststrafordnung, 28. §., 65. §. (5) bek., 58. §. (2) bek., 60. §. (2) bek., 36. §. (3) bek., 41. §. (5), 109. §. (1) bek., 3. pont. 40. §. (1) bek. 2. pont.

ben megszűnt tisztviselői jogviszonyban elkövetett szolgálati vétés miatt is felelnek feyelmileg, az a magyarázata, hogy a német közszolgálati gyakorlat szerint az egyik intézmény állományából másik állományba kerülő (státust-változtató) tisztviselőt az eddigi szolgálatadója a tisztviselői jogviszonyból saját kérelmére elbocsátja,¹² s az új szolgálatadó a tisztviselői jogviszonyba ismét befogadja. A szolgálatadónak illetén, vagy más formában történő megváltozása a feyelmi eljárást nem akadályozza.

E szakasznál — az opportunitás elvének kapcsán — a feyelmi rendtartás indokolása¹³ kiemeli, hogy a feyelmi rendtartás az eddigi joghelyzettel szemben az elévülés intézményét mellőzte. Egyfelől a tisztviselői karral szemben fokozott követelményeket állító nemzetiszocialista államjogi gondolkodásmód szól az ellen, hogy a tisztviselői karnak tagja lehessen olyan egyén, aki súlyos szolgálati vétésének következményei alól csak elévülés folytán szabadult, másfelől a feyelmi eljárás megindításánál érvényre jutó kötetlen mérlegelés az elrendelő hatóság számára amúgyis megadja a lehetőséget, hogy komoly szükség híjján kisebb súlyú s régebben elkövetett cselekmény miatt a feyelmi eljárás folyamatba tételét mellőzze.

2. A feyelmi büntetések megfelelnek a porosz rendszerben kialakult büntetési nemeknek: dorgálás, megintés, pénzbírság, illetménycsökkentés (nyugállományú tisztviselővel szemben nyugdíjcsökkentés), és a szolgálatból való eltávolítás (nyugállományú tisztviselővel szemben nyugdíjvesztés).

A korábbi birodalmi tisztviselőtörvény¹⁴ feyelmi büntetési nemként ismerte a *büntetésből való áthelyezést*. Ez a büntetési nem azonban gyakorlatiatlannak bizonyult. A feyelmi bíróság a büntetésből való áthelyezést kimondó ítélet végrehajtására nincsen befolyással, nem tudja megítélni, hogy az intézkedés a terheltet milyen fokban sújtja, sőt még az is elképzelhető, hogy az áthelyezés az elítéltnak épen előnyére válik. A szolgálatadónak a büntetésből való áthelyezést kimondó ítéletek végrehajtása tárgyában tett intézkedései emellett „büntetőkölömiák” kialakulására vezethetnek.

Ezek a megfontolások vezették a törvényhozót, amikor a büntetésből való áthelyezést mellőzte s helyébe az először a thüringiai jogban alkalmazott és a porosz feyelmi jogban¹⁵ is gyakorlatilag jól bevált *illetménycsökkentést* vezette be, ami azzal az előnnyel is járt, hogy ez a büntetési nem a nyugállományú tisztviselőkre is alkalmazható lévén, a velük szemben kiszabható büntetések köre bővíült és a feyelmi bíróságnak módjában áll a nyugállományú terheltet érzékenyen sújtani anélkül, hogy az existenciáját megsemmisítő, legsúlyosabb feyelmi büntetést, a nyugdíjvesztést szabná ki rá.

¹² V. ö. Német tisztviselőtörvény 60. §

¹³ Begründung zur Reichsdienststrafordnung, Besonderer Teil 3. (Reichsanzeiger, 1937, Nr. 22.)

¹⁴ Reichsbeamtengesetz 75. §.

¹⁵ Pr. Gesetz betreffend Dienstvergehen der nichtrichterlichen Beamten v. 21. 7. 1852. 16. §. 1. bek. 1.

A weimari korszakot megelőzően Bajorországban a lefokozás is divott, mint feyelmi büntetés,¹⁶ azonban a weimari korszakban ez a büntetési nem már nem nyert alkalmazást, mert a feyelmi bírói gyakorlat szerint ellentétben állott az alkotmány azon rendelkezésével,¹⁷ amely a „tiszviselő szerzett jogai” védelmében kimondja, hogy a tiszviselők csak a törvényes előfeltételek fennforgása mellett helyezhetők át kisebb illetménnyel egybekötött állásba. A feyelmi rendtartás, ha nem is ilyen megfontolások alapján, de gyakorlati szempontból mellőzte ezt a büntetési nemet.

3. A feyelmi büntetések két módon róhatók ki: a feyelmi bíróságoknak joghatóságuk van valamennyi törvényes feyelmi büntetés kiszabására s ez mindig az ú. n. alakszerű feyelmi eljárás során történik. A kisebb feyelmi büntetések (megintés, dorgálás, pénzbírság) kiszabásához azonban szükségtelen a feyelmi bíróságok nagy apparátusa s körülményesebb eljárás módja: ezeket a szolgálati előljáró is kiszabhatja, feyelmi parancs útján — mondhatnánk „alakszerűtlen” eljárás alapján.

Az eljárásjogi általános rendelkezések között szerepel az a nagyfontosságú tétel, amely a feyelmi, büntető és más bíróságok, valamint az egyéb hatóságok viszonyát szabályozza.

Köttgen¹⁸ felfogása szerint a feyelmi bíró elvileg független a büntetőbírótól s kivétel az, amikor a büntetőbíró ítélete megköti a feyelmi bíró kezét.

A tényleges joghelyzet ebben a kérdésben nem volt egységes. A Birodalmi Feyelmi Bíróság (Reichsdisziplinarhof) és a porosz közigazgatási felsőbíróóság azt az álláspontot foglalta el, hogy a büntetőítélet ténymegállapításai kötelező erejűek a feyelmi bíróságokra, míg a porosz minisztérium, mint feyelmi joghatóság, valamint a porosz nembírói tisztviselők feyelmi bírósága (Disziplinarhof für nichtrichterliche Beamte) ellenkező gyakorlatot követett. A kötetlenség hívei azt vallották, hogy a büntető ítélet kötelező ereje a feyelmi bíróságok teljesértékűségét csökkentené, elvonná tőlük a mérlegelés lehetőségét s a feyelmi bírónak nem maradna más feladata, minthogy a büntetőítélethez még „pótbüntetést” szabjon ki.

A feyelmi rendtartás elismeri a büntetőbíróóságok felsőbbségét: a rendelkezések irányából elvként megállapíthatjuk, hogy a büntetőítéletben tett jogerős ténymegállapítások a feyelmi bíróságokat kötik. A feyelmi rendtartás választásának oka kézenfekvő: a kétféle jogszolgáltatás elkerülése. Emellett a feyelmi ügyek jelentékeny része amúgy sem tartozik bünvádi útra, ebben az utóbbi esetben pedig a feyelmi eljárásnak csak előnyére válik, ha nem kell hosszadalmas bizonyítási eljárást lefolytatnia, hanem a tényállást már tisztázva kapja.

¹⁶ Beamtengesetz v. 16. 8. 1908. 109. cikk 1. bek. 2. pont és 3. bek.

¹⁷ Verfassung des Deutschen Reiches v. 11. 8. 1918. Art. 129. (2)

¹⁸ I. m. 104. s. köv. 1.

Ezen elvi állásfoglalása mellett a fegyelmi rendtartás bizonyos engedményt tett a fegyelmi bíróságok kötetlenségét hangoztatókkal szemben is: a fegyelmi bíróság egyhangú határozatával elrendelheti a büntetőbírói eljárásban megállapított tényállás felülvizsgálatát.

Ha ugyanazon tényállás miatt fegyelmi és bünvádi eljárás van folyamatban, a fegyelmi eljárást fel kell függeszteni, míg a bünvádi eljárás be nem fejeződik. Ha a büntető ügy felmentő ítélettel végződött, a fegyelmi eljárás csak akkor folytatható, ha az eljárás alapjául szolgáló tények anélkül is szolgálati vétséget alkotnának, hogy valamely bűncselekmény tényálladási elemeit kimerítenék. (Pl. az, hogy a vádlottat a bünvádi eljárás során a hivatali sikkasztás vádja alól felmentik, nem áll útjában annak, hogy rendetlen pénztárkezelés miatt fegyelmi úton felelősségre ne vonassék.) Ez szabály a fegyelmi eljárás megindítására is.

A végzéssel megszüntetett bünvádi eljárás a fegyelmi eljárás megindítása vagy folytatása szempontjából közömbös.

Meg kell még említenünk ehelyütt, hogy amennyiben a büntetőtörvény valamely bűncselekményre mellékbüntetésként hivatalvesztést állapít meg,¹⁹ a fegyelmi eljárásra szükség nincsen, mert a hivatalvesztés a büntetőítélet jogerejével bekövetkezik, de az le sem volna folytatható, mert a tisztviselői jogviszony a hivatalvesztéssel megszűnt.

Az egyéb bírói vagy közigazgatási eljárás során megállapított tények a fegyelmi bíróságot nem kötik, de újabb bizonyítás nélkül felhasználhatók s — szükség esetén — a fegyelmi eljárás az egyéb eljárás befejezéséig felfüggeszthető.

A terhelt nyugállományba lépése az eljárás folytatását nem akadályozza, mindazonáltal az elrendelő hatóság szabadon mérlegeli, hogy az 52. §. 2. bekezdése alapján — „más okból” — nem látja-e szükségesnek az eljárás megszüntetését. Megszünteti pl. az eljárást akkor, ha az eddig felmerült adatok alapján a súlyosabb fegyelmi büntetések — nyugdíjvesztés, nyugdíjcsökkentés — nem látszanak kiszabhatóknak. A fegyelmi rendtartás e rendelkezése eltér a porosz fegyelmi rendtartástól: ott u. i. az 1934. évi novella 5 éves határidőt tűzött ki, az öt esztendőn át nyugdíjat élvezett terhelttel szemben a fegyelmi eljárást meg kellett szüntetni. A törvényhozó ezt a megkötöttséget nem találta összeegyeztethetőnek az opportunitás elvével.

Az általános büntetőjogi elvvel ellentétes az a szabály, hogy a fegyelmi eljárás elmebeteg vagy cselekvőképtelen személy ellen is lefolytatható. Ennek a rendelkezésnek a célját a fegyelmi eljárás különös természetében és a tisztviselői kar tisztántartásának védelmében jelöli meg a fegyelmi rendtartás indokolása. Az elmebeteg terhelt jogainak védelméről a törvény gondoskodik.

A bírósági szervezeti törvény és a bünvádi perrendtartás rendelkezései — amennyiben a fegyelmi eljárás természetével nem ellentétesek — szubsidiariter alkalmazandók.

¹⁹ Pl. Strafgesetzbuch 31. §.

4. Az „alakszerűtlen”, tehát a fegyelemi parancs kibocsátásának alapjául szolgáló eljárás két részre tagozódik: az előzetes puhatolásra és a fegyelmi parancs kibocsátására.

Az előzetes puhatolás nem kötelező, elrendelése csak akkor szükséges, ha a szolgálati előljáró a tényállást nem látja tisztázottnak. Az előzetes puhatolás eredményét a terhelttel közölni kell. A puhatolás eredményéhez képest a szolgálati előljáró az eljárást megszünteti, vagy saját hatáskörében fegyelmi büntetést szab ki. Ha hatáskörét nem tartja elegendőnek, felsőbb szolgálati előljárója, vagy az elrendelő hatóság elé terjeszti az ügyet.

A szolgálati előljáró a fegyelmi büntetést fegyelmi parancssal szabja ki. Ez az intézmény — erősen emlékeztet a büntető-eljárásbeli büntetőparancsra — gyakorlati megfontolásokon alapul. A fegyelmi büntetések nagyrésze kisösszegű pénzbírság, amiben a terhelt általában megnyugszanak; célszerű, hogy ez rövid eljárás útján, minél kisebb szervezet igénybevételével legyen kimondható. Ezt a célt szolgálja az, hogy a legalsóbb szolgálati előljáróknak is van fegyelmi hatáskörük, — ha a pénzbírságok kiszabása tekintetében összegszerűen megszorítva is.

A terhelt jogainak védelmét szolgálja, hogy a közigazgatási jogorvoslati út minden fegyelmi parancs ellen nyitva áll a szolgálati főhatóságig.

5. Amennyiben a terhelt cselekménye olyan súlyosnak látszik, hogy a szolgálati előljáró a hatáskörében kiszabható fegyelmi büntetést elegendő súlyúnak nem tartja, megindul az alakszerű fegyelmi eljárás.

Az eljárás megindítása közigazgatási aktus: megtételére az elrendelő hatóság jogosult. Korábban elrendelő hatóságok csak a legfelsőbb birodalmi, ill. országos hatóságok voltak, ma — célszerűségi okból a felsőbb hatóságok tehermentesítése végett, — az általuk, illetve a tisztviselők egyes csoportjaira (pl. községi tisztviselők, állami megerősítésre szoruló tanerők) a törvény által kijelölt alsóbb hatóságok rendelkeznek az elrendelési jogkörrel. A legfelsőbb hatóságok azonban a döntést — a vezéri elv érvényesülése — minden esetben magukhoz vonhatják.

A fegyelmi rendtartásnak a többszörös illetékességet és a fegyelmi ügyek egyesítését és elkülönítését érintő szakaszai nagy fontosságú, eddig szabályozatlanul maradt területet rendeznek.

6. Az alakszerű fegyelmi eljárás a fegyelmi bíróságok előtt folyik.

A fegyelmi bíróságok alakításánál — a fegyelmi jog célkitűzései és a megítélésük alá kerülő ügyek természete alapján — elsőrendű szempont, hogy bennük a szakszerűség kellő mértékben érvényesüljön. Szükséges, hogy a fegyelmi bíróság a terheltként előtte álló tisztviselő hivatali tevékenységét gyakorlati tapasztalatai alapján tudja megítélni, tisztában legyen az ügyintézés módjával és a tisztviselővel szemben felállítható követelmények mértékével. Csak ebben az esetben tudja a fegyelmi bíróság az anyagi igazság érvényesülését a lehetőséghez képest biztosítani s csak így lesz a fegyelmi jogszolgáltatás élő és a való helyzetnek s a fegyelmi

jog célkitűzéseinek megfelelő. Ez a kívánalom, de meg a tisztviselői kar közösségi tudata is azt teszi szükségessé, hogy a fegyelmi ügyekben alkalmas szervezetben a tisztviselők maguk ítélkezzenek.

A szakszerűség szempontja tehát a fegyelmi bíróságok felállításánál domináns, vele szemben az egyéb szempontoknak háttérbe kell szorulniok, illetve csak annyiban érvényesülhetnek, hogy ez ne történjék a szakszerűség rovására.

Ilyen szempontok a jogban való általános járatosság és a bírói függetlenség. Mindkettőnek legbiztosabb garanciája az élethosszig kinevezett fegyelmi bírói kar lenne. Viszont épen a fegyelmi bírák élethosszig való kinevezése elszakítaná őket a tisztviselők gyakorlati életétől és könnyen a fegyelmi bíróságok elformalizálódásához vezethetne, a fegyelmi bírák csak jogot szolgáltatnának, nem igazságot.

E különböző és részben ellentétes szempontok összhangba hozatala úgy valósítható meg legkönnyebben, ha a fegyelmi bíróságok vegyes összetételű tanácsban működnek, amelyben az összes kívánalmak megfelelő mértékben tudnak érvényre jutni.

A fegyelmi rendtartást megelőző időben a fegyelmi bíróságok összetétele birodalomszerte változatos képet mutatott: a birodalmi tisztviselők felett elsőfokon a fegyelmi kamarák, másodfokon a Birodalmi Fegyelmi Bíróság ítél, a porosz tisztviselőknek a minisztérium által kinevezett része felett a nembírói tisztviselők fegyelmi bírósága, ill. a porosz minisztérium, a porosz községi tisztviselők felett a közigazgatási felsőbíróság, az egyéb porosz tisztviselők felett pedig az illetékes tartományi hatóság, ill. másodfokon a porosz fegyelmi bíróság. Thüringiában a minisztérium a tisztviselők törvényes képviselője által javaslatba hozott személyek közül jelölte ki a másodfokon eljáró fegyelmi tanács laikus tagjait és a rendes bírósági bírák közül a jogtudó tagokat, míg elsőfokon a büntető rendesbíróság egyik tanácsa járt el. Hessenben a közigazgatási bíróság egyúttal a fegyelmi bíróság is.

Általánosságban a fegyelmi bíróságok két fokon jártak el s mindkét fok vizsgálta mind a jog-, mind a ténykérdéseket, úgy hogy a fegyelmi jog felülvizsgálatai, revíziós fórumot nem ismer.

A fegyelmi rendtartás ennek az utóbbi elvnek az elfogadása mellett egységesítette a fegyelmi bíróságokat. Első fokon a fegyelmi kamarák járnak el, a jogorvoslati fórum a Birodalmi Fegyelmi Bíróság. A bíróságok összetétele vegyes: elnökük mindig hivatásos közigazgatási vagy rendes bírósági bíró, ülnökeik között jogtudó és egyéb tagok szerepelnek. A nem jogtudó ülnöknek ugyanaból a szolgálati ágból kell lennie, mint a terheltnek.

A fegyelmi bíróságok területi beosztása megfelel a közigazgatási bírósági szervezetnek: a fegyelmi kamarák a közigazgatási bíróságok mellett működnek, a Birodalmi Fegyelmi Bíróság pedig beolvadt a Birodalmi Közigazgatási Bíróságba. A fegyelmi kamarák három tagú tanácsban hozzák határozataikat. A Birodalmi Közigazgatási Bíróság a főtárgyaláson öttagú, egyébként háromtagú tanácsban jár el.

Eltérő joggyakorlat esetén a jogegység biztosítása végett a fegyelmi nagytanács dönti el az elébe terjesztett ügyeket: ez a Birodalmi Közigazgatási Bíróság elnökéből, annak helyetteséből és a tanácsok egy-egy tagjából áll, határozatai mind magára a Birodalmi Közigazgatási Bíróságra, mind a fegyelmi kamarákra kötelező erejűek.

7. Az alakszerű fegyelmi eljárás négy részre tagozódik: a vizsgálatra, a főtárgyalást megelőző bírósági eljárásra, a főtárgyalásra és a jogorvoslati szakra.

a) A vizsgálat ura a vizsgálatvezető, akit az elrendelő hatóság rendel ki, de aki függetlenül, utasításhoz nem kötve vezeti a vizsgálatot. Az elrendelő hatóság érdekeit egy másik tisztviselő érvényesíti: az elrendelő hatóság képviselője, akinek jogköre, a későbbi eljárás folyamán is, az ügyésznek példájára van kiépítve, míg a vizsgálatvezető a büntetőeljárásbeli vizsgálóbíró ellenképe.

A vizsgálat célja a tényállás felderítése és pedig lehetőleg teljes tisztázása. Épen ezért, bár a főtárgyaláson sincs a bizonyítás kizárva, kívánatos, hogy a vizsgálatvezetőnek hatalmában álljanak az e végből szükséges eszközök s így a főtárgyalás a hosszadalmas bizonyításfelvételtől mentesüljön. A vizsgálatvezetőt valóban tág hatáskör illeti: tanúkat, szakértőket hallgathat ki eskü alatt, a terhelt elmeállapotának megvizsgálását s evégből intézeti felügyelet alatt tartását rendelheti el, lefoglalást, házkutatást foganatosíthat.

Az elrendelő hatóság tiszta tényállás esetén a vizsgálat lefolytatását mellőzheti.

A vizsgálat alatt a terhelt minden bizonyításfelvételi cselekménynél jelen lehet, indítványokat tehet, a vizsgálat eredményére nézve meghallgatandó. Az eddigi joghelyzet²⁰ szerint a vizsgálat eredményéről csak annak befejezése után szerzett a terhelt tudomást, a bizonyításfelvételnél jelen nem lehetett, s ennyiben a fegyelmi rendtartás joghelyzetén javított. Viszont a vizsgálat ideje alatt a terhelt védőt nem vehet igénybe. Ennek a rendelkezésnek célja az eljárás elhúzásának megakadályozása.

A terhelthez hasonló, ügyfélszerű jogokat élvez az elrendelő hatóság képviselője is, de azzal a bővítéssel, hogy az általa előterjesztett bizonyításfelvételi indítványnak a vizsgálatvezető köteles eleget tenni.

A vizsgálat befejeztével a vizsgálatvezető összefoglaló jelentést tesz az elrendelő hatóságnak, amely a vizsgálat eredményéhez képest az alakszerű fegyelmi eljárást megszünteti, ellenkező esetben az elrendelő hatóság képviselője vádiratot szerkeszt s azt a fegyelmi kamarához nyújtja be.

Az alakszerű eljárást meg kell szüntetni az eljárás megindításának alaki hiányossága, a terhelt halála, a terhelt tisztviselői viszonya, ill. nyugállományi viszonya megszűnte esetén, valamint akkor is, ha a nyugállományú terhelt nyugdíj- s egyéb ellátási igényeiről írásban lemond. Meg lehet szüntetni az eljárást (oppo-

²⁰ Reichsbeamtengesetz 94. s. köv. 55.

tunitási elv) szabad mérlegelés alapján is. Itt lehetősége van az elrendelő hatóságnak arra, hogy az eljárás megszüntetése mellett saját hatáskörében fegyelmi büntetést szabjon ki, vagy annak mellőzése esetén is a fegyelmi eljárás költségeiben a terheltet marasztalja.

Ez az intézkedés a terheltre esetleg sérelmes lehet és a fegyelmi rendtartás hiányosságául kell felrónunk, hogy az eljárás illetően megszüntetése ellen jogorvoslati lehetőség csak szolgálati, közigazgatási úton van. Kívánatosnak mutatkozik, hogy a terheltnek lehetősége nyíljon a fegyelmi bíróság döntésének kikérésére, ami módot adna arra, hogy esetleges ártatlansága teljesen tisztázódjék.

b) A fegyelmi kamara előtt az eljárás a vádirat benyújtásával indul meg, ezután az eljárást az elrendelő hatóság már meg nem szüntetheti.

A vádiratot az elnök kézbesítés útján közli a terhelttel, aki arra írásban észrevételeket tehet s védőt is vallhat.

Az észrevételek benyújtására megszabott határidő eltelté után az elnök az ügyet főtárgyalásra tűzi ki. A főtárgyalásra megidézendők az elrendelő hatóság képviselője, a terhelt és védője, megidézhetők — amennyiben kihallgatásuk szükségesnek látszik — a tanúk és szakértők és, ha a terhelt a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt tagja, értesíteni kell a Vezér helyettesét is.

c) A főtárgyalás nem nyilvános. Bizonyításfelvételnek csak annyiban van helye, ha a bíróság a vizsgálat eredményét nem tartja elégségesnek, különben a bizonyításfelvételről készült jegyzőkönyvek, a bizonyítékokul szolgáló okiratok stb. felolvasás, ill. ismertetés útján a főtárgyalás tárgyává tehetők.

A fegyelmi kamara a főtárgyalás alapján az ügy érdemében ítélettel dönt, amely felmentést, megszüntetést vagy elítélést tartalmazhat. A megszüntetés okai ugyanazok, mint a vizsgálat idején, amikhez még az is járul, hogy nyugállományú tisztviselővel szemben az eljárást meg kell szüntetni akkor is, ha a nyugdíjvesztés vagy nyugdíjsökkentés nem mutatkozik kiszabhatónak. Az eljárás kötetlen mérlegelés alapján való megszüntetése a fegyelmi bíróságnak nem áll jogában.

A fegyelmi bíróság enyhítheti a szolgálathoz való eltávolítást vagy nyugdíjvesztést kimondó ítélet súlyosságát tartási járadék engedélyezésével, ami azonban az eddigi 99%-kal szemben a nyugdíjnak 75, öt éven túl terjedő megállapítás esetén pedig 50%-át meg nem haladhatja.

d) A fegyelmi kamara végzése ellen felfolyamodásnak, ítélete ellen pedig fellebbezésnek van helye a Birodalmi Fegyelmi Bírósághoz. A közbenszóló végzések elleni felfolyamodási jog korlátozott. A fellebbezést írásban meg kell indokolni.

A fellebbezést a fegyelmi kamara elnöke alaki okból visszautasíthatja, ellenkező esetben az ellenérdekű félnek kikézbcsíteti, aki arra válasziratot nyújthat be. Ezután a fegyelmi kamara elnöke az iratokat felterjeszti a Birodalmi Fegyelmi Bírósághoz.

A Birodalmi Fegyelmi Bíróságon a tanács elnöke az ügyet főtárgyalásra tűzheti ki, vagy a tanács elé utalja. A tanács a fellebbezést végzéssel visszautasítja, vagy mint alaptalant elveti, vagy az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezve az ügyet újbóli eljárás és határozathozatal végett a fegyelmi kamarához visszautalja, vagy végül főtárgyalást tűz ki.

Főtárgyalás kitűzése esetén a Birodalmi Fegyelmi Bíróság, amennyiben a fellebbezést alaposnak találja, az elsőbírói ítéletet hatályon kívül helyezi s az ügy érdemében maga hoz határozatot. Ez a rendelkezés, ha nem is kimondva, de beleérthetően magában foglalja a reformatio in peius lehetőségét, mert a határozat hozatalában a bíróság nincs a fellebbezéshez kötve.

8. A fegyelmi rendtartás részletesen szabályozza, mikor van helye a tisztviselő szolgálattól való ideiglenes felmentésének s ezzel kapcsolatban illetményei feleösszegéig terjedhető visszatartásnak.

9. A fegyelmi rendtartás keletkezését megelőző joghelyzet általában nem ismerte a fegyelmi eljárás újrafelvételét, jöllehet a weimari alkotmány alkotmányi alapelveként fejezi ki ennek szükségét.²¹ A weimari korszak kívánsága már a Harmadik Birodalom idején teljesült be: a fegyelmi eljárás újrafelvételének első részletes szabályait a porosz novella alkotja meg.

A fegyelmi rendtartás helyénvalónak látta, hogy ezt a szabályozást a birodalom egész területére kiterjessze. Igaz ugyan, hogy a helytelen fegyelmi ítélet jóvátétele a korábbi joghelyzet mellett is lehető volt — kegyelmi, vagy akárcsak egyszerű közigazgatási aktussal, mint soronkívüli előléptetés, szolgálathoz visszahelyezés stb. —, azonban a nemzetiszocialista felfogás különös gonddal kívánja a tisztviselők becsületérzését védeni és épen a becsületnek a helytelen fegyelmi ítélet folytán bekövetkezett sérelmét a kegyelmi tény nem teszi jóvá. De ugyanez a megfontolás vezette a törvényhozót abban is, hogy újrafelvételnek az elítélt javára csak abban az esetben adjon helyt, ha a tisztviselői becsület valóban súlyos sérelmet szenvedett: a szolgálathoz való eltávolítást, ill. a nyugdíjvesztést kimondó ítélet esetén.

Másfelől ugyancsak a tisztviselői kar becsülete kívánja meg, hogy a súlyosabb beszámítás alá eső cselekmény ne maradjon büntetlenül, vagy a bűnös ne meneküljön aránytalanul csekély büntetéssel: az elítélt terhére is helye van az újrafelvételnek hivatalból való eltávolítás, ill. nyugdíjvesztés kimondása végett.

Az újrafelvételi eljárás az előtt a fegyelmi bíróság előtt indul meg, amely a megtámadott ítéletet hozta, és pedig az elítéltnak, törvényes képviselőjének, vagy pedig az elrendelő hatóságnak a kérelmére. Az elítéltnak az újrafelvétel iránti joga halálával házastársára, fel- és lemenő ágbeli rokonaira és testvéreire száll át.

A bíróság a kérelmet a törvényes előfeltételek híján visszautasítja vagy elrendeli az eljárás újrafelvételét. A további eljárás az illetékes fegyelmi kamara előtt folyik a vizsgálatra, ill. a főtárgyalásra vonatkozó szabályok értelemszerű alkalmazásával. A

²¹ Verfassung des D. Reiches v. 11. 8. 1918. Art. 129. (2.)

feyelmi bíróságoknak azok a tagjai, akik a megtámadott ítélet hozatalában résztvettek, az újrafelvételi eljárásból ki vannak zárva.

Amennyiben az elítélt javára megindult újrafelvételi eljárás eredményre vezet, az elítéltet, illetve a tartására jogosultat a német tisztviselőtörvény 55. §-ában meghatározott ugyanaz a jóvátétel illeti, mint a büntető eljárás során ártatlanul elítélt tisztviselőt. Ezen túlmenő kárát pedig az elítélt a birodalommal szemben érvényesítheti a törvény rendes útján.²²

A fegyelmi rendtartás az újrafelvételi eljárásról szóló fejezetben szabályozza az alakszerű fegyelmi eljárás során ítélettel megállapított tartási járadék (lásd fentebb, 7. c) alatt) utólagos megvonását és leszállítását is, az indokolás szerint azért, mert tulajdonképpen ez is újrafelvételszerű megtámadása a jogerős fegyelmi ítélet egy részének. Az okfejtés nem meggyőző, mert hiszen az újrafelvétel lényege, hogy az csak az ítélethozatal időpontjában fennállott, de nem ismert tényeken alapulhat, a tartási járadék viszont megvonható, ill. csökkenthető abban az esetben is, ha az elítélt arra az ítélet meghozatala után mutatkozott méltatlannak.

10. A fegyelmi eljárás költségeit az eljárás eredményéhez képest a birodalom viseli, vagy pedig azt az elítélt köteles a birodalomnak megtéríteni. Minden érdemi fegyelmi határozatnak rendelkeznie kell a költségek viselése tekintetében.

A fegyelmi rendtartás az eddigi helyzettel szemben két szempontból hozott újítást: egyrészt a nem alakszerű eljárásban lefolytatott puhatólás költségei is a tisztviselő terhére róhatók, másrészt pedig az eljárásnak megszüntetése mellett a terhelt kötelezhető a költségek viselésére, ha az eljárás — meg nem szűnése esetén — fegyelmi büntetés kiszabására vezetett volna.

11. A fegyelmi rendtartás további fejezetei a fegyelmi ítélet végrehajtását, a Vezér kegyelmi jogát, a szolgálatból elmaradó, a visszavonásig kinevezett tisztviselő elleni eljárást, valamint az egyes — kiváltképpen a bírói és igazságügyi — tisztviselőcsoportokba tartozó tisztviselők elleni fegyelmi eljárásnak az általánostól eltérő rendelkezéseit szabályozzák.

A birodalmi szolgálati fegyelmi rendtartás a német közszolgálat egységesítésének a Német Tisztviselőtörvény mellett másik nagyfontosságú állomása.

A fegyelmi jog szabályai nem hoznak általános, elvi jelentőségű újításokat. Szervesen kapcsolódnak a korábbi, különösen a mintaszerűen kifejlesztett porosz rendszerhez s azon csak itt-ott módosítanak, csiszolnak. A fegyelmi rendtartás fő jelentőségét abban kell látnunk, hogy szakít az országokénti széttagoltság partikularizmusával és a birodalom valamennyi tisztviselője számára egységes, jól átgondolt és igen alaposan szabályozott joghelyzetet teremt.

²² Gesetz über die Entschädigung der im Wiederaufnahmeverfahren freigesprochenen Personen v. 20. 5. 1898. (Reichsgesetzblatt, 345. L.)

A NÉMET HIVATALI VAGYONJOGI FELELŐSSÉG.

I.

A jogállam közjogi gondolkodásmódjának jelentős eredménye volt a tisztviselők hivatali kötelességsértéséből származó vagyoni jogi felelősség elveinek kiépítése.

1. A kérdés első elvi jellegű és a birodalomra kiterjedő hatályú szabályozását a német polgári törvénykönyv¹ hozta meg. A polgári törvénykönyv értelmében a tisztviselő köteles megtéríteni azt a kárt, amelyet harmadik személynek az azzal szemben fennálló hivatali kötelességének szándékos vagy gondatlan megsértésével okozott.

A polgári törvénykönyv meghatározása mind a mai napig a hivatali vagyoni jogi felelősség alapja maradt, jóllehet e felelősség mind külső megjelenési formájában, mind belső tartalmában mélyrehatóan megváltozott.

Az 1910 május 22-i birodalmi törvény² a felelősség terhét a birodalmi tisztviselők kötelességsértéséből eredő károkért az egyes tisztviselőkről elsődlegesen magára a birodalomra hárította, amely a tisztviselővel szemben, akinek kötelességsértéséért eképen felelt, visszkeresetet támaszthatott. Ezt a szabályozást birodalomszerte átvették az egyes tagállamok is saját közvetlen, vagy közvetett tisztviselőik tekintetében, mindenütt a szolgálatadó országot, vagy más közjogi testületet állítva a felelősség elsődleges hordozójául.

Ezeket a szabályokat tette a weimari alkotmány³ 131. cikkelye alkotmányi alapelvvé, kimondván, hogy ha egy tisztviselő a reáruházott közhatalom gyakorlása közben az őt harmadik személlyel szemben terhelő hivatali kötelességét megsérti, a felelősség elvileg az államot, illetve azt a közületet terheli, amelynek szolgálatában a tisztviselő áll. A weimari alkotmány a hivatali kötelességsértésből támasztott igények érvényesítésére biztosítja a rendes bírói utat, a jogállamnak a közigazgatás felett örökös szokásos alkotmánybiztosítékát.

2. A birodalmi legfelsőbb bíróságok, különösen a Birodalmi Törvényszék (*Reichsgericht*) joggyakorlata a hivatali vagyoni jogi felelősség elveit a jogállam szellemében építette ki. A joggyakorlat a vagyoni jogi felelősség minél tágabb alkalmazására törekedett és három elvet fejlesztett ki különösképpen.

a.) Az idézett törvényhelyek mindenütt tisztviselőről (*Beamter*) beszélnek, a joggyakorlat azonban szűknek találta a közszolgálati jogi tisztviselő fogalmát és a vagyoni jogi felelősség szempontjából tisztviselőnek tekintette a magánjogi jogviszony alap-

¹ Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich v. 18. 8. 1896. 389. §.

² Reichsgesetz über die Haftung des Reiches für seine Beamten v. 22. 5. 1910.

³ Die Verfassung des Deutschen Reich v. 11. 8. 1919. (Reichsgesetzblatt 1383. I.) Art. 131.

ján a köz szolgálatában álló egyént is, ha őt „az állam, vagy állami hatalommal felruházott testület közhatalom gyakorlásával bízta meg.”⁴

b.) A lehetőséghez képest kiterjesztve alkalmazta a joggyakorlat a harmadik személlyel szemben fennálló hivatali kötelezettség fogalmát. A jogszabályoknak egyre inkább az egyén felé tekintő oldalát vizsgálja s emellett gyakran figyelmen kívül hagyja a jogszabály tulajdonképeni rendeltetését. A német jogi irodalomban nagy visszhangja támadt a Reichsgericht 1927 január 26-i határozatának⁵, amely megállapítja, hogy a közrend és közbiztonság fenntartásának a rendőrséget terhelő kötelessége (Pr. Allg. Landesrecht, 10. §. II. 17.) az egyes polgár érdekében fennálló jogszabály s mint ilyen, megsértése esetén az állam vagyoni jogi felelősségének szabályai alkalmazandók.

E gondolat — következetes keresztülvitele esetén — a „rendőrség terhére fennálló általános balesetbiztosításhoz”⁶ vezetett volna.

c.) A törvényes fogalmat egészen félreterzi a joggyakorlatnak az az iránya, amely vagyoni jogi felelősséget keletkeztető tényállást állapít meg, ha a tisztviselő kártokozó cselekményét hatáskörének túllépésével, vagy pedig a szabad mérlegelése alá tartozó, diszkrecionárius jogkörben követte el.

Nyilvánvaló, — s az újabb német irodalom állásfoglalása egységes is e tekintetben — hogy az állami apparátus zavartalan működését biztosító hatásköri jogszabályok semmiképen sem tekinthetők olyan, az egyes polgár érdekében hozott normáknak, hogy megtartásuk az egyessel szemben fennálló kötelességként terhelné a tisztviselőt. A szabad mérlegelés körébe tartozó elhatározásnál ilyen kötelességnek megalkotása fogalmi nehézségekbe ütközik: épen az elhatározás „szabadságát” teszi igen kérdésessé. A joggyakorlat fogalmazása: vagyoni jogi felelősséget alapít a tisztviselő kártokozó cselekménye, „ha értelmes tisztviselő nem, vagy nem könnyen cselekedett volna ily módon”⁷, — sem elvileg, sem a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából nem mondható szerencsésnek, annál is kevésbé, mert a vagyoni jogi felelősség megállapítása a weimari alkotmány 131. cikkelye értelmében a rendes bíróságok elől el nem vonható s ehhez képest a fenti jogelv ismerése a közigazgatás bírói ellenőrzését nyilvánvalóan szakértelmet, és pedig közigazgatási szakértelmet kívánó kérdések felülbírálására terjeszti ki.

3. A német közjognak általánosan elismert intézménye az

⁴ Reichsgericht in Zivilsachen, Band 118. 8. 242.

⁵ L. Juristische Wochenschrift, 1927, 21. szám, 1265. l.

⁶ Drems: Der Entwurf eines preussischen Verwaltungsgesetzes, Reichsverwaltungsblatt, 1931, 3. l.

⁷ V. ö. E. R. Huber: Verfassung, Hamburg, 1937, 248. s. köv. l. — S. Dannbeck: Die Amsthaltung (H. Frank, Deutsches Verwaltungsrecht c. gyűjteményes művében) München, 1937, 292. s. köv. l. stb.

⁸ Id. Dannbeck. i. m. 305. l.

ú. n. „közigazgatási kártalanítás” (*Verwaltungsentschädigung*).⁸ Alapját a porosz *Einleitung zum allgemeinen Landesrecht* 75. §-ában találjuk s a tagállamok törvényhozása, valamint az egész birodalom joggyakorlata általános jogelvvé tette: A köz javára hatósági intézkedés folytán aránytalan áldozatot hozó polgárt a köz terhére méltányos kártérítés illeti.

A közigazgatási kártalanítást a hivatali vagyoni jogi felelősségtől éles határvonal választja el. A hivatali vagyoni jogi felelősség érvényesítéséhez megkívánatik a kártokozó tisztviselő szándékos vagy gondatlan kötelességsértése, míg ez a közigazgatási kártalanításnál nem szükséges, a közigazgatási kártalanítás épen a jogszerű hatósági aktus folytán kárt szenvedett polgárt védi. Jóllehet ez az intézmény azokban az esetekben is módot nyújtott volna a sérelmet szenvedett érdekek megóvására, amelyeket mint a joggyakorlat túlzásait soroltunk fel, a felső bíróságok gyakorlata inkább a hivatali vagyoni jogi felelősség tágabb értelmezése felé hajolt. Ennek okát leginkább abban kereshetjük, hogy a hivatali vagyoni jogi felelősség érvényesítése esetén a szenvedett kárért „teljes” kártérítés járt, míg a közigazgatási kártalanítás csak „méltányos” kártérítésre adott módot.¹⁰

Átmeneti jelenségképen tekinthetjük a közigazgatási kártalanítás és a hivatali vagyoni jogi felelősség között azt az esetet, ha a tisztviselő a hivatali kötelességsértést öntudatlan, vagy a szabad akaratelhatározást kizáró állapotban (elmebetegség, stb.) követte el. Ebben az esetben a károsultat méltányos kártérítés illeti. A „méltányos” kártalanítás a közigazgatási kártalanításra mutat, az a körülmény azonban, hogy itt is harmadik személlyel szemben fennálló kötelesség megsértése szükséges, inkább a hivatali vagyoni jogi felelősség körébe utalja ezt az intézményt. A tételes jog is a hivatali vagyoni jogi felelősségről szóló fent idézett 1910. évi birodalmi törvényben szabályozza a kérdést (1. § 1. bek.)

4. A polgári-jogállamias felfogás a kétoldali jogügylet alakjában épül fel: magánjogi ellenképét a tiltott cselekmény és a megbízás intézményeiben találhatjuk. Feltételezi az egyén és az állam kettősségét. Az egyén jól védett alanyi közjogi állanak szemben az állammal s az államszemélyiség ezt a jogkört mintegy kívülől befolyásolja. Ha az állam, illetve a „megbízásában” ügyködő tisztviselő „tiltott cselekményt” követ el, a károsult magánjogi hitelező módjára, rendes bíróság előtt követelheti kára megtérítését az elsődleges felelős megbízótól, az államtól.

Ha pedig a joggyakorlat a fent ismertetett irányban fejlődik tovább, az alanyi közjogok száma új joggal bővült volna: az „általános törvényvégrehajtási jogigénnyel”¹¹, ami pedig a közigazgatás működésének teljesen bírói ellenőrzés alá helyezésével lett volna egyértelmű.

⁹ E. R. Huber kifejezése (Deutsche Juristenzeitung, 1936, 1000. s. köv. l.) a régebben általánosan használt „közületi kártalanítás” (*öffentliche Entschädigung*) helyett.

¹⁰ V. ö. Benárd Aurél: A Harmadik Birodalom kisajátítási joga, Közigazgatástudomány, 1938, 341—43. l.

¹¹ Huber, Verfassung, 252. l.

II.

1. A Harmadik Birodalom óvakodik fejlődésben lévő közjogi felfogását írott alkotmányi „alaptörvény” szűk keretei közé szorítani s eképen megmerevíteni. Jóllehet a weimari alkotmányt a változott állami berendezkedésben hatályában fennállónak nem tekinthetjük, alakszerűen hatályát még nem veszítette s a konkrét jogalkotás, valamint a joggyakorlat dönti el, hogy az alaptörvényi minőségét veszített weimari alkotmánynak milyen rendelkezései állanak még hatályban.

E hatályukban megmaradt rendelkezések között van a hivatali vagyoni felelősséget szabályozó 131. cikkely, illetve annak anyagi jogi rendelkezése. Ennek a jogszabálynak érvényességét a jogi irodalom kétségbe nem vonta (legfeljebb *de lege ferenda* érvényesített újabb szempontokat), azt a felső bíróságok gyakorlata a hatalomátvétel óta is állandóan alkalmazta, de hatályosságát mindezeknél szembetűnőbben mutatja a német tisztviselőtörvény, amelynek 23. § 2. bekezdése a weimari alkotmány 131. cikkelyével teljesen egyező szóhangzattal rendelkezik a hivatali vagyoni felelősség érvényesítése után a szolgálatadó közület visszereseti jogigényéről.

Ugyanígy hatályosnak kell tekintenünk a polgári törvénykönyv 839. §-át, valamint az 1910 május 22-i birodalmi törvényt és az annak nyomán előállott országos jogszabályokat is.

2. Forma szerint tehát az eddigi jogszabályok érvényesek — a német tisztviselőtörvény hozta eljárásjogi eltérésekkel, — belső tartalmuk azonban a német közjogi felfogás gyökeres átalakulása folytán mélyreható változást szenvedett.

A Harmadik Birodalom államjogi felfogása konkrét közösségekben gondolkozik. Az állameszmét három nagy közösség hordozza és foglalja magában: a. a népközösség, a rokonfajnak minden államtagot átfogó nagy közössége; b. a mozgalom, a politikai vezetőközösség és c. a hivatásrendek közössége. Ezek a nagy közösségek további kisebb közösségekre tagozódnak, így a népközösség a véderő, a munkaszolgálat, a községek közösségeire. — a mozgalom a különböző rendfenntartó, harcos, ifjúsági stb. szervezetekre, — a hivatásrendek pedig a foglalkozási ágakként tömörülő tagok különböző fokozatú közösségeire.

Három jellemző foglalja össze a közösségeket: 1. Minden közösség élén látható vezér¹² áll, aki a közösség céljait kitűzi s végrehajtásukon egyéni felelősség mellett örökösödik. 2. A közösség a vezérből s a vezetése alatt álló tagok összességéből (*Gefolgschaft*) tevődik össze. 3. A vezér által kitűzött célok megvalósítására megfelelő szervezet szolgál. A szervezet vezetője (*Leiter*) lehet maga

¹² Szerencsésebb kifejezés híján, a vezetőtől (*Leiter*) való megkülönböztetés végett használjuk a „vezér” (*Führer*) szót, amelynek túlgyakori használata a német irodalomban is alapos megfontolásra adott okot. — V. ö. H. B. Brause: Die Führungsordnung des deutschen Volkes, Hamburg, 1940. 44–45. l.

a vezér, de a magasabbrendű közösségi tagozatokban a vezér rendszerint helyettest állít maga helyett és annak a feladatkörébe tartozik a szervezet vezetése. Pl. a polgármester egyszemélyben a község politikai vezére és közigazgatásának vezetője, főnöke, de a Vezér akaratának végrehajtására szolgáló nagy közösségi apparátusok élén a Vezér helyettese: a pártkancellár, a birodalmi miniszterek, a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt birodalmi vezetői (*Reichsleiter der NSDAP*), stb. állanak.

A szervezet feladata a közösségi célok megvalósítása s a közösség rendjének biztosítása. Mértékül szolgálnak ebben a törvények, mint a Vezér akaratának ünnepélyes megnyilatkozásai, a vezetőknek a rendeletekben foglalt szabályai és az általános közigazgatási és szolgálati jogszabályok. Ez a feladat egyben a szervezet köteleltségeinek foglalatlja is és ez a köteleltség hárul a közösség minden tagjára, aki a közösség hatósági jogkörének gyakorlására hivatott: a közösség tisztviselőire.

Az egyes és az állam kettősségének szembeállítását eltűnt, az egyest az új felfogás nem mint egyént, hanem mint a közösség, — s rendszerint több közösség — tagját tekinti. Az egyes helye a közösségben pontosan meghatározott s ez a hely jelenti számára az életlehetőséget, existenciát. De ez a közösségi hely egyben a közösség célját, és elsősorban azt szolgálja: a közösségi feladatok megvalósítása csak az egyes tagok működésének eredményeképpen lehetséges.

Amikor a jogszabályok a közösség tagjainak jogállását védik, azt nem az egyes, hanem a közösség érdekére tekintettel teszik.

A szervezetnek — a közigazgatásnak — fent körülírt köteleltsége tehát az egyes közösségi taggal szemben az, hogy állását megóvja és biztosítja lehetővé tegye, hogy a közösségi célok rajta keresztül megvalósulhassanak.

3. Ezeknek az elhatározó szempontoknak az előrebocsátása után vizsgáljuk meg a hivatali vagyoni felelősség intézményének alkotóelemeit az új német jogi gondolkodásmód látószögéből. a) A törvényi rendelkezések szerint a hivatali vagyoni felelősség alapjául szolgáló tényállást csak tisztviselő valósíthatja meg. Fentebb (I. 2. a.) alatt) már ismertettük a joggyakorlat jogfejlesztő irányát, amely a hivatali vagyoni felelősség szempontjából a tisztviselő fogalmát a közzolgálati jogi zártabb tisztviselő körön lényegesen túlmenően állapította meg.

Az új joghelyzet ennek a tisztviselő-fogalomnak további bővülését hozta magával. Nemcsak a mennyiség tekintetében, — az állami feladatok megsokasodása folytán az állami funkcionáriusok számának növelésével, — hanem minőségileg is. A régebbi joggyakorlat alkotta meghatározás: az tekintendő tisztviselőnek, akit az állam, vagy állami hatalommal felruházott testület közhatalom gyakorlásával bízott meg, — az új német államban már nem csak a szoros értelemben vett közigazgatás hatósági jogkört gyakorló szervezetét fogja magában, hanem kiterjed az egyéb közösségek végrehajtó hatalmi szerveire: a pártfunkcionáriusokra és a hivatásrendek szervezetének hatósági jogkört gyakorló tagjaira, hiszen

ezek a közösségek az állami hatalomnak a közigazgatással egykép részesei.

A joggyakorlatban és a fenti megfontolásokban kifejezésre jutó elvet a német tisztviselőtörvény magáévá tette. A 23. § utolsó bekezdésében a visszkereseti jogról szóló rendelkezéseket olyan személyekre is kiterjeszti, akik hivatali kötelességüket a rájuk bízott hivatalos hatalom gyakorlása közben sértik meg, jóllehet a német tisztviselőtörvény szempontjából tisztviselőnek nem tekinthetők. Hasonló módon a német tisztviselőtörvény szempontjából tisztviselőnek nem tekinthető személyekre kiterjeszti a 147. § 2. bekezdése a törvény eljárásjogi vonatkozású rendelkezéseit.

Az irodalomban általánosan mutatkozó kívánság,¹³ hogy az ismertetett elvek alá eső közfunkcionáriusokat a nehézkes „hivatali vagyoni felelősségű tisztviselő” helyett a találhatóbb „Amtsträger” névvel jelöljék meg, ez a szerencsésnek látszó szóhasználat azonban a konkrét jogalkotásban még nem talált alkalmazást.

b.) A hivatali vagyoni felelősség érvényesítéséhez a tisztviselő¹⁴ hivatali kötelességsértése szükséges. A tisztviselő kötelességei taxative fel nem sorolhatók, de a kötelességsértés megállapításához lényeges szempontok állanak rendelkezésünkre:

Mint már említettük, a tisztviselő kötelességeinek foglalatja a szolgálatadó közösség céljának megvalósítása. Amikor a tisztviselő törvényt sért — a törvény a Német Birodalomban a Vezérben kialakult népi közakarat kifejezése¹⁵ —, a legfőbb, a népi közösség rendjének megóvása végett alkotott szabály ellen vét s így a hivatali kötelességsértés megállapítható. De épígy véthet a tisztviselő az egyéb jogszabályokban meghatározott, vagy más, jogszabályokban kifejezésre nem jutó, de a dolog természetében rejlő, a közösségi felépítésben immanens elvek ellen, amelyek mind megvalósulásra várnak s így hivatali kötelességet rónak a tisztviselőre.

A hivatali kötelességsértés állhat tevésben vagy nemtevésben (mulasztásban), szükséges azonban, hogy azt a tisztviselő szándékosan vagy gondatlanul kövesse el. Ezt az elvet már a polgári törvénykönyv kimondja. A német tisztviselőtörvény álláspontja szerint (23. §, 2. bek.) a kártérítést teljesített közületet a tisztviselővel szemben csak akkor illeti visszkereseti jog, ha a tisztviselőt szándékosság, vagy súlyos gondatlanság terheli. Új ebben a rendelkezésben, hogy a törvény a polgári törvénykönyv megkívánta egyszerű gondatlanság helyett minősített, súlyos gondatlanságot kíván a visszkereseti igény érvényesítéséhez, márpedig a szolgálatadó közület visszkereseti joga a hivatali vagyoni felelősség intézményének lényeges eleme, s így tulajdonképpen a törvény e rendelkezése a hivatali vagyoni felelősség megszorítását jelenti.

¹³ V. ö. Th. Maunz: Verwaltung, Hamburg, 1937. 263. 1. — Danbeck: 1. m. 296. 1. — Huber: Verfassung, 248. 1.

¹⁴ A rövidség kedvéért az alábbiakban a tisztviselő kifejezést használjuk, de mindig a fenti kiterjesztett értelemben.

¹⁵ E. R. Huber: Wesen und Inhalt der politischen Verfassung, Hamburg, 1935. 17. 1.

A német tisztviselőtörvény az „Amtshaftung” kifejezést nem használja, hanem általánosságban a szolgálatadó által fizetett kártérítésről beszél, a szabályozás azonban a hivatali vagyoni felelősség kérdését kívánja rendezni. Erre utal kétséget kizáróan — a fenti megszorítástól eltekintve — a szakasz egész szóhangzata: „... a tisztviselőnek hivatali ténykedése során elkövetett kötelességszegéséből...”, — összevetve a 23. § utolsó bekezdésével is.

A „közigazgatási kártalanítás” elvének érvényesülése esetén a visszkereseti jog fogalmilag ki van zárva, hiszen ez az igény a tisztviselő jogszerű intézkedésén alapszik, ott visszkereseti igény alapjául szolgáló kötelességsértés nem történhet.

c) A hivatali kötelességsértés egymagában a hivatali vagyoni felelősség érvényesítéséhez nem elegendő, szükséges, hogy a megsértett kötelesség harmadik személyekkel szemben terhelje a kötelességszegő tisztviselőt.

Ez a kérdés már a liberális jogrendszerben is igen kényes, gyakorlatilag nehezen megfogható pontja volt a hivatali vagyoni felelősségnek. Elméleti meghatározásához azonban biztos kiinduló alapot jelentett az alanyi közjogok rendszere. A kérdés az volt: a hivatali kötelességsértés következtében csorbult-e az állampolgár alanyi közjoga, — amennyiben igen, a hivatali vagyoni felelősség érvényesíthető volt. Itt legfeljebb az alanyi közjogok körének meghatározása jelentett — a joggyakorlatban kifejezésre is jutott és fentebb (I. 2. b) és c) alatti) már ismertetett — nehézséget a jogalkalmazás szempontjából.

A Harmadik Birodalom az alanyi közjogok rendszerével, amely az állampolgár és az eszmei államszemélyiség kettősségén épül fel, — teljességgel szakított, alanyi közjogok létét el nem ismeri.

A német tisztviselőtörvény többször idézett 23. §-a a „harmadik személyekkel szemben a tisztviselőt terhelő kötelességek” kifejezést kerüli és csak a hivatali kötelesség megsértéséről („... der seine Amtspflicht verletzt hat...”) szól. Hogy vajjon a törvényhozót ebben a fogalmazásban szándékosság vezette-e, erősen kétséges. A német tisztviselőtörvény semmiképpen sem kívánja a hivatali vagyoni felelősség intézményes új szabályozását adni, az idézett 23. § csak a visszkereseti jogról rendelkezik. A törvény a „hivatali vagyoni felelősség” kifejezést nem is használja, hanem csak annak egyes alkotóelemeit sorolja fel. Már ez egymaga is valószínűtlenné teszi, hogy a törvény illetően szövegezése szakítást jelentene azzal az elvvel, hogy a hivatali vagyoni felelősség érvényesítésének a tisztviselőt terhelő kötelességnek csak harmadik személyekkel szemben való megsértése szolgálhat alapul. De méginkább veszít a gondolat valószínűségéből, ha megfontoljuk, hogy ennek a megszorításnak az elmaradása — kellő más megszorítás nélkül — a hivatali vagyoni felelősség alkalmazási körének hallatlan kitérülését jelentené,

ami a német államjogi gondolkozásmód általános irányával szembenően ellentétes.

Nézetünk szerint itt a jogalkotót szándékosság nem vezette, legfeljebb annyiban, hogy az amúgy sem elvi jelentőségűnek szánt törvényszakaszban kerülni akarta az alanyi közjogokra utaló „gegen Dritten ihm obliegende” kifejezést, hiszen a visszkereseti jogra vonatkozó rendelkezése enélkül is teljesen megáll.

Ezeknek a megfontolásoknak eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy a hivatali vagyoni felelősség érvényesítéséhez szükséges kötelelességsértésnek a tisztviselőt harmadik személyekkel szemben terhelő kötelelesség megsértésében kell állania. Ezt az irodalom állásfoglalása is elismeri, de még más olyan megoldást, amely a liberális, az alanyi közjogok körén alapuló régi felfogást teljes értékkel helyettesíteni tudná, egyöntetűen ki nem alakított.

Danbeck¹⁶ és Huber¹⁷ abban látják a kérdés új megoldását, hogy a tisztviselő feladata a közösségi gondolat megvalósítása és a közösség rendjének biztosítása. Ha tehát a tisztviselő a közösség rendje ellen vét s ezzel a közösség egy tagjának közösségi tagállását csorbítja, — a hivatali vagyoni felelősség érvényesítésének most kívánt feltétele megállapítható. Huber az alanyi jog érvényesítésére irányuló jogigény fennállását tagadja, — gyakorlati példa esetén az állampolgárt nem illeti meg a közlekedési rendszertel szemben biztonságának megvédésére igény s amikor az állam — az egyéb feltételek fennforgása esetén — a kárt szenvedett közösségi tagnak megengedi a hivatali vagyoni felelősség érvényesítését, tulajdonképpen a közösséget és a közösségi eszmét védi a közösség egyes tagján keresztül.

Bizonyosnak látszik, hogy a hivatali vagyoni felelősségnek ez a szabálya még mind az irodalomban, mind a jogalkotásban és jogalkalmazásban fejlődni fog és határozottabb alakot vesz fel.

Az irodalom jelenlegi állásfoglalása egybehangzó abban a tekintetben, hogy nem foroghat fenn harmadik személyekkel szemben fennálló kötelelességsértés az u. n. magas politikai (*hochpolitisch*) feladatok terén. Ugyanígy kizárják teljességgel a hivatali vagyoni felelősség köréből a diszkrecionárius mérlegelés körébe tartozó ügyeket. Ez utóbbi álláspontot látszik alátámasztani a német tisztviselőtörvény felfogása is, amely a hivatali vagyoni felelősséghez minősített, súlyos gondatlanságot kíván meg, amely fogalom alá a régebbi joggyakorlat kiterjesztő elve: „ha értelmes tisztviselő ... nem könnyen cselekedett volna ily módon” — alá nem vonható.

d) A hivatali vagyoni felelősség a tisztviselő kötelelességsértő magatartásával okozott károkért a szolgálatadó közületet (birodalom, ország, más közjogi személy stb.) terheli, az igény érvényesítése a közület ellen történik. Az 1910. évi birodalmi törvény alkotta helyzet ebben a tekintetben teljes egészében fennáll.

¹⁶ i. m. 295. s köv. l.

¹⁷ Verfassung. 254. s köv. l.

Természetes kiegészítése a közület felelősségének az, hogy a teljesített kártérítés erejéig visszkereseti igénye van a kártokozóval szemben. A visszkereseti jog területén sem változott lényegében az 1910. évi birodalmi törvény rendelkezése, illetve csak annyiban szűkült meg, hogy a visszkereseti jog csak abban az esetben érvényesíthető, ha a kötelelességsértő tisztviselő szándékosan vagy súlyos gondatlansággal (*grob fahrlässig*) járt el.

A visszkereseti jog fejtegetésénél Danbeck¹⁸ emeli ki, hogy itt azzal, hogy a közület a kártérítést a tisztviselő helyett teljesíti, nem szabad magánjogi fogalmakkal olyan konstrukcióra gondolnunk, hogy a tisztviselő a helyette teljesítő közület magánjogi adósává válik az okozott költségek erejéig. Ez a jogviszony teljesen közjogias, a visszkereseti igényt nem a szolgálatadó „kezesége”, hanem a tisztviselő hűségzegése és engedetlensége alapítja meg. Ebbe az elgondolásba beleillik a német tisztviselőtörvénynek az a rendelkezése is, amely a menthető gondatlansággal eljáró tisztviselőt a visszkereseti igénnyel szemben mentesíti, jöllehet az általános magánjog szerint a tisztviselő ilyen, sőt teljesen véletlen magatartásával okozott károkért is kártérítéssel felelne.

e) A hivatali vagyoni felelősség tárgyi tartalma tekintetében az irodalom egészen új szempontoknak az érvényesítését kísérte meg, amelyek azonban a jogi köztudatba és a konkrét jogalkotásba még nem mentek át. A liberális felfogás szerint a kártalanítás mindig és elvileg pénzüsszegben történt. A tényleges jogi helyzet ma is ez.

Az irodalom azonban felveti a kérdést: ha a hivatali vagyoni felelősség intézményének valódi célja a közösségi gondolatnak — az egyes tagokon keresztül való — védelme, vajjon célját éri-e, amikor a közösségi tagállásában csorbított állampolgárnak pénzüsszegi kártalanítást nyújt? Hiszen a tag közösségi feladata, hogy saját existenciájának fenntartása mellett tagállásával meghatározott helyzetében a közösségi gondolatot valósítsa meg, s ha ebben a helyzetében zavaró behatást szenved, a pénzüsszegi kártalanítás legfeljebb a tag egyéni szempontjából billenti helyre a megzavart egyensúlyt, a közösség azonban kártalanítás nélkül marad, célja megvalósításához az illető tagállását vesztett polgár segítése hiányozni fog.

Ez a gondolatmenet vezette a kérdés tudományos művelőit arra, hogy a hivatali vagyoni felelősséget életrehívó károkozás, különösen szándékos károkozás esetén *de lege ferenda* rámutassanak a naturárestitució fontosságára. Abban az esetben, ha a kötelelességsértő magatartás a közösség valamelyik tagját tagállásában csorbítja, a közösség célja a rend helyreállítását, a természetben való kártalanítást kívánja s csak ha erre lehetőség nincsen, volna helye pénzüsszegi kártalanításnak.

A gondolat erősen rokon a kisajátítási jog terén keletkezett újabb irányokkal, megvalósulása esetén a hivatali vagyoni felelősség intézményének fogalmi átalakulásával járna: a hivatali

¹⁸ i. m. 300. s köv. l.

kötelelességsértéshez e szerint már nem a harmadik személyekkel szemben a tisztviselőt terhelő jog megsértése kívántatnék meg, hanem a „közösségi tagállást csorbító kötelelességsértés”. Kizárná ez a gondolat a vagyoni jogi igény bírói úton való érvényesítését is, hiszen a naturárestitució nyújtásához a bíróságnak rendelkezésére nem álló eszközök, apparátus és szaktudás szükséges.

A konkrét jogalkotás kérdése, vajjon a jövőben az irodalom által megszabott új irányokba tör-e utat, vagy megelepszik a jelenlegi kereteknek a mai joghelyzethez való alakításával, amint az mindezeideig történt.

III.

A hivatali vagyoni jogi felelősség érvényesítésének három útja képzelhető: a rendes bírói, a közigazgatási bírói és a közigazgatási eljárási út. A liberális rendszer törekedvén a közigazgatási jogszerűségének bírói ellenőrzés alá való helyezésére, természetesen a rendes bírói út felé hajlott s ezt a weimari alkotmány 131. cikkelye állampolgári alapjogként biztosította.

Ezzel a megoldással szemben az újabb irodalom¹⁹ számos és sok tekintetben alapos kifogást emel. A rendes bíróságok feladata az új Németországban a néptársak között felmerülő magánjogi jogviták elbírálása, a polgári jogszolgáltatásban a felek egyenlősége lép előtérbe, a közösségi gondolat háttérbe szorul. Ámde a hivatali vagyoni jogi felelősség a közösségi célok érdekében fennálló intézmény s elbírálására valamely „közösségekben gondolkozó” szerv a rendes bíróságoknál inkább van hivatva. Viszont az sem volna helyes, hogy a hivatali vagyoni jogi felelősség kérdésében, tehát ott, ahol a közigazgatás kötelelességsértésnek a megállapításáról van szó, a közigazgatás — közigazgatási eljárás során — maga ítéljen önmaga felett. A közigazgatási eljárás a döntésre hivatott szerv függetlenségét nem biztosítja a kellő mértékben.

Kivánatos megoldásként tehát a közigazgatási bírói út alkalmazása mutatkozik. A közigazgatási bíróságok az ilyen viták eldöntéséhez egyképp rendelkeznek függetlenséggel és tárgyi tudással. Emellett a közigazgatási bíróság a közösség-rendező közigazgatással mind szellemileg rokon, mind szervezetileg kellőképpen összefügg. Ugyancsak a közigazgatási bíróságok választását tenné szükségessé az is, ha a naturárestituciónak fentebb vázolt gondolata megvalósulna.

Mindez azonban csak *de lege ferenda* szempont. A jogalkotás — a német tisztviselőtörvény 147. §-a — az eddigi helyzeten változtatott ugyan, de nem helyezkedett teljességgel az irodalom által hangoztatott új alapelvekre. A bírói út jogállamias kizárólagosságát fenntartani nem akarta s ezért kompromisszumos megoldást választott a régebbi porosz u. n. „*Konfliktserhebung*” példájára.

¹⁹ Különösen Danbeck, i. m. 306. s. köv. 1.: *Verfahrensrechtliche Grundfragen der Neugestaltung des Amtshaftungsrechts*.

Ha ugyanis a rendes bíróságok előtt hivatali kötelelesség megsértése miatt érvényesítenek igényt, az alperes szolgálatadó szolgálati főhatóságának joga van a per ellen kifogást emelni abban az esetben, ha megítélése szerint hivatali kötelelesség megsértése nem történt. A kifogás tárgyában a birodalmi közigazgatási bíróság dönt és pedig, amennyiben döntése szerint hivatali kötelelességsértés nem valósult meg, döntése a rendes bíróságot köti, tehát a közigazgatási bíróság ilyen értelmű döntése a kereset elutasítására fog vezetni. Ha a közigazgatási bíróság nem állapítja meg, hogy hivatali kötelelességsértés nem történt, a döntést teljesen — tehát a hivatali kötelelességsértés megtörténtének kérdésében is — a rendes bíróságnak engedi át.

Ez a megoldás elméleti szempontból vitatható, hiszen a jogszolgáltatás felesleges széttagolódását jelenti, gyakorlati szempontból azonban teljes megnyugtatót nyújthat a hivatali vagyoni jogi felelősség közjogi jellege hirdetőinek, hiszen a leglényegesebb, ügydöntő fontosságú kérdésben a döntést a közigazgatási bíróságoknak tartja fenn s így a polgári bíróságok esetleges túlzó álláspontjával szemben teljes biztosítékkal szolgál.

Jelenleg azonban mindez csak írott szabály, amely a birodalmi közigazgatási bíróságok felállításával fog élő joggá válni. Addig a német tisztviselőtörvény 147. §-ának 3. bekezdése értelmében az eddigi jogszabályok alkalmazandók a hivatali vagyoni jogi felelősség eljárási jogi vonatkozásaiban.

SZERZŐDÉSES ALKALMAZOTTAK A NÉMET KÖZIGAZGATÁSBAN.

I. A közigazgatás feladatai annak személyzetén keresztül valósulnak meg, a köznek szüksége van egyes kiválasztott polgárainak munkáerejére. Nem jogi, hanem politikai kérdés az, hogy a polgárok munkáerejét az állam milyen formában kívánja magának biztosítani.¹ Mójában áll az államhatalomnak, hogy egyesek munkáerejét közjogi alapon használja fel a közösség javára (honvédelem, munkaszolgálat, tiszteletbeli tisztségek), állandóbb és inkább személyhez kötött feladataira ugyancsak közjogi úton élethivatásos tisztviselői kart fejlesszen ki, vagy akár az általános magánjog szabályai szerint, szolgálati szerződéssel szerezze meg magának az egyes polgárok munkáerejét.

A gyakorlatban az államhatalom mindegyik módot használja, az egyes személyi szükségletek természetének megfelelően.

A közigazgatás személyzetének gerincét — s egyben az állami és társadalmi berendezkedés egyik legerősebb támaszát — a hivatásos tisztviselői kar alkotja. Ennek tagjait közjogi szolgálati viszony és különös hűségi kötelek fűzi az államhatalomhoz. Elvileg a tisztviselők feladatkörébe tartozik az állam impériumának: a hatósági jogkörnek gyakorlása. A hatósági jogkörrel fel nem ruházott állások betöltőinél azonban ez a különös közjogias kötelek nem mutatkozik szükségesnek, ezek a személyi szükségletek az általános magánjog szolgálati szerződésével is kielégíthetők.

A XIX. század állama a mai méreteket tekintve aránytalanul kis személyzettel dolgozott. Az állam feladatköre lényegesen szűkebb volt, s az túlnyomórésztben az állam hatósági jogkörének gyakorlásából állott. E feladat ellátására a közjogi jogviszonyban álló élethivatásos tisztviselők mutatkoztak legalkalmasabbaknak. Az aránylag kis létszámú tisztviselői kar az államhatalom közelségében s azzal szoros kapcsolatban élvezte hűséges szolgálataival kiérdemelt társadalmi tekintélyét s tagjainak tisztviselői mivoltuk s a közhatalomban való részesedésük bizonyos kiválasztott jelleget adott.

Am a közigazgatás apparátusának rohamos növekedése a közszolgálatban állók létszámát ugyanabban a mértékben növelte. Feladatai elsősorban nem a korábbi hatósági jogkör kitágulásával szaporodtak meg, hanem új, nem hatósági, hanem szakszerű, technikai feladatok szinte beláthatatlan tömege állott elő.

Evvel a fejlődéssel egyidőben kezd meg a közigazgatás fokozottabb mértékben szerződéses munkaerők alkalmazását.

II. A századforduló előtt a német jogi irodalomban nemigen találjuk nyomát annak, hogy a közszolgálatban magánjogi szerződés alapján foglalkoztatott alkalmazottak jogviszonyai az érdek-

¹ V. ö. Fleiner, Fritz: Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts, 3. kiad. Tübingen, 1913. Mohr. 92. l.

lődést különösebb mértékben felkeltették volna. Ezek az alkalmazottak teljesen a magánjog hatálya alatt állottak, a közjog jogállásukra figyelmet nem fordított. Az előbb említett fejlődésnek következtében előálló helyzet azonban a szigorúan rendszeres jellegű német közjog és közigazgatási jog figyelmét ráirányította erre a kérdésre. Az a körülmény, hogy a magánjogi szerződés alapján álló alkalmazottak, éppúgy mint a tisztviselők, gyakorta élethivatásosan állottak a köz szolgálatában, valamint az, hogy egyre sűrűbben fordult elő, hogy tisztükben — tisztviselők módjára — hatósági jogkört is gyakoroltak, nehézzé tette a tisztviselők és egyéb közalkalmazottak éles elvi elhatárolását.

1. Az irodalom egy része a tisztviselőjellel fő ismertetőjelét a közhatalom, tehát a hatósági jogkör² gyakorlásában látja. Ebből kettős következtetést von le: egyfelől azt, hogy aki a köz szolgálatában hatósági jogkört gyakorol, az tisztviselő s alkalmazásának minősége e tekintetben közömbös,³ másfelől, hogy aki egyéb közjogi szabályok folytán (kinevezés, választás stb.) tisztviselőnek tekintendő, tisztviselő akkor is, ha nincsen felruházva a tisztviselők számára fenntartott hatósági jogkörrel. Seydel⁴ is ehhez a felfogáshoz csatlakozik, megállapítván, hogy a „hivatali hatalom átruházása akkor is közjogi természetű aktus, ha a szolgálati jogviszony a magánjoghoz tartozik”. Hasonló Laband⁵ nézete is, amely szerint a tisztviselői jogviszony lényegét annak belső oldala, a közjogi hatalmi alávetettség adja meg. E felfogás — minthogy a közhatalom gyakorlásánál a szolgálatadóval szemben ilyen közjogi jellegű alávetettséget mindig megtalálunk — ugyan csak kiterjeszti a tisztviselőfogalmat a magánjogi szerződés alapján álló, közhatósági jogkört gyakorló közalkalmazottakra is.

Ellenkező álláspontot vall Mayer,⁶ aki megengedi, hogy hatósági jogkör ellátására is magánalkalmazás útján szerezzen az állam munkaerőket, de az így keletkező jogviszonytól a tisztviselői jogviszony tiszta közjogi jellegét megtagadja, s azt csupán közjogi jelleggel átszótt magánjogi szolgálati jogviszonynak tekinti.

2. A weimari korszak joggyakorlata az első helyen ismertetett nézethez csatlakozik. A német felsőbiróságok, különösen a birodalmi polgári bíróság a tisztviselői jellegét megállapította minden esetben, ha az alkalmazott közhatósági jogkört gyakorolt, akár kifejezetten, akár hallgatólagosan átruházott hatáskörben. Még olyan esetben is megállapította a joggyakorlat a tisztviselői jellegét, amikor a közhatósági jogkört átruházó aktus határozottan ki kívánta zárni az alkalmazottat a tisztviselői jogviszonyból.⁷ Tisztviselőnek tekintette a joggyakorlat pl. a porosz biztonsági rendőrség szerződéses tagjait, az anyakönyvvezetőket,⁸ sőt a járási

² A német irodalom ezt a fogalmat „felségjogok” (*Hochheitsbefugnisse*) kifejezéssel jelöli meg.

³ Jellinek, Walter: Verwaltungsrecht, Berlin, 1929. Springer, 343. l.

⁴ Seydel: Bayrisches Staatsrecht, II. köt. 199. l.

⁵ Laband, Paul: Deutsches Staatsrecht, 5. kiad. 434. l.

⁶ Mayer, Otto: Deutsches Verwaltungsrecht, III. kiad. 1924. II. köt. 140. l.

⁷ Id. Maunz, Theodor: Verwaltung, Hamburg, 1937. 270. l.

⁸ Jellinek, i. m. 344. l.

szociális gondozónőt (*Kreisfürsorgerin*), valamint a városi állatorvos szabadsága idejére szerződött magánállatorvost is.⁹

Ugyancsak állandó gyakorlat állapította meg, hogy a magánjogi törvénykönyv hatálya alatt álló szolgálati jogviszonyt csak a hatósági jogkör gyakorlása teszi közjogi, tisztviselői jogviszonnyá, ellenben az állandó alkalmazás, nyugdíjigény, fegyelmi felelősség ahhoz nem elegendő.

Höhndorf¹⁰ a birodalmi büntetőbírótság egy elvi jelentőségű határozata¹¹ alapján a tisztviselőknek két csoportját ismerteti: a) a közjogi értelemben vett szolgálati jogviszonyban álló tisztviselőket; b) azokat a személyeket, akiket a birodalmi vagy országos jog szabályai szerint arra jogosult szerv közjogi aktussal az államhatalomból eredő és az állam célját szolgáló feladatok ellátásával bízott meg.

A weimari kor általános felfogása tehát a közzolgálatban állóknak két csoportját különböztette meg: a tisztviselők megiehetősen tágra értelmezett körét és a közalkalmazottakat. Az utóbbi csoporttal egy tekintet alá vonta az ugyancsak magánjogi szerződés alapján a köz szolgálatában álló munkásokat is.

Az alkalmazottak és munkások elvileg teljesen a magánjogi törvénykönyv hatálya alá tartoztak; az a körülmény, hogy munkaadójuk az állam volt, alkalmaztatásuk természetén és tartalmán mitsem változtatott. Hogy azonban ez a körülmény a munkavállalók szempontjából, de a munkaadó közületek tekintetéből sem volt teljesen közömbös, tanúi azok a jogszabályok, amelyek a közalkalmazottak¹² és munkások joghelyzetét a nem közzolgálatban állók helyzetétől eltérően szabályozták.

Igy például külön jogszabály szabályozta a közalkalmazottak titoktartási kötelezettségét,¹³ egy birodalmi törvény¹⁴ pedig az öt évet meghaladó időn át a köz szolgálatában álló alkalmazottak helyzetét (ú. n. állandó alkalmazottak, *ständig Angestellte*) a felmondási idő és igények tekintetében az általános helyzetnél kedvezőbben szabályozta.

A közalkalmazottak és munkások tényleges különállásának a gyakorlati megvalósulását a tarifaszervezetek (*Tarifenverträge*) Németországban divó intézménye is elősegítette. Ezeket a tarifaszervezeteket az egyes szakmák munkavállalói szakszervezetei kötötték a munkaadók érdekképviselői szerveivel s e szerződések a szolgálati szerződés legkisebb feltételeit az illető szakmára általánosan, kötelező erővel állapították meg. Szokásossá vált, hogy e tarifaszervezetek nem pusztán a legkisebb munkabért szabták meg, hanem kiterjedtek az alkalmaztatás és munka-

⁹ Id. Maunz, i. m. 271. l.

¹⁰ Höhndorf. Erich: *Beamter und öffentlicher Amtsträger*, Berlin, 1937. 146. s. köv. l.

¹¹ Reichsgericht in Strafsachen, 67., 300. l.

¹² A következőkben a rövideg kedvéért e kifejezést (németül: *öffentlicher Angestellter*) állandóan a tisztviselőktől (*Beamter*) elválasztó műértelmen használjuk.

¹³ Verordnung gegen Bestechung und Geheimnisverrat nichtbeamteter Personen v. 3. 5. 1917. in der Fassung v. 12. 2. 1920. (Reichsgesetzblatt, I. 230. l.)

¹⁴ Reichsgesetz v. 9. 7. 1928. (Reichsgesetzblatt I. 46. l.)

viszony egyéb feltételeire is. Már most az a körülmény, hogy a közalkalmazottak és munkások az ő munkaadóikkal; az egyes közületekkel kötöttek ilyen tarifaszervezeteket, valamint az, hogy egyes országok kormányai országos hatályú tarifaszervezeteket kötöttek a közalkalmazottak és munkások érdekképviselőivel, egyre-inkább kihangsúlyozta a közalkalmazottak csoportjának önálló jogi helyzetét.

Ehhez járult még a joggyakorlatnak a fentiekben ismertetett s a tisztviselőfogalmat kiterjesztően értelmező irányzata, ami jelentősen közrehatott abban, hogy a tisztviselői és közalkalmazotti csoportok határai egymásbamosódtak, a tisztviselői kar létszáma egyre nőtt, s ennek megfelelően színvonala egyre csökkent.¹⁵

III. A nemzeti szocialista hatalomátvétel, mint az államélet területén oly sok kérdésben, a közzolgálati jogban s az ezzel kapcsolatos jogterületeken is lényegbevágó átalakulást jelentett. Az új nemzetiszocialista állam a közigazgatás megtisztítása és átszervezése kapcsán nagyfontosságú, de egyelőre átmeneti jellegű jogszabályokat alkotott, amelyek a közalkalmazottakra és a munkásokra is alkalmazást nyertek. E jogszabályok közül elsőnek a hivatásos tisztviselői kar újjászervezéséről szóló törvényt¹⁶ kell annak a közalkalmazottakra és munkásokra vonatkozó második végrehajtási rendeletével¹⁷ együtt megemlítenünk. E rendelkezések megfelelően alkalmazzák a közalkalmazottak és munkások csoportjaira a hivatásos tisztviselői kar újjászervezéséről szóló törvénynek a rendelkezéseit, amelyek szerint a szolgálati főhatóságok kötelesek azokat az alkalmazottakat háromhavi felmondás mellett elbocsátani, akik alkalmazásukat képesítés nélkül nyerték el, vagy akik állásuk betöltésére képességeik hiánya okából alkalmatlanok, vagy pedig arra kommunista, illetve államból ellenes tevékenységük miatt méltatlanok. A nem árja származású alkalmazottakat a szolgálati főhatóság köteles nyugállományba helyezni, azokat az alkalmazottakat pedig, akiknek személye nem nyújt kellő biztosítékot arra, hogy a nemzetiszocialista államért bármikor síkra szállanak, a szolgálati főhatóságnak jogában áll nyugállományba helyezni. A hivatásos tisztviselői kar újjászervezéséről szóló törvény 15. §-a értelmében a végrehajtási rendelkezések sorára tartozik ezeknek a rendelkezéseknek a közalkalmazottak és munkások tekintetében való alkalmazása. A második végrehajtási rendelet 1. pontja a közalkalmazottak és munkások fogalmát azokra a személyekre terjeszti ki, akik az állam, az országok, községek és községi kötelek, közjogi testületek, vállalkozások, közszervezetek és üzemek iránt mint ezekkel egy tekintet alá eső intézmények és üzemek iránt magánjogi szolgálati szerződéssel vannak szolgálatra kötelezve.

¹⁵ V. ö. Brand: *Das Beamterrecht*, Berlin 1928. III. kiad. 57–59. l.

¹⁶ Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums v. 7. 4. 1933. (Reichsgesetzblatt I. 175. l.)

¹⁷ Zweite Verordnung zur Durchführung des Gesetzes zur Wiederherstellung... v. 7. 5. 1933. (Reichsgesetzblatt I. 233. l.) és az ezt módosító Verordnung zur Änderung und Ergänzung der II. Verordnung... v. 7. 7. 1933. (Reichsgesetzblatt I. 458. l.)

A közalkalmazottak és munkások körére ugyancsak megfelelő alkalmazást nyerő jelentősebb átmeneti jogszabályok még a tisztviselőjog módosításáról szóló törvény,¹⁸ valamint az üzemi tanácsokról alkotott törvény¹⁹ II. cikke, amely utóbbi rendelkezése kizárja a közüzemek tekintetében az üzemi tanácsoknak azt a jogát, hogy az egyes alkalmazottak felmondása ellen a felmondás hatályát megszüntető tiltakozással éljenek.

IV. Az ismertetett rendelkezéseknek céljuk csak az volt, hogy a közigazgatási szervezetet az átalakulás nehézségein átvezessék. De a közszolgálat jogviszonyának általános és elvi jellegű rendezése sem várható magára. A tisztviselőkre vonatkozó német tisztviselő-törvény²⁰ megjelenését megelőzte a közigazgatási és közüzemi munka rendjéről szóló törvény²¹ megalkotása. Ez a törvény szorosan hozzásimul a nemzeti munka rendjéről alkotott törvény²² rendszeréhez és megértéséhez szükséges a munkatörvény rendszerének rövid áttekintése:

A nemzeti munka rendjéről alkotott törvény a német munka alkotmánya. Szakít a munkaadók és munkavállalók között eddig fennállott kettősséggel, mindkét felet mint a nemzeti termelő munka szerves részét tekinti, amelyek ahhoz, hogy hivatásukat a nemzet javára betölthessék, egymásra vannak utalva s nem egymás ellen, hanem egymás javára kell erejüket kifejteniök. A munkatörvény legfontosabb újításai a következők:²³

Az üzem vezetőjének felelősségét megszigorítja s kizárólagossá teszi, de felelősségteljes munkájában segítségül adja mellé az üzemi tanácsot, amely a munkásság képviselőiből alakult tanácsadó szerv.

A munka rendjére és békéjére a munkabiztosok (*Treuhänder der Arbeit*) kötelesek felügyelni. A munkabiztosok szolgálati utasítás alatt álló élethivatásos tisztviselők, számuk 14 és illetékességük a birodalom egész területére kiterjed.

A munkatörvény szakít a tarifaszereződések korábbi rendszerével s az eddigi kétoldalú szerződés helyébe a tarifa-rendtartásokat lépteti. A tarifa-rendtartásokat a munkabiztosok bocsátják ki, szakbizottságaik meghallgatása után, egyoldalú közhatósági aktussal. A tarifarendtartásban foglalt legkisebb munkafeltételektől a munkavállalók hátrányára eltérni nem lehet.

A munka békéjének és rendjének biztosítására és a szociális felelősségtudat fokozására társadalmi becsületbírádságot állít fel,

¹⁸ Gesetz zur Änderung v. Vorschriften des allgemeinen Beamten-, des Besoldungs- und des Versorgungsrechts v. 30. 6. 1933. (Reichsgesetzblatt I. 433. 1.)

¹⁹ Gesetz über Betriebsvertretungen v. 4. 4. 1933. (Reichsgesetzblatt I. 161. 1.)

²⁰ Deutsches Beamtengesetz v. 26. 1. 1937. (Reichsgesetzblatt I. 39. 1.)

²¹ Gesetz zur Ordnung der Arbeit in öffentlichen Verwaltungen und Betrieben v. 23. 3. 1934. (Reichsgesetzblatt I. 220. 1.)

²² Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit v. 20. 1. 1934. (Reichsgesetzblatt I. 45. 1.)

²³ Részletesen lásd: Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzetiszocializmus rendszerében. Budapest 1941. Magyar Közigazgatástudományi Intézet 33. sz. kiadványa. 34. s. köv. 1.

amely a munkaközösség elleni súlyosabb köteleltségmulasztás esetében a vétkest felelősségre vonja s súlyosabb esetben munkahelyéről való eltávolításra ítélni. A munkavállalókat fokozott felmondási védelemben részesíti, az egy évnél hosszabb szolgálati idővel rendelkező munkást indokolatlan felmondás esetén felmondási illetményképpen negyedévi munkabére illeti.

Az állandó munkabiztosokon kívül a birodalmi munkaügyi miniszter egyes nagyobb feladatok megoldására külön biztosokat (*Sondertruhänder*) rendelhet ki, akik feladatuk körében a munkabiztosok jogállásával rendelkeznek.

V. A munkatörvény 63. §-a kivette a törvény hatálya alól a közalkalmazottakat és munkásokat azzal az indokolással, hogy különös joghelyzetükre tekintettel munkájuk rendjét külön jogszabály fogja szabályozni. Ez a jogszabály három hónappal a munkatörvény megjelenése után világot látott. A közigazgatási és közüzemi munka rendtartása²⁴ szorosan követi a munkatörvény rendszerét, arra gyakran utal, mégis számot vet azzal, hogy a közalkalmazottak és munkások — munkaadójukra: a közre tekintettel — nem vehetők egy mérték alá a többi, tisztán magánjogi alapon alkalmazott munkavállalókkal.

A törvény lényegesebb eltérései: a bizalmi tanácsok megalkotása és jogköre korlátozott, a munkaadó nem köteles szolgálati rendtartás (a munkatörvényben: üzemi rendtartás) kibocsátására, a közalkalmazottak és munkások nem tartoznak a szakmai munkabiztosok felügyelete alá, a becsületbírádsági eljárás alkalmazását a törvény megszorítja s a felmondási védelmet is a munkatörvénytől eltérően szabályozza.

1. A törvény 1. §-a határolja körül a törvény hatályosságának területét, megállapítja, hogy mi tekinthető a törvény értelmében közigazgatási szervnek, illetve közüzemnek. A megállapítás ugyan csak a törvény alkalmazása tekintetében állít fel szabályt, azonban fontos lépést jelent a közüzemek régen vajdó kérdésének megoldása felé is. A törvény elhatárolása ugyan fogalmi meghatározásnak már csak hosszú volta miatt sem válnék be, mégis szabatosan pontos kizáró (taxatív) felsorolása alapos kiinduló pontot nyújthat a közüzem fogalmának vizsgálatához is.

Közigazgatási szervnek tekintendők: a birodalom, az országok, községek és községi kötelek, egyéb közjogi testületek, alapítványok és intézetek, a birodalmi vasutársaság, a birodalmi autótutak vállalata és a birodalmi bank igazgatási szervei.

Közüzemek: a) azok az üzemek, amelyek az előző bekezdésben felsorolt valamelyik közigazgatási szerv vezetése, vagy központi általános szolgálati felügyelete alatt állanak; b) azok az önálló jogi személyiséggel bíró üzemek, amelyekben az előző bekezdésben felsorolt közigazgatási szervek egyike közvetlenül, vagy közvetve az üzemi tőkének több, mint a felét kezében tartja, — vagy az ügyintéző szervekben bírt szavazattöbbséggel, vagy más módon az üzem vezetésére elhatározó befolyást gyakorol.

A közüzemek meglehetősen tágan mutatkozó körét a törvény

²⁴ A továbbiakban: törvény.

azonban megszorítja. A felsorolt üzemek, amennyiben gazdasági célt látnak el, csak abban az esetben tekinthetők közüzemnek, ha az általuk szolgált gazdasági érdek kielégítése törvény, vagy tényleges szokás folytán teljesen, vagy túlnyomó mértékben a köz feladata. A közönséges, bárki által ellátható gazdasági célt szolgáló üzemet pusztán azért, mert benne az állam, vagy más közület vagyoniilag érdekelve van, a magángazdaság üzemétől eltérő elbírálásban részesíteni nem szükséges.

Nem érdektelen, ha a közüzemeknek ezt a felsorolását összevetjük a hivatásos tisztviselői kar visszaállításáról szóló törvény második végrehajtási rendelkezésének fentebb (III. alatt) ismertetett azzal a rendelkezésével, amely a közüzemeket kívánja meghatározni. Az újabb, állandó érvényű jogszabály irányzata észrevehetően a közüzemek fogalmának megszükitése felé mutat. Ebben a szabályozásban is érezhető az új német jogalkotásnak az a sokat hangoztatott nagyfontosságú elve, mely a közigazgatás és a hozzája tartozó szervezeti egységek létjogosultságát csak annyiban ismeri el, amennyiben az illető szerv által betöltött feladat fontossága indokoltá teszi azt, hogy megoldását az állam a maga hatáskörébe vonja.

Amennyiben egyedi esetben kérdésessé válik, hogy valamely üzem közüzemnek tekinthető-e, a döntés a birodalmi munkaügyi minisztert illeti meg, az érdekelt szakminiszterekkel egyetértésben.

2. Az egyes közigazgatási szervekben, illetve üzemekben a törvény által előírt ügyek intézése, valamint a törvény szabályozása alá eső kérdésekben a döntés joga a szerv, illetőleg az üzem vezetőjét illeti. A törvénynek ez a rendelkezése a vezéri elv érvényesülését és az egyéni, osztatlan felelősséget kívánja szolgálni. Amde a vezetőre nemcsak a szigorú értelemben vett jogi döntés hárul, ő köteles az alkalmazottak és munkások jóléte felett a szociális gondoskodás szellemében örködni, példaképpül kell szolgálnia alárendeltjei előtt, akikkel kölcsönös hűségi kötelék fűzi össze.²⁵

3. A közigazgatási szerv, illetve üzem vezetőjének munkájában a bizalmi tanács (*Vertrauensrat*) áll tanácsadóképpen segítségére. Nem alakítható azonban bizalmi tanács a hűsz személynél kisebb létszámú szerveknél, illetve üzemeknél és — ami fontosabb — azoknál, amelyek felségjogokat gyakorolnak.²⁶ Ily felségjogot gyakorló szervek, illetve üzemek Steinmann²⁷ példalódzó felsorolása szerint a birodalmi statisztikai hivatal, a magánbiztosító intézetek birodalmi felügyelő hatósága, birodalmi gazdasági híroság, a népfelvilágosítási és propagandaminisztérium helyi szervei, az egyes birodalmi művészeti és művelődési kamarák, stb. E szervek átruházott hatáskörben mind az állam közhatalmát gyakorolják s ez alkalmazottaikat és munkásaikat is igen közel hozza a tisztviselők jogállásához. A bizalmi tanács-

²⁵ Törvény 2. §.

²⁶ Törvény 3. §.

²⁷ Pfuntner — Neubert, Das neue Deutsche Reichsrecht, IV. e. 7. 7. 1.

nak inkább a magángazdasági üzemeknél indokolt intézménye ezeknél a szerveknél nem mutatkozik kívánatosnak.

A bizalmi tanács feladatai közé tartozik, hogy az esetleges viszályok békés elintézésénél a vezető segítségére legyen, tanácsaival a munkafeltételek megalkotásában támogassa, a vezető és a személyzet között a kölcsönös megértést elősegítse és a munkateljesítményt fokozza.²⁸ A bizalmi tanács ötvennél kisebb személyzeti létszámú szervnél, illetve üzemnél két tagból áll. Ez a szám a szerv, illetve üzem nagyságához mérten nő, de tíz tagot meg nem haladhat.²⁹ A törvény a felső határ megadásával elejét veszi annak, hogy — akár hatalmas üzemeknél is — nagy taglétszámú tanácsok alakuljanak és ebben nyilván az a tapasztalati tény vezette, hogy a tanácsban eljáró (kolleghiális) szervezetek működésére a tagok létszámának emelkedése nincsen előnyös hatással. A bizalmi tanács tagjaitól a törvény a 25. életév betöltését, legalább egy évi szolgálatot, a polgári jogok birtoklását és azt kívánja meg, hogy a bizalmi férfi tagja legyen a német munkafrontnak és példaadó személyi tulajdonságai biztosítékot nyújtsanak arra, hogy a nemzetiszocialista államért bármikor kész síkraszállni.

A bizalmi tanács tagjainak kiválasztása a következő módon történik:³⁰ Minden év márciusában a szerv, illetve üzem vezetője összeállítja a bizalmi férfiak és ezek helyetteseinek névsorát. Ez az összeállítás a nemzetiszocialista üzemi sejtiszervezet elnökével (*Obmann der Nationalsozialistischen Betriebszellenorganisation*) egyetértésben történjék. A kiválasztottak névsora tekintetében a személyzet titkos szavazással foglal állást. Amennyiben tetében a személyzet titkos szavazással foglal állást. Amennyiben a vezető és a sejtiszervezet elnöke megegyezésre nem jutna, vagy a szerv, illetve üzem személyzete a szavazás során a kijelöltek ellen foglalna állást, a bizalmi férfiakat meghívás útján jelöli ki a munkabiztos, akinek jogállásával az alábbiakban (V. 5. alatt) a részletesen foglalkozunk. A kiválasztott bizalmi férfiak a nemzeti munka ünnepén, május első napján ünnepélyes fogadalmat tesznek s, ezzel tisztjüket megkezdik. Megbízatusuk egy esztendőig, a következő év április 30. napjáig tart. A bizalmi férfiakat ellenszolgáltatás tiszteletbeli állásukért meg nem illeti, de a vezető köteles gondoskodni arról, hogy tisztjük ellátása folytán munkabéjükben meg ne rövidüljenek.

A bizalmi férfi tisztsége önkéntes lemondás útján szűnik meg, vagy akkor, ha a közigazgatási szerv, illetve közüzem köteleméből kiválik. A munkaadó felmondási jogát, a törvény akként korlátozza, hogy a bizalmi férfi szolgálati jogviszonyát csak azonnali hatályú felmondási ok alapján szabad megszüntetni, egyéb okból csak a munkabiztos engedélyével.

Ha a bizalmi férfi tisztje betöltésére személyi vagy tárgyi okokból alkalmatlanná válik, a munkabiztos írásbeli határozattal

²⁸ Törvény 4. §.

²⁹ Törvény 5. §.

³⁰ Törvény 6. §.

³¹ Törvény 9., 10., 12. §§.

tisztségétől megfoszthatja. Ugyanez a hatálya a munkatörvény rendelkezései szerint működő becsületbíróóság ítéletének is, ha az a megintésnél súlyosabb büntetést szab ki. (Ezek: dorgálás, pénzbírság, a bizalmi férfiúi képesség megvonása, a munkahelyről való eltávolítás.)

A bizalmi tanácsot a szükséghez képest a szerv, illetve üzem vezetője hívja össze ülésre. Köteles a tanácsot összehívni ha azt a tagoknak legalább a fele kéri. A bizalmi tanács ügyvitelének rendjét a munkatörvény szabályozza. A bizalmi tanács által kért felvilágosításokat a szerv, illetve üzem vezetője köteles a tanács rendelkezésére bocsátani, ha csak azt az államérdek el nem tiltja. A felmerülő vitás kérdésekben a munkabiztos dönt.³²

4. A törvénynek lényeges rendelkezése a szolgálati rendtartás (*Dienstordnung*) szabályozása.³³ A szolgálati rendtartás a munka rendjét és a személyzet viselkedését szabályozza és megállapítja a munkavállalás feltételeit. A feltételek között a legfontosabb — s ez a szolgálati rendtartásnak a törvény által előírt kötelező tartalmához tartozik — a munkavállalók legkisebb fizetésének illetve bérének megállapítása. A rendtartás kötelező erejű jogforrás a szolgálati szerződés legkisebb tartalmára, attól a munkavállaló hátrányára közös megegyezéssel sem térhetnek el a szerződő felek.

Egyébként a szolgálati rendtartás megegyezik a munkatörvény által a régebbi tarifaszervek helyébe léptetett üzemi rendtartással (*Betriebsordnung*). Lényeges különbség azonban, hogy a közigazgatási szerveknek és a közüzemeknek szolgálati rendtartás megalkotása csak jogukban áll, de nem köteleességük, míg az általános munkajogban a bizalmi tanács az illetékes munkabiztosnál kérheti az üzemi rendtartás kibocsátását, ha az üzem vezetője a rendtartás megalkotását a bizalmi tanács javaslata ellenére megtagadja, vagy azt nem a bizalmi tanács által javasolt tartalommal bocsátja ki.

5. A törvény rendelkezéseinek betartására a közzolgálat birodalmi biztosa felügyel. A törvény eredeti elgondolása szerint³⁴ a felügyeletet a birodalmi munkaügyi miniszter által az illetékes szakminiszterrel egyetértve esetről-esetre kinevezett külön munkabiztos (*Sondertreuhändler für den öffentlichen Dienst*) látta volna el s a felmerült vitás kérdéseket esetenként kijelölendő szakértő bizottság támogatásával döntötte volna el.

Ez a rendszer azonban a gyakorlat során az ügyek nagy száma miatt nem vált be s ezért a törvény negyedik végrehajtási rendelete³⁵ a munkabiztosi intézményt lényegbevágóan megváltoztatta. A közigazgatási szervek és közüzemek munkája felett az egész birodalom területére kiterjedő illetékességgel egy központi szerv: a közzolgálat birodalmi munkabiztosa (*Reichstreuhändler*

³² Törvény 11., 14., 15. §§.

³³ Törvény 16., 17. §§.

³⁴ Törvény 18. §.

³⁵ Vierte Verordnung zur Durchführung des Gesetzes zur Ordnung der Arbeit in öffentlichen Verwaltungen und Betrieben v. 26. 2. 1938. (Reichsgesetzblatt I. 228. 1.)

für der öffentlichen Dienst) gyakorolja a felügyeletet. Élethivatalos, közvetlen birodalmi tisztviselő, székhelye Berlin, a birodalmi munkaügyi miniszter közvetlen felügyelete alatt áll.³⁶ Feladatkörébe tartozik a törvény által az eddigi külön munkabiztosok hatáskörébe utalt felügyeleti és békéltető tennivalók ellátása. Ezen felül állandóan felügyelni tartozik a bizalmi tanácsok megalkotására és ügyvitelére, kötelező irányelveket bocsáthat ki, amelyeket a szolgálati rendtartások megalkotásánál tekintetbe kell venni. Sőt ezen túlmenően felhatalmazza a rendelet,³⁷ hogy szükség esetén egyes közigazgatási szervekre, illetve közüzemekre, vagy akár azok csoportjaira kötelező erejű tarifarendtartást (*Tarifordnung*) bocsásson ki. A tarifarendtartás hatálya a szolgálati rendtartás hatályával egyenlő, tehát tartalma a munkavállaló hátrányára meg nem változtatható. A rendelet e tekintetben a kötelező társadalombiztosítási határt — évi 7.200.— birodalmi márká³⁸ — túl nem haladó illetményeket élvező munkavállalókra szorította a tarifarendtartás kötelező hatályát, de az ötödik végrehajtási rendelet³⁹ ezt a korlátozást is megszüntette.

Az eddig esetenként összehívandó szakbizottság (*Sachverständigenausschuss*) is állandósult. A szakbizottság tagjait az érdekelt szervek illetve üzemek vezetőinek és a német munkafrontnak javaslatára a birodalmi munkaügyi miniszter rendeli ki, arányosan megosztva a munkaadók és munkavállalók képviselőit. A szakbizottságba a munkabiztos további tagokat hívhat meg. A bizottság csak javaslatélteli hatáskörrel bír.

Fenntartja a rendelet annak lehetőségét, hogy a korábbi rendszer szerint a birodalmi munkaügyi miniszter szükség esetén külön munkabiztosokat rendeljen ki.

A közzolgálat birodalmi munkabiztosára egyébként a munkatörvénynek a munkabiztosokat szabályozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

6. A munkatörvény felállította társadalmi becsületbíróóság szabályokat a törvény⁴⁰ teljes egészében átveszi, azzal az egy eltéréssel, hogy a közigazgatási szerv illetve közüzem vezetője ellen becsületbíróósági eljárás csak a felügyeleti hatóság engedélyével indítható, hivatásos tisztviselővel szemben pedig semmiképpen sem, mert az a szolgálati fegyelmi rendtartás hatálya alatt áll.

A munkatörvény értelmében⁴¹ a társadalmi becsületbíróóság jár el a nemzeti munka elleni súlyosabb köteleességsértés esetében. A munkaadó s a munkavállaló, mint a nemzet munkaközöségének tagjai, kötelesek az üzem szolgálatát teljes erejükkel ellátni és személyüket a közjónak alárendelni. A munkaközös-

³⁶ Id. rendelet 1. §.

³⁷ Id. rendelet 4. §.

³⁸ Gesetz v. 7. 12. 1933. 11. §.

³⁹ Fünfte Verordnung zur Durchführung der Gesetzes für Ordnung der Arbeit in öffentlichen Verwaltungen und Betrieben v. 7. 2. 1939. (Reichsgesetzblatt I. 167. 1.)

⁴⁰ Törvény 20. §.

⁴¹ Munkatörvény 35. s. köv. §§.

ségnek az a tagja, aki kötelességét súlyosan megsérti, a társadalmi (szociális) becsület ellen vét s felette a társadalmi becsületbíróóság ítél. A munkatörvény 36. §-a példálózva fel is sorolja a súlyosabb kötelességmulasztás néhány esetét: így például az a munkaadó, aki alárendeltjének munkaerejét kizsákmányolja, vagy becsületét sérti, viszont azok a munkavállalók, akik izgatással a munka békéjét veszélyeztetik, becsületbíróóság előtt felelnek. Hasonló felelősség alatt áll az a munkaközösségi tag, aki a munkabiztosnál ismételt alaptalanul él panasszal, vagy a munkabiztos írásbeli rendelkezésének makacsul ellenszegül, valamint azok a bizalmi férfiak is, akik az e minőségükben tudomásukra jutott titkokkal visszaélnek.

Társadalmi becsületbíróóságok minden egyes munkabiztos mellett működnek —, így a közszolgálat birodalmi munkabiztosa mellett is. Három tagú tanácsban jár el a bíróság, elnöke hivatásos bíró, akit a birodalmi igazságügyminiszter rendel ki. Az elnök hívja meg az ülnököket a német munkafront által javaslatba hozott névsor alapján, lehetőleg úgy, hogy az ülnökök egy foglalkozási csoportban legyenek a terhelttel. Az ülnökök egyike a munkatörvény értelmében üzemvezető. Tekintettel arra, hogy a közigazgatási szervek és közüzemek vezetői általában tisztviselők s így a német munkafrontnak nem tagjai, a törvény harmadik végrehajtási utasítása⁴² értelmében a becsületbíróóság üzemvezető ülnökeit a birodalmi munkaügyi miniszter rendeli ki az illetékes szakminiszterrel egyetértve. A másik ülnök a bizalmi férfiak sorából kerül ki. Az ülnökök működésük megkezdése előtt esküt tesznek.

A társadalmi becsületbíróóság elé tartozó kötelességmulasztás esetén a tényállást a munkabiztos deríti fel és szükség esetén a becsületbíróóság elé utalja az ügyet. A bíróság elnöke, ha a feljelentést alaptalannak tartja, az ügyet tárgyaláson kívül visszautasítja. Ugyancsak tárgyaláson kívül megfelelő büntetést is szabhat ki. Mind a munkabiztosnak, mind pedig a terheltnek jogában áll intézkedése ellen főtárgyalás kitűzését kérni. Az elnök maga is közvetlenül főtárgyalásra utalhatja az ügyet. A főtárgyaláson az ügyész szerepét a munkabiztos látja el; mind őt, mind a terheltet jogorvoslat illeti meg, a becsületbíróóság határozata ellen.

Felsőfokon a birodalmi becsületbíróóság jár el. Öttagú tanácsának elnökét és egy tagját a birodalmi igazságügyminiszter rendeli ki a birodalmi munkaügyi miniszterrel egyetértve a birodalmi felsőbíróóságok tagjai közül, a többi három tanácstag közül egy üzemvezető, egy bizalmi férfi egy pedig a birodalmi kormány képviselője.

7. A törvény a közigazgatás és a közüzemek szolgálatában álló alkalmazottat éppen olyan felmondási védelemben részesíti,⁴³ mint a munkatörvény, amelynek rendelkezései alól a biro-

⁴² Dritte Verordnung zur Durchführung des Gesetzes zur Ordnung der Arbeit in öffentlichen Verwaltungen und Betrieben v. 13. 6. 1934. (Reichsgesetzblatt I. 316. l.)

⁴³ Törvény 22. §.

dalmi munkaügyi miniszter egyes szervekre, illetve üzemekre, vagy azok csoportjaira csak akkor tehet kivételt, ha a szolgálati rendtartás vagy tarifarendtartás legalább ugyanannyi előnyt biztosít a munkavállalók számára, mint a munkatörvény.

A munkatörvény értelmében⁴⁴ azt a munkavállalót, aki egy évnél hosszabb szolgálati idővel rendelkezik, megilleti a jog, hogy a bizalmi tanácsnál szorgalmazza a felmondás visszavonását. Ha a bizalmi tanács ezt az üzem vezetőjénél eredménytelenül kísérelte meg, erről a munkavállalónak igazolást ad ki, aki a munkaügyi bíróságnál pert indíthat a felmondás visszavonása iránt. Amennyiben a munkaügyi bíróság megállapítja, hogy a felmondás méltánytalan s azt az üzem gazdasági helyzete sem teszi indokolttá, ítéletében vagylagosan kötelezi a munkaadót a felmondás visszavonására, vagy kártérítés fizetésére. A kártérítés az utolsó évi bér $\frac{1}{12}$ részét meg nem haladhatja.

8. A törvény már idézett negyedik végrehajtási rendelete a bizalmi tanácsnak megfelelő tanácsadó szerv felállítását teszi lehetővé, a közös vezetés alatt álló, gazdaságilag vagy műszakilag összefüggő nagyobb vállalatok vezetője mellé. E vállalati tanács (*Unternehmensbeirat*) a bizalmi tanácshoz hasonló összetételű, a vállalat központi vezetője mellett működik tanácsadói feladatkörrel, esetről-esetre a közszolgálat birodalmi biztosa rendeli el.

VI. A közalkalmazottak jogviszonyai szempontjából is jelentőséggel bír a német tisztviselőtörvény, és pedig abban a tekintetben, hogy a weimari korszak ideje alatt a tisztviselők és közalkalmazottak között elmosódott határvonalat éles határozottsággal megvonja. A német tisztviselőtörvény 3. §-a értelmében tisztviselő csak az, aki kinevezéséről olyan okmányt kapott, amely „a tisztviselői jogviszonyba való befogadás mellett“ (*Unter Berufung in das Beamtenverhältnis*) szavakat tartalmazza. Ez a szabályozás első tekintetre túlságosan külsőségesnek, formalisztikusnak látszik, mert hiszen nincsen tekintettel egyáltalában arra, hogy az illető alkalmazott az állami igazgatásban milyen hatáskört tölt be. A német tisztviselőtörvény tisztviselő-meghatározása a tisztviselői jogviszony belső oldalán, a szolgálati jogviszony (*Dienstverhältnis*) tiszta közjogi jellegén fordul és nincsen tekintettel a tisztviselői minőségnek kifelé való megnyilvánulására (*Amtsverhältnis*).⁴⁵

Nem lehet azonban ettől a meghatározástól elvitatni azt, hogy a jogalkalmazás szempontjából gyakorlatilag a legegyszerűbb módon oldja meg azt a kérdést, hogy a köznek valamely funkcionáriusát tisztviselőnek kell-e tekintenünk, vagy sem. Ha pedig ennek az egy rendelkezésnek a körén túlnézünk és a német tisztviselőtörvény egész felépítésére, különösen annak 148. §-ára is tekintettel vagyunk, látjuk, hogy a külsőségesnek jelentkező szabályozás nem marad belső tartalom nélkül s annak csak gyakorlati szempontok szolgáltak indokául. Az idézett §. értelmében ugyanis tisztviselők alkalmazásának a lehetősége csak

⁴⁴ Munkatörvény 36. s. köv. §§.

⁴⁵ Maunz, i. m. 455. l.

akkor van meg, ha a tisztviselői állás megszervezését állandó szükséglet teszi kívánatossá, s az ellátandó feladatok közhatósági minőségük, vagy fontos államérdek folytán alkalmazottakkal vagy munkásokkal el nem láthatók.

A kifejtettek szerint az új német közzolgálati jog azt a közjogi elvet, hogy közhatósági feladatokat csak tisztviselők láthassanak el, ép ellenkező módon biztosítja, mint a második birodalom fentebb (I. 2. alatt) ismertetett joggyakorlata. Nem azt a tételt állítja fel, hogy aki közhatósági jogkört tölt be, az tisztviselő, hanem annak fordítottját: közhatósági jogkört ellátó állásra csak tisztviselőt szabad — a kinevezésre vonatkozó közjogi szabályok betartása mellett — kinevezni.

VII. A német közzolgálati jog új szabályainak félreismerhetetlenül az az irányzata, hogy a tisztviselők számát lehetőleg csökkentse.

A tisztviselők számának csökkentésével a közzolgálatban mutatkozó személyi szükségleteket a közalkalmazottak és munkások vannak hivatva betölteni. Az a körülmény, hogy az új német közigazgatási jog ezek joghelyzetére különös gondot fordít, arra enged következtetni, hogy a német jogszabályalkotás figyelemmel kíván lenni arra, hogy a közalkalmazottak és munkások jogviszonyainak munkaadójuk személye, de különösen feladataik természete közjogias jelleget ad. A közalkalmazotti munkaviszony önálló átmeneti forma a tisztviselői jogviszony és a magángazdasági, magánjogi szolgálati jogviszony között. A közalkalmazottak és munkások helyzete közel áll a többi munkavállaló joghelyzetéhez: a jogviszonyaikat szabályozó törvény a munkatörvény alapelvei és rendszerében épül fel, jogviszonyaikra az általános magánjog szabályai alkalmazást nyernek.

E külső hasonlóság mellett azonban lényeges belső eltérések választják el a közalkalmazottakat és munkásokat a magánjog többi munkavállalóinak csoportjától. A közalkalmazottak és munkások nem a nemzeti gazdaság rendi felépítésébe tartoznak, hanem helyük a közzolgálat rendjében van. Nem gyakorolnak ugyan felségjogokat, de a közhatóság hordozóinak szolgálatában tevékenykednek.⁴⁶ Szolgálati kötelességük a Vezérhez és a birodalomhoz fűzi őket különös, közjogi hűség kötelékkel.

A közalkalmazottakra és munkásokra vonatkozó új jogszabályok számot vetnek ezzel a közjog és magánjog határán álló átmeneti állapottal s így megteremtik a feltételét egy, a tisztviselői karhoz sokban hasonló közalkalmazotti kar megteremtésének és mégis biztosítják annak a közzolgálati politikai szempontból elsőrangú fontosságú elvnek az érvényesülését, hogy a tisztviselői kar megmaradjon a kevés kiválasztottak rendjének, az az állami feladatok rohamos növekvése folytán se foglaljon magába olyan nagyszámú állampolgárt, ami a tisztviselői kar színvonalának óhatatlan süllyedésével járna.

⁴⁶ Huber, Ernst Rudolf: Verfassungsrecht des Großdeutschen Reichs. Hamburg 1939. 436. l.

FUGGELEK.

I. IRODALOM.

Az alábbi felsorolás távolról sem tartalmazza a német közzolgálati jog kimerítő bibliográfiáját, csupán azokat a leglényegesebb műveket emeli ki, amelyekből a német közzolgálati joggal behatóbban foglalkozni kívánó az egész kérdésről kimerítő tájékoztatást nyerhet.

- F. Winters: Abriss der Geschichte des Beamtentums. 1929.
 L. v. Stein: Handbuch der Verwaltungslehre. 1887.
 A. Weber: Ideen zur Staats- und Kulturosoziologie. 1927.
 C. Schmitt: Verfassungslehre. 1928.
 E. R. Huber: Verfassungsrecht. 1939.
 E. R. Huber: Die verfassungsrechtliche Stellung des Beamtentums. 1941.
 A. Brand: Das Beamtenrecht. 1928.
 T. Wilhelm: Die Idee des Berufsbeamtentums. 1933.
 A. Köttgen: Beamtenrecht. 1929.
 A. Köttgen: Das deutsche Berufsbeamtentum und die parlamentarische Demokratie. 1928.
 A. Köttgen: Deutsche Verwaltung. 1937.
 Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart. 1938.
 A. Köttgen: Deutsche Verwaltung 1937.
 H. Seel: Das deutsche Beamtengesetz. 1938.
 O. G. Fischbach: Deutsches Beamtengesetz. 1940.
 Schneider: Laufbahnen der Deutschen Beamten. 1940.

II. A FONTOSABB NÉMET KÖZZOLGÁLATI JOGSZABÁLYOK.

1. Törvények.

- Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums vom 7. 4. 1933. Reichsgesetzblatt I. 173 o.
 Deutsches Beamtengesetz vom 26. 1. 1937. RGBl. I. 39. o.
 Reichsdienststrafordnung vom 26. 1. 1937. RGBl. I. 71. o.
 Gesetz über die Haftung des Reichs für seine Beamten vom 22. 5. 1910. RGBl. I. 798. o.
 Gesetz über das Verfahren für die Erstattung von Fehlbeständen an öffentl. Vermögen (Erstattungsgesetz) vom 18. 4. 1937. RGBl. I. 461. o.
 Gesetz zur Ordnung der Arbeit in öffentlichen Verwaltungen und Betrieben v. 23. 3. 1934. RGBl. I. 220. o.

2. Rendeletek.

- Verordnung über die Nebentätigkeit der Beamten vom 6. 7. 1937. RGBl. I. 753.
 Verordnung über die Arbeitszeit der Beamten vom 13. 5. 1938. RGBl. I. 593.
 Erlass des Führers und Reichskanzlers über die Ernennung der Beamten und die Beendigung des Beamtenverhältnisses vom 10. 7. 1937. RGBl. I. 769.
 Reichsgrundsätze über Einstellung, Anstellung und Beförderung der Reichs- und Landesbeamten vom 14. 10. 1936. RGBl. I. 893.
 Verordnung über die Vorbildung und die Laufbahnen der deutschen Beamten vom 28. 2. 1939. RGBl. I. 371.
 Verordnung über die Ausbildung für den höheren Dienst in der allgemeinen und inneren Verwaltung.

A felsorolt alapvető törvények és rendeletek végrehajtási utasításai és kiegészítő rendeletei, valamint a jogszabályanyag részletes összegyűjtése megtalálható részben Fischbach: Deutsches Beamtengesetz c. művének függelékében, nagyjórészben pedig Pfundtner—Neubert: Das neue deutsche Reichsrecht c. jogszabálygyűjteményének I c. részében.

III. JOGFORRÁSOK.

A német tisztviselőtörvény.¹

A német népben gyökerező és a nemzetiszocialista világnézettől áthatott hivatásos tisztviselői kar, melyet a német nép és birodalom Vezéréhez, Hitler Adolffhoz hűségi kötelek fűz, egyik alappillére a nemzetiszocialista államnak. Ezért a birodalmi kormány az alább kihirdetett törvény megalkotását határozta el.

I. FEJEZET.

A tisztviselői jogviszony.

1. §. (1) A német tisztviselőt a Vezérhez és a birodalomhoz közjogi természetű szolgálati és hűségi viszony fűzi (tisztviselői jogviszony: *Beamtenverhältnis*²).

(2) A német tisztviselő a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt által hordozott állam akaratának végrehajtója.

(3) Az állam a tisztviselőktől feltétlen engedelmisséget és a végsőkig menő köteleltség teljesítést követel meg; ennek fejében biztosítja a tisztviselő életfenntartását.

2. §. (1) A birodalommal szemben fennálló szolgálati jogviszony közvetlen, vagy közvetett.

(2) Annak a megállapítása, hogy ki (melyik közület) tekintendő a tisztviselő közvetlen szolgálatadójának (*Dienstherr*) a közigazgatás szervezeteinek felépítéséből következik.

(3) Az, akinek a szolgálatadója maga a birodalom, közvetlen birodalmi tisztviselő; akinek pedig más a közvetlen szolgálatadója, az közvetett birodalmi tisztviselő. A szolgálatadó megváltozásánál az eddigi közvetlen szolgálati jogviszony megszűnik.

(4) A tisztviselő szolgálati főhatósága (*oberste Dienstbehörde*) közvet-

len szolgálatadójának a legfelsőbb hatósága.

(5) Szolgálati előjáró az, aki a neki alárendelt tisztviselő személyi ügyeit illetően közszolgálati jogi akaratnyilvánításokra jogosult. Előjáró az, aki a tisztviselőnek szolgálati tevékenységét illetően utasításokat adhat. A közigazgatás szervezeti felépítése határozza meg, hogy ki tekintendő szolgálati előjárónak, ill. előjárónak.

II. FEJEZET.

A tisztviselő köteleltségei.

1. Általános rendelkezések.

3. §. (1) A tisztviselői jogviszonyba való befogadás (*Berufung in das Beamtenverhältnis*) az államvezetés bizalmának jele, mely a tisztviselőt arra kötelezi, hogy az állása következtében reá háruló magasabb köteleltségeknek állandóan tudatában legyen. A Vezér és a birodalom a tisztviselőtől őszinte hazaszeretetet, áldozatkésztséget, odaadó munkásságot, előjáróival szemben engedelmisséget, munkatársaival szemben pedig bajtársiasságot követel meg. A tisztviselő néptársai előtt mindig a hű köteleltség teljesítés mintaképe legyen. A Vezérhez, aki a tisztviselőt különös védelmében részesíti, haláláig tartó hűség köti.

(2) A tisztviselőnek mindenkor habozás nélkül sikra kell szántania a nemzetiszocialista államért és mindenkor át kell hatnia őt annak a tudatnak, hogy a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt a néppel való feloldhatatlan közösségben a német állam gondolat hordozója. A tisztviselőnek köteleltsége minden olyan eseményt szolgálati előjárójának jelenteni, mely a birodalmat vagy a Német Nemzetiszocialista Munkáspártot veszélyeztetheti, még akkor is, ha ez nem hivatalos minőségében jutott tudomására.

(3) A tisztviselő felelős hivatali köteleltségeinek lelkiismeretes teljesítéséért. Viselkedésében, hivatalban és hivatalon kívül méltónak kell mutatkoznia arra a bizalomra és megbecsülésre, mely hivatásának kijár. Nem szabad túrnie, hogy vele közös háztartásban élő családtagja köztisztviselőségbe ütköző tevékenységet folytasson.

2. A hűség eskü.

4. §. (1) A tisztviselőnek a közszolgálatba való első belépésekor a Vezérrel és a birodalommal szemben fennálló hűségi köteleltséget az alábbi esküvel kell megerősítenie:

„Esküszöm, hogy a Német Birodalom és nép Vezéréhez, Hitler Adolffhoz hű és engedelmes maradok, a törvényeket tiszteltem és hivatalos köteleltségeimet lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segítjen.”

(2) Ha egyes felekezetek számára a törvény megengedi, hogy eskü helyett más megerősítő nyilatkozatot használjanak, az ilyen felekezethez tartozó tisztviselő ezt a megerősítő nyilatkozatot teheti.

(3) Az a tisztviselő, aki kijelenti, hogy az eskünek vallásos formában való letétele lelkiismeretével ellenkezik, az esküt a zárószavak nélkül mondhatja el.

3. Hivatali cselekmények korlátozása.

5. §. (1) A tisztviselő előjárójának beleegyezése nélkül semmiféle olyan hivatali cselekményt nem végezhet, mely saját maga vagy pedig olyan rokona számára, kikre vonatkozóan a bűnvádi eljárásjog szerint tanúzás megtagadási joga áll fenn, előny jár.

(2) A tisztviselőt fel kell menteni

olyan hivatali cselekmények végzése alól, amelyek ellene, vagy pedig olyan rokonai ellen irányulnak, akikre nézve a bűnvádi eljárásjog szerint tanúzás megtagadási joga van.

(3) Érintetlenül maradnak mindazon törvényi rendelkezések, melyek a tisztviselőt bizonyos hivatali cselekmények végzéséből kizárják.

6. §. (1) A tisztviselő köteles minden hivatali tevékenységtől tartózkodni, ha őt hivatali ügyeinek viteletől a szolgálati főhatóság, ill. az ezáltal kijelölt hatóság eltiltotta. Ilyen eltiltás csak három hónapi időtartamig mondható ki.

(2) Bírói hivatást gyakorló tisztviselő csak az esetben tiltható el hivatali tevékenysége gyakorlásától, ha ellene a 71. §-ban meghatározott vizsgálati eljárás van folyamatban s annak eredményeképpen nyugdíjazása valószínűség szerint várható, vagy ha kinevezése a 32. §. 2. és 3. bekezdése alapján megsemmisítendő, vagy megsemmisíthető.

4. Engedelmisségi köteleltségek.

7. §. (1) A tisztviselő felelős hivatali cselekményeinek törvényszerűségéért.

(2) A tisztviselő köteles előjárója, ill. a különös szabály erejénél fogva utasításadásra jogosított személy szolgálati parancsait követni, ha a törvény másképp nem rendelkezik; a felelősség ilyen esetben azt terheli, aki a szolgálati parancsot kiadta. A tisztviselőnek nem szabad olyan szolgálati utasítást követnie, melynek végrehajtása általa felismerhetően a büntető törvényekbe ütközik.

(3) A tisztviselő utasításokat csak előjárójától, ill. különös szabály erejénél fogva vele szemben utasításadásra jogosított személytől fogadhat el; a törvény és egyéb jogszabályok tiszteletbentartása minden engedelmisségi köteleltséget megelőz.

(4) A Vezér és birodalmi kancellár határozza meg, mikor és milyen mértékben van helye annak, hogy a tisztviselőt, ki a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt tagja, a pártbíróóság felelősségre vonja.

5. Hivatali titoktartás.

8. §. (1) A tisztviselő köteles a hivatali működése folytán tudomására jutott hivatalos titkot, melyet a tör-

¹ Deutsches Beamtengesetz vom 26. Januar 1937. (Reichsgesetzblatt I. 39. 1).

² A szövegben dőlt betűvel szedett részek a fordító megjegyzései, ill. magyarázatai.

vény, szolgálati szabály, vagy az ügy természete annak minősít, — még a szolgálati viszony megszűnése után is — mindenki vel szemben megórizni; ezen kötelessége alól őt semmiféle egyéb személyi kötelezettség sem mentheti fel.

(2) A tisztviselő hivatali titkot alkotó tényekről felhatalmazás nélkül a bíróság előtt vallomást nem tehet, sem bíróságon kívül arról nem nyilatkozhatik.

(3) A felhatalmazást a szolgálati előjáró, ill. az utolsó szolgálati előjáró adja meg.

(4) A tisztviselő köteles szolgálati előjárójának, ill. utolsó szolgálati előjárójának felhívására a hivatalos iratokat, rajzokat, képes ábrázolásokat és hasonlókat, valamint hivatalos eljárásokról szóló feljegyzéseket s mindezek másolatait még az esetben is kiadni, ha a tisztviselői jogviszonya már megszűnt. Ugyanazon kötelezettség áll fenn hátramaradottaira és örököseire nézve.

9. §. (1) Tanuvallomás tételre felhatalmazás csak akkor tagadható meg, ha a tanuvallomás a birodalom érdekeit, vagy közfeladatokat ellátását komolyan veszélyezteti, vagy jelentősen megnehezíti. Szakértői véleményadás engedélyezésére a beleegyezési csak akkor tagadható meg, ha annak megadása a szolgálat hátrányával járna.

(2) Ha a tisztviselő bírói eljárás során félként vagy vádlottként szerepel és nyilatkozata jogos érdekei érvényesülését szolgálná, a felhatalmazás még az esetben is, ha a vallomás a birodalom érdekét vagy közfeladatokat ellátását komolyan veszélyezteti, vagy jelentősen megnehezíti, csak akkor tagadható meg, ha a szolgálati szempontok ezt elkerülhetetlenül követelik; megtagadás esetén a szolgálati előjáró köteles a tisztviselőnek minden, a szolgálati szempontok által megengedett védelmet megadni.

6. Melléktevékenység és díjazás elfogadása.

10. §. (1) A tisztviselő szolgálati főhatóságának utasítására köteles a közszolgálat körébe vágó minden olyan melléktevékenységet (mellékhivatal, mellékfoglalkozás) — még javadalmazás nélkül is — elvállalni és folytatni, melyek előtanulmányainak és hivatali szakképzettségének megfelelnek. A szolgálati főhatóság az utasítási jo-

got alárendelt hatóságra is átruházhatja.

(2) Ha az 1. bek. esete fenn nem fog, a tisztviselő köteles előzetes engedélyt kérni

1. ahhoz, hogy mellékfoglalkozást, gyámi, gondnoki vagy végrendeleti végrehajtói tiszttel vállaljon.

2. ahhoz, hogy javadalmazással egybekötött mellékfoglalkozást, különösen ipari tevékenységet üzzön.

3. ahhoz, hogy a tisztviselő kereskedelmi társaság, szövetkezet, vagy egyéb jogi formájú kereskedelmi vállalat elnökségében, felügyelőbizottságában, igazgatóságában vagy egyéb szervében tagságot, valamint bizalmi vagyongazdálkodási tiszttel (*Treuhänderschaft*) vállaljon, — az engedély ez esetekben csak akkor adható meg, ha az elvállalandó tevékenység nincsen javadalmazással egybekötve, vagy ha annak elvállalása a szolgálati előjáró javaslatára, ill. ajánlatára történt, vagy pedig, ha a tisztviselő önszegélyző intézetéről van szó.

4. ahhoz, hogy tisztviselő felesége a birodalmi ipari rendtartás alá eső ipart üzzön, ha a házassági életközösség megszűntéig nincsen (Polgári törvénykönyv 1575. és 1587. §.).

(3) Az engedélyt a szolgálati főhatóság adja meg, aki az engedélyzési jogot más hatóságra is átruházhatja; az engedély lehet feltételhez vagy határidőhöz kötött és bármikor visszavonható.

11. §. (1) Nincs engedélyhez kötve a tisztviselő saját tulajdonában vagy hasznélvezetében álló vagyongazdálkodás, a tisztviselő irodalmi, tudományos, művészeti vagy előadói tevékenysége, valamint a nyilvános főiskolák és tudományos intézetek tisztviselőinek oktatói-ill. kutatási tevékenységükkel kapcsolatos szakértői működése. A tisztviselő fegyelmi felelőssége érintetlen marad, a szolgálati előjáró a visszaéléseket megakadályozni köteles.

(2) Nincs szükség engedélyre ahhoz, hogy a tisztviselő a Német Nemzeti-szocialista Munkáspártban, annak tagozataiban és kapcsolatos szervezeteiben javadalmazás nélküli tisztséget vállaljon.

12. §. Az a tisztviselő, aki szolgálati előjárójának utasítására, javaslatára, vagy ajánlatára valamely kereskedelmi társaság, szövetkezet, vagy egyéb jogi formájú kereskedelmi vállalat elnökségében, felügyelőbizottságában, igazgatóságában, vagy egyéb

szervében tevékenységet vállalt, kártérítési igényrel fordulhat az őt ért kár erejéig a szolgálatadóval szemben, ha őt a fentebb felsorolt tevékenységből kifolyóan szavatossági felelősség alá vonták. Ha a kár szándékos vagy súlyos gondatlanság folytán állott elő, a szolgálatadó csak akkor tartozik kártérítéssel, ha a tisztviselő előjárója utasításra cselekedett.

13. §. A tisztviselői jogviszony megszűnése esetén, külön rendelkezés hiányában, megszűnnek mindazok a mellékfoglalkozások és melléktevékenységek, amelyek a tisztviselőre hivatali működésével kapcsolatban ruháztattak, vagy amelyeket a tisztviselő szolgálati előjárójának utasítására, javaslatára vagy ajánlatára vállalt.

14. §. A tisztviselői melléktevékenység részletes szabályozása rendeleti úton történik. Rendeleti úton nyer szabályozást az is, hogy a melléktevékenységért mikor és milyen mértékben részesül a tisztviselő javadalmazásban.

15. §. A tisztviselő hivatali tevékenységével kapcsolatban díjazást, vagy ajándékot még a tisztviselői jogviszony megszűnése után is csak szolgálati főhatóságának, ill. utolsó szolgálati főhatóságának beleegyezésével fogadhat el. A beleegyezési jog más hatóságra is átruházható.

7. Munkaidő, szabadság, lakás és egyenruha.

16. §. (1) A tisztviselők munkaidőjét a birodalmi kormány szabályozhatja.

(2) A tisztviselő köteles a hivatalos órákon túl is szolgálatot teljesíteni, ha a szolgálati viszonyok ezt megkövetelik.

17. §. (1) A tisztviselő csak szabadság engedélyzése esetén maradhat távol hivatalától. Betegségből eredő szolgálatképtelenség esetén szabadság engedélyezésére csak akkor van szükség, ha a tisztviselő lakóhelyét elhagyja.

(2) A tisztviselő elveszti szolgálati illetményeit, arra az időre, amelyet hivatalától szabadság engedélyzése nélkül, vétkesen távol töltött. Az illetmény elvonás mértékét a szolgálati előjáró állapítja meg és közli a tisztviselővel. A tisztviselőnek jogában áll egy héten belül a fegyelmi kamara (*Dienststrafkammer*) döntését kérni.

(3) Az évi rendes szabadságidőt a birodalmi kormány szabályozza.

(4) Azon szabadságolásoknál, melyek nem esnek az 1. bek. 2. tétele, vagy a 3. bek. alá, az illetmények egészben, vagy részben elvonhatók.

18. §. A tisztviselő, ha a szolgálati viszonyok megkövetelik, kötelezhető, hogy lakóhelyét a szolgálatmentes idő alatt se hagyja el.

19. §. (1) A tisztviselőnek úgy kell lakását megválasztania, hogy az őt hivatali tevékenységének szabályszerű ellátásában ne akadályozza.

(2) A szolgálati előjáró a tisztviselőt kötelezheti, ha ezt a szolgálati viszonyok megkövetelik, hogy lakását szolgálati helyétől meghatározott távolságon belül válassza meg, vagy pedig hivatali lakást foglaljon el.

20. §. Az egyenruha és hivatali öltözet szabályait a Vezér és birodalmi kancellár állapítja meg, feltéve, hogy e jog gyakorlását más szervre át nem ruházta.

III. FEJEZET.

A kötelességhezets következményei.

1. Az illetmény-növekedés megvonása.

21. §. (1) Az illetményjogban rendszerezett fizetési korfokokozatok (*Dienstalterstufe*) szerinti előlépés minden korfokokozatban két évig terjedhető tartamra megvonható, ha a tisztviselő a tőle méltányosan megkövetelhetőnél alacsonyabb teljesítményt mutat fel.

(2) Az illetmény elvonásának kérdésében a szolgálati főhatóság dönt, aki e jogát más hatóságra is átruházhatja. A szolgálati főhatóság döntése végérvényes.

2. Szolgálati vétség.

22. §. (1) Szolgálati vétséget követ el az a tisztviselő, aki a reá háramló kötelességeit vétkesen megszegi. Szolgálati vétségének tekintendő az is, ha egy nyugállományú tisztviselő államellenes tevékenységet fejt ki, vagy a 8. §. (hivatalos titoktartás kötelezettsége), vagy a 15. §. (ajándék vagy díjazás elfogadásának tilalma) rendelkezéseivel szembe vét.

(2) A szolgálati vétségek büntetéséről részletesen a birodalmi szolgálati fegyelmi rendtartás (*Reichsdienststrafordnung*) rendelkezik.

3. Kártérítési kötelezettség.

25. §. (1) A tisztviselő köteles annak a szolgálatadónak, amelynek szolgálatkörében tevékenykedik, megtéríteni mindazon károkat, amelyet szolgálati kötelességeinek vétkes megszegésével okozott; ha a kárt több tisztviselő együttesen okozta, kártérítési kötelezettségük egyetemleges.

(2) Ha a szolgálatadó a tisztviselőnek hivatalos ténykedése során elkövetett kötelességszegéséből harmadik személynek kártérítést fizetett, akkor a tisztviselő visszatérítési kötelezettsége csak abban az esetben áll fenn, ha őt szándékosság, vagy súlyos gondatlanság terheli.

(3) Ha a tisztviselő a szolgálatadónak kártérítést nyújtott, viszont a szolgálatadónak harmadik személyvel szemben kártérítési igénye áll fenn, az igény a tisztviselőre száll át.

(4) A 2. és 3. bek. rendelkezései irányadók az esetben is, ha olyan személy sérti meg hivatalos kötelességét a reá bízott hivatalos hatalom gyakorlása közben, aki a jelen törvény szerint nem tekintendő tisztviselőnek.

IV. FEJEZET.

Kinevezés és áthelyezés.

1. Kinevezés.

24. §. A tisztviselőket a Vezér és birodalmi kancellár nevezi ki, ha kinevezési jogának gyakorlását más szervre át nem ruházta, vagy ha a törvény másként nem rendelkezik.

25. §. (1) Tisztviselő csak az lehet, aki német vagy rokonvérű és ha házassági kötelekben él, házastársa is német vagy rokonvérből származik. Ha a tisztviselő házastársa csupán másodfokon félvér, kivétel tehető.

(2) Tisztviselő csak német vagy rokonvérű személlyel léphet házasságra. Ha a jegyestárs csupán másodfokon félvér, a házasságkötés engedélyezhető.

(3) Az 1. bek. 2. tételében és a 2. bek. 2. tételében meghatározott kivétel tételére, ill. engedély megadására a szolgálati főhatóság jogosult, egyetértésben a birodalmi belügyminiszterrel és a Vezér helyettesével. Ugyancsak egyes esetekben kivételt tehetnek az 1. bek. 1. tétele és a 2. bek. 1. tétele alól is.

25. §. (1) A fenti előfeltételek betöl-

tése mellett is csak az lehet tisztviselő,

1. aki birodalmi állampolgár, vagy pedig csak azért nem az, mert életkora miatt a feltételeknek még nem felelt meg,

2. aki hivatali pályájához az előírt, vagy előírás hiányában a szokásos előképzettséggel, vagy az elfoglalendő hivatalra egyéb különös alkalmassággal rendelkezik,

3. akinek személye biztosítékot nyújt arra, hogy a nemzetiszocialista államért bármikor, fenntartás nélkül síkraszáll.

(2) Az 1. bek. 1. pontja alól csak a birodalmi belügyminiszternek a Vezér helyettesével egyetértésben megadott beleegyezésével tehető kivétel.

27. §. (1) A tisztviselői jogviszonyt a kinevezési okirat kikézbítésére alapítja meg, mely okiratban a „tisztviselői jogviszonyba való befogadás mellett” (*unter Berufung in das Beamtenverhältnis*) szavak foglaltatnak. Aki ilyen okirattal nem rendelkezik, az nem tekinthető tisztviselőnek a jelen törvény szempontjából.

(2) Ellentétes törvényi rendelkezés hiányában a tisztviselői jogviszony megállapításának célja az állandó feladatok ellátására alkalmazott tisztviselővel szemben az, hogy őt az államhoz élethossziglan kösse (élethossziglan kinevezett tisztviselő, *Beamter auf Lebenszeit*).

28. §. (1) Élethossziglan kinevezett tisztviselőnek tekintendő az, aki olyan okirattal rendelkezik, melyben az „élethossziglan” kifejezés foglaltatik.

(2) Ilyen okiratot csak az kaphat:

1. aki huszonhetedik életévét betöltötte, — nőtisztviselőknél huszonhetedik életév helyett a betöltött harmincötödik életév kívántatik meg —

2. aki a betöltendő hivatal számára előírt vagy szokásos előkészítő-, ill. próbaszolgálatot megállotta és az előírt, vagy szokásos vizsgákon megfelelt, vagy a reáruházott tisztet öt éven keresztül ellátta és

3. rendszeresített állásra van vagy lesz kinevezve. A rendszeresített állásba való helyezésnek írásban kell történnie.

29. §. (1) A meghatározott időre kinevezett tisztviselők kinevezésének eseteit és feltételeit a törvény rendelkezései határozzák meg. Egyebekben a 28. § 2. bek. 1. és 3. pontja alkalmazandó.

(2) A meghatározott időre kinevezett tisztviselő kinevezési okiratában fel-

kell azt az időtartamot tüntetni, amelyre a kinevezés szól.

(3) A meghatározott időre kinevezett tisztviselő a megállapított időtartam lejártá után köteles hivatalát továbbra is ellátni, ha legalább ugyanolyan feltételek mellett és legalább ugyanannyi időre ismét kinevezik.

30. §. (1) Aki nem élethossziglanra vagy meghatározott időre van kinevezve, az visszavonásig kinevezett tisztviselő.

(2) A rendszeresített állásra visszavonásig kinevezett tisztviselő szolgálati viszonyát bizonyos próbaidő eltelte után, amely próbaidő a huszonhetedik életév betöltése után hat évvel hosszabb nem lehet, élethossziglan szóló szolgálati viszonyra kell átváltoztatni, ha ezt a törvény nem zárja ki.

31. §. A Vezér és birodalmi kancellár rendelettel határozza meg azt, hogy a tisztviselők kinevezésénél mennyiben kell meghallgatni a Vezér helyettesét, vagy az általa kijelölt szervet.

2. A kinevezés semmissége.

32. §. (1) A kinevezés semmis, ha a kinevezett kinevezése időpontjában a 26. §. 1. bek. 1. pontja értelmében nem volt kinevezhető, gondnokság alatt állott, vagy büntetőbírói ítélet következtében közhivatal betöltésére képtelen volt.

(2) Semmisnek kell nyilvánítani a kinevezést,

1. ha a kinevezés kényszer, fondorlatos megtevesztés vagy megvesztegetés folytán történt,

2. ha nem volt ismeretes az a körülmény, hogy a kinevezett büntetett vagy olyan vétséget követett el, amely őt a tisztviselői jogviszonyba való befogadásra méltatlanná teszi s emiatt jogerősen el volt vagy el lesz ítélve,

3. ha nem volt ismeretes, hogy a kinevezett kinevezése időpontjában a Német Nemzetiszocialista Munkáspártból ki volt zárva vagy ki volt társítva.

(3) A kinevezés ezenfelül csak az esetben nyilvánítható semmisé.

1. ha az tárgyi illetékességgel nem bíró hatóságtól származik,

2. ha a kinevezése után gondnokság alá helyezett tisztviselőnél a gondnokság alá helyezés feltételei már a kinevezés időpontjában fennállottak,

3. ha a kinevezéskor ismeretlen volt az a körülmény, hogy a kinevezettet a Hivatásos közzolgálat visszaállítá-

sáról szóló törvény (*Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*) 2., 2. a. és 4. §§ alapján elbocsátották, vagy fegyelmi eljárás útján a szolgálatból eltávolították, vagy nyugdíjvesztésre ítélték.

33. §. (1) A szolgálati előjáró a 32. § 1. pontjában meghatározott esetben köteles a tisztviselőt minden további szolgálati tevékenységtől eltüntetni, míhelyt a semmisségi ok tudomására jut.

(2) A kinevezés semmissége a 32. § 2. és 3. bekezdésében meghatározott okokból attól számított hat hónapon belül mondandó ki, hogy az ok a szolgálati főhatóság tudomására jutott. A semmisség kimondása előtt a tisztviselőt meg kell hallgatni. A semmisséget a tisztviselő közzolgálati beosztása szerint illetékes birodalmi miniszter mondja ki, a határozatot a tisztviselőnek kikézbítésendő. A döntés végleges.

34. §. Semmis vagy semmisnek nyilvánított kinevezés esetén a kinevezett mindazon hivatali cselekménye, melyet a 36. § 1. bekezdésében meghatározott tilalom tudomásulvételeig, vagy a 35. § 2. bekezdésében meghatározott miniszteri döntés kézbesítéséig végzett ugyanúgy érvényesnek tekintendők, mintha azokat tisztviselő végezte volna. A már kifizetett szolgálati illetmények meghagyhatók.

3. Áthelyezés.

35. §. (1) A tisztviselő saját kérelmére vagy a szolgálat érdekében a közvetlen szolgálatadójának hatáskörébe tartozó közzolgálati területen (*Dienstbereich*) belül áthelyezhető, ha a törvény másképp nem rendelkezik. Saját beleegyezése nélkül a tisztviselő más hivatali állásba csak akkor helyezhető át, ha az új állás ugyanolyan, vagy hasonló értékű hivatali pályafutást és legalább ugyanakkora végsőtörzsilletményt (*Endgrundgehalt*) biztosít, mint a megelőző. A nyugdíjba beszámítható és visszavonhatóan mellékJárandóságok a végsőtörzsilletménybe beleszámítandók. A tisztviselő meghallgatása nélkül más közzolgálati ágba át nem helyezhető.

(2) Az élethossziglan kinevezett közvetett birodalmi tisztviselőt az illetékes birodalmi miniszter az 1. bek. 2. és 3. tételének figyelembevételével mellett más szolgálatadó hatáskörébe tartozó közzolgálati területre helyez-

heti át, ha az eddigi és az új szolgálatadó abba beleegeznek.

(3) Az a tisztviselő, aki a Német Nemzetiszocialista Munkáspártnak birodalmi, tartomány-, körzet- vagy helyi csoportvezetője (*Reichsleiter, Gauleiter, Kreisleiter oder Ortsgruppenleiter*), vagy az SA (*Sturmabteilung*), SS (*Sturmstaffel*) vagy NSKK (*Nationalsozialistisches Kraftfahrerkorps*) magasabb szervezeti egységeinek vezetője, csak a Vezér helyettesével egyetértésben helyezhető át.

V. FEJEZET.

A tisztviselő jogállásának biztosítékai

1. Ellátás és védelem.

36. §. Az állam a tisztviselőt hivatali tevékenységénél védelmében részesíti és tisztviselői minőségében gondoskodik róla.

2. Hivatali címek.

37. §. (1) A tisztviselői hivatali címeket a Vezér és birodalmi kancellár állapítja meg, ha a törvény máskép nem rendelkezik, vagy e jog gyakorlását másra át nem ruhazza.

(2) A tisztviselő szolgálatban hivatali címét használja; szolgálaton kívül is használhatja, várakozási állományba helyezését után „zur Dienstverwendung“ (z. D.) toldással. Hivatali címe mellett a tisztviselő csak államilag adományozott címeket és főiskolai fokozatokat használhat, de más foglalkozási megjelölést nem. Más hivatalba való átlépés esetén a tisztviselő eddigi hivatali címét tovább nem viselheti. Nyugállományú tisztviselő a nyugdíjazása alkalmával viselt hivatali, valamint a hivatalával kapcsolatban adományozott címeket továbbra is használhatja „*ausser Dienst*“ (a. D.) toldással. Az a várakozási, ill. nyugállományba helyezett tisztviselő, aki új hivatali megbízást kap, az ennek megfelelő új hivatali címet nyeri el; ha az új hivatal nem tartozik abba az illetménycsoportba, amelyben legalább akkora végtörzsisilletmény (35. § 1. bek. 3. tétel) érhető el, mint a megelőző hivatalban, úgy új hivatali címe mellett korábbi hivatali címét is használhatja az „*ausser Dienst*“ (a. D.) toldással. A korábbi hivatalhoz fűződő hivatali cím megváltozása esetén a megváltozott cím viselhető. A szolgálati főhatóság az elbocsátott tisztviselő számára hivatali címének „*ausser*

Dienst“ (a. D.) toldással való viselését, valamint a hivatalával kapcsolatban adományozott egyéb címek használatát engedélyezheti.

(3) A szolgálati főhatóság az elbocsátott vagy nyugállományba lépett tisztviselő számára szolgálati viszonyának befejezésekor az egyenruha használatát továbbra is engedélyezheti.

(4) A szolgálati főhatóság a hivatali és a szolgálati kapcsolatban adományozott egyéb címek további használatára és az egyenruha viselésére vonatkozó engedélyt visszavonhatja, ha a volt tisztviselő jogerősen olyan büntetéssel sújtják, ami az 53. § értelmében a tisztviselőnek a tisztviselői jogviszonyból való kiválását vonja maga után. A véderő tisztviselői számára a honvédelmi törvény rendelkezései irányadók.

3. Szolgálati és ellátási illetmények.

38. §. (1) A tisztviselő szolgálati illetményeit hivatalba lépésének napjától kezdve élvezi, ha más időpont megállapítva nincsen. A szolgálati illetményeket az illetményjog (*Reichsbekleidungs- und Soldatengesetz v. 16. 12. 1927. és kiegészítései*) szabályozza. A tisztviselő folyó illetményeiről sem egészben, sem részben nem mondhat le. Ha a tisztviselő egyidejűen több olyan az illetményszabályzatban rendszeresített hivatalt tölt be, melyek nem állanak egymással fő- és mellékhatvonalban, akkor — egységes illetmény hiányában — szolgálati illetményeit a birodalmi pénzügyminiszter egy hivatal után állapítja meg.

(2) Az ellátás tekintetében a VIII. Fejezet rendelkezései irányadók.

39. §. (1) A tisztviselő, ha birodalmi törvény máskép nem rendelkezik, szolgálati illetményét csak olyan mértékben engedheti át, ill. terhelheti meg, amilyen mértékben azok foglaltsága alá vonhatók.

(2) A szolgálatadó a beszámítási, ill. visszatartási jogot a szolgálati illetményekre csak az esetben gyakorolhatja, ha azok lefoglalhatók vagy ha szándékos tiltott cselekményért végrehajtható kártérítési igénye van.

4. Uti- és átköltözési költségmegtérítés.

40. §. A tisztviselő uti- és átköltözési költségmegtérítését a törvény szabályozza.

3. Szolgálati bizonyítvány.

41. §. Az utolsó szolgálati előjáró a tisztviselőnek várakozási állományba lépésekor vagy a tisztviselői jogviszony befejezésekor kérelemre az ellátott közszolgálatnak tartamáról és minőségéről szolgálati bizonyítványt ad.

6. A tisztviselő és az előjáró viszonya.

42. §. (1) A tisztviselő és szolgálati előjárója között nyíltságnak és bizalomnak kell fennállnia. A tisztviselőt meg kell hallgatni minden reá nézve hátrányt előidézhető panasz vagy tényállítás esetében, kivéve ha a tisztviselő személyére, szakismertetéire és teljesítményére vonatkozó szolgálati megítélésről van szó.

(2) A tisztviselő kérelmeit és panaszait szolgálati úton köteles előterjeszteni. Abban az esetben is szolgálati úton köteles jelentést tenni, ha a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt-ra nézve káros szolgálati cselekményeket vél megállapítani; ha ezt mégsem szolgálati úton kívánja jelenteni, akkor csak közvetlenül a saját birodalmi főhatóságához, vagy a Vezér és birodalmi kancellárhoz fordulhat. Személyi természetű panaszoknál a szolgálati út mindig betartandó.

VI. FEJEZET.

Várakozási állomány.

43. §. A szolgálati főhatóság várakozási állományba helyezheti annak a hivatalnak élethosszigan vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselőjét, amelyet megszüntetnek, vagy törvényes rendelkezéssel, ill. a Vezér és birodalmi kancellár rendeletére más hivatallal egybeolvasztanak vagy szervezetében lényegesen megváltoztatnak. A várakozási állományba helyezés csak a hivatal megszűnésétől, ill. a törvény vagy rendelet életbelépésétől számított három hónapon belül és csak a költségvetésben ily célból rendszeresített állások számának arányában történhetik.

44. §. (1) A Vezér és birodalmi kancellár bármikor várakozási állományba helyezheti:

1. az államtitkárokat és a miniszterek egyéb állandó helyetteseit, miniszteri igazgatókat és olyan tisztviselő-

ket, akik a szolgálati főhatósághoz sajtóelőadóként vannak beosztva,

2. az elnöki kabinet, (*Präsidialkanzlei*), a birodalmi kancellária, a külügyi hivatal, a birodalmi népfelvilágosítási és propagandaminisztérium, továbbá a Vezér és birodalmi kancellár által kifejezetten meghatározott más politikai szolgálat miniszteri igazgatóit és egyéb magasabb tisztviselőit,

3. a munkabiztosokat (*Treuhänder der Arbeit*),

4. a diplomáciai és konzuli képviselők magasabb szolgálatot ellátó tisztviselőit,

5. az országos- és kormányelnököket (*Ober- und Regierungspräsidenten*), az országos tanácsosokat (*Landräte*), azoknak a hatóságoknak a vezetőit, amelyek az országos kormányokkal, ill. az országos hivatalokkal (*Landratsämter*) egyenrangúnak tekintendők, valamint az államrendőrségi rendőrfőnököket (*Polizeipräsidenten*) és rendőrségi igazgatókat (*Polizeidirektoren*),

6. Berlin főpolgármesterét és polgármestereit (*Stadtpräsidenten*),

7. az államügyészeket,

8. a véderőnek a Vezér és birodalmi kancellár által meghatározott csoportjaiba tartozó tisztviselőit.

(2) Hatályban maradnak azok a birodalmi törvényi rendelkezések, melyek szerint még egyéb tisztviselők is bármikor várakozási állományba helyezhetők.

45. §. A várakozási állomány, ha egyes esetben kifejezetten későbbi időpont nincs megállapítva, a várakozási állományba helyezésnek a tisztviselővel való közlés időpontjával, de legkésőbb a közlést követő harmadik hónap végével kezdődik. A várakozási állományba helyezés annak megkezdéséig visszavonható.

46. §. (1) A várakozási állományba helyezett tisztviselő továbbra is tisztviselő marad. Mégis várakozási állományának megkezdésekor, ha egyes esetben máskép megállapítva nincs, elveszti mindazon mellékhatvonalait és mellékfoglalkozásait, melyeket főhivatálával kapcsolatba reáruháltak, vagy melyet szolgálati előjárójának rendeletére, javaslatára vagy ajánlatára magára vállalt. A 10. és 14. §§. rendelkezései reá nem vonatkoznak.

(2) A várakozási állományba helyezett tisztviselő szolgálati előjárója az utolsó szolgálati előjáró. A szolgálati főhatóság más szolgálati előjárót is

kijelölhet. Ha nincs szolgálati főhatóság, akkor a szolgálati előjárót a birodalmi belügyminiszter jelöli ki.

(3) A tisztviselő arra a hónapra, melyben várakozási állományba helyezték, valamint a reá következő három hónapra a betöltött hivatala utáni szolgálati illetményeket élvezi, kivéve a szolgálati kiadások fedezésére megállapított járandóságokat (*Dienstaufwandkosten*), melyek csak a várakozási állomány megkezdéséig járnak. A várakozási állomány megkezdése után a tisztviselő a fizetési korfokozatokban csak a 48. §-ban meghatározott foglalkoztatása esetén emelkedik.

(4) Ha a tisztviselő szolgálati illetményeinek megszűnése előtt egyideig közszolgálatban való foglalkoztatásból (127. §. 4. bek.) eredő jövedelmet is élvez, úgy ezen jövedelmek találkozása idejére a szolgálati illetményeket ezen utóbbi jövedelem összegével csökkenteni kell.

(5) Azon idő eltelte után, mely alatt a rendes szolgálati illetmények folyósíthatók voltak, a tisztviselő a várakozási állomány idejére a VIII. fejezetben meghatározott várakozási illetményt (*Wartegeld*) élvezi.

47. §. (1) Az esetben, ha a tisztviselőre a közvetett vagy közvetlen birodalmi közszolgálatban olyan, eddigi hivatali pályafutásával azonos vagy legalább azzal egyenértékű hivatali ruháznak, amely nem tartozik legalább olyan végtörzsilletményű fizetési csoportba, mint előző hivatala volt, úgy megtartja eddigi törzsilletményét (35. §. 1. bek. 3. tétel) és a fizetési korfokozatokban emelkedik. Az eddig szolgálatadói köteles felhívásra a régi és az új szolgálati illetmények közti különbséget az új szolgálatadónak megtéríteni.

(2) A tisztviselő közvetlen szolgálatadójával szemben köteles az ilyen hivatali megbízást elvállalni, ha ezáltal az ő általános tisztviselői jogállása nem szenved hátrányos változást.

48. §. (1) Az esetben, ha a tisztviselőt átmenetileg a közvetlen vagy közvetett birodalmi közszolgálatban szak-képzettségének megfelelő szolgálati körben teljes mértékben foglalkoztatják, úgy a várakozási illetményei megállapításának alapjául szolgáló törzsilletményét (86., 87. §§.) és az alkalmazása alatt számára megnyílt szolgálati korpótlékokat élvezi.

(2) A tisztviselő közvetlen szolgálatadójával szemben köteles az ideiglenes foglalkoztatásra szóló behívásnak

eleget tenni, ha számára az 1. bekezdésben meghatározott foglalkoztatást lakóhelyén legalább három hónapra, lakóhelyén kívül pedig legalább hat hónapra írásban biztosítják.

49. §. A várakozási állomány befejeződik,

1. ha a tisztviselőre új hivatalt ruháznak,
2. ha a tisztviselői jogviszony megszűnik.

VII. FEJEZET.

A tisztviselői jogviszony megszűnése.

50. §. (1) Az elhalálozás esetén kívül a tisztviselői jogviszony megszűnik

1. kiválás,
2. elbocsátás,
3. nyugállományba helyezés,
4. szolgálatból való eltávolítás útján.

(2) A szolgálatból való eltávolítás eseteit a birodalmi szolgálati fegyelmi rendtartás szabályozza.

1. Kiválás a tisztviselői jogviszonyból.

a) A birodalmi polgárjog elvesztése.

51. §. A tisztviselő kiválik a tisztviselői jogviszonyból birodalmi polgárjogának elvesztése napjával. A szolgálati főhatóság egyetértésben a birodalmi belügyminiszterrel a tisztviselői jogviszony fenntartását elrendelheti.

b) A lakóhely külföldre helyezése.

52. §. (1) A tisztviselő kiválik a tisztviselői jogviszonyból, ha lakóhelyét vagy huzamos tartózkodási helyét szolgálati főhatóságának engedélye nélkül a Német Birodalmon kívül választja meg.

(2) A szolgálati főhatóság dönt végérvényesen afelől, hogy az 1. bek. feltételei fennforognak-e. Ő állapítja meg végérvényesen a tisztviselői jogviszonyból való kiválás napját is.

c) Büntetőbírói ítélet

53. §. Az a tisztviselő, akit halálra, fegyházbüntetésre, szándékos bűncselekmény miatt egy évi, vagy azt meghaladó tartalmú fegyházbüntetésre, vagy szándékosan elkövetett felség-sértő, ill. hazaáruló cselekményért fegyházbüntetésre ítélik, a büntető ítélet jogerőre emelkedésével a tisztviselői jogviszonyból kiválik. Ugyan-

ilyen következménnyel jár a polgári becsületvesztés, vagy a közhivatal betöltésére való képtelenség kimondása is.

54. §. (1) A büntető ítélet közszolgálati jogi következményei tekintetében a kegyelmi jog a Vezér és birodalmi kancellárt illeti, ki e jogát személyesen gyakorolja, vagy azt más szervre ruhazza át.

(2) Az esetben, ha kegyelmi uton egész terjedelmében megszüntetik a büntető ítéletnek azon közszolgálati jogi következményeit, melyek folytán a tisztviselő a tisztviselői jogviszonyból kivált, ennek ugyanolyan hatása van, mintha az ítélet helyébe újrafelvételi eljárás során olyan új ítélet lépett volna amely a fentebbi következményeket nem vonja maga után.

55. §. (1) Ha azon ítélet helyébe, melynek következtében a tisztviselő a tisztviselői jogviszonyból kivált, újrafelvételi eljárás során olyan új ítélet lép, mely ilyen következményeket maga után nem von, úgy az elíteltet a megváltoztatott határozat jogerejétől, ill. a törvényi rendelkezések folytán bekövetkezett részbeni illetményvisszatartástól számítva azok a szolgálati illetmények illetik meg, amelyeket megkapott volna, ha a hatályon kívül helyezett ítélet az új ítéletnek megfelelő volna; a nyugdíjba beszámítható szolgálati ideje úgy számítható, mintha a tisztviselői jogviszonyból nem vált volna ki.

(2) Az elítelt az újrafelvételi eljárás során hozott határozat jogerejétől számítva a várakozási állományba helyezett tisztviselő jogállásával bír, ha időközben a szolgálati korhatárt még el nem érte, ill. hivatali ideje még el nem járt; illetményei az 1. bek. rendelkezései szerint alakulnak.

(3) Nem alkalmazhatók az 1. és 2. bek. rendelkezései oly esetben, ha a tisztviselőt a tisztviselői jogviszonyból való kiválását maga után vonó ítélet után olyan további büntetésre ítélik, mely a kiválást szintén maga után vonná, ha ő még tisztviselő lett volna.

(4) Az esetben, ha az újrafelvételi eljárás során megállapított tényállás alapján, vagy a tisztviselőnek a tisztviselői jogviszonyból való kiválását maga után vonó ítélet után hozott más jogerős büntető ítélet alapján a tisztviselőnek a szolgálatból való eltávolítása indokoltnak látszik, úgy e célból a fegyelmi eljárás folyamatba tehető. Ha az eljárást az újrafelvételi

eljárás során hozott ítéletben megállapított tényállás alapján teszik folyamatba, a tisztviselőt az 1. bek. értelmében megillető illetmények visszatartásához; elveszti az 1. és 2. bekezdésben meghatározott igényét a hatályon kívül helyezett határozat jogerejétől számítva, ha a szolgálatból való eltávolítását kimondják. Ha a fegyelmi eljárást új büntető ítélet alapján teszik folyamatba, a tisztviselőt az 1. bek. alapján megillető illetmények ezen büntető ítélet jogerejétől számítva tarthatók vissza; elveszti az 1. és 2. bekezdésben meghatározott igényét ugyanezen időponttól, ha a szolgálatból való eltávolítását kimondják.

(5) Ha az új ítéletben megállapított tényállás vagy a megváltoztatott határozat hozatala után elkövetett új bűncselekmény, vagy más törvényi rendelkezés a tisztviselői jogviszony megszüntetését indokolta tette volna, úgy a szolgálati főhatóság végérvényesen eldönti, megszünt-e a tisztviselői jogviszonyt és ha igen, milyen időpontban. A tisztviselő az 1. bekezdésben meghatározott illetményeit eddig az időpontig kapja.

(6) Amennyiben az elítelt tisztviselő ezen rendelkezésekben meghatározott illetményeket élvezi, nem jogosult kártérítési igényre az újrafelvételi eljárás során felmentett egyének kártalanításáról szóló 1898 évi május 20-i törvény alapján (Reichsgesetzblatt, 345 old.) erre kötelezett szervekkel szemben.

(7) A tisztviselő egyéb munkajövedelmét és tartási járadékát az őt az 1. bek. rendelkezései szerint megillető szolgálati illetményekből le kell számítani; köteles a tisztviselő ezeket bevallani.

d) A kiválás következményei.

56. §. A tisztviselő a tisztviselői jogviszonyból való kiválása esetén a szolgálati illetményekre és ellátásra vonatkozó igényeit elveszti; hivatali címét és a hivatallal kapcsolatban adományozott egyéb címét nem használhatja, az egyenruhát nem viselheti.

2. A tisztviselői jogviszonyból való elbocsátás.

a) Az eskütétel megtagadása.

57. §. El kell bocsátani azt a tisztviselőt, aki a törvényben előírt hűségesküt letenni vonakodik.

b) A hivatal további ellátásának

megtagadása a hivatali idő lejártá után.

58. §. El kell bocsátani a meghatározott időre kinevezett tisztviselőt, ha a szolgálati főhatóság megállapítja, hogy a 29. § 3. bekezdésében meghatározott kötelezettségének nem tett eleget; az elbocsátás a szolgálati idő lejártának napjától hatályos.

c) A tisztviselő vagy házastársa származása.

59. § (1) El kell bocsátani a tisztviselőt, ha kinevezése után megállapítást nyer, hogy ő vagy házastársa nem német- vagy rokonvérből származik, vagy ha kinevezése után a 25. § 2. bek. 2. tételében vagy 3. bekezdésében meghatározott jóváhagyás nélkül nem német vagy rokonvérből származó személlyel házasságot kötött. Nem alkalmazható ez a rendelkezés, ha kinevezésekor, ill. házasságkötésekor vétkessége nélkül feltehető volt, hogy ő vagy házastársa német vagy rokonvérből származik.

(2) A 25. § 2. bek. 2. tétele és 3. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

d) Kérelem.

60. § A tisztviselő bármikor kérheti elbocsátását. A kérelmet a szolgálati előljárásnál írásban kell előterjeszteni. A nyilatkozat az elbocsátás felett határozó hatóság beleegyezése nélkül csak annak a szolgálati előljáráshoz való megérkezésétől számított két héten belül vonható vissza, feltéve, hogy az elbocsátásról szóló határozat a tisztviselőnek még ki nem kézbesítetett. A kérelemnek helyt kell adni, de az elbocsátás mindaddig elhalasztható, míg a tisztviselő hivatali ügyeit rendben el nem intézte.

e) Visszavonás.

61. § A visszavonásig kinevezett tisztviselőt bármikor el lehet bocsátani; a korhatár elérése után (68. §) el kell bocsátani. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a tisztviselőt a 76. § 1., ill. 2. bekezdése alapján nyugállományba helyezik.

62. § (1) A visszavonás hatályos, mihelyt azt a tisztviselővel közlik, feltéve, hogy későbbi időpont megállapítva nincsen.

(2) A visszavonással elbocsátott tisztviselő arra a hónapra, melyben a visszavonást vele közölték, teljes illetményét kapja. Tovább, feltéve, hogy szolgálati illetményekkel alkalmazták, utolsó havi szolgálati illetményeinek egy teljes év után az megszerését, három teljes szolgálati év után a kétszeresét, öt teljes szolgálati

év után a háromszorosát, nyolc teljes szolgálati év után a négyszeresét, tíz teljes szolgálati év után az ötszörösét, tizenkét, vagy több teljes év után a hatszorosát kapja átmeneti járandóság (Übergangsgeld) gyanánt. A szolgálati idő a tisztviselői jogviszonyban megszakítás nélkül eltöltött teljes évek száma után igazodik.

(3) Az átmeneti járandóság nem illeti meg a tisztviselőt

1. ha a tisztviselőt személyében lévő okokból bocsátják el,

2. ha a tisztviselő számára fennmarad egy másik főhivatásszerű tisztviselői jogviszony, vagy pedig ilyen az elbocsátással kapcsolatban újból meg alapítatik.

f) Nőtisztviselők házasságalépése.

63. §. (1) El kell bocsátani a házasságra lépett nőtisztviselőt, ha azt kéri, vagy ha anyagi ellátása a család jövedelmének nagysága után ítélve tartósan biztosítottnak látszik. Tartósan biztosítottnak tekintendő az anyagi ellátás, ha a férj nyugdíj jogosultsággal egybekötött tisztviselői jogviszonyban áll.

(2) A szolgálati főhatóság végérvényesen dönt afelől, hogy az anyagi ellátást tartósan biztosítottnak tekintendő-e.

(3) A szolgálati főhatóság egyetértésben a birodalmi belügyminiszterrel az 1. bek. 2. tétel alól egyes esetekben kivételt tehet.

(4) Az elbocsátás azon hónap után következő hónap végével válik hatályossá, melyben az elbocsátást a nőtisztviselővel közölték.

64. (1) A 63. §. alapján a szolgálatból kiváló nőtisztviselő a 2. bekezdésben meghatározott végkielégítésben részesül, még akkor is, ha visszavonásig kinevezett tisztviselő. A végkielégítés által valamennyi ellátási járandóság kiegyenlített nyer.

(2) A végkielégítés a betöltött második vagy harmadik szolgálati év után az utolsó hónap szolgálati illetményeinek kétszeresét teszi ki, a negyedik, vagy ötödik év után a háromszorosát, a betöltött hatodik szolgálati év után évenként egy hónappal emelkedik, míg a betöltött tizennegyedik szolgálati év után az utolsó hónapi illetmény tizenkétszeresét, mint legmagasabb összeget el nem éri. A havi illetmény összegét a nőtlen (hajadon) tisztviselőkre érvényes alapelvek szerint kell számítani.

(3) Várakozási állományban levő nőtisztviselőnél azt a szolgálati illet-

ményt kell alapul venni, melyet az elbocsátás időpontjában mint hajadon nőtisztviselő élvezett volna, ha nem helyezik várakozási állományba.

(4) Nem jár végkielégítés a nőtisztviselőnek, ha olyan személlyel köt házasságot, akinek nagyszülei közül kettő vagy több teljesen zsidó.

65. §. Szolgálati időnek az az idő tekintendő, melyet a nőtisztviselő tizenhetedik életévének betöltése után a birodalom, vagy más közjogi testület, intézet, vagy alapítvány szolgálatában mint tisztviselő, alkalmazott, vagy munkás eltöltött, feltéve, hogy erre az időre már más végkielégítéssel vagy nyugdíjjal kielégítve nincsen. A szolgálati összidőbe a tiszteletbeli tevékenység nem nyer beszámítást.

g) Elbocsátó rendelet és az elbocsátás következményei.

66. §. (1) Az elbocsátást az a szerv rendeli el, amely a 24. §. értelmében a tisztviselő kinevezésére illetékes volna, feltéve, hogy a törvény vagy a Vezér és birodalmi kancellár rendelete másképp nem rendelkezik. Az elbocsátó rendeletet a tisztviselővel írásban közölni kell.

(2) Az elbocsátás után a tisztviselőnek megszűnik igénye a szolgálati illetményekre és az ellátásra; hivatali címét és a hivatallal kapcsolatban adományozott egyéb címeit — a 37. §. 2. bek. 7. tétele és 3. bekezdése rendelkezéseinek érintetlenül hagyásával — nem használhatja és az egyenruhát nem viselheti.

3. Nyugállományba lépés.

67. §. (1) A tisztviselői jogviszony a nyugállományba lépéssel megszűnik.

(2) Nyugállományba lépés helyett elbocsátással szűnik meg a tisztviselői jogviszony, ha a hivatal a tisztviselő munkaerőjét csak mellékesen veszi igénybe, vagy ha hivatali tevékenysége a dolog természeténél fogva csak átmeneti jellegű. A hatóság a kinevezés alkalmával végérvényesen megállapítja, hogy az 1. tétel feltételei fennállanak-e.

a) Korhatár.

68. §. (1) Az élethossziglan valamint meghatározott időre kinevezett tisztviselő azon hónap végével, melyben hatvanötödik életévét betölti, nyugállományba lép. Egyes tisztviselői csoportok számára a törvény korábbi korhatárt állapít meg.

(2) A birodalmi kormány a nyug-

állományba lépést a szolgálati főhatóság előterjesztésére a hatvanötödik életéven túl is elhalaszthatja, ha nyomasztó közgazgatási szempontok egyes különös esetekben a szolgálati teendőknek egy bizonyos tisztviselő által történő ellátását követelik meg. Az illetékes birodalmi miniszter hasonló feltételek mellett az 1. bek. 2. tétel alá eső tisztviselőknél a korhatárt a hatvanötödik életévig meghosszabbíthatja; felhatalmazhatja az alárendelt hatóságokat is a korhatárnak öt hónappal való meghosszabbítására.

(3) Az a nyugállományú tisztviselő, aki hatvanötödik életévét betöltötte, tisztviselőnek újra ki nem nevezhető, ha kinevezték elbocsátandó.

b) A meghatározott idő letelte.

69. §. A meghatározott időre kinevezett tisztviselő, eltekintve a 68. §.-ban meghatározott esettől, nyugállományba lép azon idő leteltével, melyre kinevezése szól, feltéve, hogy az 58. §. értelmében el nem bocsátják.

c) Kérelem.

70. §. Az élethossziglanra vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselő hatvanhetedik életévének betöltése után nyugállományba helyezését szolgálatképtelenség bizonyítása nélkül is kérelmezheti.

d) Politikai okok.

71. §. (1) A Vezér és birodalmi kancellár a szolgálati főhatóságnak a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben tett előterjesztésére nyugállományba helyezheti az élethossziglan vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselőt, ha a tisztviselő személye nem nyújt már biztosítékot arra, hogy bármikor kész a nemzetiszocialista államért sikra szállni.

(2) Az ilyen előterjesztés indokaiul szolgáló tényköörülményeket vizsgálati eljárás útján kell megállapítani, melynek során tanuknak és szakértőknek eskü alatt való kihallgatása helyt foghat, a tisztviselő pedig meghallgatandó.

(3) A Vezér és birodalmi kancellár által elrendelt nyugállományba helyezést a tisztviselővel az illetékes birodalmi miniszter közli.

e) Származás.

72. §. (1) Nyugállományba kell helyezni a tisztviselőt, ha az 59. §. 1. bekezdésében meghatározott esetben vétkesség nélkül feltehető volt, hogy ő, vagy házastársa német vagy rokonvérből származik; a visszavonásig kinevezett tisztviselő a 62. §. 1. és 2. be-

kezdeése rendelkezéseinek alkalmazása mellett elbocsátandó.

(2) A 25. §. 2. bek. 2. tétele és 3. bekezdése értelemszerűen alkalmazást nyer.

f) Szolgálatképtelenség.

73. §. (1) Nyugállományba kell helyezni azt az élethossziglan, vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselőt, aki valamilyen testi fogyatékoság, vagy testi ill. szellemi erőinek gyengesége miatt hivatali kötelességeinek teljesítésére tartósan képtelen (szolgálatképtelen); szolgálatképtelenségnek tekinthető az a tisztviselő is, aki betegsége miatt hat hónapon belül több mint három hónapig nem teljesített szolgálatot és szolgálatképességének további hat hónapon belül való helyreállítására kilátás nincsen. Ha a tisztviselő szolgálatképtelenségét illetően kétely merül fel, köteles magát a hatóság utasítása szerint orvosi vizsgálat illetőleg megfigyelés alá vetni.

(2) Egyes tisztviselői csoportok számára a szolgálatképtelenség megítélését illetően különös törvényi rendelkezések állapíthatók meg.

74. §. (1) Ha a tisztviselő a 73. §. alapján kéri nyugállományba helyezését, szolgálatképtelenségét közvetlen szolgálati előljárójának olyértelmű nyilatkozata állapítja meg, miszerint a szolgálati előljáró a tisztviselőt kötelességszerű mérlegelés után szolgálatának ellátására tartósan képtelennek tartja. A várakozási állományba helyezett tisztviselőt illetően a szolgálatképtelenséget megállapító nyilatkozat megtételére a szolgálati főhatóság, vagy az ez által meghatározott hatóság illetékes; ha nincs szolgálati főhatóság, a birodalmi belügyminiszter határozza meg, mely hatóság illetékes a nyilatkozat megtételére.

(2) A nyugállományba helyezés fellett döntő hatóság nincsen kötve a közvetlen szolgálati előljáró nyilatkozatahoz, egyéb bizonyítékokat is beszerezhet.

75. § (1) Ha a szolgálati előljáró a tisztviselőt szolgálatképtelennek (73. §) tartja és a tisztviselő nem kéri nyugállományba helyezését, a szolgálati előljáró a tisztviselővel vagy gondnokával közli, hogy nyugállományba helyezése várható. A nyugállományba helyezés indokait közölni kell. Ha a szolgálati előljáró az eljárást lefolytatásához gondnok kirendelését tartja szükségesnek, evégből a törvényszéket keresi meg.

A megkeresésnek a törvényszék köteles eleget tenni.

(2) Ha a tisztviselő vagy gondnok a négy héten belül kifogást nem emel, a nyugállományba helyezésről a 78. § 1. bekezdése szerint illetékes szerv dönt.

(3) Kifogás esetén a szolgálati főhatóság vagy a nyugállományba helyezésre illetékes alárendelt szerv dönt afelől, hogy az eljárás megszüntetendő vagy továbbfolytatandó-e. A döntést a tisztviselőnek vagy gondnokának kézbesíteni kell. Az eljárás folytatása esetén a döntés kézbesítésétől számított harmadik hónap végével a nyugállományba helyezésig visszatartandó a tisztviselő szolgálati illetményeinek az a része, amely a nyugdíjon felül esik. Az eljárás folytatása végett a tényállás felderítésével egy tisztviselő bízandó meg. Ezt a tisztviselőt ugyanazon jogok illetik és kötelességek terhelik, mint az alakszerű fegyelmi eljárás vizsgálatvezetőjét. A tisztviselőt vagy gondnokát a kihallgatásokra meg kell hívni. A felderítés lezárása után a tisztviselőt vagy gondnokát annak eredményét illetően meg kell hallgatni.

(4) Meg kell szüntetni az eljárást, ha a tisztviselő szolgálatképessége megállapítást nyer. A döntést a tisztviselőnek vagy gondnokának kézbesíteni kell, a 3. bekezdés 3. mondata értelmében visszatartott illetmények utólag kifizetendők. A szolgálatképtelenség megállapítása esetén a tisztviselő nyugállományba helyezendő annak a hónapnak végével, amelyben a határozatot a tisztviselővel közölték; a visszatartott illetmények nem térítendőek meg. Amennyiben a tisztviselőt nem a Vezér és birodalmi kancellár vagy a szolgálati főhatóság helyezte nyugállományba, a tisztviselőnek vagy gondnokának kétheti záros határidőn belül előterjesztett kérelmére a szolgálati főhatóság dönt afelől, hogy a nyugállományba helyezés fenntartassék-e.

g) Visszavonásig kinevezett tisztviselő.

76. § (1) A visszavonásig kinevezett fizetési tisztviselőt nyugállományba kell helyezni, ha olyan betegség, sebesülés vagy egyéb testi sérülés miatt lett szolgálatképtelen, melyet szolgálatának ellátásában, ill. gyakorlása közben saját súlyos vétkesége nélkül szenvedett.

(2) Nyugállományba helyezhető a

visszavonásig kinevezett tisztviselő, ha más okból lett szolgálatképtelen vagy ha a korhatárt (66. § 1. bek.) elérte.

(3) Ha a visszavonásig kinevezett tisztviselőt a 2. bek. esetében nem helyezték nyugállományba, hanem visszavonás útján bocsátják el, úgy az átmeneti járandóság (62. §) helyett számára időlegesen vagy élethossziglan tartási járadék (*Unterhaltsbeitrag*) engedélyezhető. Ha a tisztviselő huszonhetedik életévét még be nem töltötte, részére életjáradék csak időlegesen engedélyezhető. Az engedélyezés visszavonható, lejártakor pedig meghosszabbítható.

(4) A 2. és 3. bekezdésekben meghatározott esetekben a szolgálati főhatóság dönt, egyetértésben a birodalmi pénzügyminiszterrel. A szolgálati főhatóság egyetértésben a birodalmi pénzügyminiszterrel ezen jogát más hatóságra ruházhatja át. A döntések véglegesek.

h) Várakozási állományba helyezett tisztviselők.

77. § (1) A várakozási állományba helyezett tisztviselő kérelmére bármikor nyugállományba helyezhető.

(2) Nyugállományba kell helyezni a várakozási állományba helyezett tisztviselőt azon hónap végével,

1. amelyben ötévi várakozási idő telt le. Ha a tisztviselőt a 48. § értelmében foglalkoztatják, ez az időmúlás nyugszik,

2. vagy amelyben a szolgálati főhatóság megállapítja, hogy a várakozási állományba helyezett tisztviselő a 47. § 2. bek. és a 48. § 2. bekezdésében meghatározott kötelességeinek nem tett eleget.

(3) Az esetben, ha a várakozási állományba helyezett tisztviselőre olyan új hivatalt ruháznak, mely ugyanazon vagy az előzővel legalább egyenértékű pályafutást nem biztosít, az új hivatal átvételekor régi hivatalából nyugállományba lép.

i) A nyugállományba helyezés elrendelése és a nyugállomány kezdete.

78. § (1) A nyugállományba helyezést, ha a törvény vagy a Vezér és birodalmi kancellár elhatározása máskép nem rendelkezik, az a hatóság rendeli el, amely a 24. § értelmében a kinevezésre illetékes lenne. A rendeletet a tisztviselővel írásban közölni kell és az a nyugállomány megkezdéséig visszavonható.

(2) A nyugállomány a 68., 69. §§, 75. § 4. bek., 77. § 2. és 3. bekezdésé-

ben meghatározott eseteket kivéve azon hónapot követő harmadik hónap végével kezdődik, amelyben a tisztviselővel a nyugállományba helyezést közölték. A nyugállományba helyezés közlése alkalmával a tisztviselő kérelmére vagy kifejezett beleegyezésével korábbi időpont is megállapítható.

(3) A nyugállományú tisztviselő a VIII. Fejezetben szabályozott nyugellátásban részesül.

VIII. FEJEZET.

Elhatás.

1. A nyugállományba, ill. várakozási állományba helyezett tisztviselők ellátása.

79. §. A várakozási illetményt és a nyugdíjat a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények és a nyugdíjba beszámítható szolgálati idő alapján kell kiszámítani.

a) Nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények.

80. § (1) Nyugdíjba beszámítható illetmények a következők:

1. a tisztviselőknak az illetményjog szerint utójára élvezett törzsfizetése vagy ennek megfelelő szolgálati illetménye,

2. az illetményjog szerinti lakbérpótlék (*Wohnungsgeldzuschuss*),

3. a tisztviselő egyéb olyan szolgálati illetményei, melyek az illetményjog vagy a költségvetés szerint nyugdíjba beszámíthatóak.

(2) Ha az élethossziglan vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselő nem élvezte legalább egy évig az után a hivatala után járó illetményeket, amely hivatal nem jelenti számára pályafutásának kezdőállását; az 1. bekezdésben felsorolt szolgálati illetmények helyébe a kinevezés előtt betöltött hivatalával járó illetmények lépnek. Amennyiben megelőzően nem töltött be hivatalt, a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeket legfeljebb az első bekezdésben meghatározott összeg feléig a szolgálati főhatóság állapítja meg a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

(3) A 43. és 107. §§ esetében a 2. bek. nem alkalmazható. Nem alkalmazható akkor sem, ha a tisztviselő olyan betegség, sebesülés vagy egyéb testi sérülés miatt lett szolgálatképtelen, melyet szolgálatának ellátása, ill.

gyakorlása közben saját súlyos vétkeisége nélkül szenvedett.

b) Nyugdíjba beszámítható szolgálati idő.

81. §. (1) A tisztviselő szolgálati ideje első kinevezésének napjától a nyugdíjba beszámítható, beleértve azt az időt is, melyet rendelkezési állományban tölt. Mégis nem számítható be

1. a 67. § 2. bekezdése szerinti tisztviselői jogviszonyban eltöltött idő,

2. a tiszteletbeli hivatalban eltöltött idő,

3. a fizetés nélküli szabadságon töltött idő, feltéve, hogy annak beszámítását valamely közcélú szabadság engedélyezésekor vagy legkésőbb befejeztekor meg nem engedték,

4. a huszonhetedik életév betöltése előtt eltöltött szolgálati idő,

5. az az idő, amely után a közterhére már végkielégítésben vagy átmeneti járandóságban részesült,

6. a tisztviselő nyugdíj jogosultság nélküli díjazás ellenében folytatott tevékenységének ideje, feltéve, hogy az a 85. § 1. bek. 2a. pontja értelmében beszámítást nem nyer.

(2) A büntető vagy fegyelmi bíróság ítélete folytán a tisztviselői jogviszonyból kivált, majd ismét kinevezett tisztviselőnek a kiválás előtt eltöltött szolgálati ideje a nyugdíjba nem számítható be. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni, ha a tisztviselőt, akit bűnvádi vagy fegyelmi eljárás fenyegetett, saját kérelmére a tisztviselői jogviszonyból elbocsátották. A szolgálati főhatóság kivételt tehet.

82. §. Nyugdíjba beszámítható az az idő, amelyet a tisztviselő kinevezése előtt, de huszonhetedik életévé betöltése után

1. a véderő vagy a rendőrségi karhatalmi szolgálat kötelességében,

2. a birodalmi munkaszolgálat kötelességében töltött, illetve melyet teljes mértékben

3. a birodalomnak, más közjogi testületnek, intézetnek vagy alapítványnak a szolgálatában mint ellátási igazolvány (Versorgungsschein) birtokosa töltött el.

83. §. A véderőnél hadiszolgálatban, ill. hadifogságban töltött idő még a huszonhetedik életév betöltése előtt is ugyanabban a magasabb mértékben számítható be a nyugdíjba, mint a véderő kötelességébe tartozóknál.

84. § (1) Az az idő, amely alatt a tisztviselő európai-külső országokban állott szolgálatban — kivéve a Földközi-tengerrel határos európai-

külső államokat — a huszonhetedik életév betöltése előtti részében egyszerűen, többi részében pedig egészen kétszereséig terjedhetően a nyugdíjba beszámítható, amennyiben a szolgálat megszakítás nélkül legalább hat hónapig tartott. Ugyanez érvényes a nem hazai vizeken történt utazásokra is. A részletes szabályozás birodalmi kormányrendelettel történik.

(2) Európán kívül teljesített szolgálatnak tekintendő az az idő is, amelyet a tisztviselő kényszerintartózkodás (internálás) vagy más háborúokozta és a tisztviselő vétkeiségeire vissza nem vezethető okból ezekben az országokban töltött. Ha ez a tartózkodás a tisztviselő hibájából elhúzódik, a meghosszabbítás ideje nem vehető tekintetbe.

(3) Ha az 1. és 2. bekezdés szerinti szolgálati időt a 83. § értelmében már tekintetbe kellett venni, további beszámításnak nincs helye.

(4) E kérdésekben végérvényesen a szolgálati főhatóság dönt a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

85. § (1) Beszámítható a nyugdíjba az az idő is, amely alatt a tisztviselő huszonhetedik életévének betöltése után

1. a Német Nemzetiszocialista Munkáspártban vagy annak valamely tagozatában élethivatásszerűen tisztséget tölt be,

2a) amely alatt mint nyugdíjra nem jogosító díjazást élvező ügyvéd, jogtanácsos, tisztviselő vagy jegyző, ill. közigazgatási jogi tanácsos,

b) valamely közjogi elismert vallásfelekezethez, annak tagozatának vagy nem nyilvános iskolának szolgálatában állott.

3. amely alatt valamely másik államnál vagy nemzetközi közjogi intézménynél közszolgálatot teljesített,

4. amely alatt tudományos, művészeti, technikai vagy gazdasági téren olyan különös szakmereteket szerzett, amelyek hivatala betöltésének szükséges előfeltételét képezik,

5. amely alatt a birodalom vagy más közjogi testület, intézmény vagy alapítvány szolgálatában magánjogi szerződéses viszony alapján, megszakítás nélkül, élethivatásszerűen, ellenszolgáltatás fejében olyan tevékenységet fejtett ki, amelyet szabály szerint csak tisztviselő láthat el vagy amelynek ellátását később tisztviselőre hívták, ha ez a tevékenység szolgált kinevezésének alapjául.

A 2a) és 4. pont szerinti idő csak felében, de legfeljebb tízévi időtartamban számítható be.

(2) E kérdésekben végérvényesen a szolgálati főhatóság dönt a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

c) Várakozási illetmény.

86. §. A várakozási illetmény a nyugdíjba beszámítható illetmények nyolcvan százaléka. A tisztviselőnek a tizenöt éves nyugdíjba beszámítható szolgálati idejéből hiányzó minden teljes és megkezdett év után a várakozási illetmény két százalékkal alacsonyabban állapítandó meg. A várakozási illetmény semmiesetre sem haladhatja meg annak a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeknek nyolcvan százalékat, amelyet a birodalmi illetményrendszer A. 1. a. illetménycsoportjának végső fokozatában álló tisztviselő élvez. Ha a tisztviselőnek rendelkezési állományba helyezésekor már magasabb nyugdíjra van igénye, a várakozási illetmény az ezen időpontban elért nyugdíj összegében állapítandó meg.

87. §. Ha a tisztviselő a 48. §-ban meghatározott szolgálati körből is kiválik, a várakozási illetményeit e szolgálatának ellátása idején élvezett szolgálati illetményei és meghosszabbított nyugdíjba beszámítható szolgálati idejének tekintetbevételevel újra kell megállapítani.

d) Nyugdíj.

88. § (1) A nyugállományú tisztviselő élethosszigan nyugdíjban részesül.

(2) Az a nyugállományú tisztviselő, akit élethosszigan vagy meghatározott időre újból tisztviselőnek neveznek ki, új hivatala után nyugdíjban csak akkor részesül, ha azt legalább egy évig töltötte be.

89. § (1) A nyugdíj legkisebb összege a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények harmincöt százaléka. A nyugdíj összege évenként két-két százalékkal emelkedik az alsó és egyszerű-középszolgálatban a nyugdíjba beszámítható szolgálati idő első tizenöt teljes évében,

a magasabb középszolgálatban két nyugdíjba beszámítható szolgálati év elteltével a következő tizenöt teljes évben,

a magasabb szolgálatban három nyugdíjba beszámítható szolgálati év elteltével a következő tizenhat teljes esztendőben.

A szolgálati idő következő éveiben

egy-egy százalékkal emelkedik, de legfeljebb a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények nyolcvan százalékaig. Annak a hónapnak a vége után, amelyben a tisztviselő hatvanötödik életévét betöltötte, a nyugdíj összege legfeljebb a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények hetvenöt százalékat teheti ki. Abban a kérdésben, hogy valamely tisztviselő a felsorolt csoportok közül melyikbe tartozik, kétség esetén a szolgálati főhatóság dönt végérvényesen a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

(2) Az 1. bek. rendelkezései megfelelően alkalmazandók a 76. § 3. bekezdésében meghatározott tartási járadékra is; a 76. § 3. bek. 2. tételében a tartási járadék összege a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények harmincöt százalékat nem haladhatja meg.

90. § (1) Annak a tisztviselőnek a nyugdíját, aki korábban valamely magasabb szolgálati illetményekkel járó hivatalt töltött be és ezeket az illetményeket legalább egy évig élvezte, a korábbi hivatal után járó nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményei és összes nyugdíjba beszámítható szolgálati ideje után kell megállapítani, feltéve, hogy a kisebb szolgálati illetményekkel egybekötött hivatalba nem kizárólag a saját érdekében előterjesztett kérelmére lépett át. A nyugdíj összege azonban így sem lehet magasabb a nyugdíjba beszámítható utolsó illetmények összegénél.

(2) A 48. § értelmében szolgálatban foglalkoztatott várakozási állományú tisztviselőknak nyugdíját azon nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények után kell megállapítani, amelyek a 87. § szerint várakozási illetményei megállapításának alapját képezték, ill. képezniük kellett volna.

91. §. A nyugdíj élvezete a nyugállományba helyezzéssel kezdődik.

2. A hátramaradottak elváltása.

a) Halálózási hónap. (Sterbemonat.)

92. § (1) A tisztviselő elhalálójának hónapjában örökösei az elhunyt összes illetményei élvezetében megmaradnak, beleértve a szolgálati kiadások fedezésére megállapított járandóságokat is.

(2) Várakozási- és nyugállományba helyezett tisztviselőknél, ill. az elbocsátott visszavonásig kinevezett

tisztviselőknél a szolgálati illetmények helyett a várakozási illetményt, a nyugdíjat, ill. a tartási járadékot kell érteni. A közszolgálatban foglalkoztatott várakozási vagy nyugállományú tisztviselő (127. § 4. bek.) örökösei az elhalálozás hónapjára esedékes illetmények élvezetében megmaradnak.

(3) Az elhalálozás hónapjára esedékes illetményeknek az elhalt számára még ki nem fizetett része az örökösök helyett az özvegynek vagy a törvényes, illetve törvényesített leszármazóknak kezéhez is kifizethető.

b) Halálozási segély. (Sterbegeld.)

93. § (1) A szolgálati illetmények élvezetében álló férfitisztviselő özvegyét, valamint törvényes, ill. törvényesített leszármazóit a tisztviselő elhalálozásának hónapját követő három hónapon át halálozási segélyképpen megilletik az elhúnyt szolgálati illetményei, kivéve a szolgálati kiadások fedezésére megállapított járandóságokat. Várakozási és nyugállományba helyezett tisztviselőknél, ill. az elbocsátott visszavonásig kinevezett tisztviselőknél a szolgálati illetmények helyett a várakozási illetményt, a nyugdíjat, ill. a tartási járadékot kell érteni.

(2) A szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben a halálozási segélyt elhalt nő-tisztviselő gyermekei számára is engedélyezheti.

94. §. A 93. §-ban megjelölt hátramaradottak nemléteben a szolgálati főhatóság vagy az általa meghatározott hatóság kérelemre a 93. § értelmében teljes vagy részleges halálozási segélyt engedélyezhet, ha

1. az elhaltnak olyan felmenő ági rokona, testvére, testvérének gyermeke, mostoha vagy örökbefogadott gyermeke maradt hátra szűkös anyagi helyzetben, akiknek tartásáról egészben vagy túlnyomórészt az elhalt tisztviselő gondoskodott,

2. vagy ha a hagyaték nem elegendő az utolsó betegség és a temetkezés költségeinek fedezésére.

95. § (1) A halálozási segély a haláleset igazolása után előlegesen egy összegben kerül kifizetésre. Fontos okból az egy összegben való kifizetés helyett más kifizetési módot is meg lehet határozni.

(2) A szolgálati főhatóság dönti el, kinek a kezéhez kell a halálozási segélyt kifizetni és több jogosult között hogyan kell azt felosztani. A szolgálati főhatóság ezt a jogát más ható-

ságra is átruházhatja. A döntés végérvényes.

96. § (1) A halálozási segélyről lemondani nem lehet, el nem zálogosítható és le nem foglalható.

(2) A szolgálatadónak az elhalttal szemben előleg vagy kölcsön nyújtásából, valamint a szolgálati, várakozási és nyugilletmények, ill. tartási járadék túlfizetéséből származó követeléseai beszámíthatók. Beszámítás esetén is érintetlenül kell hagyni az özvegy és az árvák számára azt az összeget, amely az özvegyi-, ill. árvaellátás foglalás alól mentes részének háromhavi összegével egyenlő.

c) Özvegyi és árvaellátás.

97. § (1) Annak a tisztviselőnek az özvegye és törvényes gyermekei, aki elhalálozásakor nyugdíjat élvezhetett volna, valamint a nyugállományú tisztviselő özvegye és törvényes gyermekei özvegyi-, ill. árvaellátásban részesülnek. Ez a rendelkezés nem nyer alkalmazást a nő-tisztviselő hátramaradottjaira és az elhalt tisztviselő házastársára sem, ha a tisztviselő halálakor a házastársi életközösség már nem állott fenn (Polgári törvénykönyv 1575., 1587. §§.).

(2) A törvényes gyermekekkel egy tekintet alá esnek a tisztviselői jogviszony megszűnése előtt törvényesített gyermekek.

(3) A szolgálati főhatóság az elhalt férfitisztviselő házasságon kívül született és a tisztviselői jogviszony megszűnése után törvényesített gyermekei számára 18. életévük betöltéséig tartási járadékképpen engedélyezheti azt a gyermekpótlékot, mely a tisztviselőt életében megillette.

(4) A szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben, elhalt tényleges vagy nyugállományú nő-tisztviselő után is engedélyezhet árvaellátást.

98. § (1) Az özvegyi ellátás összege egyenlő annak a nyugdíjnak a hatvan százalékaival, amelyet az elhalt élvezett vagy élvezett volna, ha az elhalálozás napjával nyugállományba lép, — de nem lehet magasabb a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények negyvenöt százaléknál.

(2) Az özvegyi ellátás nem lehet kisebb összegű a birodalmi illetményrendszer legalacsonyabb illetménycsoportjában megállapított nyugdíjba beszámítható illetmények egyharmadánál és nem haladhatja meg a birodalmi illetményrendszer B. 6. illetménycsoportjában megállapított

nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények negyvenöt százalékát.

(3) A nyugdíj folyósításának nyugvása (127., 128. §§) az özvegyi ellátás megállapítására nincs hatással.

99. §. (1) Az árvaellátás összege gyermekenként az özvegyi ellátás egyötödével egyenlő, ha az anya él és az elhalt tisztviselő halálakor özvegyi ellátásra jogosult volt; ha az anya sem él vagy pedig az elhalt tisztviselő halálakor nem volt jogosult özvegyi ellátás élvezetére, az árvaellátás az özvegyi ellátás egyharmad része.

(2) Az árvaellátás összege nő-tisztviselő félárva gyermeke számára legfeljebb tizenkét százalékba, teljesen árva gyermeke számára pedig legfeljebb húsz százalékba annak a nyugdíjnak, amelyet az elhalt élvezett, ill. élvezett volna, ha a halálozás napjával nyugállományba lép. A kiszámítás alapjául azonban legfeljebb a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények ötvenhét százalékának megfelelő nyugdíj vehető.

100. § (1) Az özvegyi- és árvaellátás összege sem egyenként, sem összesen nem haladhatja túl azt a nyugdíjat, amelyet az elhalt élvezett, ill. élvezett volna, ha halála napján nyugállományba lép. A 99. § 2. bek. 2. tétele itt is alkalmazandó. Ha az özvegyi és árvaellátás magasabb összegű lenne, az egyes tételek egyenlő arányban csökkentendők.

(2) Ha az özvegynek vagy valamelyik árvának ellátási jogosultsága megszűnik, a többi jogosult özvegyi, ill. árvaellátása a következő naptári hónaptól emelkedik, ameddig az 1. bek. értelmében a 98. és 99. §§-ban meghatározott összeget el nem éri.

101. § (1) Nem részesül az özvegy ellátásban, ha az elhalt tisztviselővel a halálozás előtt három hónapon belül olyan körülmények között kötött házasságot, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a házasságkötés egyedüli vagy túlnyomó indoka az volt, hogy az özvegyet ellátáshoz juttassa.

(2) A tisztviselő özvegye és árvái nem részesülnek ellátásban, ha a házasságkötés a tisztviselő nyugállományba lépése után történt. Ez a rendelkezés irányadó a nő-tisztviselőnek azokra a gyermekeire is, akik nyugállományba lépése után születtek. A szolgálati főhatóság azonban a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben a hátramaradottak számára járó törvényes illetmények keretein belül engedélyezhet özvegyi és árva-

ellátást. Ilyen özvegyi ellátás engedélyezése azonban ki van zárva, ha az özvegy két vagy több nagyszülői részről teljesen zsidó származású és a házasságkötés 1933. július 1. napja után történt.

102. § (1) Ha az elhalt tényleges vagy nyugállományú tisztviselő házassága a tisztviselő kizárólagos hibájából felbontott, a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben a volt feleség számára visszavonásig a törvényes özvegyi ellátást meg nem haladó tartási járadékot engedélyezhet. Ilyen járadék csak olyan összegben engedélyezhető, hogy az a hátramaradottakat megillető törvényes ellátással együtt az elhalt nyugdíjának összegét meg ne haladja.

(2) Ez a rendelkezés megfelelően alkalmazandó, ha a tisztviselő halálakor a házastársi életközösség nem állott fenn. (Polgári törvénykönyv 1557., 1587. §§.)

103. §. A szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben a 97—102. §§-ban meghatározott ellátásokat a törvényes határok között élethossziglan vagy időlegesen tartási járadékképpen engedélyezheti a visszavonásig kinevezett tisztviselő özvegye és árvái számára, ha a tisztviselő a 76. §. 3. bekezdése szerint tartási járadék élvezetében állott vagy állhatott volna. A szolgálati főhatóság azt a jogát, hogy az időlegesen engedélyezett ellátást további meghatározott időre engedélyezhesse, más hatóságra is átruházhatja.

104. §. Az elhalt tisztviselőnek azt a szolgálati idejét, amely nyugállományba helyezése esetén a 84. és 85. §§-hoz képest a nyugdíjba beszámítandó lett volna, a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben az özvegyi- és árvaellátás, ill. a 103. § szerinti tartási járadék megállapításánál tekintetbe veheti.

105. §. Az özvegyi- és árva ellátás, valamint a 103. § szerinti tartási járadék folyósítása annak az időnek elteltével válik esedékessé, amelyre a halálozási segély kiutaltatott; atyjuk halála után született árvák már születési hónapjukra részesülnek árvaellátásban.

106. § (1) A 97—103. §§ értelmében özvegyi-, vagy árvaellátásra, ill. tartási járadékra jogosult hozzátartozókat hátrahagyó tényleges- vagy

nyugállományú tisztviselő eltűnése esetén a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben ezeket az illetményeket a hátramaradottak számára a holtaknyilvántás előtt is engedélyezheti, ha valószínűség szerint feltehető, hogy az eltűnt meghalt. Az illetmények folyósításának kezdő napját a szolgálati főhatóság állapítja meg; a folyósítás megkezdésével az eltűntnek a szolgálati illetményre, várakozási illetményre, illetve nyugdíjra való igénye elenyézik. Özvegy vagy árvák nem léteben a szolgálati főhatóság határozza meg az illetmények megszűnésének napját. A szolgálati főhatóság döntése végérvényes. A 92.—93. §§-ok ebben az esetben nem alkalmazhatók.

(2) Az eltűnt visszatérése esetén ellentétes jogszabályok híján a szolgálati ill. várakozási illetményre és nyugdíjra való igénye feléled azzal a megszigorítással, hogy az első bek. értelmében a hátramaradottak számára engedélyezett ellátás beszámítandó.

3. Baleseti ellátás.

107. § (1) A szolgálati baleset folytán megsérült tisztviselő és hátramaradottjai baleseti ellátásban részesülnek.

(2) A szolgálati baleset külső hatásra keletkező rögtönös, időben és helyben meghatározható, testi sérülést okozó olyan esemény, amely a szolgálat gyakorlása közben, vagy annak következtében állott elő.

(3) Szolgálati balesetnek tekintendő az is, ha a tisztviselőt szolgálaton kívül, de szolgálati eljárása miatti megtámadják, s ennek folytán testi sérülést szenved.

108. § A baleseti ellátás magában foglalja

1. a sérült gyógyítását (109., 110. §§),

2. a sérült nyugdíjban részesítését, ha a baleset következtében szolgálatképtelenné vált és tisztviselői jogviszonya megszűnt (111. §),

3. a hátramaradottak ellátásában részesítését, ha a sérült a baleset következtében meghalt.

A 2. és 3. pontokban meghatározott ellátás esetén más, az általános jogszabályok szerinti ellátás nem engedélyezhető.

109. § A gyógy eljárás magában foglalja a szükséges

1. orvosi kezelést,
2. ápolást,
3. a gyógykezelés sikerét biztosító, vagy a sérülés következményeit enyhítő orvosságokkal, egyéb gyógyeszközökkel, művétagokkal, testegyenítő és más segédeszközökkel való ellátást.

110. § Ha a sérült a baleset következtében annyira tehetetlen, hogy idegen ápolásra és gondozásra szorul, engedélyezni kell számára — a nyugdíj folyósításáig — a szükséges ápoló költségeit, kivéve, ha ápolásáról maga a szolgálatadó gondoskodik.

111. § (1) A nyugdíj a sérült nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek hatvanhat és kétharmad százaléka.

(2) Amennyiben a sérült az általános szabályok szerint máris magasabb összegű nyugdíjra lenne jogosult, mint a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek negyven százaléka, ez esetben az első bekezdésben meghatározott nyugdíj ezt az összeget húsz százalékkal meghaladja, de így sem lépheti túl a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények nyolevan százalékát.

(3) Ha a nyugdíj kiszámításának alapját képező összeg kisebb, mint a birodalmi illetményrendszer legalacsonyabb illetménycsoportba tartozó tisztviselő nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek egy és egynegyed része, — a nyugdíj ez utóbbi összeg után számítandó.

(4) Ha sérült a baleset következtében annyira tehetetlen, hogy feltétlenül idegen ápolására vagy gondozására szorul, számára ezen állapotának tartamára a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményei összegéig terjedhető nyugdíjpótlék engedélyezhető. E különleges pótlék helyett a sérült kérelmére a szükséges ápoló alkalmazásával felmerült költségek is megtéríthetők; de ebben az esetben a szolgálatadó jogosult pótlék helyett a sérült ápolásáról maga gondoskodni.

(5) Egyebekben az általános nyugdíjszabályok irányadók.

112. § Amennyiben a visszavonásig kinevezett tisztviselő nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményei nem érik el az azzal a rendszeresített állással járó szolgálati illetm-

nyeket, amelyre az ilyen tisztviselő a fennálló alapelvek értelmében először nevezhető ki, a nyugdíj kiszámításának alapjául ez az utóbbi összeg szolgál. A 111. § 2.—5. bekezdései megfelelően alkalmazandók.

113. § A hátramaradottak ellátása magában foglalja

1. a halálzási segélyt (114. §),
2. az özvegyi ellátást (115. §),
3. az árvaellátást (116. §),
4. a felmenő ági rokonok tartási járadékát (117. §).

(2) Egyebekben a hátramaradottak általános ellátási szabályai irányadók. A tartási járadék itt az özvegyi ellátással esik egy tekintet alá.

114. §. Halálzási segélyként a halálesetet követő hónapra az elhalt egyhavi szolgálati illetményét, várakozási illetményét, nyugdíját vagy tartási járadékát kell folyósítani.

115. § (1) az özvegyi ellátás az elhalt nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek húsz százaléka.

(2) Az özvegyi ellátás a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények negyven százalékaig emelhető, ha az özvegy betegség vagy más testi okból keresőképeségének legalább felét elvesztette. Az özvegyi ellátás csak akkor emelhető, ha a keresőképeség csökkenése három hónapja már fennállott.

116. § (1) Az árvaellátás minden törvényes gyermek után az elhalt nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek húsz százaléka. A törvényes gyermekekkel egy tekintet alá esnek

1. a törvényesített gyermekek,
2. a szülőjüket veszített unokák, kiknek tartásáról az elhalt halála idején ellenszolgáltatás nélkül gondoskodott.

(2) Nőtisztviselő gyermekei is részesülnek árvaellátásban.

117. § (1) A felmenő ági rokonok számára tartási járadék állapítandó meg arra az időre, amíg erre rászorulnak, ha tartásukról teljesen vagy túlnyomó részben az elhalt gondoskodott. A tartási járadék összesen az elhalt nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményeinek húsz százaléka.

(2) Több ilyen jogosult léteben tartási járadék szempontjából a szülőket a nagyszülőkkel szemben előbbség illeti; az egyik elhalt szülő helyébe annak szülei lépnek.

118. § (1) Amennyiben a hátrama-

radottak ellátásának általános szabályai szerint valamelyik hátramaradottat magasabb halálzási segély, özvegyi- vagy árvaellátás illet, mint a 114.—116. §§ értelmében, a magasabb összeget kell megállapítani.

(2) A hátramaradottak számára járó illetmények összege nem haladhatja meg azt a nyugdíjat, amelyet az elhalt balesete folytán élvezett vagy élvezett volna. A 99. § 2. bek. 2. tétele itt is alkalmazandó.

(3) A 111. § 4. bekezdésében meghatározott pótlék ebben az esetben figyelmen kívül marad.

119. §. Amennyiben a szolgálati baleset következtében a tisztviselő ruhái vagy egyéb magával vitt ingóságai megrongálódtak vagy megsemmisültek, ezért kárpótlás nyújtható; ha a baleset után az első segítségnyújtással kapcsolatban különös költségek merültek fel, a kimutathatóan szükséges kiadásokat a tisztviselőnek meg kell téríteni.

120. §. Amennyiben a szolgálati baleset következtében szolgálatképtelenné vált tisztviselő az általános szabályok szerint semmiféle ellátásban nem részesül, a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben engedélyezheti baleseti ellátásként a gyógyeljárását (109. és 110. §§), valamint a sérült és hátramaradottjai számára visszavonásig a 111.—118. §§-ban meghatározott összegek feléig terjedhető tartási járadékot. A szolgálati illetmények nélküli tisztviselő tartási járadéka a méltányosság szerint állapítandó meg.

121. § (1) Amennyiben a szolgálati balesetet szenvedett tisztviselő a 60. és 61. §§ szerint a tisztviselői jogviszonyból elbocsátatik, a gyógyeljárásán kívül keresetképtelenségének idejére tartási járadékban részesül, éspedig

1. teljes keresetképtelenség esetén a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetményei hatvanhat és kétharmad százalékában,

2. részleges keresetképtelenség esetén az 1. pontban meghatározott tartási járadék oly részében, amely a keresőképeségnek a baleset következtében előállott csökkenésével arányban áll. A keresőképeség huzsonöt százalékot meg nem haladó csökkenése figyelmen kívül marad.

(2) Amíg a sérült a baleset következtében ténylegesen és hibáján kívül munka nélkül van, az 1. bek. 2.

pontjában meghatározott tartási járadék a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények hatvanhat és kétharmad százalékáig terjedhető összegben folyósítható.

(3) A fentiek szerint ellátásban részesülő hátramaradottjai az özvegyi- és árvaellátásnak megfelelő tartási járadékban részesülnek.

(4) A 111. § 3–5. bekezdései, a 112. § 1. tétele és a 118. § értelemszerűen itt is alkalmazandó azzal a megszorítással, hogy a 118. § alkalmazása esetén a fenti 2. bekezdésben meghatározott járadékemelés mellőzni kell.

122. § (1) Nem részesül a sérült baleseti ellátásban, ha a balesetet szándékosan vagy súlyos gondatlanság által maga okozta.

(2) Amennyiben a sérült törvényes vagy más nyomós ok nélkül gyógykezelésére vonatkozó valamilyen előírást nem tart be s ennek következtében szolgálat- vagy keresetképesége csökken, a baleseti ellátás megfelelő mértékben megtagadható. A sérülttel ezekre a következményekre írásban figyelmeztetni kell. Az 1. mondat nem nyer alkalmazást olyan műtétre, amely a testi épségre súlyos hatással jár.

(3) A hátramaradottakat nem illeti ellátás, ha a házasságkötés csak a baleset után történt.

(4) Az 1. és 3. bekezdésekben meghatározott esetekben a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben különös körülményekre tekintettel a törvényes határok között ellátást engedélyezhet.

123. § (1) A jelen törvény alapján baleseti ellátásra irányuló igény a baleset bekövetkeztétől számított két évi záros határidő alatt jelentendő a sértett szolgálati előjárójánál. A határidőt betartottnak kell tekinteni akkor is, ha az igénybejelentés a jogosult lakóhelye szerint illetékes alsófokú közigazgatási hatóságnál történt. Ebben az esetben a bejelentést — az érdekelt értesítése mellett — haladéktalanul az illetékes szervhez kell áttenni.

(2) A záros határidő eltelté után az igénybejelentésnek csak akkor adható hely, ha a baleset óta tíz év még nem telt el s egyszersmind megnyugtató bizonyítást nyer, hogy a baleset igényalapító következményei csak később voltak megállapíthatók vagy pedig a jogosult igényének érvényesítésében akaratán kívül fekvő körülmények folytán akadályozva

volt. A bejelentést a baleset következményeinek megállapítása, ill. a bejelentés akadályának megszűnésétől számított három hónapon belül meg kell tenni. Ezekben az esetekben a baleseti ellátás legkorábban a bejelentés napjától folyósítható.

(3) A szolgálati előjárónak kötelessége minden balesetet, amely akár hivatalból, akár az érdekelt bejelentése folytán tudomására jut, azonnal kivizsgálni. Az érdekeltnek módot kell adni arra, hogy a vizsgálatnál érdekeiket megóvhassák.

124. § (1) Szolgálati baleset című a tisztviselőt csak a 107–112. §§, továbbá a 121. § 1., 2. és 3. bekezdéseinek korlátai között, a hátramaradottakat pedig csak a 113–118. §§ és a 121. § 3. bekezdésének korlátai között illetik igények. Az igény érvényesítése végett akkor is a nyugdíj folyósítására illetékes szolgálatához kell fordulni, ha a szolgálati baleset más közzolgálati ágban következett be.

(2) Általános törvényi rendelkezéseken alapuló további igények valamely közzolgálat vagy annak alkalmazottja ellen csak akkor érvényesíthetők, ha a baleset közzolgálati alkalmazott szándékos tiltott cselekménye folytán következett be.

(3) A más személyek ellen irányuló kártérítési igények érintetlenül maradnak.

125. §. A gyógyeljárásra (109. §) és az ápolásra (110. §, 111. § 4. bek.) irányuló igényről lemondani nem lehet, az le nem foglалható és el nem zálogosítható.

4. A várankozási illetmények, nyugdíjra, özvegyi- és árvaellátásra vonatkozó közös rendelkezések.

a) Az ellátási illetmények megállapítása és kifizetése.

126. § (1) A várankozási illetmény, nyugdíj, özvegyi- és árvaellátás összegét a szolgálati főhatóság állapítja meg és ugyanó határozza meg, kinek kezéhez kell az özvegyi-, ill. árvaellátást folyósítani. A szolgálati főhatóság ezt a jogkörét a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben más hatóságra is átruházhatja.

(2) Az első bekezdésben felsorolt ellátási illetmények ugyanolyan időközben fizetendők ki, mint a tisztviselők szolgálati illetményei.

(3) A 39. § értelemszerűen alkalmazandó.

b) Az ellátási illetmények nyugváása.

127. § (1) A közzszolgálatban foglalkoztatott várankozási- vagy nyugállományú tisztviselő ellátási illetményeit csak olyan összegben tartja meg, amennyivel a foglalkoztatásából származó jövedelme kevesebb az ugyanarra az időre eső s az ellátási illetmények kiszámításának alapját képező nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények összegénél.

(2) A közzszolgálatban foglalkoztatott özvegyi-, ill. árvaellátásra jogosult özvegyi-, ill. árvaellátását csak olyan összegben tartja meg,

1. amennyivel az özvegynek a foglalkoztatásból származó jövedelme kevesebb az ugyanarra az időre eső s az özvegyi ellátás kiszámításának alapját képező nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények hetvenöt százalékánál, illetve

2. amennyivel az árvának a foglalkoztatásából származó jövedelme kevesebb az 1. pont alatt meghatározott szolgálati illetmények negyven százalékánál.

(3) Az első és második bekezdés rendelkezéseinek alkalmazása esetén a helyi csoportok szerint osztályozott jövedelelrészeket a foglalkoztatás helye szerinti arányban kell tekintetbe venni. Az esetleges pótlékokat a foglalkoztatáskori családi állapot és arány szerint kell számítani, a szolgálati kiadások fedezésére szolgáló járandóságok és külföldi pótlékok figyelmen kívül maradnak. A birodalmi pénzügyminiszter kérelmre végérvényesen dönt abban a kérdésben, milyen jövedelelrészek tekintendők szolgálati kiadások fedezésére szolgáló járandóságoknak.

(4) Az 1. és 2. bekezdés szerinti közzszolgálatban való foglalkoztatásnak kell tekinteni a birodalom, más közzszogi terület, intézet és alapítvány vagy ezeknek tagozatai szolgálatában kifejtett mindennemű tevékenységet. Ezzel egy tekintet alá esik a havi 300 birodalmi márkánál magasabb jövedelemmel egybekötött az a tevékenység is, melyet a foglalkoztatott olyan egyesület, intézet vagy vállalat kötelékében fejt ki, amelynek osztókéje (alap-, törzstókéje) a köz tulajdonában van. Az illetékes hatóság vagy az ellátásra jogosult kérelmére a birodalmi pénzügyminiszter dönti el végérvényesen, vajjon ezek a feltételek fennforognak-e.

(5) A Német Nemzetiszocialista

Munkáspártban és annak tagozataiban kifejtett tevékenység nem tekinthető a közzszolgálatban való foglalkoztatásnak.

128. § (1) A nyugdíj, özvegyi- és árvaellátás folyósítása nyugszik, amíg a jogosult

1. nem német állami illetőségű — a szolgálati főhatóság kivélt tehet — vagy

2. a lakóhelye vagy állandó tartózkodási helye a szolgálati főhatóság engedélye nélkül a német birodalomon kívül esik.

Az 52. § 2. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

(2) Ha az ellátási illetmények folyósítása az 1. bek. 2. pontja alapján három évnél hosszabb ideje nyugszik, az illetékes birodalmi miniszter folyósításukat végleg megszüntetheti. Döntése végérvényes.

c) Több ellátási illetmény találkozására.

129. § (1) Amennyiben várankozási állományú tisztviselő a közzszolgálatban való foglalkoztatás folytán (127. § 4. bek.) külön várankozási illetményt, nyugdíjat vagy nyugdíjhoz hasonló ellátást élvez, emellett korábbi várankozási illetménye csak annak az összegnek az eléréséig folyósítható, amely az összes nyugdíjba beszámítható szolgálati idő figyelembevételével a korábbi várankozási illetmény kiszámításának alapját képező nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények alapján lenne megállapítandó.

(2) Amennyiben nyugállományú tisztviselő a közzszolgálatban való foglalkoztatás folytán (127. § 4. bek.) külön várankozási illetményt, nyugdíjat vagy nyugdíjhoz hasonló ellátást élvez, emellett korábbi nyugdíja csak annak az összegnek az eléréséig folyósítható, amely az összes nyugdíjba beszámítható szolgálati idő figyelembevételével a korábbi nyugdíj kiszámításának alapját képező nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények alapján lenne megállapítandó.

(3) A 127. § 3. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

130. §. Amennyiben elhalt tisztviselőnek a közzszolgálatban volt foglalkoztatása folytán (127. § 4. bek.) özvegyi-, ill. árvaellátásra jogosult hozzátartozója ellátásban részesül, emellett a korábbi özvegyi-, ill. árvaellátás csak annak az összegnek az eléréséig folyósítható, amely a jelen

törvény rendelkezéseire figyelemmel annak a nyugdíjnak az alapján lenne özvegyi-, ill. árvaellátásképpen megállapítandó, amelyet a 129. § alapján az elhaltak folyósítottak vagy folyósítottak volna.

131. §. Amennyiben tisztviselő özvegye özvegyisége előtt vagy alatt közszolgálatban való foglalkoztatás folytán (127. § 4. bek.) várakozási illetményi, nyugdíjat vagy nyugdíjhoz hasonló ellátást élvez, emellett özvegyi ellátása csak azon nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények hatvan százaléka erejéig folyósítható, amelyek az özvegyi ellátás alapjául szolgáló nyugdíj kiszámításának kulcsát képezik, vagy ha ez az özvegy számára kedvezőbb, annak a nyugdíjösszegnek az eléréseig, amely az özvegyi ellátásnak alapjául szolgál.

d) Az ellátási illetmények megszűnése.

132. § (1) Az a nyugállományú tisztviselő, akit nyugállományba lépése előtt elkövetett cselekmény miatt olyan büntetésre ítélnék, amely az 53. § értelmében a tisztviselői jogviszonyból való kiválását vonja maga után, vagy akire nyugalombalépése után elkövetett felség-, ill. hazaaárulás vagy más halállal büntetendő cselekmény miatt halál- vagy fegyházbüntetésre vagy más szándékos felség-, ill. hazaaáruló cselekmény miatt fegyházbüntetésre ítélnék, az ítélet jogerőre emelkedésével a nyugdíjra és a hátramaradtak ellátására irányuló igényét elveszti; hivatali címét és a hivatallal kapcsolatos adományozott egyéb címeit nem használhatja, az egyenruhát nem viselheti. Az 54. és 55. §§ értelemszerűen alkalmazandók.

(2) Ugyanez a következménye, ha a nyugállományú tisztviselő birodalmi polgárjogát elveszti vagy német állami illetőségétől megfosztják.

133. § (1) Az özvegyi-, ill. árvaellátás megszűnik

1. minden jogosult számára annak a hónapnak a végével, amelyben házasságot köt, ill. meghal,

2. minden árva számára ezenkívül annak a hónapnak a végével, amelyben tizennyolcadik életévét betölti,

3. minden jogosult számára, akire felség-, ill. hazaaárulás vagy más halállal büntetendő cselekmény miatt halál- vagy fegyházbüntetés vagy más szándékos felség-, ill. hazaaáruló cselekmény miatt fegyházbüntetés szabtak ki, az ítélet jogerőre emel-

kedésével. Az 54. és 55. §§ értelemszerűen alkalmazandók.

4. Minden jogosult számára, ki birodalmi polgárjogát elveszti vagy akit német állami illetőségétől megfosztanak.

(2) Az árvaellátás házasságot nem kötött árva számára tizennyolcadik életévének betöltése után is engedélyezhető

1. amennyiben iskolai vagy hivatásbeli kiképzésben részesül, huszonnegyedik életéve betöltéséig vagy

2. amennyiben testi vagy szellemi fogyatékosra folytatásán önmaga eltarására tartósan képtelen.

Ha az árva iskolai vagy hivatásbeli kiképzése tényleges munka- vagy véderőszolgálat folytán megszakadt, az árvaellátás a huszonnegyedik életév elérése után a szolgálatnak megfelelő időtartamra engedélyezhető.

(3) Ha az özvegyi ellátásra jogosult újabb házasságot köt, új férje halála esetén az özvegy visszavonásig a házasságkötés alkalmával megszünt előző özvegyi ellátása mértékéig terjedő időlegesen vagy tartós tartási járadékban részesíthető, feltéve, hogy nem szerzett új ellátási igényjogosultságot.

(4) A 2. és 3. bekezdésben meghatározott engedélyt a szolgálati főhatóság adja meg a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

e) Bejelentési kötelezettség.

134. §. Az a szerv, amely az ellátásra jogosultat a 127., 129–131. §§ értelmében foglalkoztatja, köteles az utalványozó hatóságnak, ill. az ellátást folyósító pénztárnak az ellátásra jogosult foglalkoztatásáról a számára megállapított illetmények összegének közlése mellett haladéktalanul jelentést tenni, éppen így köteles az illetmények minden későbbi változását, megszűnését, valamint ellátás engedélyezését haladéktalanul jelenteni.

135. § (1) A várakozási állományú tisztviselő köteles a közszolgálatban való foglalkoztatásából származó jövedelem (127. §), ill. ellátás (129. §) összegét szolgálati előjárójának és a várakozási illetményt folyósító pénztárnak haladéktalanul jelenteni.

(2) A nyugállományú tisztviselő, valamint az özvegyi- és árvaellátásra jogosult köteles az utalványozó hatóságnál vagy az ellátást folyósító pénztárnál haladéktalanul jelenteni

1. a német állami illetőség elvesztését (128. § 1. bek. 1. pont),

2. lakó- vagy állandó tartózkodási helyének a német birodalmon kívül eső területre helyezését (128. § 1. bek. 2. pont),

3. a közszolgálatban való foglalkoztatásából eredő jövedelem (127. §), ill. ellátás (129–131. §§) élvezetét. Az özvegyi-, ill. árvaellátásra jogosult házasságkötését is köteles bejelenteni (133. § 1. bek. 1. pont).

(3) Az ellátás egészben vagy részben, időlegesen vagy véglegesen elvonható, ha az ellátásra jogosult az 1. bek. és a 2. bek. 3. pontja szerint őt terhelő köteleességnek nem tesz eleget vagy jövedelmét szándékosan vagy súlyos gondatlanságból túl alacsonyan vallja be. Amennyiben a tartásra jogosult kifogással él, a lakóhelye szerint illetékes kerületi fegyelmi kamara végzéssel végérvényesen dönt. Különleges körülmények fennforgása esetén az ellátás teljesen vagy részben újra engedélyezhető. Az első mondat szerinti döntésre az alakszerű fegyelmi eljárás elrendelésére jogosult hatóság bír hatáskörrel, a 3. mondat szerinti döntésre pedig a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben a szolgálati főhatóság.

5. Ellátásjogi különleges rendelkezések.

136. § (1) A szolgálati főhatóság jogosult az özvegyi-, ill. árvaellátás folyósítását esetenként két évig terjedhető időre megvonni, ha a jogosult államellenes tevékenységet fejtett ki.

(2) Az intézkedést indokoló tényeket vizsgálati eljárással kell megállapítani. Az eljárás során helye van tanúk és szakértők eskü alatti kihallgatásának. Az ellátásra jogosultakat meg kell hallgatni.

(3) Ha az özvegy, ill. árva ellen államellenes tevékenység miatt bűnvádi eljárás indult, az intézkedés foganatosítását a bűnvádi eljárás jogerős befejeztéig el kell halasztani. A szolgálati főhatóság azonban elrendelheti, hogy addig is az ellátási illetményeknek legfeljebb egyharmad része visszatartassék. Ebben az esetben a bűnvádi eljárás jogerős befejezése után az illetmények elvonásának helye csak annyiban van, amennyiben az elvonandó ellátási illetmény összege a visszatartott összeget meghaladja.

(4) A szolgálati főhatóság döntése végérvényes.

137. § (1) A 126–136. §§-okban foglalt általános szabályok értelemszerűen alkalmazandók az egyéb ellátási illetményekre és egyéb ellátási jogosultakra.

(2) Az alkalmazás esetén

1. az 54. §, 76. § 3. bek., 120. § (a tisztviselők tekintetében), 121. § 1. 2., 4. bek., 132. § és 149. § 3. bek. 1. mondata szerinti tartási járadékot nyugdíjnak,

2. a 105. §, 120. § (a hátramaradtak tekintetében), 121. § 5. bek. és 149. § 3. bek. 2. mondata szerinti tartási járadékot özvegyi-, ill. árvaellátásnak,

3. az 54., 102., 117. §§, a 133. § 1. bek. 3. pontja és 3. bekezdése szerinti tartási járadékot özvegyi ellátásnak, végül

4. az 54. §, 97. § 3. bekezdése és a 133. § 1. bek. 3. pontja szerinti tartási járadékot árvaellátásnak kell tekinteni.

(3) Továbbá

1. a szolgálattól felmentett tisztviselő illetményeit nyugdíjnak,

2. a hivatalától illetményeinek teljes élvezete mellett felmentett tisztviselő illetményeit pedig várakozási illetménynek kell tekinteni.

138. §. A VIII. Fejezetben foglalt rendelkezések foganatosítása más szolgálati hatóságokra is átruházható, amennyiben e rendelkezések alkalmazására általános irányelvek állapíthatnak meg.

139. §. A szolgálatadóra száll át — az ellátási illetmények összegének erejéig — az a törvényes kártérítési igény, amely a jelen törvény szerint ellátásra jogosultat harmadik személyekkel szemben olyan esemény következtében illeti meg, amely a szolgálatot ellátás folyósítására, vagy annak felemelésére kötelezi. Ez a rendelkezés alkalmazandó nem vagyoni kárigény esetén is. Az igény átszálalása nem érvényesíthető az ellátásra jogosult hátrányára.

140. §. Az ellátási illetményekre tekintet nélkül, egyedül tevékenységük alapján kell a közszolgálatban foglalkoztatott ellátásra jogosultak (127. § 4. bek.) illetményeit megállapítani. Ez a rendelkezés alkalmazandó a foglalkoztatás alapján engedélyezhető ellátásra is.

141. § (1) A jelen törvényben meghatározott ellátás megfelel a birodalmi biztosítási szabályzat (Reichsversicherungsordnung) 1234. §-ában, az alkalmazotti biztosítási törvény (Angestelltenversicherungsgesetz) 11.

§-ában, ill. a bányatárs-pénztártörvény (*Reichsknappschaftsgesetz*) 29. §-ában meghatározott követelményeknek.

(2) A biztosítási járulékoknak a birodalmi biztosítási szabályzat 1242. §. a. pontja, az alkalmazotti biztosítási törvény 19. §-a, ill. a bányatárs-pénztártörvény 29. §-ában meghatározott utólerővése elmarad élethossziglani ellátásnak a jelen törvény szerint történő megállapítása esetén, valamint abban az esetben is, ha a tisztviselői jogviszony

1. a kinevezés semmissége (32. §.),
2. a szolgálatból való eltávolítás (50. §. 1. bek. 4. pont),
3. az 51—53. §§. szerinti kiválás, vagy
4. a 63. §. szerinti elbocsátás folytán szűnik meg.

A 63. §. értelmében elbocsátott nő-tisztviselő számára feléled a járulékok utólerővéssége, ha házasságát anélkül bontják fel, hogy a birodalmi biztosítási szabályoknak megfelelő ellátásban részesülne és újból biztosításra kötelezett foglalkozást kezd. Amennyiben a járulékok utólerővéssége sor, a biztosításra nem kötelezett foglalkozás megszakításától a biztosításra kötelezett foglalkozás megkezdéséig eltelt idő helyettesíti a várományi jogosultság fenntartásához megkívánt időt.

(3) A 76. §. 3. bekezdésében meghatározott tartási járulékok időleges folyósítása esetén a birodalmi biztosítási járulékok utólerővéssége a tartási járadék folyósításának idejére szünetel. Amennyiben a tartási járadék folyósításának megszűnése után a járulékok utólerővéssége sor, a tartási járadék folyósításának ideje helyettesíti a várományi jogosultság fenntartásához megkívánt időt.

(4) A 121. §-ban meghatározott tartási járadékok élvező sérültek birodalmi biztosítási járulékok utólerővéssége kérdését a birodalmi munkaügyi miniszter szabályozza a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben.

IX. FEJEZET.

Vagyonjogi igények jogvédelme.

142. §. (1) A tényleges és nyugállományú tisztviselők, valamint hátramaradottjaik a tisztviselői jogviszonyból származó vagyonjogi igényeiket a közigazgatási bíróságoknál előterjesztett kereset útján érvényesíthetik.

(2) Ez a rendelkezés alkalmazandó

a szolgálatadónak a tisztviselői jogviszonyból származó igényeire. Az igazságügyi igazgatási tisztviselői által bírói eljárásukban, vagy annak alkalmazásával elkövetett hivatali kötelességsértésből származó igények a rendes bíróságok előtt érvényesíthetők.

143. §. (1) A 142. §. 1. bekezdésében meghatározott keresetnek csak akkor van helye, ha a szolgálati főhatóság az igény elismerését megtagadta, vagy pedig a kérelem beérkezésétől számított hat hónap alatt döntést nem hozott. A keresetet a kereseti jog elvesztésének terhével a döntés kézbesítésétől, ill. a döntésre megszabott határidő elteltétől számított hat hónap alatt kell benyújtani.

(2) A 126—133. §§. értelmében hozott határozatok az 1. bek. szerinti döntések tekintendők. A keresetet a kereseti jog elvesztésének terhével a határozat kézbesítésétől számított hat hónap alatt kell előterjeszteni. Ha a határozatot alárendelt hatóság hozta, a kézbesítéstől számított hat hónap alatt az igény közigazgatási jogorvoslati úton a szolgálati főhatóságnál is érvényesíthető; ebben az esetben az 1. bek. rendelkezései alkalmazandók.

144. §. A szolgálatadót az a szolgálati főhatóság képviseli, amelyiknek a tisztviselő alárendeltje, ill. amelyiknek a tisztviselői jogviszony megszűnésekor alárendeltje volt; a 127—133. §§-ban meghatározott igények esetében a szolgálatadót az a szolgálati főhatóság képviseli, amelynek az utalványozó hatóság alárendeltje. Amennyiben ez a szolgálati főhatóság megszűnt és jogutódja meghatározva nincsen, helyébe a birodalmi pénzügyminiszter lép. A szolgálati főhatóság a képviselést általános rendelkezéssel más hatóságra ruházhatja. Ezt a rendelkezést a birodalmi belügyminisztérium hivatalos közlönyében közzé kell tenni.

145. §. (1) A kereset elbírálására az a közigazgatási bíróság illetékes, amelynek területén a szolgálatadó képviselétére jogosult hatóság székhelye van.

(2) Felsőfokon a Birodalmi Közigazgatási Bíróság dönt.

146. §. A bírói úton érvényesített vagyonjogi igények elbírálásánál a bíróságot köti a közigazgatási hatóság döntése abban a tekintetben, hogy a tisztviselői jogviszony megszűnt-e, milyen időpontban szűnt meg, ill. a tisztviselőt mikor kellett várakozási állományba helyezni. Ez a rendelkezés alkalmazandó a fegyelmi bíróságok ha-

tározataira, valamint a jelen törvény szerinti végérvényes döntésekre is.

147. §. (1) Ha a hivatali kötelesség megsértésén alapuló valamely igényt rendes bíróság előtt érvényesítenek, a szolgálati főhatóság, ill. az általa kijelölt hatóság kifogással (*Einspruch*) élhet, ha megítélése szerint a hivatali kötelesség megsértése nem forog fenn. Ha a hatóság kifogással élt, köteles a kifogás tárgyában a Birodalmi Közigazgatási Bíróság döntését haladéktalanul kiesziközölni. Amennyiben a Birodalmi Közigazgatási Bíróság a hivatali kötelesség megsértését fennforogni nem látja, döntése a rendes bíróságot köti. Ellenkező esetben a Birodalmi Közigazgatási Bíróság a rendes bíróságnak engedi át a döntést a tekintetben, vajjon fennforog-e a hivatali kötelesség megsértése.

(2) Az első bek. rendelkezését abban az esetben is alkalmazni kell, ha a hivatalos kötelesség megsértése miatti igény olyan személy magatartásán alapul, aki a jelen törvény értelmében nem tekintendő tisztviselőnek.

(3) A fenti rendelkezés nem nyer alkalmazást az igazságügyi igazgatási tisztviselői által bírói eljárásukban, vagy annak során elkövetett hivatali kötelességsértés esetében.

X. FEJEZET.

Tisztviselői állások szervezésének feltételei.

148. §. (1) Tisztviselői állások csak abban az esetben szervezhetők, ha azok hatósági feladatok ellátására vannak hivatva, vagy feladataikat alkalmazottak, ill. munkások állambiztonsági okokból el nem láthatják; e feltételek hiányában is szervezhetők új tisztviselői állások, ha a birodalmi belügyminiszter a birodalmi pénzügyminiszter beleegyezésével az ellátási várományosok tartása végett azt elrendeli. Hatósági feladatnak nem tekintendő különösen az a tevékenység, amely kifejtésének módjában az általános gazdasági élet hasonló feladataitól nem különbözik, valamint a közigazgatás szolgálatában végzett gépies segédkezésben, leíró szolgálatban, egyszerű irodai munkában kimerülő tevékenység.

(2) Más közjogi testületek, így a területi önkormányzatok, intézetek, és alapítványok új tisztviselői állásokat csak az illetékes birodalmi miniszternek a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben megadott beleegyezésével szervezhetnek meg.

(3) Előkészítő szolgálatra akkor is alkalmazhatók tisztviselők, ha számukra nincsenek tisztviselői állások szervezve.

(4) 1. bek. 1. mondatában meghatározott tisztviselői állások rendszeresített állásokként csak akkor szervezhetők, ha azokra tartósan szükség van.

XI. FEJEZET.

Tiszteletbeli tisztviselők.

149. §. (1) Aki tiszteletbeli tevékenység ellátására nyer megbízást, abban az esetben tekintendő tisztviselőnek, ha a számára kiképzésített okmány a „a tiszteletbeli tisztviselői minőségben a tisztviselői jogviszonyba való befogadás mellett” szavakat tartalmazza.

(2) A tiszteletbeli tisztviselőkre a jelen törvény rendelkezéseit kell alkalmazni a következő kivételekkel: 10. §. 2., 3. bek., 11—14. §§. (melléktevékenység), 16. §. (munkaidő), 19. §. (lakás), 28. §. 2. bek. 1. pont (életkor), 29. §. 3. bek. (a hivatal folytatólagos ellátása), 35. §. (áthelyezés), 38—39. §§. (szolgálati illetmények), 43—49. §§. (várakozási állomány), 60. §. (kérelemre való elbocsátás), 63—65. §§. (nőtisztviselők házasságkötése), és a VIII. Fejezet (ellátás). Amennyiben a várakozási, vagy nyugállományba helyezés feltételei beállnak, a tiszteletbeli tisztviselőt fel kell menteni. A 33. §. 2. bekezdése esetében az illetékes birodalmi miniszter a tiszteletbeli tisztviselők egyes csoportjait érintő jogkörét más hatóságra ruházhatja át.

(3) Ha a tiszteletbeli tisztviselőt a 107. §-ban meghatározott szolgálati baleset éri, a szolgálati főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben számára a gyógyeljáráson (109. §.) kívül visszavonásig méltányos mérlegelés alapján megállapított tartási járadékot engedélyezhet. Hátramaradottjai számára is engedélyezhető visszavonásig tartási járadék.

(4) Egyebekben a tiszteletbeli tisztviselők jogviszonyaira az egyes tiszteletbeli tisztviselői csoportokra irányadó különös szabályok alkalmazandók.

150. §. A választott konzulok visszavonásig kinevezett tiszteletbeli tisztviselők. Jogviszonyaikat a birodalmi külügyminiszter a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben szabályozza.

XII. FEJEZET.

A közvetett birodalmi tisztviselőket érintő különös rendelkezések.

151. §. (1) Az esetben, ha a tisztviselő szolgálatadója az állami felügyeletnek alávetett közjogi testület, intézet, vagy alapítvány, a felügyeleti főhatóság a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben mindazokban az esetekben, melyekben a döntés a jelen törvény értelmében a szolgálati főhatóságot illeti, azt magának tarthatja fenn, vagy előzetes beleegyezésétől tehető függővé; a felügyeleti főhatóság a döntésre kötelező alapelveket is állapíthat meg. Ezt a jogát alája rendelt felügyeleti hatóságra is átruházhatja.

(2) A felügyeleti főhatóság állapítja meg, kit illet meg a jelen törvény szerint a szolgálati előljáróra ruházott hatáskör abban az esetben, ha a tisztviselőnek nincsen szolgálati előljárója.

(3) A meghatározott időre kinevezett tisztviselő szolgálatának időbelőtti befejezéséről szóló és az ahhoz fűződő jogkövetkezményeket megállapító szabályok érintetlenül maradnak.

(4) Ugyancsak érintetlenül maradnak azok a szabályok, amelyek egyéb szervek számára a tisztviselők kinevezésével és elbocsátásával kapcsolatban jogokat állapítanak meg.

(5) Jóváhagyott szabályrendeleti jogszabályok a 29. §. 1. bekezdésében megjelölt törvényi jogszabályokkal egy tekintet alá esnek.

(6) A jelen törvény értelmében hatóságokra ruházott, vagy ruházandó hatáskör szempontjából a nem területi és hatósági jogkörrel nem bíró testületek helyébe az illetékes közigazgatási szervek lépnek.

152. §. A birodalmi belügyminiszter a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben rendeleti úton átmenetileg hatályában fenntarthatja az illetményi és ellátási ügyekre vonatkozó országos jogot (*Landesrecht*) azoknak a közvetett birodalmi tisztviselőknak számára, akik a területi önkormányzatok szolgálatában állanak; az illető országos jogot rendeleti úton az új jogállapothoz alkalmazhatja.

153. §. (1) A Birodalmi Bank és a Német Birodalmi Vasútak feleltartását nyernek, hogy a jelen törvénynek megfelelő szabályokat bocsássanak ki.

(2) A Birodalmi Bank és a Német Birodalmi Vasútak tisztviselői a közvetett birodalmi tisztviselők jogállásával bírnak. A 81. §. alkalmazása

szempontjából szolgálatuk közvetett birodalmi szolgálatnak tekintendő. A vagyoni jogi igények jogvédelméről szóló IX. Fejezet rendelkezései rájuk is alkalmazandók.

154. §. A Német Nemzetiszocialista Munkáspártra, mint közjogi testületre vonatkozó szabályokat a Vezér bocsájta ki.

155. §. A 152—154. §§. rendelkezései alá nem eső közjogi testületek, intézetek és alapítványok tisztviselői számára az illetékes birodalmi miniszter a birodalmi belügyminiszterrel és szükség esetén a birodalmi pénzügyminiszterrel egyetértésben kivételeket engedélyezhet, vagy rendelhet el.

XIII. FEJEZET.

A birodalmi miniszterek.

156. §. (1) A birodalmi minisztereket a Vezér és birodalmi kancellár nevezi ki s őket a Vezérhez és a Birodalomhoz közjogi hivatali jogviszony fűzi.

(2) Az értelemszerűen alkalmazandó VIII. és IX. Fejezetek és az illetménytörvény előírásain kívül a jelen törvény rendelkezései a birodalmi miniszterekre nem nyerne alkalmazást; a tisztviselőkre általánosan érvényes egyéb törvények és rendeletek a birodalmi miniszterekre is alkalmazandók.

157. §. (1) A birodalmi miniszterek hivataluk átvételkor a Vezér és birodalmi kancellár előtt a következőt teszik le:

„Esküszöm, hogy a német birodalom és nép Vezéréhez, Hitler Adolphhoz hű és engedelmességek, erőmet a német nép javára fordítom, a törvényeket tisztelem, az engem terhelő köteleességeknek lelkiismeretesen eleget teszek, és hivatalomat mindenkiével szemben pártatlanul és igazságosan látom el. Isten engem úgy segítjen.“

(2) A 4. §. 2. és 3. bekezdései megfelelően alkalmazandók.

158. §. (1) Birodalmi miniszter nem lehet tagja nyereszkedésre alakult vállalat előljáróságának, igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának és miniszteri tiszte mellett hivatásszerű tevékenységet nem folytathat. A Vezér és birodalmi kancellár kivételt tehet, ha hivatali tekintetek ezt nem gátolják és nem kell tartani attól, hogy a birodalmi miniszter hivatali és hivatalon kívüli tevékenysége között ellentét keletkezhet.

(2) Birodalmi miniszter hivatalának ideje alatt ellenzolgáltatás fejében sem döntőbírói tevékenységet nem folytathat, sem bíróságon kívül szakvéleményt nem adhat.

(3) Békebírói, esküdtti, vagy más tisztületbeli tisztségre birodalmi miniszter meg nem hívható.

159. §. (1) A 8. §. 1. és 2. bekezdése és a 9. §. értelemszerűen alkalmazandók, az előírt engedélyt a Vezér és birodalmi kancellár adja meg.

(2) Hivatalban álló birodalmi minisztert székhelyén, vagy, ha azon kívül tartózkodik, tartózkodási helyén kell kihallgatni. Ettől a szabálytól eltérni csak a Vezér és birodalmi kancellár engedélyével szabad.

160. §. A birodalmi miniszterre kinevezett tisztviselő kinevezése napjával eddigi hivatalából kiválik. A birodalmi miniszterre kinevezett katonai személy katonai szolgálati járandóságokra irányuló igénye nyugszik.

161. §. A Vezér és birodalmi kancellár a birodalmi minisztereket bármikor felmentheti. Fegyelmi eljárásnak birodalmi miniszterrel szemben nincs helye.

162. §. (1) A birodalmi miniszter felmentése hónapjának végétől számítva élethosszigan nyugdíjat élvez, ha hivatalát megszakítás nélkül legalább öt évig látta el, vagy, ha miniszteri szolgálati idejét beszámítva összesen legalább tíz évig állott tisztviselőként szolgálatban.

(2) A birodalmi miniszter az 1. bekezdésben meghatározott feltételek hiányában is élethosszigan nyugdíjban részesül, ha hivatala gyakorlataiban, vagy ezzel összefüggésben önhibáján kívül olyan egészségi bántalmat szenvedett, amely munkaképességét súlyosan és tartósan befolyásolja.

(3) A felmentett birodalmi miniszter, amennyiben az 1. és 2. bek. feltételeinek nem felel meg és tisztviselőképpen nem nyer alkalmazást, hivatali illetményei megszűnésének időpontjától kezdve átmeneti járandóságban részesül. Az átmeneti járandóság ugyanannyi hónapra folyósítandó, ahány hónapra, mint birodalmi miniszter hivatali illetményben részesült, legkevesebb azonban hat hónapra és legfeljebb két évre, — és pedig az első három hónapra a birodalmi minisztert megillető teljes illetmények összegében, ezután pedig ennek felében. Az átmeneti járandóság a 137. §. szempontjából nyugdíjnak tekintendő.

(4) Amennyiben a felmentett birodalmi miniszter az 1. és 2. bek. feltételeinek nem felel meg, de birodalmi miniszterre való kinevezéskor élethosszigan, vagy meghatározott időre kinevezett tisztviselő volt, az átmeneti járandóság megszűnésének időpontjától abban a nyugdíjban részesül, melyet korábbi hivatalában a birodalmi miniszteri minőségben eltöltött hivatali idő házzásamításával megszólgált volna. Ha az így nyert nyugdíj összege magasabb a 3. bekezdésben meghatározott átmeneti járandóság összegénél, ahelyett a nyugdíjat kell engedélyezni.

(5) Az átmeneti járandóság folyósításának a 3. bekezdésben meghatározott idejére adott esetben az átmeneti járandóságból özvegyi és árvaellátást is kell engedélyezni.

(6) A birodalmi miniszterek hivatali idejét a 61. §. értelmében nyugdíjba beszámíthatónak kell tekinteni.

XIV. FEJEZET.

Átmeneti és zárórendelkezesek.

163. §. A jelen törvény rendelkezései szerint a tisztviselővel közlendő döntéseket ki kell kézbesíteni, ha a közléssel határidő veszi kezdetét, vagy a közlés a tisztviselő vagyoni jogait érinti. A kézbesítésre a birodalmi közsolgálati fegyelmi rendtartás rendelkezései kell alkalmazni. A kézbesítés helyettesíthető azzal, hogy a tisztviselő előtt a döntést jegyzőkönyvileg feltárják; a tisztviselőnek kérelmére a jegyzőkönyvről másolatot kell kiadni.

164. §. A birodalmi kormány, — amennyiben a kérdés törvényi szabályozást nem nyer, — rendeleti úton bocsáthat ki a tisztviselők előképzettségét és hivatali pályafutását illető rendelkezéseket. E rendeletek kibocsátásáig a birodalmi miniszterek a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben ilyen rendelkezéseket saját szolgálati águkat illetően kibocsáthatnak.

165. §. A 76. §. 2—4 bek., a 84. §. 2. bek., a 93. §. 2. bek., a 97. §. 4. bek., a 101. §. 2. bek., a 102—104. §§., a 106. §. 1. bek., a 120. §., a 122. §. 4. bek., a 126. §. 1. bek., a 127. §. 3. bek., a 133. §. 2—4. bek., a 135. §. 3. bek., a 144. §. és a 149. §. 3. bekezdésének közvetett birodalmi tisztviselőre való alkalmazása esetén a birodalmi pénzügyminiszter helyett a szolgálatadónak az illetményügyekre általánosan illetékes szolgálati főhatóságát kell érteni.

166. §. A 35. §. 1. bek. 1. mondatának alkalmazása szempontjából a birodalmat és az országokat ugyanannak a szolgáltatadónak kell tekinteni.

167. §. Érvénytelenek az olyan ígérek, megegyezések és egyességek, amelyek a tisztviselő számára a VIII. Fejezet szerint öt megillető ellátásnál magasabb ellátást biztosítanak. Az ilyen célra kötött biztosítási szerződések megváltoztathatók.

168. §. A volt birodalmi vízvédelmi szolgálatban eltöltött idő a 81. §. értelmében a nyugdíjba beszámítható.

169. §. Az országok volt udvari igazgatásánál eltöltött idő az országos törvényes rendelkezések szerint számítható be a nyugdíjba a 81. §. értelmében.

170. §. Az az idő, amelyet valamely tisztviselő 1924. január 1. napjától a jelen törvény hatálybalépéséig huszonhetedik életéve betöltése után a közszolgálatban való foglalkoztatás nélkül várakozási állományban töltött, csak felében számítható be a nyugdíjba.

171. §. (1) A jelen törvény rendelkezései a 68. §. 2. bek. kivételével kiterjednek a bírói tisztviselőkre is, feltéve, hogy a törvény másképen nem rendelkezik. Hatályukat veszítik azok a rendelkezések, amelyek a 6. §. 2. bekezdésével (hivatali tevékenységtől való eltöltés), a 13. §-szal, (melléktevékenység befejezése), a 32–34. §§-kal (a kinevezés semmissége), az 51–56. §§-kal (kiválás a tisztviselői jogviszonyból), az 57., 59., 60., 63–66. §§-kal (elbocsátás a tisztviselői jogviszonyból), a 68. §. 1. bekezdésével, a 70–75., 89. §§-kal, (nyugállomány és nyugdíj) és a 142. §. 1. bekezdésével, (jogvédelem), ellentétesek. Bírói tisztviselőnek a 71. §. szerinti nyugállományba helyezése nem alapítható bírói tevékenysége gyakorlása közben hozott határozat tárgyi tartalmára.

(2) Az 1. bek. megfelelően alkalmazandó a Német Birodalmi Számvevőszék (*Rechnungshof des Deutschen Reiches*) és a porosz főszámvevőszéki kamara (*Oberrechnungskammer*) azon tisztviselőire, akik a birodalmi költségvetési rendtartás (*Reichshaushaltsordnung*) 121. §. 1. bek. 1. mondata értelmében függetlenek.

(3) Az 1. bek. megfelelően alkalmazandó az 1924. február 13-i birodalmi államadóssági rendtartás (*Reichsschuldenordnung*) 30. §. 1. bekezdésében megnevezett tisztviselőkre.

(4) A rendőrségi tisztviselőkre a je-

len törvény alkalmazandó, más törvényi rendelkezés hiányában.

(5) Közjegyzőkre a jelen törvény rendelkezései csak annyiban alkalmazandók, amennyiben azt törvény mondja ki.

(6) A 7. §. 4. bek., a 11. §. 2. bek. és a 35. §. 3. bek. nem nyerne alkalmazást a véderő tisztviselőire.

172. §. (1) Ha jelen törvény hatálybaléptekor valamely tisztviselő a 68. §. 1. bekezdésében megállapított korhatárt már elérte, — az eddigi szabályok szerint, de legkésőbb a jelen törvény hatálybalépésének hónapját követő harmadik hónap végével nyugállományba lép, feltéve, hogy a korhatár nem nyer meghosszabbítást. (68. §. 2. bek.)

(2) A bírakat illetően érintetlenül marad a birodalmi igazságügyi szolgálat tisztviselőinek korhatáráról szóló 1936. július 27-i rendelet (*Reichsgesetzblatt I. 375. 1*) 2. §. 2. bekezdésében foglalt átmeneti szabályozás.

(3) Hatályban maradnak azok a törvényi rendelkezések, amelyek egyes tisztviselői csoportok számára a hatvanötödik életévnél (68. §. 1. bek. 1. mondat) korábbi korhatárt állapítanak meg.

173. §. (1) A német felsőoktatás újjáépítése érdekében főiskolai tanárok felmentéséről és áthelyezéséről szóló 1935. január 21-i rendelet (*Reichsgesetzblatt I. 23. 1*) érintetlenül marad. Az áthelyezés, felmentés jogkövetkezményei és a hátramaradottak ellátása tekintetében külön törvényi rendelkezések bocsáthatók ki.

(2) A nyilvános iskolák vezetőinek, illetve tanárainak áthelyezéséről szóló szabályok érintetlenül maradnak.

174. §. A vagyoni jogi igények jogvédelméről szóló IX. Fejezet rendelkezései alkalmazandók a közjogi vallási társulatokra és azok kötelekeire. Egyébként a vallási társulatok felhatalmazást nyernek, hogy tisztviselőkre és lelkészeikre a jelen törvénynek megfelelő szabályokat állapíthassanak meg.

175. §. (1) A 162. §-ban meghatározott öt-, ill. tízévi időkizsámításánál számításba kell venni a miniszteri ügykör vitelével felruházott birodalmi helytartói, valamint az országos kormányelnöki, ill. kormánytagi minőségben eltöltött hivatali időt, ha a birodalmi miniszteri idő ehhez közvetlenül csatlakozik.

(2) A miniszteri ügykör vitelével felruházott miniszteri biztosok, a biro-

dalmi helytartók, valamint az országos kormányok elnökeinek és tagjainak hivatali ideje egy tekintet alá esik a birodalmi miniszterek hivatali idejével.

176. §. (1) Ha a birodalmi miniszter egyidejűleg valamely országos kormány tagja is, hivatali illetményei csak a birodalomtól járnak; ha pedig egyidejűleg valamely országos kormány feje s e minőségében magasabb illetményeket élvez, úgy csak birodalmi miniszteri illetményei járnak a birodalomtól. Ugyanez érvényes az elöljárói illetményekre is.

(2) Az országok kötelesek az országos kormány elnökének, illetve tagjainak hivatali idejére eső országos jog szerinti hivatali, illetve ellátási illetmények felét a birodalomnak megtéríteni.

177. §. A XIII. Fejezet rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók a birodalmi helytartókra, valamint az országos kormányok elnökeire és tagjaira. A 157–159. §§. esetében az országos kormányok elnöke és tagjai tekintetében a Vezér és birodalmi kancellár helyébe a birodalmi helytartó lép.

178. §. (1) Aki 1933. július 2. napja előtt fogadtatott be a tisztviselői jogviszonyba, akkor is tisztviselő, ha nem kapott a 27. §. 1. bekezdésében meghatározott okmányt.

(2) Aki 1933. július 2. napja előtt a tisztviselői jogviszonyba való befogadás nélkül volt foglalkoztatva, — különösen, ha ez a foglalkoztatás 1933. július 2. napja előtt magánjogi szolgáltatás szerződés alapján történt, — nem tisztviselő. Az 1933. július 2. napja előtti időre még akkor sem részesül a tisztviselő jogaiban, ha erre kölcsönös ígéret, megegyezés, ill. egység, vagy jogerős ítélet, ill. választottbírói ítélet állana fenn. Hatósági, vagy más közfeladatok ellátásával egybekötött munkakörrel való kifejezett, vagy hallgatólagos megbízatás egymagában nem tekintendő a tisztviselői jogviszonyba való befogadásnak.

(3) Aki az eddigi szabályok szerint élethossziglan, vagy meghatározott időre tisztviselői kinevezést nyert, élethossziglan, ill. meghatározott időre kinevezett tisztviselőnek tekintendő; a felmondásig kinevezett tisztviselőt visszavonásig kinevezett tisztviselőnek kell tekinteni.

(4) Ha országos jogszabályok már 1933. július 27. napja előtt a tisztviselői jogviszony megállapítására meg-

határozott alakosságokat szabtak meg, erre az időre csak ezek az alakosságok tekintendők a 27. §. 1. bek. szerinti megállapításnak.

179. §. (1) A jelen törvény hatálybalépését követő háromévi időre a 70. §. azzal a megszorítással alkalmazandó, hogy a hatvanhetedik életév helyébe a hatvanadik életév lép.

(2) Várakozási állományú tisztviselő a 77. §. 2. bek. 1. pontja alapján legkorábban a jelen törvény hatálybalépését követő egy év eltelte után helyezhető nyugállományba.

(3) A szolgálati illetmények nélküli szabadság (61. §. 1. bek. 3. pont) idejének tekintetbe vétele a jelen törvény hatálybalépte előtti időre az eddigi szabályok szerint ítélendő meg.

(4) Bíraknál és államügyészéknél tisztviselőknél, akik a jelen törvény hatálybalépte előtt ügyvédi működést fejtettek ki, az ügyvédi működés ideje — a birodalmi pénzügyminiszter beleegyezésével, — abban a mértékben teljesen beszámítható a nyugdíjba, amennyiben az ügyvédi tevékenység a bírói, ill. államügyészégnél hivatásban szokásos volt.

(5) Az a nem nyugállományú tisztviselő, akinek az eddigi jog szerint a jelen törvény életbeléptekor nyugdíjigénye állott fenn, igényét megtarthatja. A nyugdíjösszeg a jelen törvény szerint alakul.

(6) A Birodalmi Itélőszék tagjai s a velük ellátásjogilag azonos állású tisztviselők a jelen törvény életbeléptekor megszolgált nyugdíjban részesülnek, ha az eddigi szabályok szerint nyugdíjuk a nyugdíjba beszámítható szolgálati illetmények 75%-át meghaladja.

(7) A nyugdíjba beszámítható szolgálati idő kiszámítása tekintetében az 1914. augusztus 1. napja és az 1918. december 31. napja közötti időben tisztviselői jogviszonyban, vagy katonai szolgálatban eltöltött s legalább hat hónapig tartó idő felével többnek tekintendő. Felével többnek kell akkor is tekinteni, ha e szolgálat a huszonhetedik életév befejezése előtt telt el. Ez a rendelkezés nem alkalmazandó olyan időre, amely egyébkéntől már beszámított. (83., 84. §§.)

(8) A 85. §. 2. bek. 1. pontja szerint nyugdíjba beszámítható az az idő is, amely alatt a tisztviselő kinevezése előtt s huszonhetedik életéve betöltése után 1933. január 30-át megelőzően a Német Nemzetiszocialista

Munkáspártnban, vagy annak tagozatában tisztséget töltött be.

(9) A birodalmi pénzügyminiszter engedélyével nyugdíjba számítható az a huszonhetedik életév betöltése utáni idő, amely az eddigi szabályok szerint számítható volt.

(10) A 82. §. 2. pontja alkalmazása szempontjából a nemzetiszocialista önkéntes munkaszolgálat a birodalmi munkaszolgálatnál egy tekintet alá esik.

180. §. (1) A tisztviselőre ruházott tisztség öt évi ellátásának követelménye (23. §. 2. bek. 2. pont 2. mondata) nem nyer alkalmazást a jelen törvény hatálybalépése előtt kinevezett tisztviselőre.

(2) A 67. §. 2. bekezdésében meghatározott azokra a tisztviselőkre, akik a jelen törvény hatálybalépésekor hivatalban állnak, a kinevező hatóság határozza meg egy éven belül, vajjon e rendelkezés rájuk alkalmazandó-e.

(3) Az 59. §. 1. bek. 1. mondata nem alkalmazandó azokra a tisztviselőkre, akik a hivatásos tisztviselői kar vizszaállításáról szóló törvény 3. §. 2. bek. alapján a szolgálatban meghagyattak, valamint azokra a tisztviselőkre, akik 1933. július 2. előtt kötöttek házasságot, nem német, vagy rokonvérből származó egyénnel.

181. § Az 53., 132. § és a 133. § 1. bek. 3. pontja a bűncselekmény elkövetésének idejére való tekintet nélkül alkalmazandó. Az 53. és 132. §§ értelmében hivatal-, ill. nyugdíjvesztéssel járó büntetőítéletek az ítélet jogerőre emelkedése után ezt a jogkövetkezmenyt akkor is maguk után vonják, ha a büntetőítélet 1933. július 2. napja és a jelen törvény hatálybalépése közötti időben emelkedett jogerőre; fogházbüntetést kimondó ítélet esetén ez a rendelkezés csak akkor alkalmazandó, ha egy évet meghaladó büntetés szabott ki.

182. §. A közigazgatási bíróságok illetékességéről szóló 142., 145. és 147. §§ csak a Birodalmi Közigazgatási Bíróság felállításával lépnek hatályba, ezideig az eddigi jogszabályok hatályosak.

183. §. Amennyiben a jelen törvény másképpen nem rendelkezik, a végrehajtásához szükséges jogi és közigazgatási rendelkezéseket a birodalmi belügy- és pénzügyminiszter bocsátja ki. A birodalmi belügy- és pénzügyminiszter átmeneti szabályozásként kiegészítő rendelkezéseket is bocsáthat ki.

184. § (1) A jelen törvény 1933. július 1. napján lép hatályba azzal, hogy hatálya kiterjed az ezen a napon szolgálatban álló birodalmi miniszterekre, a velük a 177. § értelmében egy tekintet alá eső személyekre, a tisztviselőkre, valamint a várakozási állományú tisztviselőkre. Ennek kapcsán a várakozási életmódot nem kell újból megállapítani. Az ezen időpont előtt ellátási illetményekre már igényjogosult nyugállományú tisztviselőkre, özvegyekre, árvákra és egyéb ellátásra jogosultakra csak a 126—147. §§ alkalmazandók, a nyugállományú tisztviselőkre ezenfelül a 22., 23. §§., a 37. §. 2. bek. 4—6. mondata és 4. bekezdése; egyéb jogviszonyaikat az eddigi jog szabályozza.

(2) A jelen törvénynek megfelelő vagy annak ellentmondó jogszabályok hatályukat veszítik. Hatályukat veszítik különösen

1. a birodalmi tisztviselőtörvény,
2. a tisztviselők hátramaradottairól szóló törvény,
3. a tisztviselők baleseti ellátásáról szóló törvény,
4. az 1922. július 21-i birodalmi törvény (Reichsgesetzblatt I. 590 l.) a tisztviselők kötelességeiről a köztársaság védelmére,
5. a birodalmi miniszterekről szóló törvény, kivéve a hivatali illetményekre, hivatali lakásra, átköltözési és utazási költségekre vonatkozó rendelkezéseket, valamint az egyes országos kormányok tagjait illető megfelelő rendelkezéseket,

6. a birodalmi elnökek a gazdaság és pénzügyek biztosítására és politikai kilengések leküzdésére 1931. október 6-án kelt harmadik rendeletének (Reichsgesetzblatt I. 537. l.) Harmadik Rész V. fejezet II. címe.

A birodalmi biztosítási rendtartás 554. § a—c. pontjaiban foglalt rendelkezések érintetlenül maradnak.

(3) A birodalmi belügy- és pénzügyminiszter — adandó alkalommal az érdekelt illetékes birodalmi miniszterrel egyetértésben — felhatalmazást nyer, hogy rendeleti úton kötelező erővel kijelöljék az ezután hatályukat veszítő jogszabályokat, továbbá hogy a hatályukban megmaradó jogszabályokat az ellentmondások kiküszöbölése után az új jogállapothoz alkalmazva új szövegben és rendszerben tegyék közzé.

(4) A törvényekben és rendeletekben a hatályon kívül helyezett jogszabá-

lyokra történt utalások esetén, azok helyébe a jelen törvény és végrehajtási rendeletei lépnek.

Adolf Hitler

Vezér és birodalmi kancellár.

Frick

birodalmi belügyminiszter.

Schwerin von Krosigk gróf
birodalmi pénzügyminiszter.

A német tisztviselőtörvény módosításáról szóló 1939 március 25-i törvény (Reichsgesetzblatt I. 577. l.) a törvény szövegén a következő lényegesebb módosításokat eszközölte:

3. §. A Német tisztviselőtörvény a következőképpen módosul:

a) a 67. §. a következő 3. bekezdéssel egészül ki.

„(3) a 2. bekezdés rendelkezései alá eső tisztviselőkre a 61. §. 1. mondatának 2. félmondata nem nyer alkalmazást.”

b) a 71. §. a következő 3. bekezdéssel egészül ki:

„(3) A Vezér és birodalmi kancellár által elrendelt nyugállományba helyezést a tisztviselővel az illetékes birodalmi miniszter közli.”

c) a 78. §. 1. bekezdéséhez a következő kiegészítést kell hozzáfűzni:

„a 71. §. 3. bekezdésének esetében a nyugállományba helyezés elrendeléséről szóló közlés helyettesíti a rendeletet.”

d) a 149. §. 2. bekezdése a következőképpen módosul:

61. A „60. §. (kérelemre történő elbocsátás)” szavak után a következő szöveg iktatandó:

„61. §. 1. bek. 2. félmondat és 68. §. 1. bek. (korhatár)”.

2. A 2. mondat a következő szöveget kapja

„a hatvanötödik életévét betöltött tiszteletbeli tisztviselő felmenthető; fel kell menteni, ha a várakozási vagy nyugállományba helyezés egyéb feltételei fennforognak.”

A birodalmi közzolgálati fegyelmi rendtartás.¹

A birodalmi kormány az alább kihirdetett törvény megalkotását határozta el:

I. FEJEZET.

A törvény alkalmazása.

1. §. A birodalmi közzolgálati fegyelmi rendtartás kiterjed mindazokra a tisztviselőkre és nyugállományú tisztviselőkre, akik a Német Tisztviselőtörvény hatálya alá esnek.
2. §. Azt a tisztviselőt, aki a korábban fennállott tisztviselői jogviszonyból kivált, akit elbocsátottak vagy aki nyugállományba lépett, a jelen törvény alapján, szintén eljárás alá lehet vonni, ha a szolgálati vétséget vagy a szolgálati vétségnek tekintendő cselekményt (Német Tisztviselőtörvény 22. § 1. bek.) vagy a korábban fennállott tisztviselői jogviszony tartama alatt, vagy mint nyugállományú tisztviselő követte el; a Német Tisztviselőtörvény 22. § 1. bek.
2. tételében meghatározott cselekmények a korábban fennállott tisztviselői jogviszonyból kivált vagy elbocsátott tisztviselőnél is szolgálati vétségnek tekintendők. A szolgáltatató megváltozása a fegyelmi eljárást nem akadályozza.
3. §. Az illetékes hatóság köteleesség szerű mérlegelés útján határozza meg azt, hogy valamely szolgálati vétség miatt szükség van-e a jelen törvény alapján való közbelépésre; a mérlegelés folyamán a tisztviselő egész szolgálati és szolgálaton kívüli magatartására tekintettel kell lenni.

II. FEJEZET.

Fegyelmi büntetések.

4. § (1) A fegyelmi büntetések a következők:
megintés (*Warnung*),
dorgálás (*Verweis*),
pénzbírság (*Geldbusse*),
illetménycsökkentés (*Gehaltskürzung*),

szolgálatból való eltávolítás (*Entfernung aus dem Dienst*),
nyugdíjsökkentés (*Kürzung des Ruhegehalts*) és
nyugdíjvesztés (*Aberkennung des Ruhegehalts*).

(2) Egyazon fegyelmi eljárás során a fegyelmi büntetéseknek csak egyike szabható ki.

5. § (1) A megintés a tisztviselő bizonyos meghatározott magatartásának (cselekedet vagy mulasztás) rossz szalása azzal a felhívással, hogy azt a jövőben kerülje el.

(2) A dorgálás a tisztviselő bizonyos meghatározott magatartásának a megrovása.

(3) Nem fegyelmi büntetések a szolgálati előljárónak azok a rossz szó nyilatkozatai (rendeutasítások, figyelmeztetések stb.), amelyeket nem jelölnek meg kifejezetten, mint megintést vagy dorgálást.

6. §. A pénzbírság a tisztviselő egyhavi szolgálati illetményeit túl nem haladhatja. Nem haladhatja meg a pénzbírság a háromszáz birodalmi márkát, ha a tisztviselőnek nincsen szolgálati illetménye, vagy azt csak munkamegítatásának tartama alatt élvezi. Azoknál a tisztviselőknél, akik csupán díjazásban részesülnek, a pénzbüntetés legfeljebb ezer birodalmi márkáig terjedhet.

7. § (1) Az illetménycsökkentés a mindenkor szolgálati illetményeknek legfeljebb egyötödével való és legfeljebb öt évig tartó törtrészarányú kevesbítése. Az illetménycsökkentést figyelmen kívül kell hagyni a megbüntetett tisztviselő korábbi tisztviselői jogviszonyából szerzett ellátási igényének rendezésénél (Német Tisztviselőtörvény 122. s köv. §§.)

(2) A megbüntetett tisztviselő várakozási állományba vagy nyugállományba lépése esetén a csökkentett szolgálati illetmények alapján számított várakozási illetményt, vagy

nyugdíjat az illetménycsökkentés tartama alatt ugyanabban az arányban kell csökkenteni, mint a szolgálati illetményeket.

(3) A megbüntetett tisztviselő elhalálozása esetén a halálozási hónapra járó illetményeket és a halálozási segélyt az illetménycsökkentés tartama alatt ugyanabban az arányban kell csökkenteni, mint a szolgálati illetményeket; az özvegyi- és árvaellátás csökkentetlen marad.

8. § (1) A szolgálatból való eltávolítás maga után vonja a szolgálati illetményekre és ellátásra irányuló igénynek, valamint a hivatali cím, a hivattal kapcsolatban adományozott egyéb címek s az egyenruha viselése jogának elvesztését.

(2) A szolgálatból való eltávolítás és jogkövetkezményei kiterjednek mindazokra a hivatalokra, melyeket a megbüntetett tisztviselő az ítélet jogerőre emelkedésekor a közvetlen vagy közvetett birodalmi közzolgálatban betöltött, feltéve, hogy a 112. § 6. bekezdéséből más nem következik.

9. § (1) Nyugállományba helyezett tisztviselő ellen fegyelmi büntetésként csak a nyugdíjsökkentés és a nyugdíjvesztés alkalmazható; a 7. § 1. bek. 2. tétele megfelelően alkalmazandó. Nyugdíjvesztés kiszabásának csak akkor van helye, ha a még szolgálatban álló terhelt ellen a szolgálatból való eltávolításnak lenne helye; a nyugdíjsökkentés és illetménycsökkentés helyett szabandó ki.

(2) A nyugdíjvesztés maga után vonja a hátramaradottak ellátására irányuló igénynek, valamint a hivatali cím, a hivattal kapcsolatban adományozott egyéb címek és az egyenruha viselése jogának elvesztését. Ezek a következmények kiterjednek mindazokra a hivatalokra, melyeket a megbüntetett tisztviselő nyugállományba lépésekor betöltött.

(3) A nyugdíjsökkentés mértéke és tartama a 7. § 1. bek. szerint igazodik; a nyugállományú tisztviselő halála esetén a 7. § 3. bek. megfelelően alkalmazandó.

10. § (1) Az újra tisztviselővé ki nevezett volt nyugállományú tisztviselő, akit a szolgálatból eltávolítanak (8. §), csak olyan esetben veszti el a 9. § 2. bekezdésének megfelelően korábbi nyugdíjára és hátramaradottak ellátására irányuló igényét, valamint egyéb jogosítványait, ha őt a korábbi tisztviselői jogviszonyában elkövetett szolgálati vétségért,

vagy pedig a Német Tisztviselőtörvény 22. § 1. bek. 2. tételében meghatározott cselekményért ítélik el; az utóbbi esetben a cselekmény elkövetésének ideje nem mértékadó.

(2) Azt a nyugállományú tisztviselőt, aki a közzolgálatban való utolsó foglalkoztatása előtt már egy korábbi tisztviselői jogviszonyból nyugállományba lépett, a korábbi tisztviselői jogviszonyból eredő igények és jogosítványok (9. § 2. bek.) csak abban az esetben illetik meg továbbra is, ha csupán az utolsó tisztviselői jogviszonyában elkövetett szolgálati vétség miatt ítélik el és az ítéletnek nem a Német Tisztviselőtörvény 22. § 1. bek. 2. tételében meghatározott cselekmény a tárgya.

III. FEJEZET.

Fegyelmi eljárás.

1. Általános rendelkezések.

11. § (1) Az illetménycsökkentést, a szolgálatból való eltávolítást, a nyugdíjsökkentést és a nyugdíjvesztést csak a fegyelmi bíróságok szabhatják ki alakszerű fegyelmi eljárás során.

(2) A megintést, dorgálást és pénzbírságot a szolgálati előljáró kiszabhatja a fegyelmi parancs útján is.

12. §. Ha a tisztviselő ellen nyugállományba lépésének idején alakszerű fegyelmi eljárás van folyamatban, a nyugállományba lépés ennek folytatását nem akadályozza. Nyugállományú tisztviselő ellen fegyelmi eljárást csak nyugdíjazása előtt elkövetett szolgálati vétség, vagy pedig a Német Tisztviselőtörvény 22. § 1. bek. 2. tétele értelmében szolgálati vétségnek tekintendő cselekmény miatt lehet elrendelni.

13. § (1) Ha szolgálati vétség miatt fegyelmi eljárás alatt álló terhelt ellen ugyanazon tényállás miatt bűnvádi eljárás során közvédat emeltek, a fegyelmi eljárás megindítható ugyan, de azt a bűnvádi eljárás befejezéséig fel kell függeszteni. Felfüggesztendő a megindított fegyelmi eljárás akkor is, ha annak folyamata alatt a terhelt ellen közvédat emelnek. A fegyelmi eljárás folytatható, ha a bűnvádi eljárás a terhelt személyében fekvő okokból nem folytathatik tovább.

(2) A terheltnek a bűnvádi eljárás során való felmentése esetén ellene a bűnvádi vizsgálat tárgyát alkotó tények miatt csak akkor rendelhető el,

¹ Reichsdienststrafordnung vom 26. Januar 1937 (Reichsgesetzblatt I. 71. 1.)

vagy folytatható a fegyelmi eljárás, ha ezek a tények anélkül, hogy valamely bűncselekmény tényálladékát betöltették, a szolgálati vétség fogalmát kimerítik.

(3) A fegyelmi eljárásban hozandó határozat számára a büntető ítélet ténymegállapításai kötelező erejűek, hacsak a fegyelmi bíróság a tényállás újból való megállapítását egyhangúan hozott végzésével el nem határozza.

14. §. A fegyelmi eljárás felfüggeszthető, ha a szolgálati vétség megítélése olyan kérdés elbírálásától függ, amely más — már folyamatban lévő vagy megindítandó — eljárás során kerül eldöntésre. A fegyelmi eljárást legkésőbb a másik eljárás végérvényes befejezése után tovább kell folytatni. A másik eljárásban megállapított tények nem kötelező erejűek, azonban újólagos kivizsgálás nélkül is a fegyelmi eljárásban hozandó döntés alapján szolgálhatnak.

15. § (1) A fegyelmi eljárás elrendelését vagy folytatását nem akadályozza az, hogy a terhelt a szolgálati vétség elkövetése után elmebeteg vagy cselekvőképtelen lett.

(2) Ilyen esetben az elrendelő hatóság (29. §) a terhelt jogainak az eljárás során való megóvása végett megkeresi a törvényszéket gondnok kirendelése iránt. A törvényszék a megkeresésnek köteles eleget tenni. A gondnok csak tisztviselő lehet.

16. §. A bíróságok és közigazgatási hatóságok kötelesek a szolgálati előjáró, vizsgálatvezető vagy valamely fegyelmi bíróság elnökének megkeresésére fegyelmi ügyekben hivatali és jogsegélyt nyújtani; tanuk és szakértők eskü alatti való kihallgatása iránt csak a törvényszékek kereshetők meg. Amennyiben a kihallgatást szolgálati előjáró kérte, a megkeresés tárgyában a törvényszék határoz.

17. § (1) Azok a szervek, amelyek a bizonyítás felvételét elrendelik, döntenek afelől — a 16. §. 2. mondatának érintetlenül hagyása mellett —, hogy a bizonyítás felvétele milyen formában fogantatásosított. Más törvényesen szabályozott eljárás során már kihallgatott személyek vallomásáról felvett jegyzőkönyveket a fegyelmi eljárás során újabb kihallgatás nélkül is fel lehet használni.

(2) A hatóságok és tisztviselők szolgálati felvilágosításait írásban kell bekérni.

(3) A bizonyításfelvétel minden mozzanatáról jegyzőkönyvet kell felvenni.

(4) A tanuk és szakértők megesketésének csak akkor lehet helye, ha a késelemből veszély származik, vagy pedig a megesketés a vallomás jelentőségére tekintettel vagy avégből kívánatos, hogy a tanut, ill. szakértőt igaz vallomás tételére készítse.

18. §. A fegyelmi eljárás során a terheltet sem letartóztatni, sem előzetesen őrizetbe venni nem lehet. Kényszer útján elő nem vezethető, kivéve a 48. §-ban meghatározott esetet.

19. § (1) A jelen törvényben előírt kézbesítések a következő módon történnek:

1. az átvevőnek vétív ellenében való átadás útján; az átvétel vagy a vétív kiállításának megtagadása esetén az erről felvett jegyzőkönyv útján,

2. tértivevényes ajánlott levél útján,

3. a polgári perrendtartásban előírt hivatalból történő kézbesítés szabályai szerint,

4. hatóságok számára a kézbesítendő iratok fogalmazványaival ellátott ügyiratok bemutatásával; az átvevő köteles a bemutatás napját az iratokban feljegyezni.

(2) Az 1. bek. 3. pontjában meghatározott kézbesítést bármilyen tisztviselő fogantatásosíthatja. A hirdetményi kézbesítést az elrendelő hatóság, vagy a vizsgálatvezető indítványára a fegyelmi kamara engedélyezi. A kézbesítendő kiadmányt a fegyelmi kamara hirdetőtábláján ki kell függeszteni; az idézést is tartalmazó irat ezenfelül a belügyminisztérium hivatalos közlönyében egyszer közzé is teendő.

(3) Minden más közlés alakszerűtlen.

(4) A tisztviselőnek a szolgálati előjárónál általa bejelentett címére történt kézbesítések és közlések vele szemben hatályosak.

20. §. A jelen törvény kiegészítésé- képen alkalmazandók a bírósági szervezeti törvény (a tárgyalások rendje, törvénykezési nyelv, tanácskozás és szavazás) és a bűnvádi perrendtartás rendelkezései, feltéve, hogy azok a fegyelmi eljárás természetével ellentétben nem állanak.

2. Előzetes puhatolás.

(Vorermittlung)

21. §. (1) Szolgálati vétség alapos gyanuját keltő tények felmerülése esetén a szolgálati előjáró, ha a fegyelmi eljárást indokoltnak látja, a tényállás felderítéséhez szükséges puhatolást elrendeli. Ennek során a terhelt körülmények mellett a mentő és a büntetés mértékének megállapítása szempontjából fontos körülményeket is ki kell puhatolni.

(2) A puhatolásnak lényeges eredményét a terhelttel közölni kell. A terheltet a felrött cselekmény felől jegyzőkönyv felvételével meg kell hallgatni; a terhelt írásban is nyilatkozhat.

(3) A terhelt további puhatolást is indítványozhat. A szolgálati előjáró dönt afelől, hogy az indítványnak helyt ad-e.

(4) A nyugállományú tisztviselő szolgálati előjárójaként a nyugállományba lépésekor utóljára illetékes szolgálati főhatóságát kell tekinteni; ez utóbbi hatáskörét alárendelt hatóságra is átruházhatja. Ha az utóljára illetékes szolgálati főhatóság már nem áll fenn, a birodalmi belügyminiszter dönt afelől, hogy ki tekintendő a szolgálati előjárónak.

22. §. (1) Ha a puhatolás eredményeképpen úgy látszik, hogy szolgálati vétség nincs, vagy a szolgálati előjáró a fegyelmi büntetést nem látja indokoltnak, az eljárást megszünteti s erről a terheltet értesíti.

(2) Tekintet nélkül az eljárás megszüntetésére, a felsőbb szolgálati előjáró ugyanazon tényállás miatt fegyelmi büntetést szabhat ki, illetve az elrendelő hatóság az alakszerű fegyelmi eljárást megindíthatja.

23. §. Ha a szolgálati előjáró az eljárást nem szünteti meg s saját hatáskörét elegendőnek tartja, a fegyelmi büntetést kiszabja. Ellenkező esetben a felsőbb szolgálati előjáró, vagy az elrendelő hatóság döntését kell kikérnie.

3. Fegyelmi parancs.

24. §. (1) Valamennyi szolgálati előjárónak jogában áll az alája rendelt tisztviselőkkal szemben a megintés és dorgálás büntetéseit kiszabni.

(2) A pénzbírságot kiszabhatják
1. a szolgálati főhatóság a megengedett legnagyobb mértékig (6. §),

2. a szolgálati főhatóságnak közvetlenül alárendelt szolgálati előjárók az engedélyezett mérték feléig,

3. a többi szolgálati előjárók annak negyedéig.

(3) A szolgálati főhatóság saját ügykörében a 2. bek. 3. pontjában megjelölt szolgálati előjáróknak pénzbírság kiszabási jogát további fokozatokra tagolhatja.

25. §. A fegyelmi büntetést indoklással ellátott írásbeli parancs útján kell kiszabni, amely a terheltnek kézbesítendő, vagy pedig az írásbeli tárgyalás szabályai szerint feltárható.

26. §. (1) A terheltnek jogában áll, hogy a fegyelmi parancs ellen, ha az nem a szolgálati főhatóságtól származik, a kézbesítéstől vagy feltárástól számított két héten belül írásbeli panasszal éljen. A panaszt a fegyelmi parancsot kibocsátó szolgálati előjárónál kell benyújtani. A határidő akkor is betartottnak tekintendő, ha annak folyása alatt a panaszt annál a szolgálati előjárónál nyújtották be, aki afelől dönteni hivatott.

(2) Az a szolgálati előjáró, aki a fegyelmi parancsot kibocsátotta, a büntetés elengedésére vagy enyhítésére jogosítva nincsen, hanem köteles a panaszt egy héten belül a közvetlen felettes szolgálati előjáróhoz felterjeszteni. Ez utóbbi dönt.

(3) A panasz tárgyában hozott döntés ellen a szolgálati főhatóságig további panaszoknak van helye. Mindazonáltal a szolgálati főhatóság a panasz útján való jogorvoslatokat általában, vagy pedig egyes tisztviselői csoportok számára rendeleti úton korlátozhatja. Az 1. és 2. bekezdés értelmeszerűen alkalmazandó.

(4) A szolgálati főhatóság döntése minden esetben végérvényes.

27. §. A magasabb szolgálati előjárónak, vagy a szolgálati főhatóságnak jogában áll az alárendelt szolgálati előjáró által kibocsátott fegyelmi parancsot, — a szolgálati főhatóságnak ezenfelül a saját maga által kibocsátott fegyelmi parancsot is, — a kibocsátástól számított egy éven belül hatályon kívül helyezni s az ügyben másképpen dönteni, vagy az alakszerű fegyelmi eljárás megindítását elrendelni. A döntés előtt a terheltet meg kell hallgatni. A 26. § értelmeszerűen alkalmazandó.

4. Az alakszerű fegyelmi eljárás megindítása.

28. §. Az alakszerű fegyelmi eljárás a vizsgálatra és a fegyelmi bíróság előtti eljárásra tagozódik. Az eljárás az elrendelő hatóság írásbeli rendeletére indul meg. A rendeletet a terheltnek kézbesítik, s amennyiben a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt tagja, akkor a Vezér helyettesével másolatban közlik. A megindítás a kézbesítéssel hatályos.

29. §. (1) Az elrendelő hatóságok a következők:

a) azon tisztviselők számára, akiknek kinevezését a Vezér és birodalmi kancellár magának tartotta fenn — a c) alatt felsoroltak kivételével — a szolgálati felügyeletre illetékes legfelsőbb birodalmi hatóságok; ez utóbbiak a birodalmi belügyminiszter beleegyezésével jogkörüket a közvetlenül alájuk rendelt hatóságokra is átruházhatják, de azt egyes esetben újra magukhoz vonhatják.

b) más tisztviselők számára — a c) alattiak kivételével — a kinevezésre illetékes hatóság.

c) a községek, községi kötelek és egyéb közigazgatási testületek, alapítványok és intézetek tisztviselői számára a felügyelettel megbízott illetékes birodalmi miniszter által a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben meghatározott hatóság.

d) a nem állami nyilvános iskolákban működő olyan tanárok számára, akik állami megerősítésre szorulnak, az a hatóság, amelyet a birodalmi tudomány-, nevelés- és népoktatásügyi miniszter a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben kijelöl.

A legfelsőbb birodalmi hatóságok a b)–d) alatt felsorolt és felügyeletük alá rendelt tisztviselők ügyében is az elrendelő hatósági jogkört általában, vagy egyes esetben magukhoz vonhatják.

(2) Illetékes az az elrendelő hatóság, amelynek a tisztviselő az eljárás megindításának időpontjában alá van rendelve, újra nemfoglalkoztatott várakozási állományú, vagy nyugállományú tisztviselő számára az a hatóság, amely várakozási állományba helyezése, illetőleg nyugállományba helyezése idején illetékességgel bír; ha ez a hatóság már nem áll fenn, akkor az illetékes hatóságot a legfel-

sőbb birodalmi hatóság jelöli ki. Az elrendelő hatóságoknak az 1. mondatban meghatározott illetékességét a terhelt szabadságolása vagy kiküldetése nem érinti.

30. §. (1) Amikor a terhelt egymással fő- és mellék hivatali viszonyban nem álló több hivatalra tölt be, s az az elrendelő hatóság, melynek ügyköri részébe az egyik hivatal tartozik, a tisztviselő ellen alakszerű fegyelmi eljárást szándékozik megindítani, akkor ezt a szándékát a többi hivatal szerint illetékes elrendelő hatósággal is közli. A terhelt ellen ugyanazon tényállás miatt további fegyelmi eljárás meg nem indítható.

(2) Amikor a tisztviselő egymással fő- és mellék hivatali viszonyban álló több hivatalra tölt be, ellene az alakszerű fegyelmi eljárást csak a főhivatal szerint illetékes elrendelő hatóság indíthatja meg. Az 1. bek. 2. mondata megfelelően alkalmazandó.

(3) Az elrendelő hatóság ugyanazon tényállás alapján a több terhelt ellen indított fegyelmi eljárást a fegyelmi vádiratnak a fegyelmi kamarához való érkezéig határozott rendelkezés útján egyesítheti vagy ismét elkülönítheti.

(4) Ha az eljárásban több elrendelő hatóság vesz részt, akkor ezek egyike kinevezésére az illetékes szolgálati főhatóságok együttesen döntenek az eljárások egyesítéséről és elkülönítéséről, valamint afelől, hogy melyik elrendelő hatóság illetékes az eljárás további folyamán.

5. Fegyelmi bíróságok.

31. §. (1) Fegyelmi bíróságok: a fegyelmi kamarák és a Birodalmi Fegyelmi Bíróság.

(2) A fegyelmi bíróságok függetlenek, csak a törvénynek vannak alárendelve.

(3) A fegyelmi bíróságok tevékenységüket bírói függetlenséggel gyakorolják. Ennek a tevékenységnek gyakorlása közben hozott határozat tárgyi tartalma miatt a Német Tisztviselőtörvény 71. §-ára alapított nyugállományba helyezéskor nincsen helye.

a) Fegyelmi kamarák.

32. §. A fegyelmi kamarák a közigazgatási bíróságok mellett alakulnak meg. A fegyelmi kamarák székhelyét és területét a birodalmi belügyminiszter állapítja meg, aki a fegyelmi kamarákat több osztályra

osztathatja; ugyanő szabályozza az ügyvitelt is.

33. §. (1) Illetékes az a fegyelmi kamara, amelynek területén a terheltnek az alakszerű fegyelmi eljárás megindításakor szolgálati székhelye van. Ha a szolgálati székhely külföldön van, a berlini fegyelmi kamara illetékes; a határszolgálatot teljesítő tisztviselők meghatározott csoportjai számára a szolgálati főhatóság a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben a szolgálati székhelyhez legközelebb eső fegyelmi kamarát jelölheti ki illetékesnek.

(2) Újra foglalkoztatott várakozási állományú tisztviselők számára irányadó a hatóság székhelye, a többi várakozási állományú és a nyugállományú tisztviselők számára a lakóhely, ha pedig ez külföldön van, az utolsó szolgálati székhely.

34. §. Az illetékesség körül támadt vitában valamelyik fegyelmi kamara, vagy az eljárásban érdekelt hatóság indítványára a Birodalmi Fegyelmi Bíróság végzéssel határoz.

35. §. (1) A fegyelmi kamara tagjai: az elnök, helyettesei, jogtudó és egyéb ülnökök.

(2) A tagoknak élethossziglan kinevezett, legalább harmincadik életévüket betöltött tisztviselőknek kell lenniük, akiknek szolgálati székhelye a fegyelmi kamara területén van.

(3) A fegyelmi kamara elnökének és helyetteseinek a közigazgatási bíráskodás vagy a rendes bíráskodás rendszeresített állására kinevezett bírói tisztviselőnek kell lenniük.

(4) A jogtudó ülnököknek a magasabb közigazgatási szolgálatra, vagy bírói tisztre való képesítéssel kell bírniuk.

36. §. (1) A fegyelmi kamarák tagjait a birodalmi belügyminiszter rendeli ki három évre; e hivatali idő lejáratá után ugyanazokat újra kirendelheti.

(2) Ha a hivatali idő alatt új tagok kirendelése válik szükségessé, akkor kirendelésük csak a hátralévő időtartamra szól.

(3) A Német Nemzetiszocialista Munkáspártnak a tagok kiválasztásában való szerepét a birodalmi belügyminiszter szabályozza a Vezér helyettesével egyetértésben.

37. §. A fegyelmi kamara határozatait három taggal hozza: az elnökkel (vagy helyettesével) és két ülnökkel, akik közül az egyiknek jogtudónak kell lennie; az ülnökök

egyike ugyanolyan minőségű szolgálati szakhoz és lehetőleg ugyanahhoz a közigazgatási ághoz tartozzék, mint a terhelt.

38. §. (1) Az elnök az előzetes kimentés nélkül köteleességét elmulasztó ülnököt az ezáltal okozott költségekben marasztalhatja. Rendelkezését kielégítő utólagos igazolás esetén egészben vagy részben hatályon kívül helyezheti.

(2) Az elmarasztalt kifogása esetén a fegyelmi kamara végérvényesen dönt. Az elmarasztalt a határozat hozatalában nem vehet részt.

39. §. A fegyelmi kamarának az a tagja, aki ellen alakszerű fegyelmi eljárást, vagy büntetést, ill. szándékosan elkövetett vétség miatt bünvádi eljárást indítottak, vagy akit a Német Tisztviselőtörvény 6. § 1. bekezdése alapján szolgálati ügyeinek vitelétől eltiltottak, hivatalát az eljárás vagy eltiltás ideje alatt nem gyakorolhatja.

40. §. (1) A fegyelmi kamara tagjának hivatali megbízatása megszűnik:

1. ha a tagot büntető eljárás során szabadságvesztésbüntetésre, vagy szabadságvesztésbüntetést helyettesítő pénzbüntetésre, vagy alakszerű fegyelmi eljárás során pénzbírságra vagy más súlyosabb büntetésre jogerősen elítélik;
2. ha a tagot a Német Nemzetiszocialista Munkáspártból kizárják, vagy kitalazzák;
3. ha a tagot várakozási állományba, vagy a fegyelmi kamara területén kívül eső hivatalba helyezik, vagy pedig mint főiskolai tanárt állásától felmentik,
4. vagy ha a tag bármi más módon a kirendelése alkalmával betöltött főhivatalából kiválik.

(2) Az elnök és helyetteseinek hivatali megbízatása megszűnik ezenfelül akkor is, ha a 35. §. 3. bekezdésében meghatározott feltételeknek már nem felelnek meg.

b) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság.

41. §. (1) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság a Birodalmi Közigazgatási Bíróság mellett alakul meg és fegyelmi tanácsokra tagozódik. A közelebbieket a birodalmi belügyminiszter határozza meg.

(2) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság tagjai: az elnök, helyettesei, bírói és egyéb ülnökök.

(3) Az elnököt, helyetteseit és a bírói ülnököket a Birodalmi Közigazgatási Bíróság tagjai közül kell kirendelni.

(4) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság tagjait (2. bek.) a Vezér és birodalmi kancellár rendeli ki három évre.

(5) Egyebekben a 35. § 2. bekezdése, a 36. és a 38–40. §§ értelemszerűen alkalmazandók.

42. §. (1) Ha egyik fegyelmi tanács más fegyelmi tanács vagy a fegyelmi nagytanács (3. bek.) határozatától jogkérdésben el akar térni, akkor jogi álláspontjának megindokolása mellett a szóbanforgó jogkérdést a fegyelmi nagytanács elé kell utalni. Nem alkalmazandó ez a rendelkezés, ha az a tanács, amelynek döntésétől a másik tanács el akar térni, az elterésbe beleegyezik.

(2) Bármelyik fegyelmi tanács kikertheti a fegyelmi nagytanács döntését valamely alapvető jelentőségű jogkérdésben akkor is, ha felfogása szerint ez a jog továbbfejlesztése vagy a jogegység biztosítása szempontjából szükséges. Az ügy olyankor is a fegyelmi nagytanács elé terjesztendő, ha annak döntését hasonló indok alapján a szolgálatteljesítés hatóság képviselője (75. § 1. bek.) tartja szükségesnek.

(3) A fegyelmi nagytanács (*Grosser Dienststrafsenat*) tagjai a Birodalmi Fegyelmi Bíróság elnöke, helyettesei, és a fegyelmi tanácsok elnökei által a fegyelmi nagytanácsba esetről-esetre kiküldött egy-egy bírói tag.

(4) Szavazategyenlőség esetén a rangban legfiatalabb, ha ez egyenlő, a korban legfiatalabb tag szavazata nem számít; az elnöknek mindíg van szavazati joga.

(5) A fegyelmi nagytanácsnak a jogkérdésben hozott határozata az eldöntendő ügy tekintetében kötelező erejű.

43. §. Mindegyik fegyelmi tanács végzéseit az elnökkel együtt számított két bírói és egy harmadik taggal hozza. A fő tárgyaláson határozatait az elnökkel együtt számított három bírói és két további taggal hozza.

6. Vizsgálat.

44. §. (1) Az elrendelő hatóság a vizsgálatot mellőzheti, ha a tényállást felderítettnek látja; erről a terhelteit értesítenie kell.

(2) Ellenkező esetben az elrendelő hatóság az eljárás megindításakor

vagy azután egy tisztviselőt vizsgálatvezetőnek, egy másik tisztviselőt pedig az eljárás során való képviselőté kirendeli és ezt a terhelettel közli. Az elrendelő hatóság vizsgálatvezetői segédet is kirendelhet.

(3) A vizsgálatvezető a vizsgálat lefolytatása során függetlenül jár el és az 50. § eseteinek kivételével utasításokhoz kötve nincsen. Hivatali megbízása a 40. § 1. bek. 1., 2. vagy 4. pontja alapján a fegyelmi kamara tagjainak hivatali megbízásához hasonlóan szűnik meg. A vizsgálatvezető visszahívható, ha a 40. § 1. bekezdés 3. pont esete nála bekövetkezik. Lemondása felől az elrendelő hatóság végérvényesen dönt.

(4) Az elrendelő hatóság képviselője köteles a kapott utasításokat követni.

45. §. (1) A vizsgálatvezető köteles jegyzőkönyvvezetőt maga mellé venni és őt, amennyiben nem tisztviselő, erre a tisztre feleltetni.

(2) A jegyzőkönyvvezető lemondása felől a vizsgálatvezető dönt végérvényesen.

46. §. A vizsgálatvezetőnek jogában áll tanukat és szakértőket eskü alatti kihallgatni. Lefoglalást és átkutatást is elrendelhet és azokat az arra egyébként hivatott hatóság által fogantathatja. Rendőri hatóság, vagy az elrendelő hatóság képviselője a fegyelmi eljárás során lefoglalás vagy átkutatás elrendelésére jogosítva nincsen.

47. §. A terhelteit a vizsgálat megkezdéséhez meg kell idézni s amennyiben megjelent, még abban az esetben is ki kell hallgatni, ha az előzetes puhatolás során már meghallgatták. Ha a terhelteit kényszerítő körülmények miatt a megjelenésben akadályozva volt és ezt időben bejelentette, újra idézendő.

48. §. (1) A fegyelmi kamara a vizsgálatvezető indítványára elrendelheti, hogy a terhelteit elmeállapotáról szóló szakvélemény előkészítése céljából őt nyilvános gyógy- és ápolóintézetbe vigyék, ott felügyelet alá helyezték és megvizsgálják. A vizsgálatvezető köteles a terhelteit ilyenirányú indítványáról értesíteni. A fegyelmi kamara elnöke a vizsgálati eljárás ezen szakára hivatalból rendel ki egy tisztviselőt védőül és neki a fegyelmi kamara végzését kikézesíti.

(2) A végzés ellen halasztó hatályú felfolyamodásnak van helye.

(3) Az intézeti felügyelet alatt tartás hat hétnél tovább nem tarthat.

49. §. (1) A terhelteit a bizonyítás felvételénél jelen lehet. Őt a lefoglalástól és átkutatástól eltekintve, minden bizonyításfelvételhez meg kell idézni. A vizsgálatvezető a terhelteit a részvételtől kizárhatja, ha ezt különleges szolgálatteljesítéssel, vagy a vizsgálat céljára tekintettel szükségesnek tartja. A terhelteit az ilyen bizonyításfelvétel eredményét mindazonáltal közölni kell.

(2) A vizsgálatvezető a terhelteit által előterjesztett bizonyítási indítványonak köteles helyt adni, amennyiben az a vétkesség, a büntetés mértéke vagy tartási járadék folyósítása (64. §) szempontjából jelentős.

(3) A vizsgálat alatt védő igénybe nem vehető.

50. §. (1) Az elrendelő hatóság képviselőjét minden bizonyításfelvételhez — a lefoglalás és házkutatás kivételével — meg kell idézni, abban részt vehet és a vizsgálat állásáról az iratok betekintése által bármikor tájékozódást szerezhet. Az általa előterjesztett bizonyítási indítványnak a vizsgálatvezető köteles helyt adni.

(2) Az elrendelő hatóság képviselője a vizsgálatnak valamely szolgálatteljesítés gyanúját igazoló új körülményekre való kiterjesztését indítványozhatja. A vizsgálatvezető köteles az indítványnak helyt adni; saját hatáskörében is kiterjesztheti a vizsgálatot új körülményekre, ha az elrendelő hatóság képviselője ahhoz hozzájárul. A vizsgálatvezető köteles a terhelteit módot nyújtani arra, hogy az új vádpontokra nyilatkozzék.

51. §. (1) Ha a vizsgálatvezető véleménye szerint a vizsgálat célját elérte, köteles a terhelteit végső nyilatkozatra módot nyújtani. A személyné iratoknak az eljárás szempontjából lényeges tartalmáról a terhelteit felvilágosítást adhat és számára a többi iratokba való betekintést is engedélyezheti.

(2) A terhelteit végső meghallgatása (1. bek. 1. tétel) után a vizsgálatvezető az iratokat összefoglaló jelentéssel együtt az elrendelő hatóság elé terjeszti.

52. §. (1) Az elrendelő hatóság köteles az alakszerű fegyelmi eljárást, — feltéve hogy az még nincs a fegyelmi kamara előtt folyamatban (53. § 3. bek.), — megszüntetni

1. ha az nem joghatályosan indult meg, vagy ha az egyébként helyt nem foghat,

2. ha a terhelteit meghalt,

3. ha a terhelteit a tisztviselői jogviszonyból kiválik vagy abból elbocsátják,

4. ha a nyugállományú tisztviselőnél a bírói ítéletnek vagy a német állami illetőségtől való megfosztásnak a Német Tisztviselő-törvény 132. §-ában meghatározott következményei beállanak,

5. ha a terhelteit, aki nyugállományú tisztviselő, mint ilyen a szolgálatteljesítéssel szemben igényeiről írásban lemond. Az ilyen lemondás által a tisztviselőnek a nyugellátást és a hátramaradtak elvételét illető igénye, valamint a hivatali cím és a hivatallal kapcsolatos adományozott egyéb címek használatának és az egyenruha viselésének jogosítványa elenyészik.

(2) Az elrendelő hatóság az alakszerű fegyelmi eljárást, feltéve, hogy az még nincsen a fegyelmi kamara előtt folyamatban, megszüntetheti, ha azt a vizsgálat eredményének alapján, vagy más okokból nem tartja helyénvalónak; ez esetben is kiszabhat azonban az őt a 11. § 2. bekezdése és a 24. §. alapján megillető hatáskörben fegyelmi büntetéseket, ha pedig ehhez fegyelmi hatalmát nem tartja elegendőnek, akkor a magasabb szolgálatteljesítési döntését kérheti ki. Fegyelmi büntetés kiszabása esetén az eljárás költségei a terhelteit róhatók. Nyugállományú tisztviselővel szemben az elrendelő hatóság a fegyelmi eljárást akkor is megszüntetheti, ha a szolgálatteljesítés (12. §. 2. mondat) ugyan bebizonyítottan látja, de a nyugdíjfosztást, vagy csökkentést nem tartja indokoltnak.

(3) Az 1. bek. és a 2. bek. 1. és 3. mondatának esetében a 22. §. 2. bekezdésének és a 27. §-nak rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók.

(4) A megszüntető határozatot indokolni kell és az a terhelteit kikézesítendő.

7. A fő tárgyalást megelőző eljárás a fegyelmi kamara előtt.

53. §. (1) Az elrendelő hatóság képviselője a kapott utasítások szerint vádiratot szerkeszt s azt az iratokkal együtt a fegyelmi kamara elé terjeszti.

(2) A vádiratban rendezetten fel kell sorolni mindazokat a tényeket,

amelyek a fegyelmi vétséget foglalják magukban, valamint a bizonyítás céljait szolgáló eszközöket. A tényeket a vádirat csak olyan mértékben használhatja fel a terhelt ellen, amennyiben azok a terheltnek a vizsgálat során nyilatkozni módjában állott.

(3) A vádirat benyújtásával az eljárás a fegyelmi kamara előtt folyamatban lévőnek tekintendő.

(4) Ha az elrendelő hatóság a fegyelmi kamarával közli, hogy a tárgyalás anyagát új vádpontokra is ki akarja terjeszteni, a fegyelmi kamara köteles az eljárást felfüggeszteni mindaddig, míg az elrendelő hatóság az előzetes puhatolás vagy vizsgálat kiegészítése után a pótvádiratot elő nem terjeszti, vagy az eljárás folytatását nem indítványozza.

(5) A 48. §. értelmében alkalmazandó; indítvány nem szükséges.

54. §. (1) A fegyelmi kamara az előtte folyamatban lévő fegyelmi ügyeket az eljárás bármely szakában végzéssel egyesítheti vagy újra elkülönítheti.

(2) A Birodalmi Fegyelmi Biróság a különböző fegyelmi kamarák előtt folyamatban lévő fegyelmi ügyeket az egyik elrendelő hatóság, vagy résztvevő fegyelmi kamara, vagy terhelt indítványára az eljárás bármely szakában végzéssel egyesítheti vagy újra elkülönítheti.

55. §. A fegyelmi kamara elnöke a terheltnek a vádiratot és pótlásait (53. §. 4. bek.) kikézbcsítteti és határidőt szab meg, amelyen belül a terhelt írásban nyilatkozhat.

56. §. (1) A terhelt a fegyelmi kamara előtti eljárásban védőt vehet igénybe. Védő hivatalból való kirendelésének nincsen helye, kivéve a 48. §. 1. bek. 3. mondatában meghatározott esetet.

(2) Védő lehet valamely német bíróság előtt eljárásra jogosított ügyvéd vagy közigazgatási jogtanácsos, valamint német főiskolai jogtanár.

57. §. A terhelt és védője a vádirat kikézbcsítése után a fegyelmi kamara elé terjesztett iratokat a személyi iratok kivételével betekinthetik és azokról másolatokat vehetnek. A fegyelmi kamara elnöke számukra a személyi iratok kivonatait is feltárhatja, feltéve, hogy azok terhelt adatait tartalmaznak.

58. §. (1) Az 55. §-ban meghatározott határidő eltelté után az elnök a fő tárgyalásra hatánapot tűz s arra az elrendelő hatóság képviselőjét, va-

lamint a terheltet és védőjét megidézi. Megidézi továbbá azokat a tanukat és szakértőket, akiknek személyes megjelenését szükségesnek tartja; ezek neveit az elrendelő hatóság képviselőjének, a terheltnek és védőjének szóló idézéseken fel kell tüntetni. Elrendeli továbbá mindazon egyéb bizonyító eszközök előkészítését, amelyeket szükségesnek tart.

(2) Ha a terhelt a Német Nemzeti-szocialista Munkáspártnak tagja, az idézés másolata (1. bek. 1. mondat) a Vezér helyettesének megküldendő.

(3) Az idézés kézbesítése és a fő tárgyalás között legalább egy heti időköznek kell lennie, kivéve, ha a terhelt a határidő betartásáról lemond. Lemondásnak tekintendő az, ha a terhelt a fő tárgyalásba bocsátkozott anélkül, hogy a határidő be nem tartása miatt felszólt volna. Ha a terhelt szolgálati székhelye vagy lakóhelye külföldön van, az elnök a határidőt arányosan meghosszabbítja.

B. Fő tárgyalás.

59. §. (1) A fő tárgyalás akkor is megtartandó, ha a terhelt nem jelent meg. A terhelt magát védő által is képviselheti. A fegyelmi kamara elnöke azonban a terhelt megjelenését elrendelheti. — kivéve ha szolgálati székhelye külföldön van, — annak terhe mellett, hogy meg nem jelenése esetén védő által való képviseletét nem engedélyezik.

(2) Ha a terhelt időlegesen nem tárgyalóképes, az eljárás négyheti időtartamra felfüggeszthető; ha pedig kényszerítő okok akadályozzák a megjelenésben és ezt időben bejelentette, a fő tárgyalásra új hatánapot kell kifizetni.

60. §. (1) A fő tárgyalás nem nyilvános. A birodalmi belügyminiszter és az általa meghatalmazott személyek, valamint a terhelt előjárói és az általuk megbízott tisztviselők a tárgyaláson jelen lehetnek. A fegyelmi kamara elnöke más személyek jelenlétét is engedélyezheti, ha az a terhelt testi fogyatékossága miatt szükséges segítségnyújtás céljából indokolt.

(2) Ha a terhelt a Német Nemzeti-szocialista Munkáspárt tagja, a Vezér helyettese a fő tárgyalásra megbízottat küldhet.

61. §. (1) A fő tárgyaláson a fegyelmi kamara tagjai közül az elnök által kijelölt előadó a tanuk jelenlé-

tében az eddigi eljárás eredményét ismerteti. Ennek során a fegyelmi, vagy más törvényesen szabályozott eljárás alkalmával a bizonyításfelvételről készült jegyzőkönyvek felolvashatók és eképen a fő tárgyalás tárgyává tehető. Amennyiben a terhelt személyi iratai az általános megítélés szempontjából fontos adatokat tartalmaznak, előadandók. Ha a terhelt jelen van, meghallgatják.

(2) A terhelt meghallgatása után a tanukat és szakértőket hallgatják ki, feltéve, hogy a terhelt és az elrendelő hatóság azok kihallgatásától el nem áll, vagy azt a fegyelmi kamara szükségtelennek nem nyilvánítja.

(3) A fegyelmi kamara, ha további bizonyítási eljárást tart szükségesnek, további tanukat és szakértőket hallgathat meg, vagy annak fogantatásával egyik tagját megbízhatja, vagy evégből más hatóságot kereshet meg.

(4) A bizonyítási eljárás befejeztével az elrendelő hatóság képviselőjét, majd a terheltet és védőjét hallgatják meg. Az utolsó szó a terheltet illeti.

62. §. (1) A fegyelmi kamara a hozandó ítéletet csak azokra a vádpontokra alapíthatja, melyeket a vádiratban és pótlásaiban, mint fegyelmi vétségeket, a terheltnek felrőttak.

(2) Az ítélet a fegyelmi vagy más törvényesen szabályozott eljárás során felmerült bizonyítékokra is alapítható, ha azok a fő tárgyalás tárgyává tették. A bizonyítási eljárás eredménye felett a fegyelmi kamara szabad meggyőződése szerint dönt feltéve, hogy a 13. §. 3. bekezdéséből más nem következik.

63. §. (1) Az ítélet csak büntetést, felmentést, vagy az eljárás megszüntetését mondhatja ki.

(2) Felmentő ítélet hozandó, ha szolgálati vétség be nem bizonyult.

(3) A fegyelmi kamara az 52. §. 1. bekezdésében meghatározott feltételek esetén az eljárást köteles megszüntetni; ezekben az esetekben a fő tárgyalás megnyitása előtt az eljárás végzéssel szüntethető meg. Meg kell szüntetni az eljárást nyugállományú tisztviselővel szemben akkor is, ha fegyelmi vétséget a kamara bizonyítottan lát ugyan, de nyugdíjfosztás, vagy csökkentés kiszabását nem tartja indokoltnak.

64. §. (1) A fegyelmi kamara a szolgálathól való eltávolítást vagy nyugdíjfosztást kimondó ítéleiben az elítélt részére életéig tartó, vagy ideiglenesen tartási járadékot állapíthat

meg, ha különleges körülmények az enyhébb megítélést lehetővé teszik, az elítélt anyagi helyzete a támogatást indokolja s arra ő nem méltatlan. A tartási járadék legfeljebb öt évi tartamra hetvenöt százaléka, azon túl pedig ötven százaléka lehet annak a nyugdíjnak, amelyet az elítélt az ítélet meghozatalakor élvezett, vagy élvezett volna; a járadékot ennek a nyugdíjnak a százalékában kell meghatározni.

(2) A fegyelmi kamara elrendelheti, hogy a tartási járadék egészben vagy részben azon személyek kezébe fizetessék, akiknek tartására az elítélt törvényről fogva köteles; az ítélet jogerőre emelkedése után ezt a szolgálati főhatóság is elrendelheti.

(3) A tartási járadék folyósítása a szolgálati vagy ellátási igények elvesztésének időpontjában kezdődik.

(4) A tartási járadék megszűnik, ha az elítéltet ismét tisztviselőnek nevezik ki. Egyebekben a Német Tisztviselőtörvény 127—129., 132., 134. és 135. §-ainak rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók; ez esetekben az elítélt nyugállományú tisztviselőnek, a tartási járadék pedig nyugdíjnak tekintendő.

65. §. (1) Az ítéletet a rendelkező résznek és a lényeges indokolásnak felolvasásával hirdetik ki. Az ítélet írásba foglalandó és indokolással látható el. Ha a fegyelmi kamara a 61. §. 2. bekezdése alapján valakinek a kihallgatását szükségtelennek tartotta, úgy ez megindokolandó. Ha a fegyelmi kamara a 64. §. alapján tartási járadékot engedélyezett, ennek indokai feltüntetendők.

(2) A fegyelmi kamara azon tagjai, akik az ítélet meghozatalában résztvettek, az ítéletet aláírják.

(3) Az ítélet indokolással ellátott kiadmánya a terheltnek az elrendelő hatóság képviselőjének, és, ha a terhelt a Német Nemzeti-szocialista Munkáspárt tagja, a Vezér helyettesének kikézbcsítendő.

9. Jogorvoslatok az alak-szerű fegyelmi eljárásban.

a) Felfolyamodás.

66. §. (1) A fegyelmi kamara nem végérvényes végzése ellen a Birodalmi Fegyelmi Birósághoz felfolyamodásnak van helye. Mégis az ítélet hozatalt megelőző határozatok ellen felfolyamodásnak csak abban az esetben van helye, ha a határozat el-

kobzásra, átkutatásra vagy büntetés-megállapításra irányul, vagy harmadik személyt érint.

(2) A felfolyamodást a határozat közlésétől számított két héten belül a fegyelmi kamaránál kell benyújtani; a felfolyamodási határidő betartottnak tekintendő, ha a felfolyamodást annak folyása alatt a Birodalmi Fegyelmi Bíróságnál nyújtották be.

(3) A fegyelmi kamara a felfolyamodásnak maga is helyt adhat. Ellenkező esetben a Birodalmi Fegyelmi Bíróság végzéssel végérvényesen határoz.

b) Fellebbezés.

67. §. (1) A fegyelmi kamara ítélete ellen a kézbesítésétől számított két héten belül a Birodalmi Fegyelmi Bírósághoz fellebbezésnek van helye. Amennyiben a terhelt szolgálati székhelye vagy lakóhelye külföldön van, a fegyelmi kamara elnöke köteles a fellebbezési határidőt az ítélettel együtt kézbesítendő rendelkezésével megfelelően meghosszabbítani.

(2) Egyedül a költségmegállapítás ellen jogorvoslat nem használható.

68. §. A fellebbezést a fegyelmi kamaránál írásban, vagy az irodában írásban foglalandó nyilatkozat formájában kell benyújtani. A fellebbezési határidő betartottnak tekintendő, ha a fellebbezést annak folyása alatt a Birodalmi Fegyelmi Bíróságnál nyújtották be.

69. §. (1) A fellebbezést legkésőbb a fellebbezési határidő elteltét követő további két hét alatt meg kell indokolni; a 67. §. 1. bek. 2. mondata és a 68. §. értelemszerűen alkalmazandó.

(2) Az indokolásnak magában kell foglalnia, hogy milyen részében támadták meg az ítéletet, az ítélet milyen megváltoztatását kérelmezik és a kérelmek indokait.

(3) A fegyelmi bíróság az 1. bekezdésben meghatározott határidő eltelté után felhozott új tényállításokat és bizonyítékokat csak akkor vehet figyelembe, ha azok a fellebbezés indokolása után váltak érvényesíthetővé vagy pedig, ha azok késedelmes érvényesítése a fegyelmi bíróság szabad meggyőződése szerint nem róható a rájuk hivatkozó fél terhére.

70. §. (1) A fegyelmi kamara elnöke a fellebbezést, mint meg nem engedhetőt visszautasítja, ha az kizárólag a költségek tárgyában hozott döntés ellen irányul, vagy azt elkésve nyuj-

tották be, vagy kellő időben meg nem indokolták. E határozatot ki kell kézbesíteni.

(2) A kézbesítéstől számított két héten belül a fegyelmi kamara döntése kérelmezhető; a 67. §. 1. bek. 2. mondata értelemszerűen alkalmazandó. A fellebbezés megengedhetősége felül a fegyelmi kamara végzéssel határoz.

71. §. (1) Ha a fellebbezést — mint meg nem engedhetőt — vissza nem utasították, a fellebbezést és annak indokolását az elrendelő hatóságnak, illetve ha ez utóbbi élt fellebbezéssel, a terheltnek másolatban ki kell kézbesíteni.

(2) A fellebbezésre a kézbesítéstől számított két héten belül válaszirat adható; a 67. §. 1. bek. 2. mondata értelemszerűen alkalmazandó.

72. §. (1) A 71. §. 2. bekezdésében meghatározott határidő eltelté után az iratok felterjesztendő a Birodalmi Fegyelmi Bírósághoz.

(2) A fegyelmi tanács elnöke vagy főtárgyalást tűz ki, vagy pedig az ügyet a tanács elé utalja, amely végzéssel határoz.

73. §. (1) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság végzéssel:

1. a fellebbezést a 70. §. 1. bekezdésében felsorolt okokból mint meg nem engedhetőt, visszautasíthatja,

2. a fellebbezést, mint nyilván alaptalant, elvetheti,

3. az ítélet hatályon kívül helyezésével az ügyet újbóli eljárás és határozathozatal végett, valamelyik fegyelmi kamarához visszautalhatja, amennyiben a tényállás további felderítését látja szükségesnek, vagy az eljárásban súlyos hiányosságok történtek,

4. az ügyet főtárgyalásra utalhatja.

Az eljárás megszüntetése tekintetében a 63. §. 3. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

(2) Az 1. bekezdés 1–3. pontjaiban meghatározott végzések meghozatala előtt — amennyiben a terhelt élt fellebbezéssel — az elrendelő hatóság képviselőjének, ha pedig ez utóbbi élt fellebbezéssel — a terheltnek alkalmat kell adni nyilatkozattételre.

(3) E végzések meg nem támadhatók; az 1. bek. 4. pontjában meghatározott esettől eltekintve, indokolva írásba foglalandók s a terheltnek, valamint az elrendelő hatóság képviselőjének kikézbiztosítandók.

74. §. Ha a Birodalmi Fegyelmi Bíróság a fellebbezést megengedhetőnek és alaposnak találja, a fegyelmi kamara ítéletét hatályon kívül helyezi s — feltéve, hogy nem a 73. §. 1. bek. 3. pontja szerint jár el —, az ügyben maga hoz határozatot.

75. §. (1) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság előtti eljárásban az elrendelő hatóság képviselőjének helyébe a szolgálati főhatóság képviselője lép. Egyébként a fegyelmi kamara előtti eljárásra vonatkozó szabályok értelemszerűen alkalmazandók, amennyiben a 72–74. §§ másképp nem rendelkeznek. Mégis a jegyzőkönyvek felolvadását (61. §. 1. bek. 2. mondat) mellőzni lehet, ha attól mind a terhelt és védője, mind pedig a szolgálati főhatóság képviselője elállanak.

(2) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság egyszerű szótöbbséggel határoz.

c) Jogerő.

76. §. (1) A fegyelmi kamara határozata, amennyiben ellene jogorvoslattal nem éltek, a jogorvoslati határidő elteltével emelkedik jogerőre. A jogorvoslatról való lemondás, valamint a jogorvoslat visszavonása esetében az az időpont irányadó, amikor a lemondó, vagy visszavonó nyilatkozat a fegyelmi bírósághoz érkezik.

(2) A fegyelmi kamara végérvényes határozata a közléssel emelkedik jogerőre.

77. §. A Birodalmi Fegyelmi Bíróság végzése a kézbesítéssel, ítélete pedig a kihirdetéssel emelkedik jogerőre.

10. A szolgálatból való ideiglenes felfüggesztés.

78. §. Az elrendelő hatóság a szolgálatból ideiglenesen felfüggesztheti azt, a tisztviselőt, aki ellen alakszerű fegyelmi eljárást indít, vagy indított.

79. §. (1) Az elrendelő hatóság a szolgálatból való ideiglenes felfüggesztéssel egyidejűleg, vagy későbbben elrendelheti, hogy a tisztviselő mindenkori szolgálati illetményeinek egy része, de legfeljebb a fele visszatartassék, amennyiben előrelátható, hogy a fegyelmi eljárásban a szolgálatból való eltávolítás, vagy nyugdíjvesztés kiszabására kerül sor.

(2) Amennyiben a szolgálatból való eltávolítást kimondó nem jogerős ítélet tartási járadékot engedélyez, a tisztviselő szolgálati illetményeinek

legalább a tartási járadék összegének megfelelő részét meg kell hagyni.

(3) Az elrendelő hatóság az alakszerű fegyelmi eljárás elrendelésekor, vagy később elrendelheti, hogy a várakozási, ill. nyugállományú tisztviselő várakozási illetményének, ill. nyugdíjának egy része, de legfeljebb egy harmada visszatartassék. A 2. bek. értelemszerűen alkalmazandó.

80. §. (1) Ha a terhelt több hivatalt tölt be, amelyek egymással fő- és mellékhatályi viszonyban állanak, a szolgálatból való ideiglenes felfüggesztés és a szolgálati illetmények visszatartásának elrendelésére a főhivatal tekintetében illetékes elrendelő hatóság jogosult.

(2) A szolgálatból való ideiglenes felfüggesztés és a szolgálati illetmények visszatartása kiterjed a tisztviselő által betöltött valamennyi hivatalra, amennyiben a 112. § 6. bekezdéséből más nem következik.

81. §. (1) Az elrendelő hatóság a 78. és 79. §§-ban meghatározott rendeleteit bármikor hatályon kívül helyezheti.

(2) A fegyelmi eljárás jogerős befejeztével a rendeletek hatálya a törvény erejénél fogva megszűnik.

82. §. (1) A 79. § értelmében visszatartott illetmények elvesznek:

1. ha a tisztviselőre a fegyelmi eljárás során a szolgálatból való eltávolítást, vagy nyugdíjvesztést,

2. illetve ha az ugyanazon tényállás alapján folyamatba tett bűnvádi eljárás során hivatal, ill. nyugdíjvesztéssel járó büntetést szabnak ki,

3. ha a fegyelmi eljárás az 52. §. 1. bek. 3–5. pontja alapján szűnt meg és az elrendelő hatóság megállapítja, hogy vizsgálat eredményeképpen a szolgálatból való eltávolítás vagy a nyugdíjvesztés kimondása lett volna indokolt, vagy

4. ha a fegyelmi eljárás az 52. §. 1. bek. 1. pontja alapján szűnt meg, s a megszüntetéstől számított 3 hónapon belül az ugyanazon szolgálati vétség miatt elrendelt új eljárás a szolgálatból való eltávolítás vagy a nyugdíjvesztés kimondására vezetett.

(2) A visszatartott illetményeket pótlóan folyósítani kell, ha a fegyelmi eljárást egyéb módon fejezték be jogerősen, ill. az eljárást az elrendelő hatóság egyéb módon szüntette meg. A bűnvádi és fegyelmi eljárásnak az elítéltre terhelő költségei, valamint az elítéltre kirótt pénzbírság a pótlóan folyósításra kerülő illetményekből levonhatók.

IV. FEJEZET.

A fegyelmi eljárás újrafelvételéről.

1. Az újrafelvétel megengedhetősége.
83. §. (1) Az eljárás újrafelvételének valamely fegyelmi bíróság jogerős határozata ellen, és pedig
- a szolgálatból való eltávolítást, ill. nyugdíjvesztést kimondó ítélet ellen, ennek hatályon kívül helyezése vagy enyhítése végett,
 - a szolgálatból való eltávolítást, ill. nyugdíjvesztést meg nem állapító határozat ellen, e büntetéseket kimondó ítélet hozatala végett, csak akkor van helye, ha
1. lényeges és új ténykörtülményeket és bizonyító eszközöket hoznak fel, — lényegesnek tekintendők a tények és bizonyító eszközök, ha magukban, vagy a korábbi ténymegállapításokkal együtt alkalmasak arra, hogy új határozat meghozatalakor nem voltak ismeretesek, s a kérelmező bizonyítja, vagy valószínűvé teszi, hogy azokat korábban nem érvényesíthette, —
2. a határozat hamis, vagy meghamisított okirat, vagy pedig szándékosan vagy gondatlanságból hamisan tett tanúvallomás vagy szakértői vélemény tartalmán alapul,
3. azt a bírói ítéletet, amelynek ténymegállapításán a fegyelmi ítélet alapszik, más jogerős bírói ítélet hatályon kívül helyezte,
4. a terhelt szavahihetően olyan szolgálati vétséget ismer be utólag, amely az első eljárás során megállapítható nem volt,
5. a határozat meghozatalában közreműködött fegyelmi bíró az ügy során büntetendő hivatali kötelességértét követetti el,
6. a Birodalmi Fegyelmi Bíróság határozatának meghozatalában olyan tag működött közre, aki a bírói hivatal gyakorlásából törvény erejénél fogva ki volt zárva, — kivéve mégis, ha a törvényes kizárás okainak érvényesítését eredménytelenül már megkísérelték.
- (2) Az újrafelvételnek akkor is helye van, ha a törvényben nem ismert nemű vagy súlyú büntetés szabott ki.

84. § A 83. § 1. bek. 2. és 5. pontjában meghatározott okokból újrafelvételnek csak akkor van helye, ha az állított cselekmény miatt jogerős büntető ítéletet hoztak, vagy pedig, ha a büntető eljárást nem bizonyítékok hiánya okából, hanem egyéb okokból nem tudták folytatni, ill. befejezni.

85. § Nincs helye újrafelvételnek, ha a fegyelmi ítélet után olyan büntetőbírói ítéletet hoztak,

1. amely azonos tényálláson alapszik s azt hasonlóképpen értékeli — mindaddig, míg ez utóbbi ítélet jogerősen hatályon kívül nincsen helyezve, vagy
2. amelynek folytán az elítélt hivatalát, ill. nyugdíját elvesztette, illetve elvesztette volna, ha szolgálatban állott volna, vagy nyugdíját élvezett volna.

2. Eljárás.

86. §. (1) Az eljárás újrafelvételére kérelemre történik. A kérelem elterjesztésére jogosultak:

1. az elítélt és törvényes képviselője, halála után pedig házastársa, fel- és lemenő ági rokonai és testvérei,
2. az elrendelő hatóság. Amennyiben az elrendelő hatóság már nem áll fenn, a szolgálati főhatóság jelöl ki valamely hatóságot e jogkör gyakorlására.

(2) A kérelmet írásban annál a fegyelmi bíróságnál kell benyújtani, amelynek határozata ellen az újrafelvétel irányul. A kérelemben meg kell jelölni az újrafelvétel törvényes okát s a bizonyító eszközöket.

(3) Az 1. bek. 1. pontjában felsorolt személyek védőt (56. §. 2. bek.) vehetnek igénybe.

87. § A kérelem megengedhetősége felett az a fegyelmi bíróság határoz, amelynek határozata ellen az újrafelvétel irányul. A bíróság szükség esetén puhatolást rendelhet el.

88. §. (1) A fegyelmi bíróság (87. §) végzéssel visszautasítja a kérelmet, ha megítélése szerint annak a törvényes előfelvételek hiánya miatt nincs helye, vagy ha a kérelmet nyilvánvalóan aaptalanannak tartja.

(2) E végzést a kérelmezőnek ki kell kézbesíteni.

(3) A fegyelmi kamarának az 1. bek. értelmében hozott végzése ellen felfolyamodásnak van helye.

89. §. (1) Ha a fegyelmi bíróság a kérelmet vissza nem utasítja, végzés-

3. Fegyelmi bírák kizárása.

93. §. (1) Ki van zárva az újrafelvételi eljárásban való részvételből az a fegyelmi bíró, aki az első- vagy másodfokú eljárást befejező határozat hozatalában közreműködött.

(2) Nem vehet részt az újrafelvételi eljárásban az a tisztviselő, aki a korábbi eljárásban mint vizsgálatvezető, vagy az elrendelő hatóság képviselője (a vád képviselője) közreműködött.

4. Ártatlanul elítéltek kártalanítása.

94. § Amennyiben az újrafelvételi eljárás során a szolgálatból való eltávolításra, ill. nyugdíjvesztésre ítelt tisztviselőre nem ugyanezen büntetéseket szabják ki, a Német Tisztviselő-törvény 55. §-át kell értelemszerűen alkalmazni.

95. §. (1) Az elítélt és azok a személyek, akiknek tartására törvényesen kötelezve van, a 94. § szerinti illetményeken túlmenően az újrafelvételi eljárás során felmentett személyek kártalanításáról szóló 1898. május 20-i törvény (Reichsgesetzblatt, 345. 1.) megfelelő alkalmazásával a birodalomtól követelhetik egyéb káruk megtérítését.

(2) A kártalanítási igényt — elvesztésének terhe alatt — az újrafelvételi eljárás jogerős befejezésétől számított három hónapon belül kell a szolgálati főhatóság előtt érvényesíteni. A szolgálati főhatóság határozatát a jogosultnak ki kell kézbesíteni. Amennyiben a határozat az igényt elutasítja, annak további érvényesítésére a Német Tisztviselőtörvény 142—147. §-ai alkalmazandók.

5. A tartási járadék megvonása.

96. §. A szolgálati főhatóság indítványára a fegyelmi kamara végzéssel elrendelheti a 64. § értelmében engedélyezett tartási járadék leszállítását vagy teljes elvonását, ha utólag megállapítják, hogy a tartási járadékban részesített arra méltatlan volt, vagy méltatlanná vált, vagy ha gazdasági viszonyai lényegesen megjavultak. A fegyelmi kamara, ha bizonyításfelvételt tart szükségesnek, evégből egyik tagját küldheti ki, vagy más hatóságot kereshet meg. A tartási járadékban részesítetteknek alkalmas kell adni

sel az eljárás újrafelvételét rendeli el. E végzés a megtámadott ítéletet nem érinti.

(2) A továbbá eljárásra az a fegyelmi kamara illetékes, amelyik a korábbi eljárás során elsőfokon határozott, — a 83. §. 1. bek. 6. pontjában meghatározott esetben pedig a Birodalmi Fegyelmi Bíróság.

(3) Amennyiben a fegyelmi bíróság az eljárás újrafelvételét rendelte el, a 83. §. 1. bekezdésében b) alatt meghatározott esetben a 78.—82. §§ rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók.

90. §. (1) A 89. § 2. bekezdése értelmében illetékes fegyelmi bíróság elnöke a kérelmet és a 89. §. 1. bekezdése szerint hozott végzést az elrendelő hatóságnak, — vagy ha ez kérte az eljárás újrafelvételét, az elítéltnak, ill. a 86. § 1. bek. 1. pontjában felsorolt személyeknek — kikézbessíteti s számukra a nyilatkozattételre megtehető határidőt szab.

(2) A tényállás felderítése végett szükséges puhatolást az elnök vagy a fegyelmi bíróságnak általa kijelölt tagja foganatosítja. Ehelyütt a vizsgálat szabályai — a 49. §. 3. bekezdésének kivételével — értelemszerűen alkalmazandók.

(3) Az elrendelő hatóság — a Birodalmi Fegyelmi Bíróság előtti eljárásban — a szolgálati főhatóság — az eljárásban való képviselőjére egy tisztviselőt rendel ki.

91. §. (1) A 90. §. 1. bekezdése értelmében megszabott határidő eltelté után a fegyelmi bíróság az elrendelő hatóság indítványára újabb szóbeli tárgyalás nélkül a korábbi határozatot hatályon kívül helyezheti és felmentő ítéletet hozhat. E határozat végérvényes.

(2) Egyéb esetben az ügyet főtárgyalás elé viszi. A főtárgyalásra az 58.—62. és 65. §§. értelemszerűen alkalmazandók.

92. §. (1) A főtárgyaláson a fegyelmi bíróság a korábbi határozatot hatályban fenntartja, vagy hatályon kívül helyezi és más határozatot hoz; e határozat akkor is meghozható, ha az elítélt tisztviselői jogviszonya már nem áll fenn.

(2) A fegyelmi kamarának az 1. bek. értelmében hozott határozata ellen fellebezésnek van helye.

a nyilatkozattételre. A költségek tekintetében a 98., 100. és 101. §§ értelemszerűen alkalmazandók.

V. FEJEZET.

A fegyelmi eljárás költségei.

97. §. (1) A szolgálati előjáró azt a tisztviselőt, akivel szemben fegyelmi büntetést szabott ki, a puhatolás folytán előálló költségek teljes vagy részleges viselésére kötelezheti. A költségek a szolgálati illetményekből abban az esetben is levonhatók, ha az illetmények egyébként a foglalat alól mentesek. A költségek a közvetlen szolgálatadót illetik.

(2) Azok a költségek, amelyeket a tisztviselő az 1. bek. értelmében nem köteles megtéríteni, a közvetlen szolgálatadót terhelik.

98. §. (1) A fegyelmi eljárás során elítélt terheltet egyszersmind kötelezni kell az egész eljárás folyamán felmerült költségek teljes vagy részleges viselésére is.

(2) Ezt a rendelkezést kell alkalmazni az alakoszerű fegyelmi eljárásnak az 52. §. 1. bek. 3–5. pontjai, vagy 2. bekezdésének 3. mondata alapján történő megszüntetése esetén, ha a vizsgálat eredményeképpen fegyelmi büntetés kiszabása lett volna indokolt.

99. §. (1) Azt a terheltet, aki jogorvoslatát visszavonta vagy aki jogorvoslattal eredmény nélkül élt, kötelezni kell a jogorvoslat folytán felmerült költségek viselésére. A jogorvoslat részbeni eredményessége esetén a fegyelmi bíróság a terheltet a költségek arányos részének viselésére kötelezheti.

(2) Ezeket a rendelkezéseket értelemszerűen kell alkalmazni az eljárás újravételére irányuló kérelem folytán felmerült költségekre is.

100. §. (1) A terhelt felmentése, ill. a fegyelmi eljárásnak a 98. §. 2. bekezdésében fel nem sorolt okból való megszüntetése esetén a terhelt felmerült és szükséges kiadásainak viselésére egészen vagy részben a birodalom kötelezhető. Kötelezendő a birodalom e költségek viselésére, ha az elrendelő hatóság képviselője jogorvoslatát visszavonta, vagy jogorvoslattal eredmény nélkül élt.

(2) A védelem költségeit csak abban az esetben viseli a birodalom, ha azok viselésére kifejezetten kötelezték. E rendelkezés az újravételi eljárásra is alkalmazandó.

101. §. (1) Minden érdemi határozatnak meg kell határozni, ki köteles az eljárás költségeinek viselésére.

(2) A fegyelmi kamara irodája állapítja meg azon költségek összegét, amelyeknek viselésére a terheltet kötelezték, ill. amelyek a birodalmat terhelik. A megállapítás elleni felfolyamodás felett a fegyelmi kamara végérvényesen dönt. A 97. §. 1. bek. 2. mondata értelemszerűen alkalmazandó.

(3) Az alakoszerű fegyelmi eljárásban megállapított költségek a birodalmat illetik még abban az esetben is, ha azok az előzetes puhatolás folyamán merültek fel.

VI. FEJEZET.

Végrehajtás, kegyelem.

102. §. (1) A szolgálatból való eltávolítás és a nyugdíjfosztás az ítélet jogerőre emelkedésével válik joghatályossá. A szolgálatból való eltávolítást kimondó ítéletet nyugdíjvesztést kimondó ítéletnek kell tekinteni, ha az elítélt az ítélet jogerőre emelkedése előtt nyugállományba lép, az illetménycsökkentést kimondó ítéletet pedig értelemszerűen nyugdíjcsökkentő ítéletnek.

(2) A fegyelmi paranccsal kiszabott megintést ill. dorgálást a kikézésbesítés, ill. közléssel az ítéletileg kiszabott megintést ill. dorgálást pedig az ítélet jogerőre emelkedésével kell végrehajtottnak tekinteni.

(3) A szolgálati előjáró hajtja végre a pénzbírságot, az illetmény- és a nyugdíjcsökkentést; nyugállományú tisztviselőkre a 21. §. 4. bekezdése alkalmazandó. A végrehajtási utasítás határozza meg, milyen mértékben kell a díjazásban részesülő tisztviselőknél a csökkentést végrehajtani.

(4) A pénzbírság a szolgálati illetményekből abban az esetben is levonható, ha azok foglalat alól mentesek.

(5) A szolgálati előjáró által kiszabott pénzbírság a tisztviselő közvetlen szolgálatadóját illeti. Az ítélettel kiszabott pénzbírságot a birodalomnak kell beszolgáltatni.

103. §. A pénzösszegek (38., 97., 101. §§, 102. § 4. bek.) behajtásának módzatait a végrehajtási utasítás határozza meg.

104. §. (1) Fegyelmi ügyekben a kegyelmi jog valamennyi tisztviselő felett a Vezér és birodalmi kancellárt

illetti meg, aki ezt személyesen gyakorolja, vagy gyakorlását más szervekre ruhazza át.

(2) A szolgálatból való eltávolítás büntetésének kegyelmi úton történt hatályon kívül helyezése esetén a Német Tisztviselőtörvény 54. §. 2. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

VII. FEJEZET.

Eljárás a szolgálatból való távolmaradás esetén.

105. §. (1) A Német Tisztviselőtörvény 17. §. 2. bekezdésében meghatározott esetben a tisztviselőnek a fegyelmi kamara döntését kikérő kérelmét írásban és indokolással ellátva a szolgálati előjárónál kell benyújtani. A szolgálati előjáró a kérelmet véleményével együtt a fegyelmi kamara elé terjeszti.

(2) A fegyelmi kamara szóbeli tárgyalás nélkül végérvényesen határoz. A fegyelmi kamara az alakoszerű fegyelmi eljárásban meghatározott módon bizonyításfelveletet foganatosíthat. A költségek tekintetében a 99–101. §§ értelemszerűen alkalmazandók.

(3) A Német Tisztviselőtörvény 17. §. 2. bek. 2. mondatában meghatározott megállapítás érintetlenül hagyásával a szolgálati előjáró fegyelmi büntetést szabhat ki, ill. az elrendelő hatóság az alakoszerű fegyelmi eljárást elrendelheti. Az utóbbi esetben a fegyelmi kamara a két eljárást egyesítheti.

106. §. Ha a tisztviselőt, miközben szolgálatától szabadságolás nélkül vétkesen távolmaradt, a szolgálatból ideiglenesen felfüggesztik (78. §), a szolgálati illetmények elvesztése mindaddig tart, amíg a szolgálati előjáró meg nem állapítja, hogy a tisztviselő hivatali tevékenységét megkezdte volna, ha ebben a szolgálatból való ideiglenes felfüggesztése meg nem akadályozza.

VIII. FEJEZET.

Eljárás a visszavonásig kinevezett tisztviselők ellen.

107. §. A szolgálati vétség elkövetésével terhelt visszavonásig kinevezett tisztviselő ellen alakoszerű fegyelmi eljárásnak hely nincsen. Az a hatóság, amelyik a 29. § értelmében az alak-

szerű fegyelmi eljárás elrendelésére illetékes volna, a vizsgálattal egy tisztviselőt bízhat meg; e tisztviselőt a vizsgálatvezető jogai illetik és kötelességei terhelik. Vizsgálat elrendelése esetén a 78–82. §§ rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók.

IX. FEJEZET.

Különös rendelkezések.

1. Bírói tisztviselők

108. §. A bírói tisztviselők ellen folyó alakoszerű fegyelmi eljárásra a következő rendelkezések alkalmazandók:

1. A szolgálatból való ideiglenes felfüggesztés, a szolgálati illetmények visszatartása, valamint ezen rendelkezések hatályon kívül helyezése kérelmében az elrendelő hatóság helyett, képviselőjének indítványára, vagy meghallgatása után, a fegyelmi kamara határoz. A fegyelmi kamara határozata ellen a másodfokú fegyelmi bírósághoz felfolyamodásnak van helye.

2. A fegyelmi kamara, valamint a másodfokú fegyelmi bíróság valamennyi ülnökének közigazgatási bírósági vagy rendes bírósági rendszerezést állásra kinevezett bírói tisztviselőnek kell lennie.

2. A birodalmi igazságügyi igazgatás tisztviselői

109. §. (1) A jogszolgáltatás gyakorlása közben vagy annak során elkövetett szolgálati vétség miatt a birodalmi igazságügyi igazgatás tisztviselői — kivéve a Birodalmi Törvényszék (*Reichsgericht*) tagjait, — ellen folyó alakoszerű fegyelmi eljárásra a következő rendelkezések alkalmazandók:

1. a) Elsőfokú fegyelmi bíróságokként az egyes országos főtörvényszékek mellett s azok kerülete számára felállítandó fegyelmi kamarák járnak el. E fegyelmi kamarák határozataikat az elnök és két ülnök részvételével hozzák. Az ülnökök egyikének az illető országos főtörvényszék kerületében rendes bírósági rendszeresített állásra kinevezett bírónak kell lennie. Bíró ellen folyó eljárásban mindkét ülnöknek ilyen bírónak kell lennie.

b) A fegyelmi kamara elnöke az országos főtörvényszék elnöke. Akadályoztatása esetén állandó helyettese helyettesíti. A helyettes akadályozta-

tása esetében a szolgálati idő szerint, — egyenlő szolgálati idő esetén az életkor szerint legidősebb bírói ülnök elnökök.

2. a) Másodfokú fegyelmi bíróság képen a Birodalmi Törvényszék mellett fegyelmi tanács állítandó fel. A fegyelmi tanács határozatait az elnök és négy ülnök részvételével hozza. Az ülnökök közül legalább kettőnek rendes bírósági rendszeresített állásra kinevezett bírónak kell lennie. Bíró ellen folyó eljárásban valamennyi ülnöknek ilyen bírónak kell lennie.

b) A fegyelmi tanács elnöke a Birodalmi Törvényszék elnöke. Akadályoztatása esetén állandó helyettese helyettesíti. A helyettes akadályoztatása esetében a szolgálati idő szerint, — egyenlő szolgálati idő esetén az életkor szerint legidősebb bírói ülnök elnökök.

3. A fegyelmi tanács tagjait a Vezér és birodalmi kancellár, a fegyelmi kamarák tagjait pedig a birodalmi igazságügyminiszter rendeli ki három évre, amennyiben azok az 1. pont b) illetve a 2. pont b) alatt már nincsenek törvényesen kijelölve. A 36. § 3. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

4. A fegyelmi kamarák és a fegyelmi tanács ügyvitelét a birodalmi igazságügyminiszter szabályozza. E bíróságok felett ő gyakorolja az egyébként a birodalmi belügyminisztert megillető jogkört.

5. Az elrendelő hatóság képviselőjének jogkörét az országos főtörvényszék mellett működő államügyészség, a szolgálati főhatóság képviselőjének jogkörét pedig a Birodalmi Ügyészség látja el.

(2) Az elrendelő hatóság dönti el, vajjon a gyanú az 1. bekezdés 1. mondatában meghatározott szolgálati vétségre irányul-e. Amennyiben az elrendelő hatóság döntése szerint a gyanú alapja olyan tényállás, amely az 1. bekezdés 1. mondat feltételeinek részben vagy teljesen megfelel, az 1. bekezdésben megjelölt fegyelmi bíróságok illetékesek.

3. A Birodalmi Törvényszék a Birodalmi Közigazgatási Bíróság, a Birodalmi Pénzügyi Bíróság, a Birodalmi Örökösök-Bíróság, valamint a Német Birodalom Számvevőszékének tagjai.

110. §. (1) A Birodalmi Törvényszék,

a Birodalmi Közigazgatási Bíróság, a Birodalmi Pénzügyi Bíróság, a Birodalmi Örökösök-Bíróság tagjai, a Néptörvényszék hivatásos tagjai, valamint a Német Birodalom Számvevőszékének a Birodalmi Költségvetési Rendtartás 121. § 1. bek. 1. mondata szerint független tagjai elleni alakszerű fegyelmi eljárás lefolytatása végett a Birodalmi Törvényszék mellett külön fegyelmi tanácsot kell felállítani. E fegyelmi tanács határozatait az elnök és hat bírói ülnök részvételével hozza.

(2) A fegyelmi tanács elnöke a Birodalmi Törvényszék elnöke. Helyettesítése tekintetében a 109. § 1. bek. 2. b) pontja alkalmazandó.

(3) A bírói ülnökök közül kettő-kettőnek bírói ülnökképpen a Birodalmi Fegyelmi Bírósághoz, illetve a 109. § 1. bek. 2. pontja szerint felállított fegyelmi tanácshoz kell tartoznia. A további két ülnöknek azon hatóság tagjának kell lennie, amelyikhez a terhelt tartozik.

(4) A bírói ülnököket a Vezér és birodalmi kancellár rendeli ki három évre.

(5) A fegyelmi tanács végérvényesen határoz.

(6) Az elrendelő hatóság képviselőjének jogkörét a Birodalmi Ügyészség látja el.

4. Az egyenruhás állami karhatalmi rendőrség tisztviselői.

111. §. A birodalmi belügyminiszter határozza meg, hogy az egyenruhás állami karhatalmi rendőrség előjárói közül kit kell a 24. § 1. bekezdése, 2. bek. 3. pontja és 3. bekezdése értelmében szolgálati előjárónak tekinteni, szabályozza továbbá a panaszutat. A birodalmi belügyminiszter megengedheti, hogy a fegyelmi büntetéseket más formában szabják ki és hajtsák végre, mint azt a 25. és 102. §§ rendelkezései meghatározzák.

3. A községek, községtársulatok, községi céltársulatok és más közzégi testületek, intézetek és alapítványok tisztviselői.

112. §. (1) A jelen törvény értelmében a községek, községi társulatok és községi céltársulatok tisztviselőinek szolgálati főhatósága a birodalmi belügyminiszter, aki a jogkörét aláren-

delt hatóságokra is átruháztatja. A birodalmi belügyminiszter határozza meg, hogy a jelen törvény értelmében kit kell alárendelt hatóságnak, szolgálati előjárónak, ill. magasabb szolgálati előjárónak tekinteni. A birodalmi belügyminiszter a megintés-, dorgálás- és pénzbírság-kiszabási hatáskört a 24. § rendelkezésétől eltérően is szabályozhatja.

(2) A Ruhr-szénvidéki településtársulat a jelen törvény értelmében község-társulatnak tekintendő.

(3) A tudomány-, nevelés- és népoktatásügyi birodalmi miniszter határozza meg — a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben —, hogy ki tekintendő a jelen törvény értelmében a nemállami nyilvános iskoláknál tisztviselői minőségben alkalmazott, állami megerősítésre szoruló, tanszemélyzet szolgálati főhatóságának. Az 1. bek. rendelkezései értelemszerűen alkalmazandók.

(4) Az 1. bek. értelemszerűen alkalmazandó az egyéb közzégi testületek, intézetek és alapítványok tisztviselőire is. A birodalmi belügyminiszter helyébe az illető közzégi testület, intézet, ill. alapítvány felett a felügyeletre jogosult birodalmi miniszter lép, aki az 1. bek. 1. mondat 2. felmondatában, valamint a 2. és 3. mondatában meghatározott intézkedéseket a birodalmi belügyminiszterrel egyetértésben teszi meg.

(5) A 4. bekezdésben megjelölt testületekre stb. a Német Tisztviselőtörvény 151. § 6. bekezdése értelemszerűen alkalmazandó.

(6) Amennyiben a 30. § 1. bek. 1. mondatában meghatározott hivatalok közül az egyik községi tisztviselői hivatal a tisztviselő ellen tiszteletbeli hivatalában vagy ezzel összefüggésben elkövetett szolgálati vétség miatt rendelt el alakszerű fegyelmi eljárást, az ítéletben a szolgálatból való eltávolítás hatálya a községi tisztviselői hivatalra s az ezzel kapcsolatban betöltött mellékhivatalokra korlátozható. A szolgálatból való ideiglenes felfüggesztés (78., 90. §§) elrendelése megfelelően korlátozható.

6. A véderő tisztviselői.

113. §. (1) A véderő tisztviselői számára külön fegyelmi bíróságokat kell felállítani. A részletes szabályozást a birodalmi hadügyminiszter bocsátja ki, a birodalmi belügy- és igazságügyminiszterekkel egyetértésben.

(2) A birodalmi hadügyminiszter a birodalmi igazságügyminiszterrel egyetértésben megállapíthatja, hogy a katonai bünvádi perrendtartásnak milyen szabályai alkalmazandók a véderő tisztviselői elleni fegyelmi eljárásra.

(3) A véderő tisztviselői elleni fegyelmi eljárásban nem alkalmazandók a Vezér helyettesének, valamint a Nemzetiszocialista Német Munkáspártnak részvételéről szóló 28. § 3. mondat, 36. § 3. bek., 58. § 2. bek. és 60. § 2. bek.

X. FEJEZET.

Atmeneti és zárórendelkezések.

114. §. Amíg a Birodalmi Közigazgatási Bíróságot fel nem állítják, a Birodalmi Fegyelmi Bíróságot önálló hatóságként, Berlin székhellyel a birodalmi belügyminiszter szervezi meg; a 41. § 3. bekezdésében meghatározott tagoknak valamelyik közigazgatási legfelsőbb bíróság tagjainak kell lenniük.

115. §. (1) A jelen törvény a szolgálati vétség elkövetésének időpontjára való tekintet nélkül alkalmazandó; mégis azok a szolgálati vétségek, amelyek a jelen törvény hatálybalépésekor az eddigi jogszabályok szerint elévültek, többé nem üldözhetők.

(2) A jelen törvény hatálybalépése előtt nyugállományba lépett tisztviselő ellen fegyelmi eljárás a nyugállományba lépése előtt elkövetett szolgálati vétség miatt csak akkor rendelkezhető el, ha az eddig reánézve hatályos jogszabályok szerint fegyelmi eljárásnak helye volt, — díjazás, ill. ajándékok elfogadása (Német tisztviselőtörvény 22. § 1. bek. 2. mondat) miatt pedig csak akkor, ha a szolgálati vétséget a jelen törvény hatálybalépése után követték el. Egyebekben a nyugállományú tisztviselő elleni fegyelmi eljárás elrendelése a jelen törvény rendelkezéseit kell alkalmazni; e rendelkezések alkalmazandók akkor is, ha az azonos tények alapján elrendelt korábbi fegyelmi eljárást csak eljárási hiányság miatt szüntették meg.

(3) A fegyelmi jog szempontjából a hivatásos tisztviselői kar visszaállításáról szóló törvény 4. §-a alapján elbocsátott tisztviselők a nyugállományú tisztviselőkkel egy tekintet alá esnek.

116. §. A jelen törvény hatálybalépésével a folyamatban levő fegyelmi eljárások az eljárásnak abban a szakában, amelyben éppen vannak, a jelen törvény szerint illetékes hatóságra szállnak át; ez a rendelkezés nem alkalmazandó az országos fő-törvényszékek mellett működő fegyelmi kamarák, valamint a Birodalmi Törvényszék mellett működő fegyelmi tanács előtt folyamatban levő eljárásokra; ezek az eljárások: 109. §-ban meghatározott fegyelmi bíróságokra szállnak át. Az eddigi törvények alapján foganatosított intézkedések joghatályosak maradnak.

117. §. (1) Az eddigi törvények alapján jogerősen befejezett fegyelmi eljárások, amelyek ellen újrafelvételi eljárásnak helye nem volt, csak olyan esetben vehetők fel újra, ha a korábbi ítélet 1930 évi január hó 1. napja után emelkedett jogerőre.

(2) Meg kell szüntetni azokat a folyamatban levő újrafelvételi eljárásokat, amelyeknek a jelen törvény értelmében helye nincsen; az eljárás költségeit a birodalom viseli.

(3) A Birodalmi Fegyelmi Bíróság lép annak a megszünt fegyelmi bíróságnak a helyébe, amelyik az újrafelvétellel megtámadott határozatot hozta (86. §. 2. bek., 87. §), ill. amelyik a 89. § 2. bekezdése szerint a további eljárásra illetékes lenne. A Birodalmi Fegyelmi Bíróság a 89. § 2. bekezdése szerinti további eljárás végett az ügyet valamelyik fegyelmi kamara elé utalhatja.

118. §. A 110. § rendelkezését alkalmazni kell az országos legfőbb közigazgatási bíróságok bírói tagjaira, valamint a porosz főszámvevőkamara független tagjaira.

119. §. A szolgálati előjáróknak és a fegyelmi bíróságoknak a jelen törvény alapján hozott határozatait a bírói úton érvényesített vagyoni jogi igények megítélése szempontjából kötelezők.

120. §. (1) Amennyiben a jelen törvény máskép nem rendelkezik, a végrehajtáshoz szükséges jogi és közigazgatási szabályokat a birodalmi belügyminiszter bocsátja ki, szükség esetén az illetékes birodalmi főhatósággal egyetértésben.

(2) A végrehajtási jogszabályok alapítják meg, mely illetmények tekintendők a 6., 7. és 79. §§ értelmében szolgálati illetményeknek.

121. §. (1) A jelen törvény 1937. év július havának 1. napján lép hatályba.

(2) A banktörvény 9. § 4. bekezdése, a birodalmi vasúttörvény 23. §-a, valamint a birodalmi vasúti személyzeti törvény 5. §-a érintetlenül maradnak.

(3) Egyébként hatályukat veszítik mindazok az eddigi rendelkezések, amelyek a jelen törvény alá eső tisztviselők elleni fegyelmi eljárásra vonatkoznak; az eddigi birodalmi és országos fegyelmi bíróságok tagjainak megbízatása véget ér.

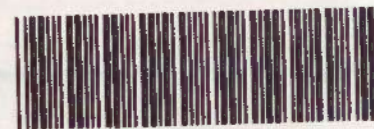
(4) Ahol a törvényekben, rendeletekben vagy szabályrendeletekben a hatályon kívül helyezett rendelkezésekre történik utalás, ezek helyébe a jelen törvény és végrehajtási rendeleteinek megfelelő rendelkezései lépnek.

(5) Ahol a jelen törvény birodalmi jogilag még ki nem bocsátott rendelkezésekre hivatkozik, átmenetileg a megfelelő országosjogi rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni.

A Vezér és birodalmi kancellár.

A birodalmi belügyminiszter.

A birodalmi pénzügyminiszter.

00057486

MG

R02

törz. mem. áll.

A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET KIADVÁNYAI:

	Ára:
1. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás racionalizálása. 1930.	—
2. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás gazdaságosságának és eredményességének biztosítása. 1931.	—
3a. Hantos Gyula: A magyar közigazgatás területi alapjai. 1931.	—
3b. Hantos Gyula: Administrative boundaries and the rationalisation of the public administration. 1932.	10 P
4. Magyary Zoltán: A magyar közíg. rac. programja. 1932.	1 „
5. Mártonffy Károly: A szabatos törvény. 1932.	4 „
6. Fluck András: A budapesti közhivatali kézbesítő szolgálat. 1932.	2 „
7. Kiss István: A magyar tanyai közigazgatás. 1932.	—
8. Martonyi János: A közigazgatási bíráskodás. 1932.	—
9. Julier Ferenc: A vezérkarok szervezete és működése. 1932.	1 „
10. Vitéz Guóthfalvy-Dorner Zoltán: A nemzeti gazdasági tanácsok. 1932.	1 „
11. Magyary Zoltán: The rationalisation of the Hungarian public administration. 1932.	1 „
12. Magyary Z. Scientific management in public administration. 1933.	2 „
13. Kodifikációs törekvések. Vladár Gábor, Magyary Zoltán, Mártonffy Károly és Oszwald István tanulmányai. 1933.	2 „
14. Göbel József: Anyagbeszerzés. 1933.	2 „
15. Magyary Zoltán: A Magyar Közigazgatástudományi Intézet. 1934.	4 „
15a. Magyary Zoltán: The Hungarian Institute of Public Administration. 1934.	1 „
15b. Magyary Zoltán: L'Institut Hongrois des Sciences Administratives. 1934.	1 „
16. Szöllösy Zoltán: A közegészségügyi törvények egységes szerkezete. 1935.	4 „
17. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. 1935.	4 „
18. Kiss István: Csongrád megyei város közigazgatása. 1935.	—
19. Alsó László: A község-szervezés alapelvei. 1935.	6 „
20. Mártonffy Károly: A közszolgálat utánpótlása. 2. kiad. 1937.	8 „
21. Meznerics Iván—Torday Lajos: A magyar közigazgatás szervei 1867—1937. 1937.	8 „
22. Valló József: Közigazgatási eljárás. 1937.	4 „
23. Menczer Károly: A francia és az olasz államtanács szervezete és működése. 1937.	3 „
24. Drágffy Miklós: Az önkormányzat múltja és jelene Franciaországban. 1937.	3 „
25. Magyary Zoltán: Közigazgatási vezérkar. 1938.	1 „
26. Vecseklőy József—Horváth Kálmán—Menczer Károly: Világvárosok közigazgatása. 1938.	—
27. Magyary Zoltán: Bulletin No 1. of the Hungarian Institute of Public Administration, 1934—1938. 1939.	1 „
28. Drágffy Miklós: A területi önkormányzat Franciaországban. 1939.	5 „
29. Martonyi János: A közigazgatás jogszerűsége a mai államban. 1939.	4 „
30. Magyary Zoltán—Kiss István: A közigazgatás és az emberek. 1939.	20 „
31. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. II. 1940.	4 „
32. Valló József: A service public eszméje a mai francia közigazgatási jogban. 1941.	5 „
33. A szociális vármegye. 1941.	10 „
34. Valló József: A hatályos jogszabályok összegyűjtése. 1941.	6 „
35. Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus rendszerében. 1941.	6 „
36. Benárd Aurél — Karcsay Sándor: A német közszolgálati jog. 1942.	6 „
— A magyar közigazgatás tükré. 1932.	24 „
— Közigazgatástudomány. Folyóirat. 1938—.	Évfolyamonként 10 „